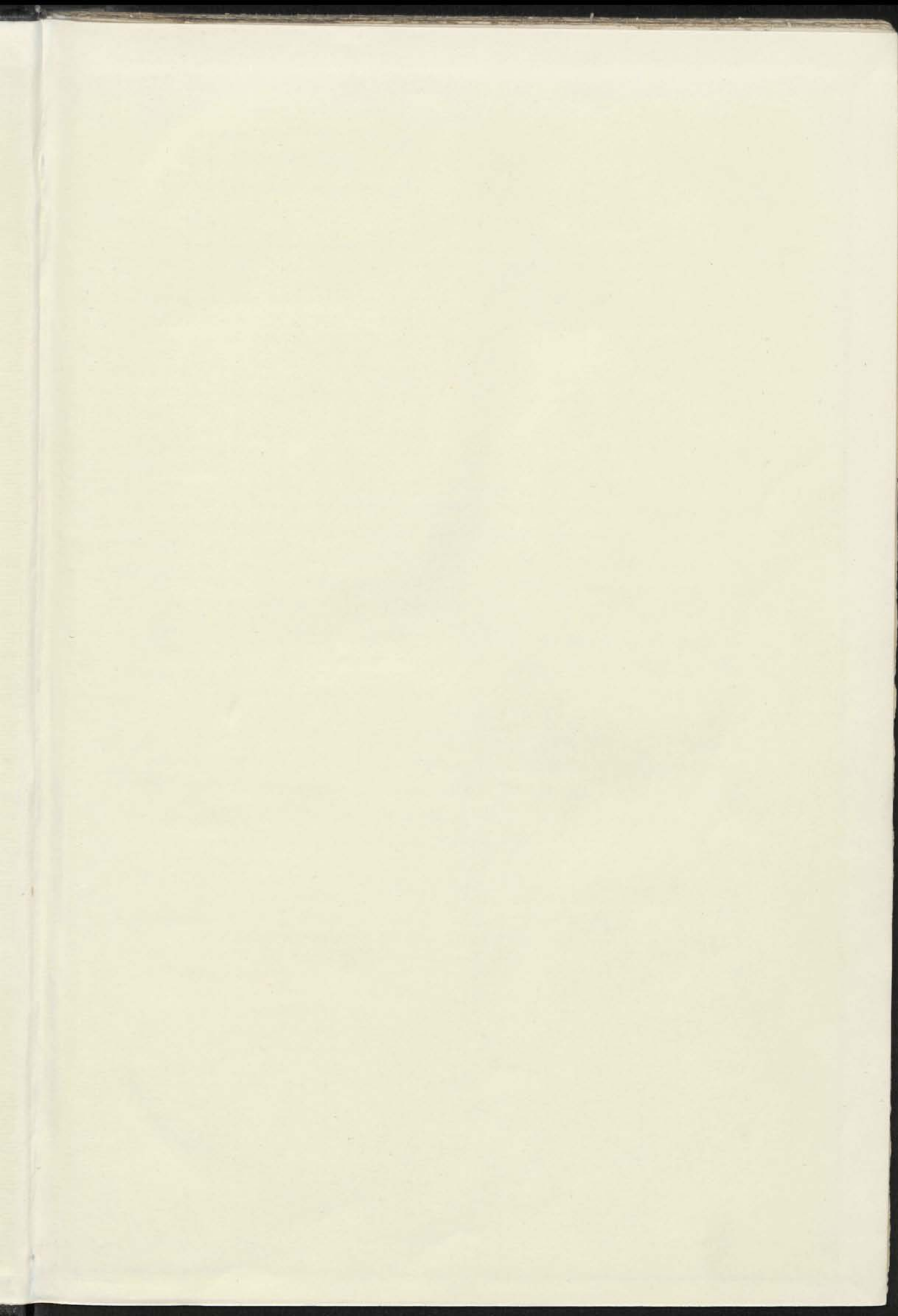

BIBLIOTHEEK KITLV

0154 2560

Mededeelingen betreffende de Kolonien.
(Art. 60 der Grondwet.)

GELEIDENDE BRIEF.

N°. 1.

's GRAVENHAGE, den 18den Junij 1850.

Ter voldoening aan de toezeggingen, door mij gedaan bij gelegenheid der interpellatie van het lid der Tweede Kamer van de Staten-Generaal baron van Hoëvell, omtrent de uitvoering van art. 60, 1ste alinea, der Grondwet, heb ik de eer hiernevens aan de Tweede Kamer aan te bieden een bundel met *Mededeelingen betreffende de overzeesche bezittingen van het Rijk*, met daartoe behoorende bijlagen; bevattende een en ander hetgeen bij mijn Departement bekend is omtrent het beheer en den staat van die bezittingen.

Zoo als ik de eer had bij die gelegenheid mede te deelen, was reeds vroeger uit de West-Indien een verslag ontvangen, hetwelk gediend heeft bij de zamenstelling van hetgeen thans der Kamer wordt aangeboden.

In afwachting van de uit Oost-Indie gevraagde bouwstoffen, is voor dat gedeelte van deze mededeelingen gebruik gemaakt van de verschillende hier te lande aanwezige stukken en bescheiden.

De Minister van Kolonien,

CHS. F. PAHUD.

Aan
Heer Voorzitter der Tweede Kamer
van de Staten-Generaal.

Medicine
Schiffahrt
&
Kolonien

Mededeelingen betreffende de Kolonien.
(Art. 60 der Grondwet.)

MEDEDEELING.

N°. 2.

OOST-INDIE.

FINANTIEN.

Omtrent den staat der Indische finantien, zullen de volgende algemeene beschouwingen, met een overzigt van de laatstverloopen drie jaren, de noodige inlichtingen verschaffen.

Ter verzekering van den geregelden gang van de dienst op Java en de Buitenbezittingen, is in der tijd de bepaling gemaakt, dat steeds, in den regel, in de verschillende kassen aldaar aanwezig zoude zijn eene zekere som (twaalf en een half millioen), onder den naam van *administratief kapitaal*. Daardoor wordt men in staat gesteld, om de loopende betalingen geregeld te doen plaats hebben; hetgeen voornamelijk van belang is met opzigt tot de dadelijke voldoening, aan de inlandsche bevolking, van de producten, welke door haar aan het Gouvernement worden geleverd.

Dat administratief kapitaal bestaat voornamelijk uit de in de verschillende kassen voorhanden gelden, en voorts uit beschikbare geldswaarde, welke, bij mogelijk ontstaande behoefte, op de plaats zelve kan worden gerealiseerd, zoo als stofgoud, Japansch koper, kamfer enz. Wanneer het administratief kapitaal bij het einde des jaars blijkt te zijn ingekrompen, dan wordt, ter aanvulling van het ontbrekende, de benooidigde som gebragt ten laste der Indische begrooting des volgenden jaars, waarvan het gevolg is, dat de som, welke uit Nederland naar Indie moet terugvloeijen, tot dekking van het jaarlijksch tekort der administratie aldaar, in dezelfde evenredigheid wordt verhoogd. Wanneer daarentegen de stand van het administratief kapitaal bij het einde des jaars een overschot aantoot, dan wordt dat overschot gebragt ten voordeele der begrooting van het volgende jaar, en daarmede, zoo als van zelf spreekt, het tekort der Indische administratie verminderd.

De Indische begrootingen zijn gesplitst in twee deelen. Het eerste bevat al de ontvangsten en uitgaven welke in Indie, het andere die, welke in Nederland plaats hebben. Het eerste deel toont, uit den aard der zaak, steeds een nadeelig slot aan, want onder de uitgaven is daarbij begrepen al hetgeen noodig is tot betaling der voor de consignatie naar Nederland bestemde producten. In zooverre derhalve de plaatselijke ontvangsten in Indie niet toereiken, om, behalve de uitgaven voor het bestuur aldaar, ook te dekken de inkoops-kosten der bedoelde producten, moet het ontbrekende worden aangevuld uit de opbrengst dier producten hier te lande. Dit geschiedt geregeld, hetzij door het trekken van wissels op het Departement van Kolonien, hetzij door geldelijke stortingen der factorij van de Nederlandsche Handel-maatschappij, tegen restitutie in het moederland, hetzij eindelijk door uitzending van specie naar Indie; al naar mate zulks in verband tot de behoeften doelmatig wordt geacht. Behalve de terugvloeiing van het bedoelde geldelijk tekort naar Indie, uit de opbrengst der producten, in hetzelfde jaar als de behoefte bestaat, worden nog uit die opbrengst gekweten alle andere betalingen, welke hier te lande moeten gedaan worden voor rekening der Indische administratie, zoo als: pensioenen, delegatien, verlof-tractementen, aanvulling van het leger in

Indie, uitzending van scheeps- en oorlogsbehoefden, levensmiddelen en andere goederen enz.; eindelijk nog de subsidien voor de West-Indische bezittingen en die ter Kust van Guinea; terwijl alsdan hetgeen overschiet, wordt overgebracht in de schatkist van het moederland, als koloniale bijdrage.

Op deze wijze wordt de dienst in Indie behoorlijk verzekerd, terwijl gezorgd is, dat steeds een genoegzaam administratief kapitaal aanwezig zij, ter voorkoming eener oogenblikkelijke stremming op deze of gene plaats.

Na deze voorafgaande algemeene beschouwingen worden hiernevens overgelegd twee staten, gemerkt A en B, en bevattende de resultaten der gevoerde administratie, zoowel in Indie als in het moederland, over het jaar 1847, tegenover de ramingen, welke, onder dezelfde letters, in der tijd aan de Staten-Generaal zijn medegedeeld, bij brief van den Minister van Kolonien van den 7den Maart 1848.

Uit de bovengemelde, hierbij gaande staten ziet men, dat de uitgaven in Indie voor 1847 hebben bedragen	f 51,540,473.49½
de geldelijke ontvangsten daarentegen	41,386,331.31½
zoodat het geldelijk tekort heeft bedragen	f 10,154,142.18

Blijkens den staat lit. B is in dat tekort meer dan voldoende voorzien geworden, namelijk:

a. door wissels	f 6,790,900.00
b. door uitzending van specie	500,000.00
c. door stortingen van de factorij der Nederlandsche Handelmaatschappij	5,600,000.00
te zamen	f 12,890,900.00

Dat de terugvloeiing in 1847 naar Indie zooveel meer heeft bedragen dan de behoefte, is daaraan toe te schrijven, dat uit de opbrengst der veilingen van 1847 betaald zijn een gedeelte der wissels, door den Gouverneur-generaal getrokken in 1846. Bij het aannemen van den hierboven reeds omschreven regel, om alle behoeften en betalingen tot een gegeven jaar betrekking hebbende, en dus ook alle wissels gedurende dat jaar getrokken, te kwijten uit de opbrengst der producten in datzelfde jaar verkocht wordende, heeft men, bij de eerste toepassing op het jaar 1847, alle wissels in dat jaar getrokken, betaald uit de provenus van 1847, en bovendien ook de wissels in 1846 getrokken, voor zooverre deze niet waren voldaan uit de rendementen van 1846.

Na de kwijting van alle behoeften voor het jaar 1847, met inbegrip van de terugvloeiing naar Indie van het geldelijk tekort, is er van de opbrengst der in 1847 verkochte producten overgebleven en in de schatkist van het moederland overgebracht eene som van f 14,097,302.53½.

Omtrent het jaar 1848 zijn, wat de administratie in Indie betreft, nog geene resultaten bekend, en bepaalt men zich derhalve om, ook ten vervolge op vroegere mededeelingen van dien aard, hierbij over te leggen de ramingen van ontvangsten en uitgaven, zoowel in Indie als in Nederland, in twee staten, gemerkt C en D.

Hoezeer, zoo als gezegd, de resultaten der in Indie over 1848 gevoerde administratie hier te lande nog niet bekend zijn, zoo kan men toch bij wijze van gevolgtrekking eenigermate deswege een oordeel vestigen, vermits men bekend is met den staat van het administratief kapitaal op het einde van dat jaar.

Dat administratief kapitaal bedroeg op ultimo December 1848 f 13,888,188 en derhalve f 1,388,188 meer dan het bepaalde cijfer van f 12,500,000; van die f 13,888,188 bestond een bedrag van f 12,163,716 uit kontanten of recepissen, waarvoor afzonderlijk duiten (120 per gulden) gedeponeed zijn; voorts uit Japansch koper, stofgoud, kamfer enz.

Die stand van het administratief kapitaal wettigt de stelling, dat ook vòòr 1848

de geregelde gang der administratie in Indie is verzekerd geweest. Daartoe heeft trouwens ook bijgedragen, dat gedurende dat jaar, eveneens als voor 1847, en in weerwil der ongunstige politieke omstandigheden, welke op den uitslag der veilingen van 1848 zulk eenen nadeeligen invloed hebben uitgeoefend, alle hier te lande te kwijten behoeften, en daaronder ook de terugvloeiing van het Indisch tekort, zijn bestreden geworden, zoodat dan ook, over gemeld jaar, de bijdrage aan de schatkist van het moederland uit de koloniale geldmiddelen geen hooger cijfer heeft kunnen bereiken dan f 7,720,194.43½, zoo als blijken zal uit de door de jaarlijksche Staats-commissie onderzochte remise-rekening over 1848.

Ook over het jaar 1849 worden hierbij overgelegd de ramingen van ontvangsten en uitgaven, zoowel in Indie als in Nederland, in twee staten, gemerkt E en F.

Daaruit blijkt (staat E), dat het geldelijk tekort over 1849 is geraamd op f 12,693,223. Tot dit betrekkelijk hooger cijfer heeft onder anderen bijgedragen, dat onder de uitgaven (hoofdstuk XIII) is begrepen eene som van f 1,500,000 voor bestrijding van buitengewone kosten der Balische expeditie. Intusschen hebben de trekkingen van wissels, tot en met ultimo December 1849, niet meer bedragen dan f 6,770,000; hetgeen met de door de factorij gestorte f 4,000,000 uitmaakt eene som van f 10,770,000, tot dekking van bovenbedoeld tekort. Men mag dus aannemen, dat in de bestaan hebbende behoefte voldoende is voorzien kunnen worden en dat de geruchten wegens eene aanzienlijke vermindering van het administratief kapitaal als geheel ongegrond kunnen worden aangemerkt; hetgeen trouwens ook nog daaruit is af te leiden, dat volgens den laatstbekenden kasstaat, namelijk dien van de maand September 1849, op den laatsten dier maand in de verschillende Indische kassen beschikbaar was een bedrag van f 10,218,601, ongerekend de overige, dadelijk bij behoefte te gelde te maken waarden.

Overigens is en wordt in alle behoeften der Indische administratie over 1849 op dezelfde wijze en volgens denzelfden regel als in vorige jaren, uit de opbrengst der gedurende dat jaar verkochte producten voorzien, terwijl in de schatkist van het moederland reeds is overgebracht ruim f 20,000,000; welke som waarschijnlijk nog eenigzins zal kunnen worden verhoogd, wanneer alle verantwoordingstukken over dat jaar zullen zijn geverifieerd.

De slotsom van al het vorenstaande is, dat gedurende de drie hierboven behandelde jaren, namelijk 1847, 1848 en 1849, in alle behoeften van het Indische bestuur, wat het finantieel betreft, is voorzien kunnen worden; dat over dat driejarig tijdvak eene som van circa f 42,000,000 in de schatkist van het moederland werd overgebracht, en dat in Indie een voldoende administratief kapitaal aanwezig is gebleven tot het gaande houden van de dienst.

Deze uitkomst mag gunstig geheeten worden, wanneer men in aanmerking neemt, dat in dat driejarig tijdvak is begrepen het zoo onvoordeelige jaar 1848.

CULTURES, LANDBOUW EN VEETEELT.

De bijgaande 8 staten, gemerkt lit. G tot en met lit. N, wijzen de uitkomsten aan der verschillende cultures op Java in 1848, zoomede de vermoedelijke oogsten van 1849. *Cultuur- staten over 1848 en 1849.*

De wijzigingen, welke de verwachtingen nopens den oogst van 1849, vooral ten aanzien der koffij, hebben ondergaan, blijken uit de beknopte periodieke opgaven, die geregeld in de *Nederlandsche Staats-courant* worden geplaatst. De laatste opgave van dien aard, loopende over het 4de kwartaal van 1849, gaat ten overvloede in afschrift hiernaevens onder lit. O. Overigens zijn de uitzigten voor den koffij-oogst van 1850 niet ongunstig.

Ten aanzien der *koffij*, is in 1848 eene nieuwe wijze van bereiding, zoo als die *Voorname maat* in Brazilië bestaat, in de residentien van de Preanger-regentschappen en Cheribon *regelen ten aanzien der cultures in den jongsten tijd genomen.* ingevoerd, nadat vooraf zeer voldoende proeven waren genomen met een Braziënschen pelmolen met zuiverings-machine. Het voordeel dezer nieuwe methode is voornamelijk gelegen in het uitwinnen van veel handenarbeid.

Bij publicatie van den Gouverneur-generaal dd. 26 Mei 1848 (*Indisch Staatsblad* no. 20), is in het belang der particuliere koffijteelt eene wijziging gemaakt ten aanzien der regten op den uitvoer van koffij.

Sedert 1848 heeft eene vrij aanzienlijke inkrimping der indigo-teelt plaats gehad tegen eene evenredige uitbreiding der *suiker-cultuur*.

Bij besluit van den Gouverneur-generaal van 4 Junij 1847, n°. 1, is gearresteerd een model-contract, houdende de voorwaarden, waarop voortaan wegens suiker-ondernemingen zou worden overeengekomen. Een afschrift daarvan wordt ter kennisneming hierbij overgelegd onder lit. P.

De daarbij aangenomen regel, om de daarstelling van suiker-etablissemten door middel van particuliere fondsen te doen plaats hebben, heeft intusschen aanleiding gegeven tot de overweging, hoe te handelen, wanneer het opnemen van meerdere deelhebbers in, of de splitsing van de met het Gouvernement aan te gane overeenkomsten werd verlangd. De aanzienlijke, voor zulk eene onderneming benodigde kapitalen, die men schaars in het bezit der ondernemers zelve zal vinden en door hen bezwaarlijk anders te erlangen zullen zijn, maakten de toelating van zoodanige splitsing wenschelijk. Daartegenover echter stonden de verwickelingen, die zoo ligt kunnen voortvloeijen uit de handeling met verschillende belanghebbenden in ééne zaak en de mate van ieders aansprakelijkheid. Men heeft dus besloten, wanneer ook bij ondernemingen geheel uit eigen fondsen meerder deelgenooten werden toegelaten, in ieder geval te zorgen, dat het Gouvernement slechts in aanraking kome met één hunner, als vertegenwoordiger der overige, en dat alle deelhebbers hoofdelijk aansprakelijk behooren te zijn, zonder dat men kennis neme van elks aandeel.

Een ander beginsel, mede wegens ondervonden bezwaren ten deze aangenomen, bestaat daarin, dat door het Gouvernement niet moet worden gecontracteerd voor ondernemingen in Indie met personen, niet in Indie gevestigd, van welken aard reeds ettelijke verzoeken waren ingekomen en afgewezen.

De bovenvermelde inkrimping der *indigo-teelt* vereischt eenige toelichting. Men had ondervonden, dat zij in sommige districten bezwarend was voor en afkeer vond bij den inlander, en den planter aldaar minder voordeelen schonk dan de suiker-cultuur; welke laatste daarenboven betrekkelijk minder gronden vordert, dan die der indigo, en dus meer velden voor den rijstbouw beschikbaar laat. Het denkbeeld lag dus voor de hand, om in die districten de indigo-teelt te vervangen door suiker-cultuur, eene verwisseling die ook met de finantiele belangen van het Gouvernement geenszins in strijd is.

Met den aanvang van het jaar 1849, had men dien ten gevolge eene vermindering der indigo-velden met $2866\frac{11}{20}$ bouws, van 500 vierkante Rhijnlandsche roeden elk, in de residentien Bagelen, Banjoemaas en Preanger-regentschappen tot stand gebragt; terwijl voor eene gelijke vermindering, tot eene uitgestrektheid van $535\frac{3}{4}$ bouws, in de residentien Cheribon, Pekalongan, Bezoekie en Kediri magtiging was verleend.

De genomen maatregel sloot echter natuurlijk niet uit, dat elders de indigo-teelt werd uitgebreid, waar die volgens de geschiktheid der gronden, den aard en de neiging der bevolking en de geheele plaatselijke gesteldheid eene erkende voorkeur verdiende. Zulk eene uitbreiding is in 1848 tot een bedrag van 400 bouws in de residentie Kadoe bevolen.

De finantiele nadeelen door het Gouvernement op de thee-cultuur geleden, hebben eene intrekking derzelve in overweging doen nemen. Men heeft zich echter de overtuiging niet kunnen verschaffen, dat thans reeds alle hoop op eene verbetering, eensdeels van het product, anderdeels van den te bedingen prijs, moest worden opgegeven. De Gouverneur-generaal is mitsdien gemagtigd geworden om, wanneer zulks door de belanghebbenden verlangd werd, mede te werken tot intrekking der thee-ondernemingen, wier resultaten en uitzigten dit wenschelijk maken; waardoor het vooruitzicht bestaat dat alleen de zoodanige in stand zullen blijven, als zich daartoe door eene bijzondere geschiktheid der gronden en eene voldoende bevolking aanbevelen.

Overigens zijn de genomen proeven, om den afval bij de thee-bereiding te benuttigen tot het vervaardigen van tegelthee en theine, wegens ongunstige resultaten gestaakt; terwijl bij publicatie van den Gouverneur-generaal dd. 26 Mei 1848 (*Indisch Staatsblad* n°. 21) eene wijziging van regten in het belang der theeplanters is daargesteld.

De *tabaksteelt* heeft met groote moeilijkheden te kampen gehad, vermits het product vrij algemeen bijna onverkoopbaar was, of althans daarvoor slechts zoodanige prijzen waren te bedingen, als de kosten niet konden dekken. In 1847 is aan vele ondernemers moeten vergund worden, om minder gronden met tabak te beplanten, dan de overeengekomen uitgestrektheid. De ongunstige geldelijke omstandigheden, waarin zij zich voortdurend bevonden, hebben in het volgend jaar er toe geleid, om met de zulken, welke zich daartoe genegen betoonden, suppletoire overeenkomsten aan te gaan, strekkende tot tegemoetkoming aan de financiële bezwaren, door kapitalisatie hunner achterstallen, tot het verschaffen der middelen voor de bereiding van hun product, en tot bevordering van den verkoop des tabaks tegen billijke prijzen.

Sedert echter hebben zich gunstiger omstandigheden voor dezen tak van landbouw opgedaan. De Java-tabak vindt thans in Nederland eene gewilde markt en wordt daar ten dienste der sigaren-fabricatie gezocht, zoodat men zich met eene betere toekomst in dezen schijnt te mogen vleijen, wanneer slechts de ondernemers van hunne zijde niet verzuimen, om alle krachten in te spannen tot eene wenschelijke veredeling van hun product.

Bij het opmaken der hierboven sub litt. G—N vermelde cultuurstaten was omtrent den vermoedelijken tabaksoogst van 1849 nog niets bekend, weshalve alhier alleen aangeteekend wordt, dat onder ultimo Maart van dat jaar uit den oogst van 1848 aan het Gouvernement geleverd waren 73,433 en nog te ontvangen waren 87,290 Amsterdamsche ponden tabak.

Onder de belangrijke maatregelen ten aanzien der cultuur behoort eindelijk nog te worden vermeld de uitzending in het laatst van 1847 van dr. *P. F. H. Tromberg* als landbouwkundig chinist ten dienste van het bestuur in Nederlandsch Indie. Men wenschte de groote vorderingen der agricultuur-chemie te benuttigen voor de keuze of bereiding van geschikte gronden ten behoeve van de verschillende cultures. De benoemde is naar zijne bestemming vertrokken, voorzien van eene behoorlijke wetenschappelijke uitrusting. Hij is in 1848 op Java aangekomen, waar hem, volgens de laatste berichten ten zijnen aanzien, de middelen zijn verschaft, om aan zijne roeping te kunnen beantwoorden.

De rijstteelt heeft steeds in hooge mate de aandacht getrokken van het Indische Bestuur, vermits zij het hoofd-voedingsmiddel oplevert voor den inlander. De waargenomen gestadige rijzing van de prijzen der rijst gedurende eene reeks van jaren heeft hare bezorgdheid gaande gemaakt met het oog op de belangen der bevolking en de van die rijzing onafscheidelijke verhooging der arbeidsloonen. De oorzaak daarvan is wel eens gezocht in de uitbreiding der teelt van producten voor de Europeesche markt, of in de vermeerdering der rijst-uitvoeren, dan wel in de toenemende consumtie, deels het uitvloeisel der vermeerderde welvaart, deels het gevolg eener snelle toename van de bevolking.

Hoezeer deesen andere oorzaken kunnen hebben medegewerkt om de rijst in prijs te doen stijgen, zoo schijnt daartoe echter ook grootendeels te hebben bijgedragen eene zekere laauwheid en achteloosheid bij de inlandsche bevolking, waar de zorg voor den rijstbouw geheel aan haar was overgelaten. De Regering heeft dan ook de noodzakelijkheid ingezien, om ten deze, zooveel in haar vermogen was, eenige voorziening te nemen, en dit heeft aanleiding gegeven tot eene circulaire van den Gouverneur-generaal in dato 18 Junij 1847, waarbij hij de residenten en controleurs met klem aanspoort, om hunne meeste zorg en belangstelling te wijden aan den landbouw, en den ijver der inlandsche hoofden te prikkelen tot bevordering van eene doelmatige aanplanting van rijst, aardvruchten, groenten, klapperboomen en alles wat

Rijstbouw.

strekken kan om de voedingsmiddelen der inlandsche bevolking te vermenigvuldigen; en om allen nutteloozen en alleen voor weelde dienende arbeid, door welken de bevolking van den landbouw zou worden teruggehouden, te vermijden.

Eene circulaire, onder dagteekening van 15 September 1848 uitgevaardigd, herhaalde met aandrang en uitzigt op belooning en onderscheiding de gegeven voorschriften, en beval der bijzondere bemoeienis van deze ambtenaren bij vernieuwing aan, de uitbreiding en verbetering der rijstcultuur, zoowel door het doelmatig bewateren der velden, als door het tijdig zaaijen enz., alsmede den aanbouw van veelsoortige tweede gewassen tot voeding der bevolking.

Er zijn tot heden van het Indische Bestuur geene bepaalde berigten ontvangen nopens het gevolg, hetwelk deze voorschriften hebben gehad. Intusschen is de rijst-oogst in het jaar 1848 zeer voordeelig geweest, en het blijkt uit de opvolgende berigten van het Indische Bestuur dat het rijstgewas ook in 1849 algemeen gunstig stond. Wel is waar was ten gevolge van plaatselijke gebeurtenissen, zoo als zware en aanhoudende regens, overstromingen enz. aan den rijstbouw in sommige districten schade toegebracht, doch beloofden daarentegen andere streken, en vooral Krawang, de Preanger-regentschappen en Pasoeroean, een zeer gunstigen rijst-oogst. De tegenwoordige lage rijstprijzen staven deze gunstige berigten en leiden tot de gevolgtrekking, dat de voorschriften van den Gouverneur-generaal doel hebben getroffen.

Latere tijdingen hebben de schade, in twee afdeelingen der residentie Samarang aan het rijstgewas geleden, als zeer aanmerkelijk doen kennen, doch er is geen blijk, dat deze ramp ook elders in gelijke mate zou aanwezig zijn.

*Staat der cultuur-
inrigtingen voor
rekening van, of
op contract met
het Gouvernement
sub ultimo 1847.*

Koffij.

Inrigtingen van wege het Gouvernement daargesteld	11
Ondernemingen van particulieren op contract met het Gouvernement.	39
Totaal.	50

Van de gouvernements-inrigtingen waren 9 gevestigd in Bantam en 2 in Cheribon. De particuliere ondernemingen vindt men in Krawang, de Preanger-regentschappen, Tagal, Pekalongan, Samarang, Japara, Pasoeroean en Banjoemaas. Twee derzelve, in de Preanger-regentschappen en Pasoeroean gevestigd, zijn inrigtingen voor het pellen en bereiden der koffij. De overige zijn cultuur-ondernemingen op daartoe vroeger afgestane woeste gronden, doch daarvan moet ééne, en wel de eenige in Krawang gevestigde, als vervallen worden beschouwd.

Suiker.

Particuliere inrigtingen op contract met het Gouvernement.	96
waarvan in:	
Bantam	2
Krawang	4
Tagal	4
Cheribon	11
Pekalongan	5
Samarang	4
Japara	12
Rembang	2
Soerabaija	20
Pasoeroean	18
Bezoekie	10
Kedirie	1
Madioen	2
Banjoemaas	1

Indigo.

Inrigtingen van wege het Gouvernement daargesteld. 579,
 waarvan 447 groote en 132 kleine fabrieken met 13 afzonderlijke kookhuizen.

Deze inrigtingen zijn gevestigd in Bantam, de Preanger-regentschappen, Cheribon, Pekalongan, Bezoekie, Kediri, Madioen, Kadoe, Bagelen en Banjoemaas.

Het stelsel van indigo-bereiding in kleine fabrieken met afzonderlijke kookhuizen behoort uitsluitend te huis in Cheribon. Haar aantal bedraagt, zoo als hiervoren is opgegeven, 132 met 13 kookhuizen. De eerste zijn eigendom van en worden onderhouden door de bevolking, de laatste van en door het Gouvernement. Ook van de groote fabrieken behooren sommige aan het Gouvernement, andere aan de bevolking.

Thee.

Ondernemingen van wege het Gouvernement daargesteld. 57
 gevestigd in Batavia, Krawang, Tagal, Pekalongan, Kadoe en Bagelen.

Particuliere ondernemingen op contract met het Gouvernement. 14

Totaal. 71

De laatste in Bantam, de Preanger-regentschappen, Cheribon, Samarang, Buitenzorg en Krawang. Eene derzelve is later door den ondernemer verlaten, en 4 daarvan zijn gevestigd op particuliere landerijen. Deze thee-ondernemingen hebben deels betrekking tot den aanplant, deels tevens of alleen tot de verwerking of bewaring.

Tabak.

Particuliere ondernemingen op contract met het Gouvernement. 31

Dertien dier inrigtingen behooren in Rembang te huis, en de overige in Bantam, Cheribon, Tagal, Samarang, Japara, Soerabaija, Pasoeroean. Ten overvloedige wordt opgemerkt, dat deze inrigtingen uitsluitend gelden tabak voor de Europesche markt; terwijl daarenboven eene aanzienlijke teelt van tabak voor inlandsche consumtie op Java bestaat.

Nopal en cochenille.

Ondernemingen van wege het Gouvernement daargesteld. 3

Particuliere ondernemingen op contract met het Gouvernement. 2

Totaal. 5

De eerste vindt men in Samarang, Bezoekie en Banjoewangie, behoorende die in het laatste bij het landbouw-etablisement van gecondemneerden aldaar.

De beide particuliere ondernemingen zijn gevestigd in Cheribon en Japara.

Kaneel.

Ondernemingen van wege het Gouvernement daargesteld. 37
 gevestigd in Bantam, Krawang, Bezoekie, Kediri, Madioen, Patjitan, Bagelen en Banjoemaas.

Ten slotte moet hier nog worden vermeld de afstand van een jattie-bosch in de residentie Samarang voor 10 jaren tegen levering van gekapte balken, en eene concessie voor de oprigting van verbeterde rijst-pelmolens in de residentie Soerabaija, beide op contract aan particulieren verleend.

Particuliere landerijen worden slechts gevonden in Bantam, Batavia, Buitenzorg, Krawang, Cheribon, Samarang en Soerabaija. In Bantam, Krawang en Cheribon is het landbezit uitsluitend in handen van Europeanen, elders ook van Chinezen, Arabieren, inlanders of andere Oosterlingen. *Staat der particuliere landerijen en der landverhueringen in de Vorstenlanden, sub ultimo 1847.*

De geheele uitgestrektheid der particuliere landerijen op Java bedraagt 1,223,751⁴/₅ bouws, met eene bevolking van van 622,750 zielen.

Volgens den landaard der eigenaars, zijn zij verdeeld als volgt:

	Bouws.
Europeanen	925,028 ³ / ₅
Chinezen	250,532 ¹ / ₅
Arabieren.	2,951 ¹ / ₅
Inlanders enz.	41,297 ¹ / ₂
Gouvernements-domein van Bloeboer in Buitenzorg	3,942
	<hr/>
	1,223,751 ⁴ / ₅

De verhuurde landen in Soerakarta beslaan eene uitgestrektheid van 44,876³/₄ bouws. Behalve de overige voortbrengselen, produceren zij gemiddeld per jaar:

Koffij	50,071 pikols,
Suiker	17,900 "
Indigo	6,740 pond (oude of Amsterdamsche).

In Djokjokarta bedraagt de uitgestrektheid der verhuurde landen ruim 13,000 bouws. De voorname producten aldaar zijn indigo, koffij, tabak en cochenille, doch de hoeveelheden zijn slechts zeer onvolledig bekend. De opbrengst van den indigo schijnt intusschen gemiddeld verreweg meer dan 150,000 pond 's jaars te bedragen.

*Bevolking en be-
trekking tot den
landbouw.*

Het is te betreuren dat omtrent de bevolking geene latere opgaven kunnen worden geleverd, dan die welke loopen over het jaar 1845. Daarenboven moet niet uit het oog worden verloren, dat ook die opgaven niet volkomen juist, maar slechts als nabijkomende moeten worden aangenomen. De uitgestrektheid van het eiland Java, in verband met het gering ambtelijk personeel, is oorzaak, dat volkstellingen daar niet de waarborgen van juistheid en zekerheid bezitten, welke dezelve in Europesche Staten aanbieden.

De bevolking van Java en Madura bedroeg volgens de voormelde opgaven ongeveer 9,550,000 zielen, verdeeld als volgt:

Europeanen en hunne afstammelingen, ruim	16,000
Chinezen, ruim.	108,000
Vreemde Oosterlingen, ruim.	29,000
Inlanders, ruim.	9,350,000

Voorts Europesche en inlandsche militairen en lijfeigenen.

Van deze inlanders behoorden (uitgezonderd die van Buitenzorg, Batavia, Soerakarta en Djokjokarta) 1,203,602 huisgezinnen tot de klasse der landbouwers, terwijl de uitgestrektheid der bebouwde landen 1,650,962 beliep.

Ten behoeve der voornaamste gouvernements-cultures waren in voormeld jaar (altijd met de voorschreven uitzondering) bestemd:

voor koffij	434,093 huisgezinnen;
" suiker	165,092 "
" indigo	187,329 "

Veestapel.

De staat van het vee op Java en Madura was op ultimo 1845 als volgt:

Buffels	1,459,613 stuks,
Rundvee	536,783 "
Paarden	345,648 "

Onder deze cijfers zijn begrepen aan trek- en draagbeesten:

Buffels	274,715 stuks,
Rundvee	175,201 "
Paarden	106,723 "

OVERZICHT VAN DE VOORNAAMSTE ADMINISTRATIVE MAATREGELEN VAN ALGEMEENEN
AARD IN DEN JONGSTEN TIJD GENOMEN.

De kerkelijke aangelegenheden van de christelijke gemeenten in Nederlandsch Indie zijn geregeld bij onderscheidene Koninklijke besluiten, te vinden in de Indische Staatsbladen van 1844, n°. 34, van 1848, n°. 4, en van 1849, n°. 51 en 58. Eeredienst.

Eene inzage daarvan zal doen zien :

a. dat het getal predikanten, vroeger bepaald op zestien, thans is gebragt op twintig ;

b. dat de bepaling hunner standplaatsen, vroeger organiek vastgesteld, thans is overgelaten aan den Gouverneur-generaal, in overeenstemming met het kerkbestuur ;

c. dat de rangschikking der predikanten in drie klassen is afgeschaft, doch dat de jaarwedden zullen worden geregeld naar de belangrijkheid der standplaatsen ;

d. dat er eenige bezuiniging is daargesteld in den voet van uitzending der predikanten, terwijl geldelijke voordeelen zijn verbonden aan langdurige werkelijke dienst, waardoor zij worden aangespoord om het vragen van pensioen zoolang mogelijk uit te stellen ;

e. dat aan het Indisch Bestuur de bevoegdheid is gelaten, om, wanneer dezelfde oorzaak, welke geleid heeft tot de sub a vermelde vermeerdering van het getal predikanten, namelijk eene toeneming der Europesche bevolking in Indie, eene nieuwe vermeerdering mogt wenschelijk maken, daartoe de noodige voorstellen te doen.

Behalve de predikanten, bevinden zich in Nederlandsch Indie onderscheidene zendelingen, waarvan sommige geregeld het heilige dienstwerk verrigten in enkele gemeenten, vooral buiten Java, terwijl de overige meer bepaaldelijk hunne eigenaardige bestemming volgen en werkzaam zijn op Celebes, in de Molukkos, op Timor en op Borneo.

Ten aanzien der roomsch-katholieke geestelijken valt alleen op te merken, dat het getal der door het Gouvernement bezoldigde, vroeger organiek bepaald op zes, thans, blijkens de aangehaalde Staatsbladen, is gebragt op acht ; dat, volgens eene later plaats gehad hebbende regeling, de aanwijzing der standplaatsen, alwaar de geestelijken werkzaam zullen zijn, na het radicaal daartoe van wege den Koning te hebben erlangd, is overgelaten aan de geestelijke overheid, na gehouden overleg met het burgerlijk bestuur.

Het algemeen toezicht en beheer over de scholen in Nederlandsch Indie is opgedragen aan eene hoofd-commissie van onderwijs, terwijl onder haar oppertoezicht het onderwijs en de administratie der scholen wordt geregeld door plaatselijke sub-commissien, naar speciale reglementen en verordeningen. Onderwijs.

Om openbaar onderwijs te mogen geven, wordt het bezit eener acte van toelating gevorderd.

De onderwijzers genieten eene vaste bezoldiging uit 's Lands kas en ontvangen daarenboven eenige toelage uit een fonds, te zamen gebragt uit de schoolgelden.

Kinderen van minvermogenden worden gratis toegelaten.

De reglementen voor de gouvernements- lagere scholen en voor die van het middelbaar onderwijs worden gevonden in het *Staatsblad van Nederlandsch Indie* n°. 4 van 1818 en n°. 49 van 1819 ; de instelling der hoofd-commissie en van de sub-commissien van onderwijs heeft plaats gehad bij besluit van den 22sten Junij 1827 (*Indisch Staatsblad* n°. 62).

De hoofd-commissie is gevestigd te Batavia, sub-commissien vindt men, op Java, in de residentien Buitenzorg, Bantam, Cheribon, Tagal, Pekalongan, Samarang, Rembang, Soerabaja, Pasoeroean, Bezoekie, Bagelen, Kadoe, Kediri, Djokjokarta,

en Soerakarta, als ook op Madura; voorts op Sumatra (te Padang en Benkoelen), op Riouw, te Makassar, Amboina, Menado, op Banda, Ternate, Timor en te Banjermassing (Borneo).

Gouvernements- lagere scholen zijn gevestigd in ieder der voormelde residentien en bezittingen; terwijl daarenboven de volgende particuliere scholen bestaan:

te *Batavia*:

vier jongejuvrouwen-scholen en zes voor jongeheeren, waarin de Fransche, Engelsche en Hoogduitsche talen worden onderwezen, benevens drie bewaar- of verzorgscholen voor kleine kinderen, welke eenig onderwijs erlangen in de eerste beginselen der vakken van lager onderwijs;

te *Buitenzorg*:

eene school voor lager onderwijs;

te *Samarang*:

eene hervormde en eene roomsch-katholieke weeshuis-school;
eene armenschool, benevens zeven inrigtingen waarin aan jongejuvrouwen onderwijs in vrouwelijke handwerken en in de Fransche, Engelsche of Hoogduitsche talen wordt gegeven, en vier voor jongeheeren;
eindelijk twee bewaarscholen;

te *Japara*:

eene lagere school;

te *Soerabaija*:

eene diaconie-school;
twee jongejuvrouwen- en eene jongeheeren-school;

te *Makassar, Amboina en Ternate*:

hervormde weeshuisscholen.

Overigens wordt door de zendelingen hier en daar in den archipel lager onderwijs gegeven aan de kinderen der inlanders.

Ook is een bepaald onderzoek bevolen omtrent de behoefte aan lager onderwijs in Indie en de middelen, ter voorziening vereischt.

De hoofd-commissie van onderwijs heeft dien ten gevolge als noodig voorgesteld de oprigting of uitbreiding van veertien lagere scholen.

Het aanvankelijk gevolg daarvan is geweest de daarstelling van scholen:

te Serang	(Bantam)
» Magelen	(Kadoe)
» Poerworedjo	(Bagelen)
» Banjermassin	(Borneo)
» Buitenzorg	
» Kedirie	
» Poerbolingo	(Bezoekie)

mitsgaders de geldelijke ondersteuning van eenen particulieren onderwijzer te Pattie, in de residentie Japara.

Door deze uitbreiding strekt zich thans het lager onderwijs van gouvernementswege uit over een getal van ruim 1000 christenkinderen. Ook de opleiding der inlandsche jeugd wordt niet uit het oog verloren.

Er is besloten tot de oprigting van eene kweekschool voor inlandsche onderwijzers en van twintig scholen voor kinderen van inlanders op Java.

Aan de personen, bestemd om aan het hoofd dier kweekschool te staan, wordt thans aan de Koninklijke academie te Delft de noodige opleiding gegeven; terwijl inmiddels door den hoogleeraar in de land-, taal- en volkenkunde aan die academie, *Taco Roorda*, wordt gezorgd voor de zamenstelling van doelmatige Javaansche en Maleidsche schoolboeken, van welke bereids eenige ter verzending gereed zijn.

Ten slotte wordt nog melding gemaakt van de pogingen, in het werk gesteld tot oprigting van bewaarscholen voor kinderen uit den meergegoeden stand. Ten dien aanzien wordt verwezen naar de sub lit. Q hierbij gevoegde circulaire der hoofd-commissie van onderwijs dd. 11 September 1849.

Bij het Koninklijk besluit van den 15den Augustus 1839, n°. 102, is ingesteld *Regterlijke magt.* eene commissie tot het daarstellen van de vereischte ontwerpen om de in 1838 in Nederland ingevoerde nieuwe wetgeving toepasselijk te maken voor Nederlandsch Indie.

Deze commissie is in het laatst van 1845 ontbonden. Haar eerstbenoemd lid, *mr. C. J. Scholten van Oud-Haarlem*, voltooide de, grootendeels door hem aangevangen, ontwerpen vervolgens met behulp van den staatsraad *mr. H. L. Wichers*, aan wie den last werd opgedragen om den Gouverneur-generaal van Nederlandsch Indie te gaan bijstaan in de invoering der nieuwe wetboeken.

Bij Koninklijk besluit van den 16den Mei 1846, n°. 1, werden vastgesteld de volgende voor Neêrlandsch Indie ontworpen wettelijke verordeningen, als:

de algemeene bepalingen van wetgeving;

het reglement op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie;

het burgerlijk wetboek;

het wetboek van koophandel, en de bepalingen betrekkelijk misdrijven, begaan ter gelegenheid van faillissement en bij kennelijk onvermogen, mitsgaders bij *surchéance* van betaling.

Bij hetzelfde besluit werd de Gouverneur-generaal gemagtigd, om, onder nadere goedkeuring des Konings, in verband met de evengenoemde verordeningen, vast te stellen en te gelijk daarmede in werking te brengen:

een reglement op de burgerlijke regtsvordering voor het hooggeregts-hof en de raden van justitie;

een reglement van strafvordering voor het hooggeregts-hof en de raden van justitie, en

een reglement op de administratie der politie, mitsgaders op de burgerlijke regtspleging en strafvordering voor de inlanders en daarmede gelijkgestelde personen.

De landvoogd werd tevens geautoriseerd, om vast te stellen en uit te vaardigen alle zoodanige wettelijke en reglementaire verordeningen, als hij voor de geregelde invoering der nieuwe wetgeving zou noodig achten, dezelve onderwerpende aan de nadere goedkeuring des Konings in de gevallen bij het regerings-reglement bepaald.

Eindelijk werd hem opgedragen om een ontwerp van wetboek van strafregt voor Nederlandsch Indie te doen vervaardigen en herwaarts te zenden ter beoordeeling en bekrachtiging.

De bij het Koninklijk besluit van 16 Mei 1846, n°. 1, vastgestelde verordeningen zijn door den Gouverneur-generaal afgekondigd bij zijne publicatie van den 30sten April 1847 (*Indisch Staatsblad* n°. 23), bij welke publicatie in deszelfs geheel het evengemeld Koninklijk besluit is opgenomen.

Voorts werden bij Koninklijk besluit van den 29sten September 1849, n°. 93, goedgekeurd en bekrachtigd de volgende door den Gouverneur-generaal, naar aanleiding van de bovenvermelde op hem verstrekte magtiging, vastgestelde verordeningen, als:

het reglement op de burgerlijke regtsvordering voor de raden van justitie op Java en het hooggeregts-hof van Neêrlandsch Indie, afgekondigd bij publicatie van den 8sten November 1847 (*Indisch Staatsblad* n°. 52);

het reglement op de strafvordering voor de raden van justitie op Java en het hooggeregts-hof van Neêrlandsch Indie, mitsgaders voor de residenten op Java regt

sprekende in zaken van overtreding tegen Europeanen en daarmede gelijkgestelde personen, afgekondigd bij publicatie van den 14den September 1847 (*Indisch Staatsblad* n°. 40);

het reglement op de uitoefening der politie, de burgerlijke regtsvordering en de strafvordering onder de inlanders en daarmede gelijkgestelde personen op Java en Madura, afgekondigd bij publicatie van den 5den April 1848 (*Indisch Staatsblad* n°. 16);

de bepalingen omtrent de invoering van en den overgang tot de nieuwe wetgeving; afgekondigd bij publicatie van den 3den Maart 1848 (*Indisch Staatsblad* n°. 10);

de bijzondere bepalingen ter verzekering der regelmatige werking van de nieuwe wetgeving en de bezittingen buiten Java en Madura, afgekondigd bij publicatie van den 21sten Januarij 1848 (*Indisch Staatsblad* n°. 2), en

de bepalingen, ter regeling van eenige onderwerpen van strafwetgeving welke eene dadelijke voorziening vereischen, afgekondigd bij publicatie van den 5den Februarij 1848 (*Indisch Staatsblad* n°. 6).

Door den Gouverneur-generaal zijn buitendien uitgevaardigd de volgende verordeningen, waarop 's Konings goedkeuring niet werd vereischt, als:

de bepalingen omtrent de in-werking-brenging van de zamenstelling der regterlijke collegien; de benoeming van regterlijke ambtenaren en hunne beëdiging vastgesteld bij besluit van den 3den Maart 1848, n°. 2 (*Indisch Staatsblad* n°. 11), en

de bepalingen omtrent de nieuwe zamenstelling der inlandsche regtbanken en regten op Java en Madura en de beëdiging derzelve, vastgesteld bij besluit van den 30sten Maart 1848, n°. 6 (*Indisch Staatsblad* n°. 15).

Op den eersten Mei 1848 zijn al deze verordeningen in werking gebragt, terwijl sedert nog zijn gearresteerd en bij publicatie van den 30sten dier maand (*Indisch Staatsblad* n°. 22) afgekondigd de bepalingen omtrent de wettelijke en bij overeenkomst bedongen interessen, welke almede zijn goedgekeurd bij het straks vermeld Koninklijk besluit van 29 September 1849, n°. 3.

Eindelijk is met den 1sten Januarij 1850 in werking gebragt een nieuw reglement op het houden der registers van den burgerlijken stand voor Europesche en daarmede gelijkgestelde bevolking in Nederlandsch Indie (*Indisch Staatsblad* n°. 25 van 1849).

Aan eene commissie is opgedragen de vervaardiging van een ontwerp van strafwetboek; terwijl inmiddels nog in behandeling zijn onderscheidene verordeningen welke met de nieuwe wetgeving zullen worden in verband gebragt.

Tot hiertoe is tegen de werking der voormelde wetgeving één hoofdbezwaar ingebragt, hetwelk dadelijke voorziening vereischte, de volstreekte onmogelijkheid namelijk waarin het hooggeregts hof van Nederlandsch Indie verkeerde om binnen eenen behoorlijken tijd af te doen de bij hetzelfde zich ophoopende werkzaamheden, hoofdzakelijk ontstaan door 's hofs regtsmagt in revisie, de daarstelling van het middel van cassatie en het motiveren der arresten in revisie.

Deze staat van zaken en de bereids ontstane achterstand hebben den Gouverneur-generaal genoopt, bij publicatie van den 17den Januarij 1849, n°. 26 (*Indisch Staatsblad* n°. 5), het getal raadsheeren van het hooggeregts hof met twee te vermeerderen, en aan den procureur-generaal een tweeden advocaat-generaal toe te voegen; met bepaling voorts, dat het hof zal worden verdeeld in twee kamers, waarvan ééne bepaaldelijk belast is met de revisie van de vonnissen, in zaken van misdrijf door de landraden op Java en Madura gewezen.

Kustvaart.

De kustvaart in Nederlandsch Indie is grootendeels in handen van aldaar gevestigde Arabieren en Chinezen, en wordt bedreven met schepen waarvan de meeste hoogst gebrekkig zijn ingerigt en bestuurd.

Door de geringe vrachten, waarvoor ze varen, hebben zij langzamerhand de *Europesche* ondernemers, die van de kustvaart werk maken, en goede schepen bezigen, uit het veld gedrongen.

Alleen de ondernemingen van grooteren omvang, tegen welker moeijelijk bestuur

de bedoelde Oosterlingen opzien, zijn aan de Europeanen over het algemeen overgebleven.

De kustvaart is in Nederlandsch Indie, blijkens het rapport der hierna te vermelden speciale commissie, uitgeoefend :

in 1825, met 181 schepen, metende 15,281 lasten,	
” 1827, ” 195 ” ” 17,710 ”	
” 1830, ” 184 ” ” 18,635 ”	
” 1845, ” 246 ” ” 22,670 ”	

Van deze behoorden aan Europeanen :

in 1825, 79 schepen, metende 8,473 lasten,	
” 1827, 83 ” ” 9,518 ”	
” 1830, 77 ” ” 8,254 ”	
” 1845, 49 ” ” 5,260 ”	

Alle overige vaartuigen behoorden aan Oosterlingen.

Hieruit blijkt, dat de kustvaart in scheepsruimte gedurende twintig jaren aanzienlijk is vermeerderd, doch dat zij, zoo als gezegd, grootendeels is overgegaan in handen van Oosterlingen.

Toen in 1834 (*Indisch Staatsblad* n°. 15) maatregelen werden genomen om den kolonialen scheepsbouw en de koloniale zeevaart aan te moedigen en op te beuren, werd aan de kustvaarders, aan Europeanen toebehoorende, de verpligting opgelegd, om een zeker getal stuurmansleerlingen in Nederland, of uit christen-ouders in Neêrlandsch Indie geboren, op hunne schepen te onderhouden, terwijl alleen vaste ingezetenen van Neêrlandsch Indie over die vaartuigen het bevel mogten voeren.

Deze maatregelen hadden ten doel om op Nederlanders te doen overgaan het bevel over de gemelde vaartuigen, hetwelk zich schier uitsluitend in handen van vreemdelingen bevond; maar die maatregelen waren niet van toepassing op de Arabieren en Chinezen, die bij voortdoring hunne schepen door personen van hunnen landaard mogten doen voeren.

Ten einde geen gebrek aan stuurmansleerlingen zou kunnen worden voorgewend, zorgde het Gouvernement voor de opleiding van jongelingen aan de kweekschool voor de zeevaart te Amsterdam en voor hun vertrek naar Indie.

Later is bij openbare gouvernementen-aanbestedingen de voorwaarde gesteld, dat de schepen eenen Europeschen gezagvoerder en Europesche stuurlieden aan boord moesten hebben.

De Arabieren en Chinezen bleven echter, door hunne lage vrachten, meer en meer meester van de vaart en waren ook schier de eenige gegadigden bij aanbestedingen van transporten voor gouvernementen-rekening.

Deze staat van zaken noopte het Indisch bestuur in 1836 tot de benoeming van eene speciale commissie, ten einde te onderzoeken, alles wat betrekking heeft tot den scheepsbouw, de bemanning, de uitrusting enz. der schepen in Indie; de voorwaarden waarop de Nederlandsch-Indische vlag zou worden verleend enz.; met opdracht om ter zake de noodige voorstellen te doen.

Die commissie bragt op den 7den April 1848 haar verslag uit, ten gevolge waarvan het beginsel werd aangenomen, om, wanneer zulks geene aanleiding tot eene al te groote vermeerdering van uitgaven gaf, in de overeenkomsten voor 'sGouvernements leverantien en overvoeren, betreffende vaartuigen, metende meer dan 75 last, te bepalen :

a. dat alleen gebruik zal worden gemaakt van schepen gevoerd door Europeanen en daarmede gelijkgestelde personen ;

b. dat de schepen voorts, behalve het bepaalde getal Europesche kweekelingen, een of meer Europesche stuurlieden aan boord moeten hebben ;

c. dat de schepen moeten worden bewezen te zijn in verzekerbaren staat; terwijl eindelijk werd verklaard dat geene Europeanen of daarmede gelijkgestelden gerechtigd zouden zijn om het bevel te voeren over een bodem varende onder Nederlandsch-Indische vlag, dan na een voldoende examen te hebben afgelegd.

Boschwezen.

Volgens de laatst ontvangen opgaven, beliep de uitgestrektheid der bosschen op Java 6185 vierkante palen of bijna een en een half millioen Nederlandsche bunders.

Verschillende stelsels van administratie en van toezigt over de veiling, den uitsleep en den aanplant zijn sedert de weder-in-bezit-neming van Java in 1816 in werking geweest, maar men heeft voor de uitvoering nimmer een voldoende wetenschappelijk gevormd personeel bezeten. Men volgde grootendeels de middelen, welke de Javanen bezigden en bepaalde zich slechts tot het houden van toezigt.

De bosschen hebben dan ook, vooral sedert de invoering van het stelsel van culturen en den daaruit voortgevloeiden aanbouw van fabrieken en daarbij behoorende gebouwen en loodsen, door onmatigen en onoordeelkundigen aankap veel geleden, waardoor het verkrijgen van hout kostbaarder werd gemaakt; terwijl in 1848 (*Indisch Staatsblad* n°. 29) beperkende bepalingen werden daargesteld omtrent den aankap in de daartoe voor het algemeen aangewezen jattie-bosschen.

Ten einde de bosschen zooveel mogelijk zouden worden teruggebracht en onderhouden in zoodanigen staat, dat ze bij voortdoring aan de behoefte der kolonie kunnen dienstbaar zijn, werden in 1849 een drietal deskundige personen naar Java gezonden, wetenschappelijk gevormd en geschikt, niet slechts om eene goede leiding aan den aanplant, de velling en den uitsleep te geven, maar ook om die wetenschap aan anderen mede te deelen.

Burgerlijke geneeskundige dienst en vaccine.

Onder het opper-toezigt van den chef over de militaire geneeskundige dienst, wordt de burgerlijke geneeskundige dienst te Batavia, Samarang en Soerabaija uitgeoefend door stads-geneesheeren en heelmeesters, terwijl aldaar ook zijn aangesteld stads-vroedmeesteressen.

Met uitzondering van enkele plaatsen, alwaar particuliere geneesheeren gevestigd zijn, is de burgerlijke geneeskundige dienst in de verschillende residentien op Java en ook op de Buitenbezittingen in het algemeen opgedragen aan de militaire geneeskundigen.

Sedert 1846 heeft in verschillende residentien van Java onder de inlandsche bevolking eene epidemische koorts gewoed, welke zeer vele slagtoffers heeft gemaakt, doch welke volgens de laatste berigten grootendeels geweken is. Gedurende het bestaan derzelve heeft men waargenomen, dat de minste sterfte heeft plaats gevonden daar, waar de bevolking zich aan de behandeling der Europeesche geneeskundigen heeft willen onderwerpen.

In 1847 werd door het Indisch Bestuur in overweging genomen, of en wat, van landswege kon en moest worden gedaan, om den staat van zaken met betrekking tot de uitoefening der geneeskunde onder de inlandsche bevolking, door hare eigene *doekons* (geneeskundigen) te verbeteren.

Het gevolg daarvan was, dat bij Koninklijk besluit van den 23sten Maart 1848, n°. 104, fondsen ter beschikking van den Gouverneur-generaal zijn gesteld, ten einde bij de groote militaire hospitalen te Batavia, Samarang en Soerabaija aan een zeker getal geschikte inlandsche jongelieden uit de verschillende residentien, onderrigt te doen geven in de eerste vereischten voor de uitoefening der geneeskunde.

De uitbreiding der vaccine vond, behalve in het bijgeloof der Javaansche bevolking, eenen hinderpaal in de beperktheid der toegestane fondsen. Thans zijn meerdere gelden voor dat doel beschikbaar gesteld en daardoor onder anderen mogelijk gemaakt eene opleiding van inlandsche vaccinateurs aan de hospitalen.

*Maritime etablissementen.**Inrigting ten*

De hooge wenschelijkheid, dat in Indie de middelen aanwezig zijn om plaatselijk te kunnen voorzien in de herstelling der oorlogsvaartuigen, ook die welke door stoom worden bewogen, heeft geleid tot daarstelling of uitbreiding der inrigtingen, welke in deze behoeften moeten voorzien.

Reeds in 1841 werd het Indisch Bestuur gemagtigd, om op het eiland Onrust *behoefte van het* een droog dok aan te leggen. Tegenspoeden van allerhande aard, waaronder het *stoomwezen,* overlijden van den tot den aanleg van het dok uitgezonden ingenieur, en de ongezondheid, welke van tijd tot tijd op Onrust heerschte, zijn oorzaken geweest, *Constructiewinkel.* dat de werkzaamheden meermalen moesten worden gestaakt.

Het werk is echter in het begin des vorigen jaars weder opgevat, en hoezeer de onlangs op Onrust op nieuw geheerscht hebbende ziekten wederom eene stremming in de werkzaamheden hebben veroorzaakt, mag men zich met eenen eindelijk goeden uitslag vleijen.

Het te Soerabaija gevestigde maritime etablissement wordt meer en meer uitgebreid en in staat gebracht om in alle behoeften, maar voornamelijk in die der stoommachines, te voorzien. Een in 1845 van hier uitgezonden drijvend droog dok heeft reeds zeer belangrijke diensten bewezen, gelijk onder anderen blijkt uit een verslag opgenomen in de *Staats-courant* van den 22sten Februarij 1850.

Ten einde de uitdiepingen van het havenwerk te Soerabaija niet zouden behoeven stil te staan, bij het ontstaan van gebreken aan den aanwezigen stoombaggermolen, en tevens te zorgen dat het bassin, waarin het drijvend droog dok geplaatst is, op behoorlijke diepte kan worden gehouden, is een tweede stoombaggermolen in aanmaak, waarvoor de stoomwerktuigen aan het etablissement van de Nederlandsche Stoomboot-maatschappij te Fijenoord zijn vervaardigd.

Te Soerabaija zijn voorts gevestigd eene volledige ketelmakerij en een constructiewinkel, terwijl onlangs aldaar door het Gouvernement is overgenomen eene particuliere inrigting tot vervaardiging van stoomwerktuigen.

Door dit een en ander zal op eene voldoende wijze zijn te gemoet gekomen aan de eischen zoowel van 's Lands dienst als van de particuliere nijverheid in Indie; wordende ten slotte hier nog vermeld, dat de hoofd-ingenieur voor het stoomwezen, *Bennett*, die reeds gedurende drie jaren in Indie zulke goede diensten bewezen heeft, op nieuw voor een gelijk tijdvak aan de Indische dienst is verbonden.

BEZITTINGEN BUITEN JAVA.

Met betrekking tot de bezittingen buiten Java volgt hier een beknopt algemeen overzicht derzelve, voornamelijk aanwijzende hare administrative verdeling en de stelling van het Nederlandsche gezag aldaar; onderwerpen, waaromtrent ten haren aanzien niet die algemeene bekendheid bestaat, als met opzigt tot Java en Madura het geval is. Intusschen zal daarbij tevens melding worden gemaakt van de meest belangrijke bijzonderheden en maatregelen van den jongsten tijd.

Tot opheldering wordt hierbij tevens, sub lit. R, overgelegd een exemplaar der kaart van Nederlandsch Indie, vervaardigd door den baron *von Derfelden van Hinderstein*, en in der tijd voor rekening der Regering uitgegeven. De kaart is niet meer geheel op de hoogte onzer tegenwoordige geographische kennis van den Archipel, doch zal niettemin voor het oogmerk dienstig kunnen zijn.

SUMATRA.

De bezittingen der voormalige Hollandsche Oost-Indische Compagnie op Sumatra zijn, ingevolge de Londensche conventie van 13 Augustus 1814, door Groot-Brittannie aan Nederland teruggegeven, ofschoon de overgave van Padang, de vroegere hoofdvestiging onzer Compagnie op de Westkust, niet vóór het jaar 1819 heeft plaats gevonden. Padang was sedert 1795 onafgebroken onder Britsch bestuur gebleven, vermits de oorlog weder was uitgebroken, alvorens, in voldoening aan het tractaat van Amiens, de weder-uitlevering had plaats gegrepen.

Het Londensch tractaat van 17 Maart 1824 (in het *Indisch Staatsblad* van 1825 onder n°. 19 opgenomen) heeft ons daarenboven in het bezit gesteld van de Britsche bezittingen op Sumatra, en tevens alle staatkundige en territoriale gemeen-

schap van Engeland op dit eiland uitgesloten , behoudens het bij art. 15 des tractaats bedongen wederzijdsch voorregt.

Administratief zijn de Nederlandsche bezittingen op Sumatra gesplitst als volgt :

I. *Gouvernement van Sumatra's Westkust en onderhoorigheden.*

Het is zamengesteld uit :

1°. Residentie Padang met de hoofdplaats van dien naam , tevens de zetel van het gouvernement , en verdeeld in :

- a. Afdeeling Padang ;
- b. Zuidelijke afdeeling en onderhoorige eilanden ;
- c. Priaman ;
- d. Aijer Bangies en Rau , met Loender en Loeboe-Sikapping , benevens de Mantawie- , Batoe- en verdere onderhoorige eilanden.

2°. Residentie Padangsche Bovenlanden , met de hoofdplaats Boekittinggie of Fort de Kock.

- a. Afdeeling Tanah Datar , met Kota XX , Lintau en Boea , en Kota VII ;
- b. Afdeeling Agam , met Matoea , Danau VII , Loéras en VIII Kota's , Bondjol , Batipoe en X Kota's ;
- c. Afdeeling Loma Poeloe , met Halaban en Poedatar ;
- d. Afdeeling XIII en IX Kota's , met Soepaijang en Siroekam , Alahan , Pandjang en Soengie Pagoe.

3°. Residentie Tappanolie , met de hoofdplaats Sibogha.

- a. Afdeeling Natal ;
- b. Afdeeling Mandheling en Ankola ;
- c. Afdeeling Baros ;
- d. Afdeeling Singkel ;
- e. Poeloe Nias en onderhoorige eilanden.

Deze groote afdeeling van bestuur is hoofdzakelijk een wingewest. De regten onzer vroegere Compagnie , zoo aan de oost- als aan de westzijde des eilands , hadden zich vooral tot kustlanden bepaald , doch zij was in den regel vreemd gebleven aan de binnenlanden. In 1821 werd met de afstammelingen van het weleer wijd over Sumatra gebiedende Menang-Kabausche vorstenhuis door het plaatselijk bestuur een tractaat gesloten , waarbij het Rijk van dien naam aan het Nederlandsche Gouvernement is afgestaan.

Het gezag in dit gouvernement wordt regtstreeks uitgeoefend door een civilen en militairen gouverneur , onder wiens leiding Europesche ambtenaren de verschillende grootere en kleinere afdeelingen besturen.

Onze uitbreiding op Sumatra was aanvankelijk het gevolg der omstandigheden , en werd later stelselmatig voortgezet. De aanmatigingen der Padrische priesterfactie , vergezeld van de vreeslijkste gruwelen en den tegenstand der aan voorvaderlijke gebruiken en instellingen hechtende Maleidsche bevolking , verbreidden over een groot gedeelte van Sumatra wanorde , onrust en verwoesting. Die staat van zaken oefende invloed op de onmiddellijke bezittingen van het Gouvernement , en leidde van zelf tot inmenging onzerzijds. Onze defensive houding , vooral gedurende den oorlog op Java van 1825 tot 1830 , vuurde den overmoed der Padries aan , en

onze weifeling deed ons mede meer het vertrouwen en de medewerking verliezen hunner tegenstanders, de Maleidsche bevolking, welke, ofschoon van denzelfden volksstam als de Padries en Mohammedaansch gelijk dezen, zich de meer strenge Padrische begrippen niet wilde laten opdringen. Trouwens, er liet zich bezwaarlijk eene andere uitkomst verwachten bij het voeren van een negativen strijd tegen het meest positive streven van den vijand, de vestiging namelijk eener geestelijke overheersching, die voorzeker, eenmaal tot stand gekomen, onze stelling onhoudbaar gemaakt of onberekenbare offers gekost zou hebben. De beëindiging van den Javaschen oorlog liet ons eindelijk de handen vrij, om dien overmoed te fnuiken. De tegenstand der Padries voerde ons al verder op den weg der verovering. Het opgewekt wantrouwen der Maleidsche bevolking vond daarin voedsel, zoodat zij vaak ons tegenover, in plaats van ter zijde stond. De oorlog werd met wisselvallige kansen en zonder gevestigd doel gevoerd, tot dat de Commissaris-generaal *van den Bosch* in 1833 een geregeld plan van uitbreiding voorschreef, en instructien achterliet, gegrond op een diep inzicht van den staat van land en volk, zoo onderscheiden van hetgeen op Java bestond.

Hij wilde een deel der baten, die Java begon af te werpen, doen strekken tot ontwikkeling der Buitenbezittingen, maar tevens, een einde makende aan de versnippering onzer middelen, alle krachtsinspanning op Sumatra concentreren, met handhaving elders, zooveel oorbaar, van een status quo. Zijn oogmerk was de uitbreiding van onzen invloed over geheel Sumatra tot aan de grenzen van Atjin (waar dus vooreerst de vroegere betrekkingen van onze Compagnie niet zouden worden hersteld) en de productieve ontwikkeling des lands. Het was naar zijn oordeel niet de vraag, of de uitvoering van dat plan al dadelijk vergoeding voor de uitschotten zou opleveren: genoeg zoo het niet meer middelen vorderde, dan waarover het Gouvernement kon beschikken, en wanneer het in de toekomst een gunstig verschiet aanbod.

Bij de verovering van Bondjol in 1837, kon men meer uitsluitend zich wijden aan de regelingen tot ontwikkeling des lands. Aan de Padrische overheersching was de groote slag toegebracht. Zij vond haar einde bij den val van Daloe-Daloe in 1838, en wij hadden eerlang slechts te doen met de van haar juk ontheven Maleidsche en in het noorden te huis behorende Battahsche bevolkingen, wier streng democratische instellingen gemis aan eenheid daargestelden en zóó ons gezag verzekerden.

De beoogde onderwerping was met den val van Singkel in 1840, op weinige uitzonderingen na, volbragt.

Een geregeld, zacht en leidend, maar daarom niet minder krachtig bestuur heeft het vroeger noodzakelijk militair gezag, voor zooveel mogelijk, vervangen. Overal heerscht orde en veiligheid, zoodat alle behoeften over de geheele uitgestrektheid der door ons bezette landen zonder escorte worden vervoerd. Van zulk een staat van zaken, sedert verscheiden jaren bestendig, mag men toch wel, zonder voorspiegeling juist eener schitterende toekomst, ten minste verwachten, dat daaruit allengs zal voortvloeijen die welvaart, welke de tevredenheid der bevolking kan verzekeren en ons althans eenigermate vergoeden wat aan Sumatra is te koste gelegd. De aanvankelijke uitkomsten weërspreken die hoop op de toekomst niet.

Volgens eene schatting van den laatsten gouvernements-commissaris op Sumatra, zou de bevolking van Singkel tot Moko-Moko, zoo aan de oost- als aan de westzijde des eilands—welke bepaling dus nagenoeg omvat hetgeen onder dit gouvernement wordt gerekend—3 miljoen zielen bedragen.

De ontwikkeling van het productief vermogen des lands wordt met ijver behartigd. Terwijl Padang vroeger 50 à 60,000 pikols rijst van Java ontving, voorziet de aanplant aldaar sedert 1847 niet alleen in eigen consumtie, maar wordt zelfs naar Java, Benkoelen en de noordelijke peperhavens rijst uitgevoerd. De peper- en koffijteelt wordt geregeld uitgebreid. De peper-aanplant binnen de residentie Padang bedroeg in 1847 1,173,000 ranken, waaronder 32,170 vruchtdragende; terwijl de aanplanting van peper in dat jaar op Natal een aantal telde van 90,000 ranken, die reeds vruchten begonnen te dragen, en op Baros 46,687. Mandheling leverde in 1847 5000 pikols koffij op. In de Padangsche bovenlanden bedroeg het aantal

koffijboomen van vroegeren aanplant 22 millioen stuks en van 1845/46 6,285,317. Aan dat cijfer was echter niet geëvenredigd de afvoer der koffij van daar, vooral onder den druk der lage prijzen. Ten einde den afvoer te vermeerderen en het product te verbeteren is in 1848 de maatregel ingevoerd, om de koffij tegen een billijken en vasten prijs, en onder toekening eener percentsgewijze belooning aan de hoofden van de bevolking nabij de plaats van aanplant over te nemen, doch zich aan de andere zijde streng te bepalen om slechts goed behandelde koffij aan te nemen. In verband daarmede staat de wijziging der koffijregten, vastgesteld bij de publicatie van 9 Julij 1848, te vinden in het *Indisch Staatsblad* van dat jaar, n°. 30.

Ten aanzien van den handel worden hierbij onder litt. S en T aangeboden twee staten, die, hoezeer niet verder dan tot 1845 en 1846 loopende, evenwel de mededeeling waard worden geacht. Zij wijzen tevens de havens aan, voor den grooten handel geopend.

II. *Assistent-residentie Benkoelen.*

Zij vormt eene kleinere, op zich zelve staande afdeeling van bestuur. Benkoelen was onder den naam van factorij van Fort Marlborough het hoofd-etablissement der vroegere Britsche bezittingen op Sumatra, en werd krachtens art. 9 van het Londensche tractaat van 1824 op den 6den April 1825 aan het Nederlandsche Bestuur overgegeven.

De aldus afgestane bezittingen van Engeland waren eertijds veelal onderhoorigheden geweest onzer Compagnie en in de vorige eeuw allengs aan Engeland overgegaan.

De verhouding tusschen het Nederlandsche Bestuur en de weinig beteekenende inlandsche hoofden, wier invloed op de ruwe en allen band schuwende bevolking gering en weinig gevestigd is, berust hier grootendeels op gewoonte en gebruik; zijnde slechts in der tijd door den Britschen luitenant-gouverneur *Raffles* een paar overeenkomsten gesloten. Alleen het gezag van den Sultan van Moko-Moko wordt door de inlanders eenigzins geëerbiedigd. Europesche ambtenaren zijn, buiten de hoofdplaats, gevestigd; te Moko-Moko, Lais, Cauer, Manna en Croë.

De geheele bevolking zal omstreeks 70,000 zielen bedragen. De voorname producten van den landbouw zijn specerijen, peper, koffij en rijst.

De hoofdplaats Benkoelen staat voor den grooten handel open.

III. *Lampongsche districten.*

Zij bestaan uit de volgende districten:

Semangka,
Telok Betong,
Sekampong,
Maringei,
Sepoetie en
Toelong Bawong.

Oudtijds eene onderhoorigheid der Koningen van Bantam, zijn deze districten door hen aan het Nederlandsche Gouvernement afgestaan. Zij waren begrepen in de capitulatie van Java en onderhoorigheden in 1811, en keerden krachtens de Londensche conventie van 1814 onder Nederlandsch gezag terug. Het bestuur berust tegenwoordig bij een civilen en militairen gezaghebber, op de hoofdplaats Telok Betong gevestigd, en wordt uitgeoefend door middel der inlandsche hoofden. In de binnenlanden heeft ons gezag nog weinig wortel geschoten, ofschoon ongetwijfeld tot versterking daarvan zal strekken een groote militaire weg, die in 1848 is voltooid

geworden. Hij heeft eene lengte van 82 palen ($3\frac{1}{2}$ uur gaans) en loopt van Telok Betong tot Mangala.

De bevolking dezer districten wordt gerekend ruim 80,000 zielen te bedragen. De peper is hier nog steeds als van ouds het hoofdvoortbrengsel.

Sedert 1837 zijn de Lampongs onveilig gemaakt door zekeren *Dalm Mangkoe Negara*, den zoon van een vroegeren muiteling. Destijds hoofd van het land Boewai Binne-Tatta, kwam hij in botsing met den pattie (inlandsch hoofd) van het district Samangka. Hij wist zich een zekeren aanhang te maken en heeft daarmede voortdurend een waar rooversleven geleid. De gezaghebber heeft in 1843 en 1846 met de voorhanden middelen een paar kleine militaire expeditien tegen hem uitgevoerd, ten gevolge waarvan hij, door zijne volgelingen verlaten, in de binnenlanden omzwerft. De jongste berigten uit Indie geven grond, om zijne aanstaande onderwerping te verwachten.

IV. Residentie Palembang.

Palembang was eertijds een magtig Rijk, welks vorsten, afkomstig van Java, niettemin allengs voor de magt onzer voormalige Compagnie bukten en ten laatste hare suprematie erkenden.

Na den gruwelijken moord, in 1811 aan onze bezetting gepleegd, vestigde het Britsche bestuur, krachtens de capitulatie van Java en onderhoorigheden, op nieuw een etablissement te Palembang. Bij de herstelling van het Nederlandsche bestuur in het laatst van 1816, werden onze oude regten door nieuwe overeenkomsten bekrachtigd; doch zij vonden bij de vorsten gedurige tegenstreving, tot dat door de overwinning van Junij 1821 ons overwigt bepaaldelijk werd gevestigd. Een nieuwe opstand, in November 1824 beproefd, gaf aanleiding, om voor goed een einde te maken aan het gezag der Palembangsche vorsten, die in ballingschap werden verwijderd. Sedert heeft Palembang onder het onmiddellijk en uitsluitend bestuur van het Nederlandsche Gouvernement eene vroeger niet gekende rust gevonden, trots de armoede en ontevredenheid van de inheemsche aristocratie en der geslachten van vorstelijke afkomst. De binnenlanden zijn verdeeld in divisien, die onder de leiding staan van inlandsche hoofden. Alleen de diep binnenwaarts gelegen en minder bekende Passumah-landen zijn nog minder aan onzen invloed onderworpen. Behalve het personeel ter hoofdplaats, zijn tot dusver in de binnenlanden slechts Europesche ambtenaren gevestigd in de divisien van de Ogan Oeloe en Kommerong Oeloe, zoomede te Moeara, Roepiet en te Lahat; terwijl de militaire kommandant van Tebing Tingie tevens met het civiel bestuur aldaar is belast.

De bevolking wordt geschat te zijn als volgt:

de hoofdplaats Palembang ruim	40,000 zielen,
de gezamenlijke divisien der binnenlanden ruim	210,000 "
de Passumah-landen ongeveer	30,000 "
	<hr/>
Totaal	280,000 zielen.

De rijstcultuur is hier algemeen en produceert boven het verbruik. Sedert het vierde eener eeuw is dan ook in de binnenlanden het stelsel der landrenten in werking. Als verdere voortbrengselen van den landbouw verdienen nog genoemd te worden: koffij, peper en katoen.

Te Palembang worden alle natien tot den handel toegelaten, gelijk ook te Moeara Kompeh, in het Jambische.

In den aanvang van het jaar 1849 bespeurde men onder de bevolking der Palembangsche binnenlanden een onrustigen geest, die op verschillende punten tot volksbewegingen leidde, het verkeer onveilig maakte, zich in een moordaanslag op eenige

officiëren te Tebing Tingie openbaarde, en eindelijk in het centraal en zuidelijk gedeelte der residentie een meer ernstig karakter aannam. Eene kleine expeditie, onmiddellijk in Mei door den resident daarheen gerigt, had geen gunstig gevolg. Men zond dus eene voldoende militaire magt van Batavia, die reeds op den 10den Augustus te Palembang werd ontscheept. Eene nieuwe en krachtiger expeditie rukte van daar den 24/25 Augustus op, vergezeld van den resident en den rijksbestuurder; zij bereikte den 3den September Batoe Radja Ogan, en bevond zich na een vermoeijenden togt tegen de helft dier maand op het terrein van den opstand, aan het hoofd waarvan zekere Pangerang *Djamat* stond. Na eenige vruchteloze onderhandelingen namen de operatiën op 23 September een aanvang. Zij eindigden met de inname der hoofdversterking te Pemangilan op den 3den October. Inmiddels had men een aantal zieken naar Palembang moeten terugzenden. Op het bericht daarvan te Batavia werd dadelijk per stoomboot versterking naar Palembang gedirigeerd; doch de expeditie had haar doel bereikt, en de rust was zoover hersteld, dat zij naar de hoofdplaats kon terugkeeren, met achterlating van een 50tal manschappen, om positie te houden. Volgens de laatste berichten was echter de onderwerping der binnenlanden nog niet geheel tot stand gekomen, zoodat men in den aanvang des loopenden jaars op nieuw militaire maatregelen had moeten nemen.

Onder de contrôle van den resident van Palembang behoort ook het rijk van Jambi, even als onder zijn gezag staat de post, dien wij aldaar te Moeara Kompeh hebben opgerigt, en waar een Europeesch ambtenaar is gevestigd. De Sultans van Jambi waren vroeger de mededingers van die van Palembang; en de bemiddeling of tusschenkomst onzer Compagnie, die ook met Jambi krachtens een aantal contracten in nauwe betrekking stond, heeft vaak hunne geschillen moeten beslissen. De overeenkomsten, in 1833 en 1834 met den Sultan gesloten, hebben het oppergezag van Nederland over Jambi erkend, en ten gevolge gehad onze vestiging te Moeara Kompeh, waar vroeger ook onze Compagnie eene loge heeft bezeten.

Het rijk van Indragirie, gelegen ten noorden van Jambi, zal onder Riouw worden vermeld, als zijnde administratief onder die afdeeling gerangschikt.

BANKA EN ONDERHOORIGHEDEN.

Een in 1668 met het opperhoofd van Banka en Billiton gesloten contract heeft in der tijd die eilanden geplaatst onder de bescherming onzer Compagnie. Later eene dependentie geworden van Palembang zijn zij met dat rijk onder het bepaald oppergezag der Compagnie gekomen. Het Britsch tusschenbestuur sloot in 1812 eene overeenkomst met den Sultan van Palembang, waarbij het den afstand dezer beide eilanden in volle soevereiniteit aan Groot-Brittannie bedong. Krachtens art. 2 der Londensche conventie van 13 Augustus 1814 werd ons Banka teruggegeven in ruiling tegen onze bezitting van Cochin op de kust van Malabaar, en in December 1816 in bezit genomen. Geschillen over de vraag of Billiton onder de teruggave van Banka was begrepen, vonden hunne oplossing in art. 11 van het Londensche tractaat van 1824. De invloed der Palembangische grooten op de inlandsche bevolking van Banka, het gevolg hunner vroegere betrekkingen aldaar, is gedurende langen tijd ondervonden en welligt nog niet geheel vernietigd.

De residentie Banka en onderhoorigheden omvat het eiland van dien naam, benevens Billiton en de tusschen- en omliggende eilandjes, waaronder voornamelijk de Lepar-groep. Blijkens het reglement op het beheer der residentie Banka, te vinden in het *Indisch Staatsblad* van 1831, n°. 62, is Banka verdeeld in verschillende afdeelingen of districten, aan het hoofd waarvan zoovele Europeesche administrateurs der tinnijnen zijn gesteld. Billiton vormt, met de omliggende en de westelijk van daar tot aan de Lepars strekkende eilandjes, eene bijzondere afdeeling. Overeenkomstig de plaatselijke gesteldheid zijn sedert in de verdeeling der districten op Banka eenige kleine wijzigingen gebragt. Op de Lepar-eilanden is het gezag toevertrouwd aan een inlandsch hoofd. Het bestuur over de afdeeling Billiton is mede opgedragen aan een

door het Gouvernement aangesteld, en onder den resident van Banka ressorterend inlandsch hoofd.

De bevolking is ongeveer als volgt:

1°. Banka:

Chinezen, minstens	10,000 zielen,
Maleijers, p. m.	4,000 "
Bankanezen, verdeeld in kust- en bergbewoners	24,000 "
	Totaal 38,000 "

2°. Lepar-eilanden. Het cijfer wordt opgegeven van 500 tot 2,500, dus gemiddeld

3°. Afdeeling Billiton, wordt nu eens gesteld op 6000, dan weder op 15,000 zielen; dus gemiddeld

50,000 "

De hoofdplaats Muntok is voor den grooten handel opengesteld.

Tin is het voornamelijk voortbrengsel van Banka; ook Billiton bezit tingronden, die echter tot dusver niet worden geëxploiteerd. De tinleverantie van Banka heeft in de onderstaande jaren bedragen:

1844 — 69,526	pikols,
1845 — 53,534	"
1846 — 69,501	"
1847 — 81,129 ⁸⁵ / ₁₀₀	"
1848 — 73,500	"

De levering van 1844 was hooger dan immer te voren werd verkregen. De droogere of nattere weêrsgesteldheid oefent op de tinproductie grooten invloed uit.

Eene bijzondere vermelding ten aanzien van het mijnwezen op Banka verdient een in 1849, door den Gouverneur-generaal van Neêrlandsch Indie genomen besluit, waarbij de heer *J. H. Croockewit*, doctor in de wis- en natuurkunde, ter beschikking is gesteld van den resident van Banka, ten einde de werkwijze bij de verschillende tinmijnen aldaar na te gaan, en te berigten, welke ter beschikking van het Gouvernement staande middelen kunnen worden aangewend, om in die werkwijze verbeteringen te doen plaats grijpen. Deze zending is het gevolg van de pogingen der Indische Regering, sedert vele jaren aangewend, om het voortbrengings-vermogen van Banka te bevorderen.

RIOUW EN ONDERHOORIGHEDEN.

Het aloude rijk van Djohor omvatte niet alleen het zuidelijk gedeelte van het schiereiland van Malakka, maar ook de zuidelijk en oostelijk van daar gelegen kleinere eilanden; terwijl de Sultan van dat rijk tevens eene zekere suprematie uitoefende over een deel der oostkust van Sumatra. Hij erkende het oppergezag onzer Compagnie, die een etablissement te Malakka bezat, en zich in 1784 mede op het eiland Riouw of Bintan had gevestigd. Malakka ging in het laatst der vorige eeuw aan Engeland over, en Riouw werd in 1795 ontruimd. De herstelling van het Nederlandsche gezag te Malakka in 1818, krachtens de Londensche conventie van 1814, werd gevolgd door de weder-oprigting van ons etablissement op Riouw, dat inmiddels verlaten was gebleven. Een tractaat op den 26sten November 1818 met den Sultan van Djohor gesloten, bevestigde de suzeriniteit van Nederland over Djohor, Pahang, Riouw, Lingga en onderhoorigheden. Tot deze laatste behoorde ook het eiland Singapoera, hetwelk niettemin van de Britsche zijde werd in bezit genomen, op grond van den afstand daarvan, gedaard door een onechten broeder des Sultans, welke broeder zich als wettig vorst van Djohor,

Pahang enz. had opgeworpen. Die bezittingen voerde tot ernstige geschillen met Engeland, waaraan door het Londensche tractaat van 1824 een einde werd gemaakt. De artt. 10 en 12 van dat tractaat splitsen, onder het voorbehoud van art. 15, het vereenigd rijk van Djohor zoodanig, dat het gedeelte op het vasteland gelegen, benevens de eilandengroep van Singapoera, aan Engeland werd toegewezen, hetwelk de aanspraken van den evengemelden broeder des Sultans erkende, terwijl daarentegen de overige eilanden aan den wettigen stam der Djohorsche vorsten-familie verbleven, welks hoofd voortaan naar het eiland, waar hij verblijf hield, Sultan van Lingga werd genoemd. Latere tractaten met dien vorst hebben zijne verhouding tot het Nederlandsche gezag geregeld, onze suzeriniteit bekrachtigd en hem tot uitroeiing der zeerooverijen binnen zijn gebied verplicht.

De residentie Riouw en onderhoorigheden bestaat uit de gezamenlijke eilanden ten zuiden van Straat Singapoera, benevens die eilanden, welke ten noord-oosten van Bintan zijn gelegen en de hoofdgroepen van Tambelen, Natoena en Anambas vormen, en strekt zich uit tot Reteh en Indragirie op de oostkust van Sumatra.

Het Nederlandsche Gouvernement is alleen gevestigd op het eiland Bintan of Riouw, waar tot dat einde aan hetzelfde in het zuidwestelijk gedeelte des eilands het terrein is afgestaan, Tanjong-Pinang genaamd, zijnde de verblijfplaats van den resident en het verder Europeesch personeel. Dàar slechts wordt dan ook het Nederlandsche gezag regtstreeks uitgeoefend; overal elders middellijk.

Het bestuur over het rijk van Lingga wordt namens den Sultan gevoerd door een onderkoning van Boeginesche afkomst, gevestigd op het nabij Riouw gelegen eilandje Pensingat; zulks krachtens eene overeenkomst tusschen diens voorouders en de Sultans van Djohor gesloten. Deze onderkoning treedt ook in alle aanrakingen of handelingen met het Gouvernement, als de gevolmagtigde van den Sultan van Lingga op.

Ook Indragirie staat onder het bestuur van zijn eigen vorst, die echter de familie-suprematie van den Sultan van Lingga erkent. Onze Compagnie heeft in Indragirie een kantoor gehad, dat echter reeds in 1688 is ontruimd geworden. Onder medewerking des Sultans van Lingga, hebben wij in 1838 met dien van Indragirie een contract gesloten, krachtens hetwelk wij in laatstgenoemd rijk een post hebben gevestigd, die evenwel in 1843 weder is verlaten. Het doel dier vestiging was, beteugeling der zeeroovers op deze kust. Bij meerdere kennis van zaken aldaar, begreep men echter, dat de eigen krachten van den vorst voldoende waren, om de zeeroovers in bedwang te houden, vooral wanneer wij zijne pogingen ondersteunden door van tijd tot tijd een oorlogsvaartuig daarheen te zenden. Een nieuw tractaat, bij die ontruiming gesloten, heeft de Nederlandsche suzeriniteit over Indragirie bekrachtigd en den Sultan de verplichting opgelegd, om jaarlijks een gezantschap naar den resident van Riouw te zenden.

De bevolking dezer residentie wordt geschat te zijn p. m.:

de eilanden ten zuiden van Straat Singapoera	30,000 zielen,
de oostelijk gelegen eilanden van Tambelan, Natoena, Anambas enz.	20,000 »
Indragirie en Reteh, op de oostkust van Sumatra, naar gissing hoogstens	20,000 »

Totaal. . . 70,000 zielen.

Op Bintan bestaat de meerderheid der bevolking uit Chinezen, wier aantal wisselt van 7000 tot 10,000 en meer, naar gelang de vrij aanmerkelijke gambieren peper-teelt aldaar kwijnt of bloeit.

De haven van Riouw is sedert 1 Januarij 1829 eene vrijhaven.

BORNEO EN ONDERHOORIGHEDEN.

Het eiland Borneo moet eertijds zijn verdeeld geweest in drie groote rijken: het

westelijke of Soekadana, het oostelijke of Banjermassin, en het noordelijke of Broenai, bij de Europeanen gemeenlijk onder den naam van Borneo proper bekend. Alleen het laatste is nog aanwezig als een op zich zelf staand rijk, welks gebied zich over de noordelijke kustlanden van Borneo uitstrekt. Op de noordoost-kust intusschen deed ook de Sultan der Solo-eilanden eenige aanspraken gelden. Noch met den Sultan van Broenai noch met dien der Solo-eilanden hebben wij immer in eene bepaalde betrekking gestaan. Hunne landen zijn dus steeds aan onzen invloed vreemd gebleven.

Het overige gedeelte van Borneo met de omliggende kleinere eilanden maakt het Nederlandsche gebied van Borneo en onderhoorigheden uit, waarvan de gezamenlijke bevolking wordt geschat op 1,200,000 zielen. Het aantal der oorspronkelijke bewoners des lands, Dajak genaamd, stelt men nagenoeg 950,000 zielen, waarvan een aantal nog tot de woeste stammen van het centraal land behooren. De Dajakkers wonen in 't algemeen langs de oevers der rivieren, ten gevolge waarvan dan ook op Borneo het stroomgebied de afscheiding daarstelt tusschen de verschillende stammen der bevolking en de regten der vorsten bepaalt. De Mohammedanen tellen ruim 200,000 zielen. Men vindt ze in den regel langs de kusten, en door hunne stelling aan de mondingen der rivieren zijn zij de beheerschers des lands geworden. De Chinezen zijn genoegzaam uitsluitend in het noordelijk gedeelte der wester-afdeeling gevestigd. Zij worden op 49,000 zielen geschat, en houden zich veelal, in zoogenaamde *kongsies* vereenigd, met mijn-ontginningen bezig. Delfstoffen in 't algemeen, en met name edele metalen en gesteenten, maken, bijzonder in het noordwestelijk en zuidoostelijk gedeelte des eilands, den rijkdom van het Nederlandsche gebied op Borneo uit.

I. De Wester-afdeeling.

Zij omvat de verschillende rijken en eilanden langs de westkust gelegen, van Tanjong Datoe ten noorden, tot Matam met Kandawangan ten zuiden, en strekt zich voorts uit tot de gezamenlijke landen en districten onder het stroomgebied van de beide groote takken der Kapoeas-rivier behoorende.

Deze afdeeling omvat de landen die weleer nagenoeg het rijk van Soekadana moeten hebben gevormd, hetwelk, ten gevolge van binnenlandsche onlusten onder het gezag der vorsten van Bantam gekomen, door hen, met en benevens Landak, bij acte van afstand dd. 26 Maart 1778, in vollen eigendom aan onze Compagnie werd overgedragen. Sambas evenwel had zich reeds bij een contract van 1609, in vereeniging met eenige naburige rijkjes, onder de bescherming gesteld der Compagnie, welke omstreeks dienzelfden tijd ook te Soekadana betrekkingen had aangeknoopt, en zich in het laatst der vorige eeuw weder te Pontianak en Mampawa vestigde, in vervanging eener sinds lang verlaten neêrsetting te Sambas. De Compagnie ontruimde echter in 1791, zoowel Pontianak als Mampawa. Dien ten gevolge namen echter de zeerooverijen aldaar zoodanig toe, dat het Britsche tusschenbestuur in 1813 weder posten te Sambas en Pontianak plaatste, die echter in 1816 op nieuw werden verlaten. Uit kracht der Londensche conventie van 1814 herstelden wij in 1818 onze vroegere etablissementen op de beide laatstgenoemde plaatsen.

Spoedig reeds kwam men echter tot de overtuiging, dat er meer kracht en uitbreiding aan onze vestiging in het westen van Borneo moest worden gegeven, wilde men den overmoed der Chinezen beteugelen, land en volk uit hunnen diep gezonken staat opheffen, en den zeeroof fnuiken. De daartoe vereischte militaire maatregelen werden met vrucht ten uitvoer gelegd en een aantal contracten, met de verschillende rijkjes, zoo langs de geheele westkust, als tot diep in de binnenlanden toe, gedurende de jaren 1822 en 1823 gesloten en sedert vernieuwd, gewijzigd en bekrachtigd, stelden in de plaats van een weinig geëerbiedigden invloed bepaalde regten en meer stellig gezag. — Tot vermeerdering der zoo noodige kennis van het land zijn in den jongsten tijd verschillende togten gedaan en uitvoerige opnamen ondernomen. Een hooggeplaatst ambtenaar is met een stoomschip de

Kapoeas-rivier opgevaren tot in de diepste binnenlanden. De opname van het stroomgebied dier rivier, waarvan het noordelijke gedeelte de grensscheiding daarstelt met Broenai, is volbragt. Zij werd over de geheele afdeeling voortgezet.

Een resident, te Pontianak verblijf houdende, staat aan het hoofd dezer afdeeling. Te Sambas is een assistent-resident en te Soekadana een posthouder gevestigd. Inlandsche gezaghebbers zijn geplaatst te Landak, Mampawa en Taijan. In de gezamenlijke kustlanden, waar ook onze posten zijn gelegen, wordt het Nederlandsch gezag meer regtstreeks uitgeoefend, elders middellijk. In het binnenland zal te Sintang een post gevestigd worden, welks werking veel zal bijdragen tot den gang van het Nederlandsch gezag en tot de verbreiding van veiligheid, orde en dus tot die van den handel.

Ongerekend de weinig onderworpen en woeste Dajak-stammen, die zich in het centraal gedeelte des eilands ophouden, wordt de bevolking dezer afdeeling begroot op omstreeks 650,000 zielen, waarvan $\frac{1}{3}$ in de rijkjes der Westkust en $\frac{2}{3}$ in de landen van het stroomgebied der Kapoeas te huis behooren. Van de Chinezen wonen ongeveer 35,000 onder Sambas, 12,000 onder Pontianak en bijna 2000 onder Mampawa, en nog eenige hier en daar verspreid in het binnenland.

De havens van Pontianak en Sambas zijn sedert 1 Januarij 1834 vrijhavens, gelijk ook die van Soekadana sinds 1 September 1837.

II. De Zuider- en Ooster-afdeeling.

Zij begrijpt in zich alle de kustlanden van Borneo, gelegen op de zuidkust ten oosten van Matam en Kadawangan, en op de oostkust van den zuidhoek af noordelijk tot en met Berow, benevens de omliggende kleinere eilanden en de gezamenlijke binnenlanden, grenzende aan die der wester-afdeeling. Het federatief rijk van Berow, zaamgesteld uit de landschappen Boelongan, Goenong Teboer en Tandjong, maakt de laatste onderhoorigheid dezer afdeeling ten noorden uit. Boelongan is het meest noordelijke dier landschappen, en de laatste onderzoeken hebben geleerd, dat in de stroomgebieden van eenige kleinere rivieren tot op $4^{\circ} 20'$ noorderbreedte Boelongansche hoofden gevestigd zijn.

Het gebied der zuidooster-afdeeling is dat, hetwelk vroeger het rijk van Banjermassin uitmaakte. Onze Compagnie bezat ter hoofdplaats van dien naam reeds in 1711 een etablissement, en de Sultan had hare suzeriniteit over zijn rijk erkend bij het tractaat van 13 Augustus 1787, hetwelk tevens de kustlanden in volle souvereiniteit aan de Compagnie toekende. Het etablissement te Banjermassin werd in 1809 ingetrokken. Onder het Britsch tusschenbestuur hersteld, keerde het, krachtens de Londensche conventie van 1814, op 1 Januarij 1817 onder Nederlandsch gezag terug. Het Britsch bestuur had inmiddels met den Sultan een nieuw tractaat gesloten, waarbij het aan dien Vorst in leen gelaten gebied nog meer ingekort en de afstand in souvereiniteit van geheel het overige rijk van Banjermassin, met name al de kustlanden van Berow tot Kottawaringin, is bekrachtigd geworden. Op denzelfden grondslag berusten de tractaten sedert door het Nederlandsch bestuur met den Sultan van Banjermassin gesloten, ten gevolge waarvan het leenroerig eigen gebied van dezen Vorst thans bestaat uit de landen, noordelijk van de hoofdplaats Banjermassin langs den linker oever der Banjer- of Barito-rivier over de stroomgebieden der Prakan en Kaijoe-Tangie, beide takken van dien grooten stroom, zich uitstreckende, en ten oosten door de binnenlanden van Passie en Tanak Boembae begrensd. Hunne bevolking zal niet veel meer dan 120,000 zielen bedragen.

Het geheele overige gebied der Sultans van Banjermassin behoort in vollen eigendom aan Nederland. Het bestuur daarover wordt regtstreeks uitgeoefend door den resident dezer afdeeling, hetzij met behulp van inlandsche hoofden, hetzij door middel van Europesche ambtenaren; waarvan drie als posthouders te Tabanio, Schans van Thuijll en Kween geplaatst zijn, en één als civiel gezaghebber te Marabahan fungeert. De resident houdt verblijf ter hoofdplaats Banjermassin, en heeft voor het westelijk van daar gelegen kustgebied onder zich een Europeschen

gezaghebber te Kottawaringin, en in afwachting van hetgeen nader zal noodig bevonden worden, eenen adsistent-resident voor Koetie en de oostkust van Borneo.

Enkele vorsten op de oostkust, vroeger als vazallen van Banjermassin hunne landen besturende, zijn bij speciale overeenkomsten in eene soortgelijke verhouding tot het Gouvernement gelaten. Daar wordt dus ons gezag onder toezigt van den evengenoemden adsistent-resident uitgeoefend.

Ook in deze afdeeling zijn belangrijke opnamen geschied of voorgenomen. Die van de zuidkust met hare binnenlanden en van een gedeelte der noordoost-kust zijn voltooid.

De bevolking der zuidooster-afdeeling wordt op bijna 450,000 zielen gesteld, met inbegrip van die der sultans-landen, vroeger opgegeven, doch zonder de nomadische of zwervende Dajak. Onder die bevolking tellen de Rijken van :

Koetie	voor	96,000	zielen,
Berow	»	84,000	»
en Passir	»	12,000	»

terwijl die der zuidkust met hare binnenlanden wordt geschat op omstreeks 100,000 zielen.

De haven van Banjermassin is voor den grooten handel opengesteld.

De kennis en de benutting van den mineralen rijkdom dezer afdeeling, waarvan hiervoren reeds werd gewaagd, is in de laatste jaren, ten gevolge van nieuwe ontdekkingen, merklijk toegenomen.

Naar mate allengs de invloed der stoomvaart op de Indische belangen hooger werd gewaardeerd, was het Bestuur te ijveriger bedacht, om de daarvoor onmisbare steenkolen in de kolonie zelve te vinden. Onderzoekingen, heinde en ver bewerkstelligd, toonden het aanzijn dier brandstof in het meerendeel onzer bezittingen aan, maar wezen tevens, in verband met genomen vergelijkende proeven, op Banjermassin, als bij voorkeur voor eene exploitatie geschikt wegens het voorkomen en de soort der aldaar gevonden steenkolen. Eene nadere plaatselijke opname voerde in 1846 tot de ontginning der steenkolen-lagen te Riam, aan de rivier Batoe-apie, in het gebied van den Sultan gelegen. Men ondervond echter daarbij onoverkomelijke bezwaren, vooral door het ongunstig terrein, en bij den afvoer der kolen op de rivier, zoodat ten laatste de werkzaamheden aldaar zijn gestaakt. Inmiddels hadden andere opsporingen geleid tot de ontdekking der rijke steenkolen-beddingen in den berg Pengaron, mede in de sultans-landen en aan de Batoe-apie, doch merklijk nader bij de hoofdplaats, gelegen. Het terrein is er bij uitstek gunstig, en de afvoer op de rivier zonder noemenswaardig bezwaar. De ontginning is daar met vrucht begonnen. De vereischte gebouwen en werken zijn aangelegd. Eene aanzienlijke hoeveelheid gegraven kolen werd reeds naar Java verscheept, en de hoedanigheid daarvan is volkomen voldoende bevonden. De volledige exploitatie wachtte afdoende middelen van ontwikkeling, die sedert zijn daargesteld of aangevoerd. De aanvankelijk verkregen resultaten geven het regt, om als gelukt te beschouwen eene onderneming, die niet alleen de toekomst onzer Indische stoomvaart verzekert, maar ook van het hoogste belang is voor de nijverheid der kolonie.

Eene andere gewigtige, en reeds vroeger gedane ontdekking is die van uitgestrekte ijzergronden in het district Tanah Laut, hetwelk den zuidoost-hoek van Borneo vormt, en eene onmiddellijke onderhoorigheid is van het Gouvernement. De gedane opnamen schreven aan den erts-voorraad zulk een omvang toe, en deden de plaatselijke gesteldheid, bepaaldelijk in de nabijheid van Tambaga, als zoo gunstig voor exploitatie kennen, dat het een en ander in 1848 door middel van de dagbladen ter kennis van het publiek werd gebracht, even als de uitkomsten der scheikundige ontleding van den erts, die daarbij was bevonden een der zuiverste ijzer-ertsen te zijn, welke de natuur oplevert. Men voegde bij die bekendmaking het bericht, dat eenige duizenden Nederlandsche ponden van den erts hier te lande voorhanden waren, ten einde te worden verstrekt aan hen, die daarmede proeven van uit-

smelting in het groot zouden willen nemen. Geene enkele aanvraag om afgifte van den erts is bij de Regering ingekomen.

Voorts is het bekend dat de Borneosche grond, behalve steenkolen en ijzer, veel goud, eenig antimonium, tin, kwik, diamanten en platina bevat.

Gedurende de laatste jaren is de kennis van Borneo zeer toegenomen en is er datgene verrigt, wat volgens die meerdere kennis werkelijk nuttig werd geoordeeld. Het grooter deel des eilands is opgenomen door de zorg van den toenmaligen gouverneur, en de onlangs gemaakte inrigting van bestuur zal, bij goede aanwending, de gelegenheid tot verdere ontwikkeling geven.

CELEBES.

Het eiland Celebes is volgens de bestaande administrative verdeeling gesplitst als volgt:

I. *Residentie Menado.*

Zij stelt eene afzonderlijke afdeeling van bestuur daar, onder het hooger gezag van den gouverneur der Molukken, en zal dus onder dat gouvernement worden behandeld.

II. *Het gebied van den Sultan van Ternate op de oostkust van Celebes.*

Dit behoort mede onder het gouvernement der Molukken, en wel bepaald tot de residentie Ternate, waar het zijne plaats zal vinden.

III. *Gouvernement van Celebes en onderhoorigheden.*

Deze groote afdeeling begrijpt in zich het geheele overige gedeelte van Celebes, benevens de omliggende eilanden, zoomede de eilandgroepen zuidelijk van daar tot en met Sumbawa, waar onder anderen de Sultan van Biema is gevestigd, wiens gezag zich ook over de westelijke helft van het eiland Flores, Mangaray genaamd, uitstrekt. Eene omschrijving van het gebied van dit gouvernement kan men vinden in de publicatie van den Gouverneur-generaal, dd. 17 Julij 1824, geplaatst in het *Indisch Staatsblad* van dat jaar onder n°. 31^a.

Het Rijk van Goah of Makassar had in het midden der 17de eeuw zijne magt genoegzaam over geheel Celebes door de wapenen uitgebreid. Reeds in den aanvang dier eeuw was door onze Compagnie te Makassar een kantoor gevestigd, dat nu eens opgebroken dan weder hersteld werd. Met het oog op hare belangen in den Molukschen Archipel, en getrouw aan hare staatkundige beginselen, wierp zij zich eindelijk als beschermster der door Goah onderworpen Rijken op. Bloedige oorlogen volgden, die in 1669 voor goed een einde maakten aan de Makassaarsche overheersching. De bezittingen van Ternate in het noorden en oosten van Celebes, keerden aan dat Rijk terug. Verschillende districten en kleinere Staten op de west- en zuidkust des eilands, werden aan de Compagnie afgestaan. De overige Rijken vereenigde zij, door het sluiten van overeenkomsten, in een algemeen verbond onder haar beschermheerschap; waarbij het Rijk van Boni als evenwigt aan de magt van Goah tegengesteld en op gelijke lijn met dit laatste geplaatst werd. Als hoofdvestiging behield men het thans mede afgestane district Makassar, waar aan de eigenlijke stad de naam van Vlaardingen, en aan het kasteel die van Rotterdam was gegeven. Het Rijk van Boni, aldus uit zijn staat van vernedering opgebeurd, wist zich allengs zoodanig te verheffen, dat grootendeels aan den overmoed van dat Rijk de sedert ondervonden moeilijkheden te wijten zijn. Makassar werd, in voldoening aan de op Java gesloten capitulatie, in 1812 aan het Engelsch bestuur overgegeven. De aanmatigingen van Boni noodzaakten het Britsche tusschenbestuur tot het uitvoeren eener expeditie tegen dat Rijk in 1814, die intusschen slechts voor het oogenblik doel trof. Naar aanleiding der Londensche conventie van 1814, keerde Makassar in het laatst van 1816 onder Nederlandsch gezag terug, doch in

een staat van wanorde en regeringloosheid, die eindelijk, in 1824 en 1825, door krachtige militaire maatregelen moest worden te keer gegaan.

Nieuwe overeenkomsten herstelden onze miskende regten; doch het is eerst na de wedertoetreding van Boni in 1838 tot het gemeenschappelijk verbond, dat men orde en rust in dit gouvernement als hersteld kan beschouwen.

Een veelzijdig vertakt leenstelsel, verbonden aan een door de regten der rijks-grooten beperkt, of zelfs wel door eene vereeniging derzelve uitgeoefend vorstelijk gezag, en gepaard aan het bestaan van meerdere kleinere onderlinge bondgenootschappen, maakt den grondtrek der inrigting uit van het inlandsch bestuur, waarvan de eigenaardige bezwaren vaak worden vermeerderd door den naijver tusschen Goah en Boni. De werking van het Nederlandsch gezag is hier driedig. Het onmiddellijk beheer van het Gouvernement bepaalt zich tot de volgende onderafdeelingen:

het district Makassar, met de onderhoorige eilanden;

de zuider-districten;

de noorder-districten of Maros;

Boelecomba en Bonthain, en Saleijer, met de omliggende eilanden, en de zuidoostelijk en zuidwestelijk van daar strekkende kleinere eilandgroepen.

Onder middellijk gezag van het Gouvernement staan, krachtens speciale overeenkomsten, de leenroerige Staten van:

Kajeli,

Tanette,

Tello,

Wadjo

en Loewoe.

Al de overige landen en rijken in dit gouvernement vormen, krachtens de bestaande contracten, een algemeen bondgenootschap, waarvan de vorsten van Boni en Goah de eerste leden zijn, en aan welks hoofd als beschermheer is geplaatst het Nederlandsch Gouvernement, bekleed met de voornaamste attributen van het oppergezag. Onder hetzelfde beschermheerschap staan de vorsten van het eiland Sumbawa en de Sultan van Boeton, doch alleen de laatstgenoemde behoort mede tot het bondgenootschap.

De Gouverneur heeft zijn zetel ter hoofdplaats Makassar. Een assistent-resident is te Maros gevestigd, en bestuurt onder hem de noorder-districten, even als Europeesche gezaghebbers de afdeelingen der zuider-districten, van Boelecomba en Bonthain en van Saleijer met de onderhoorige eilanden. Een dergelijk gezaghebber is te Biema, op het eiland Sumbawa, geplaatst.

Het onderscheidend karakter der bewoners van dit gouvernement is dat van ondernemende zeevaarders en handelaars te zijn. Alleen in het binnenland en aan de zuidwest-zijde des eilands is de landbouw, en met name de rijstteelt, van noemenswaardig belang. De bevolking is gesplitst in twee groote stammen, die echter in gewoonten en zeden veel overeenkomst hebben. Het zijn, ten westen de Makassaren, waaronder de Vorst van Goah de eerste plaats inneemt, en ten oosten de Bougiërs of Boeginezen, waarvan Boni of Boegie den magtigsten Staat vormt. De eersten zijn bij uitnemendheid stoutmoedige visschers, die in den Molukschen Archipel, zelfs tot Nieuw-Guinea en Nieuw-Holland toe, de vangst drijven van karet (schildpad) en tripang (een zeeworm, die, bereid en gedroogd, bijna uitsluitend voor de Chinesche consumtie dient). De laatsten, waaronder vooral ook de Wadjorezen, zijn de groote handelaars van den Archipel, en als zoodanig heinde en ver verspreid.

Het totale cijfer der bevolking van dit gouvernement wordt bij gissing gesteld

op p. m. 3 millioen zielen; die der hoofdplaats zal bedragen 24,000 zielen; terwijl zij voorts wordt geschat:

voor de noorder-districten op	120,000 zielen;
» » zuider-districten »	70,000 »
» Boelecomba en Bonthain op.	30,000 »
» Saleijer en onderhoorigheden op.	40,000 »

Makassar is sedert 1 Januarij 1847 eene vrijhaven. De publicatie van 9 September 1846, voorkomende onder n°. 27 in het *Indisch Staatsblad* van dat jaar, behelst den maatregel en licht dien toe. Onder lit. U wordt hierbij overgelegd een overzicht van den handel en de scheepvaart te Makassar, over de jaren 1846, 1847 en 1848, zoo als dit onlangs in de *Nederlandsche Staats-courant* van 26 Maart 1850, n°. 73, is geplaatst geworden.

MOLUKSCHE EILANDEN EN ONDERHOORIGHEDEN.

De Moluksche eilanden waren in het begin der 17de eeuw het hoofdtooneel der bemoeijingen van onze voormalige Compagnie. De Portugesche bezittingen aldaar, toen onder de Spaansche kroon, vielen, evenzeer als de van het Europeesch gezag vrijgebleven eilanden, achtereenvolgend in onze handen. Overal werden de gemaakte veroveringen verzekerd door het sluiten van overeenkomsten, die aanvankelijk het karakter droegen van een bondgenootschap, daarna van een beschermheerschap, en eindelijk in het zuidelijk gedeelte van den Molukschen Archipel, waar eene verdeelde inrigting van gemeenten zonder verband of samenhang bestond, het regtstreeksch gezag der Compagnie vestigden. In het noordelijk gedeelte daarentegen, waar inlandsche vorsten met een uitgestrekt gebied werden gevonden, stelden deze overeenkomsten de Compagnie ten laatste in het bezit der suzeriniteit.

Deze staat van zaken werd bevestigd door het Munstersch tractaat van 1648, hetwelk in het algemeen de eerste staatsregtelijke bekrachtiging heeft geschonken aan onze geheele vestiging in Oost-Indie. De alzoo onze leenmannen geworden vorsten waren, om niet van minder beduidende of in het niet verdwenen Staten te gewagen, de Sultans van Ternate en Tidore.

Het gebied van den eersten strekte zich buiten de eigenlijke Molukken uit over het geheele noorden en een deel der oostkust van Celebes, benevens de eilanden, zuidelijk en zuid-oostelijk van daar gelegen, tot en met Timor. Die eilanden evenwel waren reeds redert den aanvang onzer komst in deze wateren allengs in het bezit der Compagnie overgegaan, even als haar later ook het noordelijk gedeelte van Celebes, gelijk het tegenwoordig de residentie Menado uitmaakt, bij tractaat van 7 Julij 1683 in vollen eigendom werd afgestaan, zoodat aan den Sultan van Ternate, als onderhoorigheden buiten den Molukschen Archipel, slechts verbleven zijne bezittingen op de oostkust van Celebes met de om- en nabijgelegen eilanden.

De Sultan van Tidore daarentegen had zijne magt naar buiten zuidoostelijk uitgebreid over het grootste gedeelte van Papoea of Nieuw-Guinea, en de in die rigting gelegen eilanden; eene uitbreiding waarin hij zich onveranderd heeft gehandhaafd.

Zoodanig was de gesteldheid onzer Moluksche bezittingen, toen zij in het laatst der vorige eeuw aan Groot-Brittannie overgingen. In 1803, ten gevolge van den vrede van Amiens, weder uitgeleverd, werden zij in 1810 op nieuw bij capitulatie aan de Britsche magt overgegeven. In 1817 keerden zij eindelijk, in voldoening aan de Londensche conventie van 1814, terug onder Nederlandsch gezag, hetwelk al dadelijk een ernstigen opstand moest dempen. Inmiddels had het Britsch tusschenbestuur ook hier de bestaande overeenkomsten vernieuwd, en bij een op 27 October 1814 gesloten tractaat de stelling der Sultans van Ternate en Tidore, zoo ten aanzien van hun eigenlijk gebied als voor de onderhoorigheden, en met name voor Nieuw-Guinea, als leenmannen bewaard. Die verhouding is sedert onzerzijds bij de acte van 27 Mei 1824 gehandhaafd en bestendig geworden.

Volgens de bestaande administrative regeling vormt thans de Moluksche Archipel, met inbegrip van de daarbuiten gelegen onderhoorigheden der Sultans van Ternate en Tidore, en in vereeniging met de residentie Menado, het

Gouvernement van de Moluksche eilanden.

Met uitzondering van Nieuw Guinea, welks bewoners een eigen volksstam, dien der Papoeas, uitmaken, en met ter-zijde-stelling van de Boeginezen der oostkust van Celebes, bestaat de oorspronkelijke bevolking van dit gouvernement uit Alfoeren, die bepaaldelijk in de afdeeling Menado overwegend in getal zijn gebleven, maar zich op de eilanden veelal voor de kustbewoners, volkplantelingen zijnde van verschillende vreemde natien, in een woesten staat naar de binnenlanden hebben teruggetrokken, of wel, minder woest doch zonder vermenging met die volkplantelingen, nevens hen aan de kusten leven. Een gedeelte evenwel dier eilanden schijnt allereerst en uitsluitend zijne bewoners aan dergelijke volksverhuizing verschuldigd te zijn. De strandbewoners zijn in den regel Mohammedanen of overgegaan tot het christendom, dat zich vooral ook onder de heidensche Alfoeren in Menado meer en meer uitbreidt.

De bevolking van het geheele gouvernement wordt gerekend ruim 718,500 zielen te bedragen.

Tweeledig is hier de werking van het Nederlandsche Gouvernement. Het oefent middellijk gezag op de noordelijk van Ceram en Boeroe gelegen eilanden, die van ouds de eigenlijke Molukken uitmaken en onder het bestuur hunner eigene, doch leenroerige vorsten staan. Ten aanzien van de bezittingen dezer vorsten op Celebes en Nieuw Guinea geldt dezelfde verhouding. De overige zuidelijke eilanden daarentegen, die de residentien van Amboina en Banda vormen, worden regtstreeks door ons bestuurd. Daar bestaan geene staten of vereenigingen van meerder negorijen onder één hoofd. Alle negorijen staan op zich zelf en de hoofden er van worden door het Gouvernement aangesteld. In de residentie Menado is een gemengde toestand aanwezig, deels van regtstreeksch beheer, deels van middellijk bestuur.

Het voorname product van den Molukschen Archipel zijn de specerijen. Daarenvens komen vooral in aanmerking de voortbrengselen der zee en de sagoboom, die het hoofd-voedingsmiddel der bevolking oplevert. In de residentie Menado wordt een belangrijke landbouw gedreven en goud gewonnen.

Het gouvernement der Moluksche eilanden is gesplitst in de volgende onderafdeelingen.

I. Residentie Amboina.

De eilanden, welke met de kleinere omliggende groepen onder deze afdeeling behooren, zijn vermeld in het reglement en de publicatie van 15 April 1824 (*Indisch Staatsblad* van dat jaar n°. 19a).

De gouverneur der Moluksche eilanden is op de hoofdplaats Amboina gevestigd en beheert tevens deze residentie. Onder hem besturen adsistent- en residenten de afdeelingen van Hila en Larieke, van Saparoea en van Haroeko. Europeesche ambtenaren zijn daarenboven op Boeroe en te Wahaay op Ceram geplaatst.

De bevolking dezer residentie moet ruim 141,000 zielen bedragen. Een groot gedeelte daarvan vindt zijn bestaan in de teelt van kruidnagelen, die tegen vaste prijzen aan het Gouvernement worden geleverd.

Op het eiland Boeroe zijn sedert kort niet zonder vrucht pogingen aangewend tot verbetering en uitbreiding van den landbouw. In den aanvang van 1849 was aldaar eene uitgestrektheid van 44,325 vierkante roeden met padi of rijst beplant en had men er 140,000 koffijboomen aangekweekt.

II. Residentie Banda.

De voorname eilanden, welke deze residentie vormen, zijn aangewezen in de

publicatie van 29 April 1824 (*Indisch Staatsblad* van dat jaar no. 21^a). Deze opgave, hoezeer gebrekkig, is voldoende om aan te toonen, dat onder deze afdeeling, behalve de eigenlijke Banda-eilanden, begrepen zijn al de eilandgroepen, liggende zuidelijk en zuidwestelijk van daar tot aan Timor en zuidoostelijk tot aan Nieuw Guinea.

Het is op de eigenlijke Banda-groep, met eene bevolking van ruim 4000 zielen, dat de Europesche ambtenaren zijn gevestigd en de teelt en bereiding te huis behoort der notenmuscaat en foelie, waarvan het product contractsgewijze door de planters of perkeniers tegen vaste prijzen aan het Gouvernement wordt geleverd.

De overige eilanden dezer residentie, buiten de Banda-groep, worden geschat op eene bevolking van ruim 72,500 zielen. Het gezag wordt daar uitgeoefend door middel van door het bestuur der Molukken aangestelde hoofden, voor zooveel noodig versterkt door eene periodieke zending van kleine oorlogsvaartuigen tot het beslechten van geschillen onder de bevolking en tot bevestiging der hoofden.

De totale bevolking der residentie zal, volgens de opgegeven cijfers, ongeveer 76,500 zielen belooopen.

III. Residentie Ternate.

De publicatie van 27 Mei 1824 (*Indisch Staatsblad* van dat jaar n°. 26^b) bevat eene omschrijving van het gebied dezer residentie. Ofschoon ook ten aanzien der eilanden niet volledig, is zij echter onvoldoende met betrekking tot de onderhoorigheden op Celebes en Nieuw-Guinea.

Het Ternaatsch gebied op de oostkust van Celebes grenst ten noorden aan de residentie Menado en ten zuiden aan het gouvernement van Celebes en onderhoorigheden. Van en met de Bangaai-groep af, behooren alle eilanden, nabij of langs de kust gelegen, tot het onderhavig gebied.

Tijdens het vaststellen der publicatie van 27 Mei 1824, was de uitgestrektheid der souvereine regten van Tidore op Nieuw-Guinea nog zoo gebrekkig bekend, dat men het bij eene algemeene vermelding daarvan moest laten, en zelfs toen wij ons in 1828 op de zuidwest-kust van dat eiland vestigden, moest men zich, bij de destijds uitgevaardigde proclamatie, nog bepalen tot een voorbehoud ten aanzien der verdere regten van den Sultan van Tidore. Onze neêrsetting, te kampen als zij steeds had met de ongezondheid van het gekozen terrein, werd in 1836 voor 's hands weder opgebroken en had onze kennis ten deze weinig vermeerderd. Latere, en bepaaldelijk in den jongsten tijd met zorg bewerkstelligde, uitvoerige onderzoekingen hebben de zekerheid verschaft, dat de Sultan van Tidore werkelijk gezag heeft over de geheele grootere westelijke helft van Nieuw-Guinea, met de in die rigting en daaromheen gelegen eilanden, en dat de hoofden der bevolking tot op 140° 47' lengte (beoosten Greenwich) op de noordkust en tot 141° oosterlengte op de zuidkust van hem hunne magt ontleenen en zijne bevelen eerbiedigen, terwijl zijne dusgenaamde hongie-vloten de aan hem verschuldigde schatting nog verder ten oosten schijnen op te halen.

Het is bepaaldelijk de residentie Ternate met hare onderhoorigheden, waar het Gouvernement het middellijk gezag oefent en het bestuur, onder de doeltreffende bepalingen der met hen aangegane tractaten, in handen is der leenroerige vorsten. De resident, ter hoofdplaats Ternate gevestigd, leidt en bewaakt de vorsten, en zorgt voor de belangen van het Gouvernement.

Het Rijkje van den Sultan van Batjan is zaamgesteld uit de eilandjes der Batjan- en Obi-groepen en telt eene bevolking van 2000 zielen.

De overige eilanden behooren of aan den Sultan van Ternate of aan dien van Tidore. Het groote eiland Halmaheira is tusschen hen verdeeld, en hunne wederzijdsche bezittingen zijn aldaar grootelijks dooreen gelegen. De beide Sultans zijn in zekeren zin naijverig op elkander, doch welgezind en onderworpen jegens het Gouvernement.

De bevolking der geheele residentie Ternate, met inbegrip der onderhoorigheden op Celebes en Nieuw-Guinea, stelt men op ruim 326,000 zielen.

IV. Residentie Menado.

De residentie Menado omvat het noordelijk gedeelte van Celebes, grenzende ten zuiden aan het gouvernement van Celebes en onderhoorigheden en aan het gebied van Ternate op de oostkust van dat eiland, benevens de om en nabij gelegen eilanden, alsmede de noordelijk van Menado strekkende Sangiersche en Talantsche groepen. De publicatien van 14 Junij en 17 Julij 1824 en het besluit van 9 Junij 1825 (*Indisch Staatsblad* van 1824 n°. 28^a en 31^a en van 1825 n°. 24) hebben den omvang van het gebied dezer residentie omschreven.

Alleen de Menahassa of het bondgenootschap van Menado, den noordoostelijken uithoek van Celebes vormende, wordt regtstreeks bestuurd door den resident, die ter hoofdplaats Menado verblijf houdt. Overal elders is het beheer, onder leiding en toezigt van het Gouvernement, bij speciale overeenkomsten overgelaten aan de kleine inlandsche vorsten. Dat toezigt wordt voor de Rijkjes langs de westkust en de Sangiersche en Talantsche eilanden uitgeoefend door den resident, en, onder hem, voor de straatjes en eilanden in de baai van Tomini, door een te Gorontalo gevestigd civiel gezaghebber. Drie Europesche opzieners zijn daarenboven buiten de hoofdplaats in de Menahassa geplaatst, waarvan één te Kema.

De Menahassa met hare nijvere landbouwende bewoners brengt vooral cacao, rijst en koffij voort. De beide laatste producten, doch de rijst slechts tot eene bepaalde hoeveelheid, worden tegen vaste prijzen door de bevolking aan het Gouvernement geleverd. Van Menado wordt ook rijst naar Ternate uitgevoerd. De levering van koffij bedroeg in 1844 5672 pikols, doch is sedert stijgende gebleven en in 1848 geklommen tot 12,452 pikols.

De westelijke Rijkjes, zoowel als die in de baai van Tomini, leveren goud op. Een gedeelte van het gegraven goud moet, volgens de bestaande overeenkomsten, tegen bepaalde prijzen aan het Gouvernement worden opgebracht. De levering blijft evenwel steeds verre beneden de bedongen hoeveelheden. De overtuiging, dat deze inrigting hier en daar, bij schaarsche bevolking, drukkende soms zelfs wegens ongezondheid der mijnen verderfelijik was, heeft sedert een paar jaren het beginsel doen aannemen, om de goudlevering te vervangen door het heffen eener belasting betaalbaar in geld of zijde.

De bewoners der Sangiersche en Talantsche eilanden vinden hun bestaan door hunne klapperboomen en een weinig rijstteelt.

De bevolking der geheele residentie Menado wordt gerekend op 175,000 zielen, waarvan 85,000 de Menahassa bewonen, en naar gissing 34,000 op de Sangiersche en Talantsche eilanden te huis behooren.

De havens van Menado en Kema zijn sedert 1 Januarij 1849 vrijhavens. Men zie deswege de publicatie van 8 September 1848, voorkomende in het *Indisch Staatsblad* van dat jaar onder n°. 42.

In het jaar 1848 is hier te lande aanvraag gedaan om een octrooi voor de ontginning van gronden en de wetenschappelijke bewerking der goudmijnen in dat gedeelte der residentie Menado, hetwelk buiten de Menahassa op het vasteland van Celebes is gelegen. De Indische Regering, wier oordeel over dat ontwerp is gevraagd, heeft daartegen verschillende bedenkingen ingebracht. De uit Indie ontvangen stukken zijn ter inzage medegedeeld aan den aanvrager van het octrooi, zonder dat deze daaruit aanleiding heeft genomen, hetzij om de bestaande bezwaren op te lossen, hetzij om op de zaak sedert terug te komen. De ontwerper is kortelings in dienstbetrekking naar Indie afgereisd en zal dus de gelegenheid hebben zijne plannen, des verkiezende, persoonlijk toe te lichten en te bevorderen.

TIMOR EN ONDERHOORIGHEDEN.

De betrekkingen onzer Compagnie op Timor dagteekenen reeds van het jaar 1613, en de grondslag van ons oppergezag berust hier op de aloude regten van den Sultan van Ternate op het onderhavig zuidoostelijk gedeelte van den Indischen

Archipel. Naar mate de Compagnie de erkenning van haar gezag door de wapenen uitbreidde, bevestigde zij dit door het sluiten van overeenkomsten met de inlandsche vorsten en volken, die hare suzeriniteit erkenden. Op deze wijze gebod zij ten laatste over de grootere westelijke helft van Timor en over al de westelijk van daar gelegen kleinere eilanden van Ombaai af tot en met Flores en Sumba of Sandelhout-eiland toe. Nevens haar had zich echter ook de Portugesche regering op Timor staande gehouden, en bezit daar nog heden ten dage het oostelijke gedeelte des eilands. De Engelschen verwoestten Koepang in 1797 en werden in 1810, bij een vernieuwden aanval, afgeslagen. Ten gevolge evenwel der capitulatie van Java en onderhoorigheden gingen ook onze Timorsche bezittingen in 1811 onder Britsch bestuur over, doch ook hier werd het Nederlandsch gezag, krachtens de Londensche conventie van 1814, in November 1816 hersteld.

De wenschelijkheid eener duidelijke delimitatie tusschen het Nederlandsch en Portugesch gedeelte van Timor heeft in 1848 geleid tot eene zending derwaarts, speciaal met dat doel, en men vertrouwt dat deze zaak dan ook eerlang definitief zal worden geregeld en afgedaan.

De residentie Timor en onderhoorigheden bestaat uit de grootere westelijke helft van Timor, benevens de eilanden Samauw, Rotti, Savoe, Sumba, Flores (het oostelijk gedeelte), Adenara, Solor, Lomblem, Pantar, Ombaai en al de tusschen- en omliggende kleinere eilanden.

Het Nederlandsch Gouvernement oefent binnen dat gebied, krachtens de bestaande tractaten en door aanstelling der hoofden, zijn gezag middellijk uit. De resident houdt verblijf ter hoofdplaats Koepang en heeft uit den aard der zaak met den gang van het bestuur der naburige vorsten en hoofden eene meer regtstreeksche bemoeienis.

Op Timor zelf zijn daarenboven Europesche posthouders geplaatst te Tialarang, Babauw, Pritty en Amarassie, zoomede op Solor te Lawaijang, op Ombaai te Alor en op het eiland Rotti.

De bevolking van Timor is gesplitst in twee groote volksstammen, de Bellonezen en de Timorezen. De eersten bewonen het oostelijke gedeelte des eilands, en de laatsten, waarvan de Koepangnezen zich weder eenigzins onderscheiden, hebben het westelijke gedeelte ingenomen. Zij bezit hare eigene inlandsche vorsten, die, onder het oppergezag der Europesche gouvernementen, over een meerder of minder uitgestrekt gebied regeren.

Op de onderhoorige eilanden daarentegen, wier bewoners onderling in taal en zeden verschillen, is het gezag in den regel verdeeld onder een groot getal kleinere hoofden.

De bevolking der geheele residentie wordt bij gissing geschat op c. c. 800,000 zielen, waarvan ongeveer 250,000 voor het Nederlandsch gebied op het eiland Timor zelf.

De haven van Koepang is voor den grooten handel opengesteld.

Ten slotte moge hier volgen, wat er bekend is nopens eene ontdekking van kopermijnen op Timor. Reeds in het jaar 1829 was door een deskundige, op last der Indische Regering, een onderzoek gedaan naar het voorkomen van goud en koper aldaar. De uitkomsten van dat onderzoek bewezen het aanzijn dezer metalen, doch waren tevens van dien aard, dat eene exploitatie onraadzaam werd geoordeeld. In 1848 nu verscheen een particulier natuuronderzoeker *van Sommer* genaamd, te Batavia, komende van Nieuw-Holland en bewerende aan de ontginning der Britsch-Australische kopermijnen een werkzaam aandeel te hebben genomen. Hij vroeg van het Indisch Bestuur, om hem behulpzaam te zijn in het opsporen van kopermijnen op Timor, over de ontginning waarvan hij zich reeds voorloopig met eenige ingezetenen van Neêrlandsch Indie had verstaan.

De gelegenheid tot de reis derwaarts werd hem verschaft, en zijn onderzoek der medewerking van den resident van Timor ernstig aanbevolen. Bij eene missive van den 22sten April 1849, gaf de heer *van Sommer* uit Delhi aan dezen ambtenaar berigt, dat hij op zijne reis daarheen Atapoepe (eene zeeplaats op de noordkust in het Nederlandsch gebied nabij Tialarang) had aangedaan en aldaar, niet ver van

de haven, de bewijzen had gevonden van het aanwezen van rijke koperlagen, bestaande uit het zoogenaamde groen carbonaat. Hij is, volgens openbaar gemaakt berigt van mr. A. G. Brouwer, die met hem de reis deed, op 23 Junij 1849 overleden. Door den laatstgenoemden heer zouden ter gemelder plaatse rijke kopererts-lagen gevonden zijn.

BALI EN LOMBOK.

Deze eilanden zijn oostelijk van Java, in deszelfs onmiddellijke nabijheid, gelegen. Bali wordt gerekend eene bevolking van omstreeks 800,000 zielen te bezitten en is verdeeld in verschillende kleine Staatjes. De Vorst van een derzelve, zijnde het op de oostkust gelegen Klontong, is evenwel bekleed met een zeker oppergezag, ook van geestelijk karakter, over al de Rijkjes van Bali en Lombok, met de onderhoorige kleinere eilandjes. Zijne magt is intusschen verre van onbepaald te worden geëerbiedigd.

Lombok, ook Sassak en Selaparang genoemd, was weleer mede in meerder Staatjes gesplitst. Later door de destijds op Karang-assem regerende Balische Vorsten-familie veroverd, staat het thans onverdeeld onder het gezag van den Vorst van Mataram, aldus naar zijne hoofdplaats genoemd. De oorspronkelijke Sassaksche bevolking wordt geschat op 380,000 zielen; terwijl ongeveer 20,000 Balinezen als overheerschers des lands aldaar zijn gevestigd. Onder de bewoners des eilands verdienen eindelijk nog te worden vermeld 5000 Boeginezen.

Onze Compagnie heeft steeds veelvuldige betrekkingen onderhouden met deze twee eilanden. Aanvankelijk waren de Baliërs voor haar lastige naburen in den zoogenaamden oosthoek van Java. De bezetting echter van dien oosthoek in het begin der tweede helft van de vorige eeuw maakte aan dien staat van zaken een einde, en verschafte ons allengs een bepaald overwigt op de beide onderwerpelijke eilanden. De kommandant te Banjoewangie, even als thans weder de adsistent-resident dier afdeeling, hield toezigt over de handelingen der verschillende vorstjes. Hij stond met hen in gestadige briefwisseling en eischte de daarheen gevlugte weglouers en onruststokers op, die aan hem werden uitgeleverd.

De Gouverneur-generaal *Daendels* was de eerste, die het voornemen opvatte, om vasten voet op Bali te verwerven. De zending van een officier derwaarts moest de zaak voorbereiden, doch had geen gevolg.

Ook het Britsch tusschenbestuur is niet vreemd gebleven aan deze eilanden. Onderhoorigen der vorsten van Bleling en Karang-assem op Bali hadden in het Banjoewangiesche gewelddadigheden gepleegd, en eene gouvernements-kruispraauw was door den laatste aangehouden geworden. Eene vrij aanzienlijke magt vereenigde zich in April 1814 te Soerabaija onder het bevel van den generaal *Nightingale*; zij bezette in de volgende maand zonder tegenweer de stad en den kraton van Bleling, en de beide vorsten haastten zich om schuld te belijden en gijzelaars te stellen als waarborgen voor hun toekomstig gedrag.

Het hersteld Nederlandsch Bestuur zond in 1817 een ambtenaar om onze oude betrekkingen op deze eilanden weder aan te knopen. In Mei 1821 werd eene onzer koloniale kanonneerbooten in de Molukkos afgeloopen. De roovers stevenden daarmede naar Bleling, doch werden door den Vorst op grond zijner verplichtingen jegens het Nederlandsch Gouvernement afgewezen. Die van Karang-assem daarentegen nam de boot als geschenk van de roovers aan en vergunde hun het verblijf in zijn gebied. Een gewapend vaartuig vertrok onmiddellijk daarheen, en verkreeg de bestraffing der roovers en de uitlevering van het geroofde, benevens vele betuigingen van des Vorsten goede gezindheid, vergezeld van geschenken. Gedurende het woeden van den laatsten oorlog op Java sloot men met een ander Rijkje, dat van Bali Badong, op de zuidkust, eene overeenkomst, voornamelijk strekkende om de werving van rekruten aldaar ten behoeve van het Indisch leger te verzekeren.

De Nederlandsche Handel-maatschappij, opmerkzaam geworden op de handelsvoordeelen, die Bali scheen te kunnen opleveren, plaatste in 1839 te Koeta, gelegen

binnen het gebied van Badong, een handels-etablisement, dat intusschen sedert wegens geleden verliezen weder door haar is verlaten geworden.

Inmiddels had allengs het gevoelen veld gewonnen, dat wij op deze zoo naburige eilanden onzen invloed krachtiger behoorden te doen gelden en niet langer, als 't ware onder den rook van Java, de uitoefening konden duiden van een oud en ingeworteld onmenschelijk gebruik, op Bali zoowel als op Lombok heerschende en onder den naam van *tawan karang* (klipregt) bekend. Volgens dat gebruik vielen de vaartuigen, op de kusten der eilanden strandende, daardoor met hunne geheele lading en eigendom toe aan den vorst, wien de kust behoorde; terwijl de opvarenden daarenboven nog aan de grootste mishandelingen waren blootgesteld. De nadere zending van een hoofd-officier verschaftte ons eenige meerdere kennis van den inwendigen toestand der beide eilanden en deed de overtuiging rijpen, dat er maatregelen moesten worden genomen tot opheffing van het klipregt.

De stranding in 1841 van het schip *Overijssel* in Straat Bali gaf eene nieuwe aanleiding, om de bestaande voornemens langs den weg der onderhandelingen met kracht door te zetten. In den loop der jaren 1841 tot en met 1843 sloot men achtervolgelijk met al de vorsten van Bali en Lombok, en bijzonder met dien van Klontong als oppervorst, overeenkomsten, welke, nevens de erkenning van het Nederlandsch oppergezag over de gezamenlijke Rijkjes, waarvan het bestuur evenwel aan de eigen vorsten bleef overgelaten, de afschaffing inhielden van het klipregt tegen vaststelling van een billijk bedrag voor en der wijze van regeling van het bergloon der gestrande goederen.

Het bleek intusschen al spoedig, dat die overeenkomsten alléén niet voldoende waren om het oogmerk te bereiken, en de plundering en berooving der op de Balische kusten gestrande vaartuigen duurden voort. Gaven alle andere vorsten gereedelijk toe aan de vordering tot vergoeding der alzoo geleden schade, die van Bleling en Karang-assem daarentegen beantwoordden deze eischen met honenden overmoed. Het Rijkje van Bleling zelf beslaat de noordelijke kust van Bali, maar het had in den loop der tijden het Rijkje van Djembrana, tegenover Banjoewangie op de westkust gelegen, als wingewest aan zich onderworpen, en een jonge broeder van den Vorst van Bleling regeerde over Karang-assem op de noordoost-kust.

Men besloot, de eerbiediging der overeenkomsten door de kracht der wapenen te verzekeren. De vermeestering van Bleling op den 28sten en van Singaradja, de hoofdplaats van den Vorst van Bleling, op den 29sten Junij 1846 leidde tot de onderwerping der onwillige vorsten. Nadere overeenkomsten legden hun, boven de vroegere voorwaarden, de verplichting op, om de opgeworpen versterkingen te slechten en eene oorlogsschatting te betalen, tot verzekering waarvan, als middel van bedwang, te Bleling eene redoute werd opgericht en door de onzen bezet gehouden.

Maar ook deze bestraffing deed zich in hare gevolgen als onvoldoende kennen. De redoute, wier bezetting veel door ziekten te lijden had, werd door de inlandsche bevolking niet van levensmiddelen voorzien, de oorlogsschatting bleef onbetaald, de plundering der schepen ging voort, en de beide vorsten rustten zich op nieuw ten strijd in vereeniging met Klontong, dat zich thans, met het daaraan als leen regtstreeks onderhoorige Rijkje van Mengoei, mede openlijk onder onze vijanden schaarde.

Eene nieuwe expeditie tegen de drie verbonden vorsten volgde in 1848, zonder, gelijk bekend is, tot voldoende uitkomsten te leiden.

De loop, welken de zaak had genomen, vorderde, dat de onderneming werd hervat. Eene derde expeditie had in 1849 plaats. De verovering van Djagaraga op den 16den April, gevolgd door de tuchtiging van Karang-assem en Klontong, besliste de overwinning, met het leven van den opperbevelhebber betaald. De vorsten van Bleling en Karang-assem hadden den dood gevonden; die van Klontong beleed met zijne medestanders schuld en onderwierp zich.

Het oogenblik was gekomen, om den staat van zaken op Bali zoodanig te regelen, dat die meerder waarborgen van duurzaamheid aanbod. Men meende daartoe beter te zullen geraken door eene versterking der vorsten, die onze zijde hadden gekozen,

ten koste van hen, die voor de tweede maal zich tegen ons gezag hadden verzet, dan door eene dadelijke inbezitting en vestiging.

In de plaats der heffing van eene oorlogsschatting, trad de geheele verbeurdverklaring der Rijken van Bleling en Karang-assem. Het eerste wees men toe aan den Vorst van Banglie, een trouwen bondgenoot, — het laatste aan den Vorst van Mataram of Lombok. Djembrana werd als zelfstandige Staat onder zijne oude vorsten hersteld. De redoute te Bleling, wier doel was vervallen, brak men op.

Overeenkomsten met de verschillende vorsten aangegaan, bevestigden ons oppergezag en lieten het bestuur in hunne handen, doch handhaafden de afschaffing van het klipregt.

De overeenkomst, gesloten met den Vorst van Kloukong, is opgenomen in de *Javasche Courant* van den 29sten Augustus 1849, n°. 69, en gaat ten overvloede in afschrift hiernevens sub lit. V. De overige tractaten houden, gelijk in die courant wordt aangemerkt, nagenoeg gelijklopende bepalingen in.

WEST-INDIE.

SURINAME.

De bijzonderheden, nopens den stand en het beheer dezer kolonie te vermelden, laten zich in de volgende rubrieken indeelen, als :

- a. bevolking;
- b. landbouw en nijverheid;
- c. handel en scheepvaart;
- d. binnenlandsche zaken;
- e. geldelijk beheer.

Bij de opvolgelyke behandeling dezer verschillende rubrieken zullen de meest wetenswaardige aangelegenheden der kolonie worden medegedeeld.

De bevolking van Suriname bestaat uit :

Bevolking.

1°. vrije personen, zijnde Europeanen en derzelver afstammelingen en gemanu-mitteerde slaven;

2°. slaven, zoo aan huisselijke diensten als aan den landbouw verbonden;

3°. Indianen, zijnde de oorspronkelijke bevolking van Guiana; en

4°. Boschnegers of afstammelingen van weggelopen slaven, wier onafhankelijkheid is erkend; zij zijn verdeeld in drie hoofdstammen.

Slechts omtrent de twee eerstgenoemde klassen kan de opgave met eenige nauwkeurigheid geschieden; de Indianen en boschnegers zijn in de binnenlanden verspreid; hunne nomadische leefwijze maakt het onmogelijk, anders dan bij gissing hun getal op te geven.

De bevolking van Paramaribo en hare buitenwijken bedroeg onder ultimo December 1848 als volgt:

vrije personen	9,383
niet-vrijen	7,335
	<hr/>
te zamen	16,718

Die van de onderscheidene divisien van Suriname :

vrije personen	864
niet-vrijen	33,111

te zamen 33,975

Het getal der Indianen wordt op ongeveer 1000 en dat der boschnegers op ruim 8000 zielen begroot.

De bevolking der stad Paramaribo is hoofdzakelijk zamengesteld uit ambtenaren, officieren en manschappen van het garnizoen, plantagie-eigenaren en administrateurs, handelaars, winkeliers enz.; voorts uit slaven aan huisselijke diensten en ambachten verbonden.

Er is geen merkbare vermeerdering dezer bevolking te bespeuren; echter neemt zij toe in zedelijke en maatschappelijke beschaving, naar gelang de inboorlingen meer algemeen zich in het huwelijk begeven, en het godsdienstig en lager onderwijs vorderingen maakt.

Ook de manumissie der slaven neemt toe; welke klasse, meestal in en bij de stad wonende, en weleer in ledigheid rondlopende, in lateren tijd veel neiging voor den tuinbouw en de veeteelt aan den dag legt.

In 1848 zijn 238 slaven gemanumitteerd.

De vrije bevolking in de buitendistricten bestaat uit plantagie-directeuren en opzigtters, of zoogenaamde blank-officiers, ingenieurs en handwerkslieden, benevens derzelve vrouwen en kinderen.

Hun getal is gering tegenover de aanzienlijke slavenbevolking der plantagien, doch hierin ligt een bewijs opgesloten voor de goede en rustige gezindheid der laatste.

De slavenbevolking, bestaande grootendeels uit afstammelingen van vroeger uit Afrika aangevoerde Negers, is aanmerkelijk verminderd sedert de invoering der slavenregisters in 1826, toen een getal van ruim 56,000 werd ingeschreven.

Het verlies gedurende 22 jaren (anno 1826—1848) kan op ruim 15,000 worden gesteld, dus gemiddeld 682 per jaar, gelijkstaande aan ongeveer 1¼ per cent.

Daar deze kolonie hoofdzakelijk van den landbouw door hare slaven bestaat, leverde het jaarlijksch verlies harer arbeiders een treurig vooruitzicht op. De oorzaak van de vermindering was voornamelijk gelegen in eene gebrekkige voeding en behandeling der slaven. De voedingsmiddelen, door een geacht geleerde uit Utrecht scheikundig onderzocht, werden onvoldoende geoordeeld, en nadat ook de eerste klasse van het Instituut van kunsten en wetenschappen (over de oorzaken der te Suriname heerschende melaatsche ziekte geraadpleegd) een gelijkkluidend gevoelen over die voeding had kenbaar gemaakt, heeft het Departement van Kolonien bij de belanghebbende eigenaars van slaven aangedrongen op de noodzakelijkheid om zowel de voeding als de behandeling der slaven in het algemeen te verbeteren.

Met loffelijken ijver is daaraan gehoor gegeven, en de uitkomst der ingevoerde verbeteringen heeft zich spoedig doen kennen door eene gunstiger verhouding der geboorte tot de sterfte onder deze bevolking; in 1847 reeds is eene geringe aanwinst bespeurd, en in 1848 is die verhouding geweest als volgt:

geboren	1,447
gestorven	1,165

aanwinst 282; zijnde over eene bevolking van ruim 40,000 slaven nagenoeg 7/10 per cent.

De aanwinst is zeker gering; doch vergeleken met de verliezen, die vroeger jaar op jaar werden geleden, mag zij als belangrijk worden beschouwd.

De berigten over den gezondheidstoestand gedurende 1849 zijn steeds gunstig geweest, en men vleit zich, dat bij nauwkeurige opname de verwachting omtrent eenen verderen vooruitgang niet zal worden te leur gesteld.

De gisting, welke de staatkundige gebeurtenissen van het jaar 1848 elders onder

de slavenbevolking hebben te weeg gebragt, is in Suriname niet in dezelfde mate waargenomen.

Men heeft daar dan ook niet behoeven over te gaan tot eene plotselinge en ontijdige emancipatie der slaven. De ongunstige resultaten der emancipatie in andere landen, en de groote opofferingen waartoe het volgen van dat voorbeeld leiden zou, vermits de regtvaardigheid medebrengt dat tot zoodanigen maatregel niet worde overgegaan dan tegen eene billijke schadevergoeding aan de eigenaars, doen des te meer prijs stellen op de daadzaak, dat, zoo als gezegd, de rust onder de slavenbevolking in Suriname ongestoord is gebleven.

De oorspronkelijke bevolking van Guiana (Indianen) is, op weinige, in de bosschen verspreide stammen na, uitgestorven. Zoo als hierboven is opgegeven, bedraagt haar getal nog slechts ongeveer een duizendtal.

Aanvankelijk heeft men ze beoorloogd en de gevangenen als slaven verkocht; doch reeds vroeg heeft de Regering ze onder hare bescherming genomen en vrij verklaard. Ofschoon alle zweem van vijandschap of wantrouwen tusschen haar en de overige bevolking heeft opgehouden, kleeft zij het nomaden-leven aan, en schuwt den geregelden arbeid. Ongeregelde levenswijs, ruwe zeden, vadzigheid, misbruik van sterken drank enz. worden als voornamelijk oorzaken harer vermindering beschouwd.

De afkeer dien zij aan den dag legt tegen alle pogingen tot toenadering, bemoeijelijkt ook die om haar godsdienstig en maatschappelijk te beschaven. Nogtans genieten eenige weinige Indianen onderwijs in de christelijke leer, en hebben sommigen zich zelfs in die leer laten doopen en aannemen.

De boschnegers verkeeren ten naaste bij in denzelfden toestand als de Indianen; zij zijn echter iets werkzamer en meer toegankelijk voor het christelijk onderwijs.

Van laatstbedoelde neiging wordt dan ook partij getrokken door de evangelische broeders, die er in geslaagd zijn een geheel dorp boschnegers te bekeeren. Het koloniaal Gouvernement is aangeschreven zoodanige pogingen te ondersteunen, en zooveel mogelijk die te doen uitstrekken tot de overigen.

Bij de drie hoofdstammen van de boschnegers heeft het Gouvernement ambtenaren geplaatst, die waken voor de vervulling der met hen overeengekomen voorwaarde, om geene op nieuw weggelooopenen onder hen te dulden.

Overigens worden zij vrij toegelaten tot het drijven van handel in hout en wat verder de bosschen opleveren, in ruil tegen de weinige behoeften die zij kennen.

De hiernevensgaande staat lit. W geeft een volledig overzicht van alle in cultuur zijnde plantagien, met derzelve bebouwde en verlaten gronden, bevolking, voortbrengselen, veestapel enz. *Landbouw en nijverheid.*

In verhouding tot de geringe werkbare magt der kolonie, zijn hare voortbrengselen niet gering te schatten; de vruchtbare bodem is nogtans vatbaar, om veel grooter voordeelen af te werpen, bijaldien de arbeid meer geconcentreerd en de fabrieken verbeterd wierden.

De gestaakte aanvoer van Afrikaansche slaven en de verliezen door sterfte, manumissie, desertie als anderzins geleden, heeft den aanleg en de uitbreiding veler plantagien verhinderd; sommige zijn verlaten, en op andere is de werkbare magt zooveel verminderd, dat ter naauwernood de kosten van onderhoud uit de opbrengst kunnen worden bestreden. Nogtans zijn de slaven aan den grond hunner geboorte of inwoning zeer gehecht. Ongaarne laten zij zich met slaven van andere plantagien vereenigen, waardoor zij niet altijd in goede verstandhouding onderling leven.

De volgende omstandigheid, meer dadelijk betrekking hebbende op de suikerteelt, draagt veel bij tot verminderde opbrengst der kolonie.

Elke plantagie heeft eene eigen fabriek tot bereiding van het product voor de markt; de arbeid in deze fabrieken wordt gedaan door dezelfde handen die het werk in het veld verrigten; vermindering van arbeiders drukt hier dus zwaar en op de cultuur en op de bereiding.

Deze fabrieken van oude constructie leveren slechte, aan verstrooping onderhevige suikers, waardoor een groot gedeelte der productie te loor gaat.

Zoolang andere suiker-bouwende landen met gelijksoortige fabrieken werkten, stonden zij op dezelfde lijn met Suriname en kon daar de concurrentie worden volgehouden; doch in de laatste twintig jaren heeft de suikerbereiding elders groote vorderingen gemaakt, die het Surinaamsch product op den achtergrond hebben verdrongen.

Het moge bevreemding baren, dat Suriname in dit opzigt zoo achterlijk blijft; de eigenaardige toestand der plantagien, meestal aan afwezige personen toebehoorende, schijnt een bezwaar op te leveren tegen de aanwending van aanzienlijke kapitalen tot het invoeren van verbeterde toestellen.

Het zoude trouwens niet veel baten, verbeterde toestellen op kleine schaal daar op te rigten, terwijl de ondervinding zeer ten voordeele van groote fabrieken pleit.

Bij herhaling zijn pogingen aangewend om voor gemeenschappelijke rekening de suiker-fabricatie in de kolonie te centraliseren, d. i. groote verbeterde fabrieken op vereenigingspunten te bouwen, voor de afwerking van het riet der omliggende plantagien; men wilde door dit middel eene gewenschte afscheiding tusschen veld- en fabriek-arbeid bewerkstelligen, en berekende dat het onderhoud van weinige centrale fabrieken niet zoo kostbaar zal zijn, als dat der kleine fabrieken op de verschillende plantagien.

Ofschoon het plan rationneel voorkomt, is men er nog niet in geslaagd, hetzelfde te verwezenlijken.

Door suppressie van de Surinaamsche bank is het Gouvernement in het bezit geraakt van twee plantagien in het district Saramacca, op den staat lit. W mede vermeld, te weten: de suiker-plantagie *Catharina Sophia* en de koffij-plantagie *Mijn Vermaak*.

Op eerstgemelde is eene proeve genomen om de suikerbereiding te verbeteren door uitzending van eenen complete met stoom werkenden toestel, van de fabrikanten *de Rosne et Cail* te Parijs; de oprigting heeft met vele wederwaardigheden te kampen gehad, die alsnog niet geheel zijn te boven gekomen.

Voorts zijn er van gouvernementswege proeven bevolen volgens de uitvinding van den Belgischen scheikundige *Melsens*, nadat de 1ste Klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut van Kunsten en Wetenschappen, ter zake geraadpleegd, een gunstig oordeel daarover had kenbaar gemaakt.

De resultaten dier onlangs bevolen proeven zijn nog niet bekend. Men vleit zich, dat een en ander moge leiden tot verbetering van het fabricaat, en dat de Surinaamsche planters algemeen zullen invoeren hetgeen doelmatig mogt worden bevonden.

Voor rekening van het Gouvernement is mede eene proeve van houtvelling in het boschrijk district Coppename ondernomen, ten einde zoo mogelijk een nieuwen tak van nijverheid te openen, welke aan Nederland voordeel zou kunnen opleveren.

Het hout is van goede kwaliteit bevonden, en veelvuldig gebezigd op 's Lands werven en bij de Stoomboot-maatschappij te Feijenoord; echter is het kaploon, vermeerderd met de hooge vrachten voor den overvoer van het hout naar Nederland, te duur bevonden om er zich van te bedienen.

Sub lit. X wordt hierbij nog een staat gevoegd, aantoonende den geringen vee-stapel over de geheele uitgestrektheid der kolonie. Wenschelijk is het dat men zich te Suriname meer toelegge op de veeteelt, ten einde te voorzien in de behoefte aan dierlijk voedsel voor de slaven.

Een ruim veld biedt zich daarvoor, zoowel als voor den landbouw, in Suriname aan. Eene oppervlakte van ruim 3000 vierkante geographische mijlen, rijk aan natuurlijke voortbrengselen en eenen zeer vruchtbaren bodem aanbiedende, wacht slechts op handen, die zich die voordeelen ten nutte maken.

Met opzigt tot landbouw en nijverheid, zijn de instellingen van Suriname zoo vrijgevig mogelijk. Aan allen die zich daartoe aanmelden, met aanwijzing der mid-delen om er een goed gebruik van te kunnen maken, worden gronden ter bebouwing afgestaan; het is een ieder onverlet, op zijn grond te poten en te planten

en met zijne producten te doen wat hij goedvindt. De grondlasten, evenzeer als de overige belastingen, zijn er zeer matig.

Het vroeger bestaan hebbend verbod om de producten anders dan naar Nederland uit te voeren, heeft opgehouden; zijnde de uitvoer met vreemde schepen slechts met een differentieel regt van 2½ per cent belast.

Het vroeger stelsel van uitsluitenden handel kon als eene belemmering worden beschouwd. In den loop van 1848 is dat stelsel door een meer vrijgevig vervangen, hetwelk echter nog te kort in werking is, om daarvan resultaten te kunnen opgeven.

Omtrent dit onderwerp is, over het jaar 1848, bereids een volledig overzicht geleverd, voorkomende in de *Staats-courant* van den 8sten November II., n°. 263; dit overzicht, hiernevens sub lit. Y te vinden, vereischt als zoodanig weinig toelichting. Slechts moet opgemerkt worden een verschil in de hoeveelheid producten hier als uitgevoerd opgegeven, vergeleken met den staat sub lit. W. In de kolom van Aanmerkingen van laatstbedoelden staat is het verschil opgehelder; zijnde daaraan toe te schrijven, dat, van 12 suiker-, 1 koffij- en 1 katoen-plantagien de hoeveelheid verkregene producten niet zijnde opgegeven, deze dien ten gevolge ook niet opgenomen heeft kunnen worden in dien staat.

Handel en scheepvaart.

De handel van Suriname bepaalt zich hoofdzakelijk tot de plaatselijke behoefte en tot vervoer der koloniale producten. De transito-handel met de naburige vreemde kolonien is van weinig omvang. Blijkens de tabel E van het handels-overzicht, is de Hollandsche jenever een hoofdbestanddeel van dien handel, welke, bij verdere uitbreiding, eene uitvracht zou kunnen geven aan onze meestal in ballast naar Suriname vertrekkende schepen.

In verband met den handel staat het muntstelsel, hetwelk onlangs eene gewenschte regeling heeft ondergaan.

De vroegere uitgifte van ongewaarborgd papieren geld had het Gouvernement in moeilijkheden gewikkeld, waaraan men een einde wilde maken door de daarstelling in 1829 van eene Surinaamsche bank.

Alras bleek het, dat deze instelling niet aan het doel beantwoordde, daar zij op verkeerden grondslag was aangevangen.

Na veelvuldige klagten over de operatiën der bank, heeft het Gouvernement zich genoopt gezien die instelling weder in te trekken. Het Nederlandsche muntstelsel is thans te Suriname ingevoerd.

Bij Koninklijk besluit van den 6den Februarij 1847 lit. O^s, zijn daartoe de noodige bevelen gegeven, welke in het laatst van het afgelopen jaar geheel zijn ten uitvoer gelegd, zoodat de vroeger te dezer zake bestaan hebbende belemmeringen en bezwaren, waaronder ook de handel heeft geleden, geheel zijn uit den weg geruimd.

Ten slotte van dit onderwerp zij opgemerkt, dat Suriname jaarlijks 80 à 90 rijke ladingen voor de Nederlandsche markt levert, en dus niet weinig bijdraagt tot de algemeene welvaart.

De onderwerpen onder deze rubriek te behandelen, zijn:

Binnenlandsche zaken.

- a. uitgifte van landen;
- b. regtszaken;
- c. gewapende burgerdienst;
- d. eeredienst en onderwijs;
- e. Europesche kolonisatie.

Gedurende het jaar 1848 zijn, na voorafgaande autorisatie des Konings, in allodiaal eigendom, en tegen betaling eener matige grondbelasting, aan particuliere personen afgestaan 5 perceelen, groot te zamen 1500 akkers land; zijnde een akker groot

Uitgifte van landen.

302½ vierkante Rhijnlandsche roeden; voorts in pacht 6 perceelen, groot te zamen 20 akkers; en tijdelijk in bewerking 2 perceelen, groot 12 akkers.

De gronden in allodialen eigendom afgestaan strekken tot aanbouw van stapel-producten. Die in pacht of tijdelijk in bewerking gegeven, liggen in de nabijheid der stad Paramaribo en dienen voor tuinbouw en veeteelt.

Regtszaken. De zaken bij de regterlijke collegien over het jaar 1848 behandeld zijn als volgt:

Bij het gerechtshof zijn in civile gedingen vonnissen gewezen:

op schikking tusschen partijen	148
bij verstek	4
op verstek van pleidooi	6
met overlegging van stukken	24
na gehouden pleidooi	61
	<hr/>
in het geheel	243

Op de rollen zijn behandeld:

ter ordinaire rol	209
» geprivilegeerde rol	9
» prae- et concurrentie-rol	15
	<hr/>
in het geheel	233

Het getal requesten waarop beschikking werd verleend beliep 240; en dat der arresten in strafzaken 24, waarvan 6 wegens feitelijk geweld, 13 wegens diefstal, 1 wegens mishandeling van slaven en de overige wegens verschillende misdrijven.

Bij het collegie van kleine zaken zijn in civile gedingen vonnissen gewezen:

bij verstek	323
» consent	10
» contradictie	56
	<hr/>
	389
in strafzaken	71
	<hr/>
in het geheel	460

**Gewapende
burgerdienst.**

De gewapende dienst, waartoe alle bij de plaatselijke reglementen aangewezen manspersonen verplicht zijn, wordt in de stad Paramaribo waargenomen door een bataillon schutterij, gekommandeerd door een hoofd-officier. Tot de stedelijke schutterij behoort mede het personeel van het brandwezen.

De gewone dienst der schutterij, behalve hare oefeningen in den wapenhandel, bestaat in het betrekken der wachten, des nachts, en het uitzenden van patrouilles tot handhaving der rust; meermalen is zij tot buitengewone diensten opgeroepen, en heeft zich met ijver van hare taak gekweten. Ook het personeel van het brandwezen heeft, wanneer zulks noodig was, goede diensten bewezen.

In de buitendistricten bestaat mede eene gewapende burgermagt; de acht districten:

Boven-Suriname en Thorarica,
 Para,
 Beneden-Commewijne,
 Beneden-Cottica,
 Matappica,
 Boven-Commewijne,
 Boven-Cottica en Perica en
 Saramacca

maken even zoovele heemraadschappen uit, verdeeld onder de zes honorifieke leden van den kolonialen raad, die, in betrekking van heemraden, belast zijn met het toezigt en de handhaving van rust en orde ten platten lande.

Onder de heemraden staan in ieder district een kapitein en drie luitenants; de overige vrije mannelijke ingezetenen in de districten zijn ingedeeld als onder-officieren en schutters.

Deze officieren zijn mede belast met het houden der registers van den burgerlijken stand, ieder in zijn ressort.

In de districten Opper- en Neder-Nickerie zijn de functien van heemraad en kommandant der gewapende burgermagt vereenigd in den persoon van de landdrosten, die mede met de registers van den burgerlijken stand zijn belast. De gewapende burgermagt over de geheele uitgestrektheid der kolonie staat onder het opperbevel van den gouverneur.

De eeredienst wordt in de stad Paramaribo uitgeoefend in zes ruime, fraai gebouwde kerken, toebehoorende aan de volgende in de kolonie gevestigde gemeenten, als:

de Nederduitsch-hervormde,
 de evangelisch-Luthersche,
 de roomsch-katholieke,
 de evangelische broeders en
 twee Israëlitische.

Opvolgelyk zal men eenige bijzonderheden aangaande deze gemeenten opteekenen, wier werking zich tot de overige deelen der kolonie mede uitstrekt.

De Nederduitsch-hervormde. Een van gouvernementswege bezoldigd predikant neemt de heilige dienst bij deze gemeente waar, bijgestaan door een kerkeraad en een armbestuur. In de buitendistricten zijn diakenen of collectanten gevestigd, in aanraking staande met den kerkeraad in de stad.

Deze gemeente telt ruim 3600 zielen, waarvan 1600 ledematen.

Voorts bevindt zich in het nederdistrict Nickerie een geordend zendeling van het zendeling-genootschap in Nederland, die in het Nickerie-dorp bij de ingezetenen en militaire bezetting het predikambt waarneemt, en ook langs de plantagiën rondreist om de negers in de godsdienst te onderwijzen.

De evangelisch-Luthersche. Deze gemeente is nagenoeg gelijk aan de hervormde met betrekking tot het predikambt, het kerk- en armbestuur en de collectanten in de buitendistricten. Zij bestaat uit ongeveer 1800 zielen, waarvan 600 ledematen.

De beide predikanten nemen beurtelings de heilige dienst waar in het fort Amsterdam, voor de militaire bezetting en civile geëmploijeerden.

De roomsch-katholijke. Het geestelijk personeel dezer gemeente bestaat uit :

een pastoor en	} door het Gouvernement bezoldigd,
een kapellaan,	

en een onbepaald getal hulppredikers.

Bovendien is een roomsch-katholijk bisschop, van regeringswege bezoldigd, tijdelijk te Suriname in zending.

Behalve de kerk te Paramaribo heeft deze gemeente twee kapellen, als: één in het opperdistrict Nickerie en één op het etablissement Batavia aan de rivier Coppename.

Ook in het fort Amsterdam wordt de roomsch-katholijke dienst waargenomen bij de leden dier gemeente.

Zij telt in het geheel ruim 3900 zielen, waarvan 2500 lidmaten.

Op het etablissement *Batavia*, bestemd ter opname en afzondering van lijdens aan melaatsche ziekten, heeft de roomsch-katholijke geestelijkheid in het bijzonder zich zeer verdienstelijk betoond.

De hoogerwaardde heer bisschop *Grooff*, stichter van de kapel, munt loffelijk uit door zijne ijver en volharding, trots de gevaren van besmetting en andere moeilijkheden aan die treurige taak verbonden. De zorg der roomsch-katholijke geestelijken op gemeld etablissement bepaalt zich niet alleen tot de kerkelijke dienst, maar strekt zich mede uit tot vertroosting en hulpbetooning in de verblijven der ongelukkige lijdens.

Bij herhaling is daarvoor de erkentelijkheid der Regering betuigd aan den hoogerwaardden heer *Grooff* en aan zijne medehelpers; en op nieuw verheugt men zich daaraan hulde te kunnen toebrengen.

De evangelische broeders. De werking van dit verdienstelijk genootschap omvat meer algemeen de inlandsche bevolking en de slaven, in wier taal het Evangelie verkondigd en onderwijs gegeven wordt in het lezen van de Heilige Schrift; door de ijverige bemoeijingen der broeders is de bijbel, benevens geestelijke liederen, in die taal overgebracht en gedrukt.

Het geestelijk en onderwijzend personeel bestaat uit 22 broeders en 23 zusters, welke laatste zich mede zeer verdienstelijk betoonen.

De kerk dier broederschap te Paramaribo, met inbegrip van de nabijgelegen plantagien, telt 4861 leden,

het station *Beekhuizen*, met 44 plantagien, waar onderwijs wordt gegeven. 3150 "

het station *Charlottenburg*, met 92 plantagien 5484 "

idem *Rust en Werk*, met 7 plantagien 326 "

idem *Leliendaal*, met 13 plantagien 780 "

idem *Salem* 799 "

idem *Bambey*, een boschnegers - dorp. 130 "

in het geheel. 15530 leden.

In vergelijking tot den onderstand aan de overige in de kolonie gevestigde gemeenten toegekend, geniet deze van regeringswege eene geringe toelaag, die echter onlangs is verhoogd geworden; zij wordt ook krachtig bijgestaan door de *Maatschappij tot bevordering van het godsdienstig onderwijs onder de slaven- en heidensche bevolking*, en waarvan het hoofdbestuur te 's Gravenhage is gevestigd. Door bijdragen dezer

maatschappij worden de transport- en andere kosten der leeraren goedge maakt op hunne reizen langs de plantagien tot verkondiging van het Woord en het doopen en aannemen van ledematen.

Overigens voorziet zij in haar eigen onderhoud door handwerken en andere nijvere ondernemingen voor gemeenschappelijke rekening.

Het voorbeeld, hierdoor aan de slaven gegeven, is heilzaam, vermits bij dezen alsnog het vooroordeel bestaat, dat ledigheid het prerogatief van den vrijdom is.

Steeds hebben de evangelische broeders door leering en voorbeeld in dit opzigt zich nuttig betoond; en ter hunner eere strekt, dat de gemanumitteerden, die zich bij hen hebben aangesloten, onder de ijverigsten van hunne klasse zijn te rangschikken.

De Israëlitische. De Israëlitische geloofsgenooten, ofschoon dezelfde leer belijdende, zijn, even als in Nederland, gescheiden in twee gemeenten, als: de Portugesche en de Hoogduitsche of Nederlandsche.

Iedere gemeente heeft eene eigene kerk, met kerkbestuur en armverzorgers; — eerstgemelde heeft bovendien op de zoogenaamde Joden-savanna, ongeveer 20 uren van Paramaribo verwijderd, eene hoofdsynagoge, welke echter in verval is.

Voor de vereenigde dienst in beide gemeenten is de bezoldiging toegestaan van een opper-rabbijn, welk ambt echter thans niet vervuld is, terwijl aan iedere gemeente een subsidie van gouvernementswege is verleend.

De beide gemeenten tellen ongeveer 1500 leden.

Het onderwijs te Paramaribo staat onder toezigt eener van gouvernementswege benoemde commissie. Hare taak is daarbij de onderwijzers te examineren, voor zoover die niet van eene Nederlandsche admissie-acte zijn voorzien; geregelde schoolbezoeken te doen; de toelating tot het gratis onderwijs van behoeftige kinderen te regelen; en eens in het jaar aan de meest verdienstelijke leerlingen eereprijzen uit te deelen.

Hiernevens gaat sub lit. Z een staat, aantoonende het getal scholen, onderwijzers en leerlingen.

Het koloniaal bestuur bevordert zooveel doenlijk het onderwijs en waakt tegen de toelating van met lepra besmette kinderen op de openbare scholen.

Het onderwijs voldoet vrij wel aan de behoefte der plaats. Vele kinderen der gegoede klasse worden nogtans ter voltooiing hunner opvoeding naar Europa gezonden.

Omtrent de zaken der Europesche kolonisatie, op ultimo December 1848, wordt door den Gouverneur het volgende opgegeven: Europesche kolonisatie.

Het bestuur bestond uit:

- 1 bestuurder en herder;
 - 1 genees-, heel- en verloskundige;
 - 1 onderwijzer;
 - 1 dirigerende opzigter bij het bouwwezen, tevens adsistent bij de administratie des bestuurs;
 - 1 politie-beambte;
 - 1 adsistent-apotheker, en
 - 1 nopal-planter.
-
- 7 personen.

Voorts waren op het etablissement *Groningen* gevestigd 45 huisgezinnen.

bestaande uit 103 van het mannelijke en 95 van het vrouwelijke geslacht, in het geheel 198 pertonen. Het getal der geboorten bedroeg 15, dat der sterfgevallen 8, en in dat jaar is 1 huwelijk gesloten.

De gezondheidstoestand op het etablissement was gunstig.

Nogtans is de kolonisatie, om verschillende redenen, niet tot den gewenschten bloei gekomen.

Een staat van de aangelegenheden der kolonisatie onder ultimo 1848, wordt onder de bijlagen dezes gevoegd sub lit. A'.

Na 1848 zijn vele klagten van de kolonisten ingekomen en hebben een aantal huisgezinnen het etablissement *Groningen* verlaten, die zich gedeeltelijk te Paramaribo, en sommige ook in de binnenlanden, hebben gevestigd.

Een persoonlijk onderzoek door den gouverneur van Suriname onlangs op nieuw, en op verlangen van het opperbestuur, omtrent den staat der kolonisatie - proeve bewerkstelligd, heeft de overtuiging versterkt, dat maatregelen zullen moeten genomen worden om de aangelegenheden der kolonisatie in Suriname op eenen meer doelmatigen voet te regelen, vermits het buiten allen twijfel is, dat de genomene proeve niet aan het daarmede beoogde doel heeft beantwoord; alleen dit resultaat is daardoor verkregen, dat het in Suriname bestaande vooroordeel, waarvan hierboven reeds is gewag gemaakt, dat namelijk de arbeid uitsluitend het deel der slaven, de ledigheid daarentegen het prerogatief der vrije menschen zijn moet, aanmerkelijk is verminderd, en het denkbeeld van lieverlede veld wint, dat vrijheid den mensch niet onthef van de bestemming om door handenarbeid in zijne behoeften te voorzien.

Finantien.

De financiële crisis gedurende het jaar 1848 in Europa ondervonden, is niet buiten invloed gebleven op de kolonie Suriname; de schok, ook aan den Nederlandschen handel toegebracht, en daaruit voortvloeiende lage prijzen der koloniale producten, werkten nadeelig op het algemeen vertier, en indirect op de inkomsten der koloniale kas, welke, voor een gedeelte, van het algemeen vertier en van de opbrengst van den landbouw afhankelijk zijn.

Van de andere zijde is de oogst redelijk geweest, ofschoon eenige schaarschte aan bananas, het hoofdvoedsel der negers, is ondervonden; ten gevolge waarvan andere voedingsmiddelen van elders hebben moeten aangevoerd worden.

Sub lit. B' wordt een staat overgelegd van de *ontvangsten* en *uitgaven* over dat dienstjaar, vergeleken met de daarvoor bij de begroting geraamde sommen.

Het resultaat wijst een voordeelig verschil aan van f 81,486.82½; echter kan zulks niet als de zuivere balans worden aangemerkt; vermits bij het opmaken dezer rekening te Suriname sommige betalingen, voor die kolonie in Nederland gedaan, bij de koloniale administratie niet bekend waren en dus in die rekening niet zijn opgenomen.

Sub lit. C' wordt een staat overgelegd, globaal aanwijzende de ontvangsten en uitgaven ten behoeve van Suriname in 1848 bij het Departement van Kolonien gedaan. Gedeeltelijk zijn de op laatstbedoelden staat voorkomende posten reeds begrepen in die sub lit. B', doch niet alle; eerst bij finale opname en verrekening zal het zuivere resultaat van het dienstjaar kunnen blijken.

Ter verdere toelichting van eenige op den staat lit. C' voorkomende posten, diene het volgende:

Voor de kosten der Europesche kolonisatie welke niet uit de gewone inkomsten van Suriname kunnen worden bestreden, is een afzonderlijk subsidie toegestaan.

Daarvoor is in 1848 beschikbaar gesteld	f 38,000.00
waarop uitgegeven over de 3 eerste trimesters, in Nederland betaald	f 27,744.04
over het laatste trimester, in Suriname betaald, om nader met het Departement van Kolonien te verrekenen	7,476.59
	<hr/>
	35,220.63

dus minder dan de raming. . . f 2,779.37

Voor de inwisseling van het Surinaamsch bankpapier zijn, behalve de in 1847 uitgezonden specie, krachtens het Koninklijk besluit van den 6den Februarij 1847, lit. O^s (onder de bijlagen sub lit. D^r te vinden), uitgegeven schatkistbiljetten, ter waarde van f 1,000,000, rentende 5 per cent 'sjaars.

Ter voldoening dezer renten over het jaar 1848 zijn beschikbaar gesteld, met inbegrip van kosten op de uitzending van specie f 52,500.00

Die uitzending, met inbegrip van kosten, heeft bedragen 51,340.32^s

dus minder. f 1,159.67^s

De overige op dien staat voorkomende posten zijn gewone afrekeningen met de koloniale administratie, en vereischen geene bijzondere toelichting.

Voorts wordt, ten vervolge op vroegere soortgelijke mededeelingen, hierbij overgelegd de begrooting van Suriname over het jaar 1849, sub lit. E¹.

De aanzienlijke vermindering in hare slaven-bevolking geleden, en verminderde prijzen voor hare voortbrengselen, hebben de kolonie Suriname in den toestand gebragt van onderstand te behoeven tot bestrijding der uitgaven ten behoeve van het regtswezen, het burgerlijk beheer en de verdedigingsmiddelen.

Vermits echter daardoor de toevoer, naar het moederland, eener aanzienlijke waarde mogelijk en in stand gehouden wordt, zoo wordt ook die geldelijke bijstand opgewogen door het vertier, 't welk het gevolg is van dien toevoer.

In de administrative uitgaven zijn allengskens besparingen gebragt, waarmede, naar mate de omstandigheden zulks gedoogen, wordt voortgegaan.

CURAÇAO EN ONDERHOORIGHEDEN.

Het aandeel van Nederland in de West-Indische eilanden, dat, onder één bestuur vereenigd, het gouvernement uitmaakt van Curaçao en onderhoorigheden, laat zich het best overzien in de navolgende orde, welke door de natuurlijke ligging en de onderlinge verhouding der onderscheidene bezittingen wordt aangewezen.

In de eerste plaats zal worden behandeld het eiland *Curaçao*, met de daarbij gelegen kleinere eilanden *Bonaire* en *Aruba*, om niet te gewagen van *Klein Curaçao*, eene dorre klip; en

in de tweede plaats, *St. Eustatius*, *Saba* en *St. Martin* (Nederlandsch gedeelte), welke, op meerderen afstand van Curaçao, zetel des bestuurs, verwijderd, als de buitenbezittingen van het hoofd-eiland kunnen worden aangemerkt.

Met inachtneming van deze rangschikking, zullen de bijzonderheden, welke vallen op te teekenen, even als voor Suriname, worden gebragt onder de volgende rubrieken:

- a. bevolking;
- b. landbouw en nijverheid;
- c. handel en scheepvaart;
- d. binnenlandsche zaken.

De andere, het geheel der onder Curaçao en onderhoorigheden begrepen bezittingen omvattende rubrieken, zullen vervolgens worden opgegeven.

Curaçao, Bonaire en Aruba.

De bevolking van het eiland *Curaçao* bedroeg op ultimo December 1848:

vrijen.	. . .	10,558
slaven.	. . .	5,585
te zamen	. . .	16,143

Bevolking.

hiervan waren :

roomsch-katholijken . . .	13,248
protestanten	2,112
Israëlitcn	<u>783</u>

Geboren zijn gedurende 1848 :

vrijen	439
slaven	253
te zamen.	<u>692</u>

overleden, gedurende hetzelfde tijdvak :

vrijen	245
slaven	93
te zamen.	<u>338</u>

Meerdere geboorten dan sterfgevallen. . . . 354, welk cijfer een aanwas van de gezamenlijke bevolking aanwijst van $2\frac{25}{100}$ per cent.

De vermeerdering onder de vrijen bedroeg $1\frac{14}{100}$ per cent.

Die onder de slaven $2\frac{12}{100}$ per cent.

Op *Bonaire* bestond de bevolking uit :

vrijen	1401
slaven	721
te zamen.	<u>2122</u>

waarvan

roomsch-katholijken.	2021
protestanten	100
Israëlitcn	<u>1</u>

Geboorten.

Vrijen:	Slaven:
70	24

Sterfgevallen.

Vrijen:	Slaven:
10	3

meer geboren dan overleden 81.

Op *Aruba* bevonden zich :

vrijen.	2157
slaven.	574
te zamen.	<u>2731</u>

waarvan

roomsch-katholijken	2340
protestanten.	390
Israëlitcn.	<u>1</u>

Geboorten.

Vrijen:	Slaven:
115	19

Sterfgevallen.

Vrijen:	Slaven:
27	7

meer geboren dan overleden 100.

De gezondheidstoestand der bevolking is voldoende geweest.

De zedelijke en stoffelijke gesteldheid der slaven blijft zich voortdurend boven die van andere slavenhoudende kolonien gunstig onderscheiden.

Eene schutterij, uit vrije personen bestaande, is ingesteld in het belang van orde en veiligheid.

De landbouw op *Curaçao* en bijgelegen eilanden is zeer beperkt.

Die van particulieren bepaalt zich tot het winnen van levensmiddelen voor de bevolking, en van voeder voor het vee, en bestaat voornamelijk in de teelt der zoogenaamde kleine *maïs* (*Holchus lorghum*) en voorts in de aankweeking van eenige rank- en boomvruchten. *Landbouw en nijverheid.*

De eigenaardige schraalheid van den grond en gebrek aan tijdig invallende regens, doen den oogst niet zelden geheel of gedeeltelijk mislukken.

De weêrsgesteldheid in 1848 echter, was over het algemeen niet ongunstig.

De gevallen regens zijn, blijkens op de gouvernements-etablissemten gehouden aantekeningen, menigvuldig geweest. De verkregen hoeveelheid regenwater heeft die der jaren 1846 en 1847 beide overtroffen.

Het gewas van de *maïs* heeft dan ook vrij voldoende uitkomsten opgeleverd.

In de West-divisie van *Curaçao* werd de opbrengst evenredig geacht aan de consumtie van een jaar.

In de Oost- en Midden-divisie was geogst voor ruim *een half jaar*.

Het onverwachts invallen van regens in het gewoonlijk drooge seizoen was daarentegen nadeelig voor de zoutzetting en heeft aan de kolonisten, die er zich op toeleggen, teleurstelling berokkend.

De hoeveelheid zout in 1848 verkregen, kan niet anders worden berekend, dan naar den uitvoer, welke een bedrag aanwijst van 39,204 vaten, tegen 44,713 vaten in 1847.

De vee-teelt maakt een niet onbelangrijk deel uit van de bestaandmiddelen der kolonisten.

In drooge jaren hebben schaarschte aan voeder en gebrek aan drinkwater daarop eene nadeelige uitwerking, en wordt het bezwaarlijk het aanwezige vee, zelfs tegen aanzienlijke opofferingen, aan te houden.

Het jaar 1848 zich te dien opzichte gunstig hebbende onderscheiden, zoo was de staat van het vee zeer voldoende.

Aangezien echter het aantal meer dan genoegzaam is, om in de plaatselijke behoefte te voorzien, en voor het overtollige geen gereede afzet is te vinden, schijnt de veeteelt ongeschikt om, op winstgevend den voet, te worden uitgebreid.

De veestapel van *Curaçao*, *Bonaire* en *Aruba* wordt aangewezen op den hiernevens sub lit. F¹ gevoegden staat.

Het wolvee is gedeeltelijk van veredeld ras, door kruising met het merino-schaap.

De kudde op *Bonaire*, aan het Gouvernement behoorende, bedroeg 689 stuks, en heeft afgeworpen eene hoeveelheid van 1015 Amsterdamsche ponden wol.

De overige cultures op deze eilanden geschieden voor rekening van het Bestuur, en zijn eerst voor weinige jaren aangevangen.

Sommige, met name die van de *moringa guilanda* of *behen-boom*, uit welks noten olie wordt bereid, en van de *agava Americana*, of het zoogenaamd *pita-vlas*, hebben minder aan de verwachting beantwoord, doordien de verkregen voortbrengselen in den handel niet gewild, althans niet afzetbaar waren tegen prijzen, voldoende om er de bestede kosten mede te dekken.

Bij een Koninklijk besluit van den aanvang van 1848 is bepaald, dat de bovenbedoelde onvoordeelige cultures zouden worden gestaakt, en dat daarentegen de teelt der aloë, der nopal, en de kweeking van het cochenille-insect, waarvan gunstiger uitkomsten waren verkregen, zouden worden voortgezet en uitgebreid.

Tot dat doel zijn in het aangehaald besluit aangewezen:

voor de nopal en cochenille:

op *Curaçao*, het etablissement de Hoop;

» » Fortuin;

op <i>Bonaire</i> ,	het etablissement	Mexico;
"	"	Guatemala;
"	"	Fortuin;
op <i>Aruba</i> ,	"	Canachito;
	voor de aloë:	
op <i>Curaçao</i> ,	het etablissement	Plantersrust;
op <i>Bonaire</i> ,	"	Amboina;
op <i>Aruba</i> ,	"	Socotora.

Aan de dienst dier cultures werd bij hetzelfde besluit verbonden:

- een inspecteur, gevestigd op *Curaçao*;
- twee directeuren, waarvan een op *Bonaire* en de andere op *Aruba*;
- zes opzigtters;
- zes adsisistent-opzigtters, en
- twee dito voor de algemeene dienst op *Bonaire*.

De uitgestrektheid gronds op elk der bovengenoemde etablissementen in bewerking gebragt; de hoeveelheid van elk der geteelde artikelen verkregen, en het geldelijk bedrag waarvoor ze werden verkocht, zijn voor de eilanden *Curaçao*, *Bonaire* en *Aruba* onderscheidenlijk vermeld op de drie hiernevens gevoegde staten, gemerkt: G^r, H^r en I^r.

Een algemeen overzicht van de uitkomsten der gouvernements-cultures op de drie eilanden wijst aan, dat

20,936 ³ / ₄ Amsterdamsche ponden cochenille hebben opgebragt.	f 61,734.79
16,480 Amsterdamsche ponden aloë-hars.	3,625.60
terwijl wijders door bijtelling van	
669 pinten behen-olie, voor welke is verkregen.	308.30
en van 1137 Amsterdamsche ponden pita-vlas, ad	106.84
als totale opbrengst over 1848 wordt bekomen eene som van.	f 65,775.53
De te gelde gemaakte producten van den oogst van 1847 bragten op	48,245.69
	<hr/>
Meerdere opbrengst in 1848.	f 17,529.84

De cochenille-oogst van 1848 was geraamd op eene hoeveelheid van Amsterdamsche ponden	18,000
heeft opgebragt	20,936 ³ / ₄
dus boven de raming.Amsterdamsche ponden	2,936 ³ / ₄
	<hr/>
De aloë-oogst van hetzelfde jaar was geraamd op Amsterdamsche ponden	14,100
heeft opgeleverd	16,480
dus boven de raming	2,380

De prijs der cochenille was geraamd op f 2.60 het Amsterdamsche pond; de gemiddelde opbrengst is geweest f 2.95 per Amsterdamsch pond.

Voor de verkochte hoeveelheid cochenille is dus boven de raming verkregen eene som van f 14,934.39

De aloë, welke gerekend werd f 0.36 per Amsterdamsch pond te zullen geven, heeft slechts opgebracht f 0.22, waardoor de opbrengst van deze culture beneden de raming is gebleven met. 1,450.40

Zoodat over het geheel de geraamde opbrengst is overtroffen met f 13,483.99

ongerekend het meerdere dat voor de onbeteekenende hoeveelheid *behen-olie* en *pita-vlas* is verkregen geworden.

De geldswaarde der aloë- en nopal-planten wordt, blijkens den bijgevoegden staat gemerkt lit. K¹, voor de gezamenlijke gouvernements- etablissemten geraamd op f 154,331.45.

Het beperkt verbruik van de aloë-hars en de weinige waarde van dat artikel zijn oorzaak, dat deze cultuur weinig aandacht verdient, ofschoon de plant waarvan de hars verkregen wordt, op Curaçao te huis behoort en weinig zorg vordert.

Des te meer verdienen de nopal-cultuur en de cochenille-teelt behartiging.

Hetgeen daaraan tot dusver werd verrigt, is slechts te beschouwen als voortgezette proefnemingen.

De uitkomsten, die daarmede zijn verkregen, waren echter bevredigend genoeg, om er de aanvankelijk gekoesterde verwachting op te blijven gronden, dat de cochenille, bij trapsgewijze uitbreiding van cultuur, een stapel-product voor de drie eilanden worden kan, hoedanige er, buiten het zout, geene noemenswaardige worden opgeleverd.

Het doel, dat met de invoering der bovengemelde gouvernements-culturen werd beoogd, om namelijk aan de ingezetenen middelen tot verbetering van hunnen toestand aan de hand te geven, is dusver niet bereikt geworden.

De kolonisten schijnen, deels uit voorzigtigheid, deels uit gebrek aan middelen, weêrhouden te zijn geworden, om zich door overname of door navolging der gouvernements-ondernemingen op de nieuwe cultures toe te leggen.

Uit deze terughouding der kolonisten laat zich verklaren het luttel gebruik, dat tot nu toe door hen is gemaakt van het nemen in koop of in pacht van gouvernements-gronden, waartoe sedert 1839 de gelegenheid is geopend.

In den beginne was de aanvraag om concessien groot. Het Gouvernement had gaarne kleine hoeven aangelegd, en deze, zoo mogelijk, tot de nopal-cultuur en cochenille-teelt bestemd gezien.

Eene geringe belasting of grondrente van f 2 per bunder, waarmede de afgestane gronden werden bezwaard, heeft evenwel velen van de aangevraagde concessien doen afzien, zoodat het meerendeel dier gronden onder het domein des Rijks is teruggekeerd.

Sedert 1839 waren uitgegeven :

	Concessien.	Bunders.
op Curaçao	10	34,98 ⁵
op Aruba	387	685,39

te zamen opbrengende eene belasting van f 1645.

De bevolking van Curaçao vindt voorts, behalve in de werkzaamheden meer regtstreeks aan den handel en de scheepvaart verbonden, een bestaan in onderscheidene bedrijven van nijverheid.

De scheepstimmerwerven hebben door het bouwen der bekende Curaçaosche schooners en andere vaartuigen, en door herstellingen aan vreemde en inlandsche schepen voortdurend werk.

Het vervaardigen van strooïeden, van meubelen, van sigaren levert artikelen van uitvoer en tevens aan velen een voordeeligen arbeid op.

Bonaire heeft, behalve zijn reeds vermeld aandeel in de cultuur van aloë-hars

en cochenille, en in de veeleelt, aan zout opgeleverd eene hoeveelheid van 53,738 vaten. De verwachting, dat de gemaakte raming van 60,000 vaten nog zou worden overschreden, is verijdeld geworden door de regens, die eene tweede zoutzetting hebben verhinderd.

De vrije bevolking van het laatstgenoemde eiland had overigens eene voordeelige bezigheid gevonden in de vischvangst op de *Roca's*; in het bereiden en verkoopen aldaar van potasch; in het verleenen van hulp aan gestrande vaartuigen, waarvoor reddingloon werd erlangd, terwijl aan sommigen een gedeelte mais of arbeidsloonen van het Gouvernement waren toegevallen; door welk een en ander hare algemeene gesteldheid zich niet weinig had verbeterd.

Dit is blijkbaar geweest, onder anderen hieruit, dat velen nieuwe huisjes hebben gebouwd, of die, welke zij bewoonden, nieuw van steen hebben opgetrokken.

De bewoners evenwel van de zoogenaamde *Rincon*, in de derde divisie, leverden door hunne traagheid eene droevige tegenstelling aan de nijvere werkzaamheid der overigen.

Van *Aruba* kan, behalve het voorfgegane, nog worden vermeld, dat voor de goudgraving gedurende het jaar 1848 zijn afgegeven 187 permitten of bewijzen van bevoegdheid tot het doorzoeken van eene bepaalde uitgestrektheid gronds (eenige ellen), welke voor de goudzoekers tegen f 1 verkrijgbaar zijn.

Ofschoon de uitkomsten van die exploitatie onbekend blijven, mag uit het gering aantal der afgeleverde permitten en uit de omstandigheid, dat de bevolking, bij het voorhanden zijn van anderen arbeid, de goudgraving liet varen, worden afgeleid, dat de voordeelen die daarmede werden behaald, van weinig belang zijn te achten.

Op *Bonaire* en *Aruba* werden vroeger niet geheel onbeduidende inkomsten opgeleverd door het roode verwhout (Brazielhout).

Het levend hout bijna geheel weggekapt zijnde, zoo wordt er tijd tot herstel en groei vereischt, voordat nieuwe kappingen zullen kunnen plaats hebben. In het jaar 1851 op zijn vroegst, rekent men van deze cultuur nieuwe inkomsten te zullen trekken.

Handel en scheepvaart.

Indien de landbouw van *Curaçao* min beteekenend is te noemen, mag de handel en scheepvaart daarentegen er als niet onaanzienlijk worden aangemerkt.

De gunstige ligging van dit eiland en de geest zijner inwoners en instellingen hadden zamengewerkt om het, in de vorige eeuw, te maken tot het middenpunt van den West-Indischen handel.

Sedert, evenwel, is de bloei van *Curaçao* beduidend afgenomen.

Inzonderheid na de eerste jaren van den terugkeer onder het Nederlandsch Bestuur heeft zich de kwijning van den handel doen bespeuren.

Voor een gedeelte mag zulks worden toegeschreven aan staatkundige gebeurtenissen op het vasteland van Zuid-Amerika. In meerdere mate nogtans schijnt zulks te wijten te zijn aan de min vrijgeveige bepalingen en verordeningen, door welke de handel op *Curaçao* werd belemmerd, en die daarvan een groot gedeelte naar elders, onder vrijer instellingen, deden overgaan.

In 1828 heeft men het nadeel hiervan ingezien en getracht het kwaad te verhelpen door *Curaçao* tot eene vrijhaven te verklaren.

De wenschelijkheid, om ook eenige belastingen en formaliteiten te verminderen of af te schaffen, waardoor de handel regtstreeks of zijdelings werd bezwaard, heeft voorts geleid om in 1848 over te gaan tot vermindering van eene bestaande belasting op den verkoop van vreemde vaartuigen aan ingezetenen der kolonie, terwijl verder nog, in 1849, eenige maatregelen zijn genomen tot opheffing der bedoelde bezwaren.

Wat hiervan ook zij, in weerwil van den verminderden omvang, tot welken de *Curaçaosche* handel door verschillende oorzaken is teruggebracht, zullen de navolgende cijfers kunnen bewijzen dat het handelsverkeer nog niet alle levendigheid had verloren.

De opgaven, welke te dien aanzien zijn te leveren, missen echter, uit den aard

van het heerschende vrije handelsstelsel, die volledigheid, waarop men, ter beoordeeling der uitkomsten van den handel, pleegt prijs te stellen.

Daar de *uitvoer* geheel vrij is, wordt bij de uitklaring noch omtrent de lading van het schip noch omtrent zijne bestemming eenige opgave erlangd.

Bij den *doorvoer*, worden de opgeslagen goederen veelal slechts, onder de algemeene benaming »*koopmans-goederen*», aangeduid door het getal kisten, balen of vaten.

En wat eindelijk den *invoer* betreft, daarvoor kan alleen als maatstaf dienen het 1 per cent patentregt, dat, voor een grooter of kleiner gedeelte, door onjuiste opgaven pleegt ontdoken te worden.

Het patentregt op den invoer over 1848, geraamd op f 10,000, heeft opgebracht f 10,314.04.

Uit dit laatste cijfer zou dus moeten worden opgemaakt, dat de waarde van den invoer is te stellen op f 1,031,404.

Men schijnt echter, met het oog op de gewoonte van verzwijging van een gedeelte der invoeren, veilig te kunnen aannemen eenen invoer ter waarde van f 1,500,000.

Die invoer is geschied in 714 vaartuigen, metende 36,758 tonnen.

Vergeleken met het jaar 1847, wijst dit eene vermeerdering aan van 62 vaartuigen en 546 tonnen.

De voornaamste artikelen van invoer schijnen te hebben bestaan in: *ossenhuiden, geitenvellen, koffij, suiker, maïs, meel, blokken mahony, scheepstimmerhout, sterke dranken, tabak*, en vooral in die, begrepen onder de benaming »*koopmanschappen*» en »*drooge en natte provisien*». Meer bijzonderheden deswege vindt men op den staat, gemerkt lit. L¹.

De vaartuigen, waarmede de voornaamste invoeren hebben plaats gehad, waren:

van Noord-Amerikaansche havens . . . 35 vaartuigen, metende 5,213 tonnen;

» St. Thomas 46 » » 3,485 »

	Vaart.	Tonn.				
» Coro	59	metende 2,798	}			
» de overige havens van Venezuela, als:						
La Guayra	175	» 11,549			234	» » 14,347 »
Puerto Cabello						
Cumarebo						
Barcelona						
Maracaïbo	234 metende 14,347					
» Cuba	13	» » 1,295 »				
» Puerto Rico	12	» » 771 »				
			<u>340 vaartuigen, metende 25,111 tonnen.</u>			

De overige kwamen van de Nederlandsche West-Indische eilanden en andere plaatsen.

Een bijgevoegde staat, lit. M¹, toont aan de voor den doorvoer aangegeven artikelen.

De belangrijkste handel van Curaçao is gedreven met Noord-Amerika, van waar de meeste levensbehoeften worden aangevoerd. De uitvoer naar de verschillende havens van de Vereenigde Staten heeft bedragen f 709,419,85.

Daarop volgt in belangrijkheid de handel met Venezuela, vooral met de over-

liggende provincie Coro, van waar de grootste hoeveelheid geitenvellen wordt ontvangen, terwijl de ossenhuiden meer van Puerto Cabello worden aangebragt.

Uit de memorie van den secretaris van staat voor het departement van finantien aan het congres van Venezuela ingediend over het huishoudelijk jaar 1847 — 1848 blijkt, dat de invoer van Curaçao en Aruba in de verschillende havens dier republiek heeft bedragen:

van <i>Curaçao</i> , kapitaal vrij van regten	Sp. m.	50,270.75
ad valorem		6,019.05
specifique		142,078.98
	Sp. m.	198,368.78
ad f 2 per Sp. m. macoquina	f	396,737.56
van <i>Aruba</i> , kapitaal vrij van regten	Sp. m.	46.00
ad valorem		318.50
specifique		7,450.87
	Sp. m.	7,815.37
of	f	15,630.74

hetgeen te zamen een invoer van de bedoelde eilanden aanwijst van f 412,368.30, waarvoor volgens hetzelfde staatsstuk aan regten is betaald f 120,239.94.

Na de bovengemelde Staten, moeten St. Thomas, hetwelk Curaçao steeds voor het grootst gedeelte voorziet van drooge goederen, en voorts Puerto Rico, Cuba, St. Domingo, Nieuw Grenada enz., worden genoemd voor de handelsbetrekkingen die met dezelve worden onderhouden.

Op *Bonaire* zijn in 1848 ingeklaard: 209 vaartuigen, metende 8688 tonnen; daaronder waren 111 in ballast.

De voornaamste invoeren waren van Curaçao en van de overkust.

Naar de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, en voor een klein gedeelte naar Venezuela, zijn uitgevoerd 47,388 vaten zout.

Op *Aruba* zijn ingeklaard: 129 vaartuigen, metende 3980 tonnen, waarvan in ballast 56.

De invoeren waren van de overkust en van Curaçao; van genoemd eiland meest artikelen voor consumtie of van het Gouvernement; van Venezuela grootendeels Brazielhout, huiden enz., voor den doorvoer.

Binnenlandsche zaken.

Eeredienst en onderwijs.

Het onder den heer *Niewindt*, bisschop van Cytrum i. p. i. en apostolisch vicaris, geplaatst bezoldigde personeel van: een fungerende pastoor en twee kapellanen te *Curaçao*, en een pastoor op elk der eilanden *Bonaire* en *Aruba*, voorziet, nevens onderscheidene onbezoldigde priesters, in de dienst der roomsch-katholijke gemeente.

In de Midden-divisie van *Curaçao* was de opbouw van eene nieuwe kerk voor deze gemeente bijna voltooid, terwijl vergunning was verleend tot het daarstellen van eene andere kerk in het 1ste district van de West-divisie des eilands, alsmede voor eene kapel in het 2de district dierzelfde divisie.

Het liet zich nog niet bepalen, of de gelden, benoodigd ter afwerking van de twee laatstgenoemde gebouwen, zouden kunnen worden bijeengezameld.

Ter uitbreiding van de christelijke godsdienst onder de slaven is aan genoemden bisschop nitgekeerd geworden eene som van f 300, voortspruitende uit toevallige baten.

Het onderwijs in de christelijke leer werd door de roomsch-katholieke geestelijken onder de slaven met ijver voortgezet en men verwachtte daarvan voor de zedelijke verbetering en de verhouding der slaven, op de eilanden veel goeds.

Bij de protestantsche gemeente zijn twee vaste leeraren en een buitengewone predikant, die van tijd tot tijd het dienstwerk op *Aruba* en *Bonaire* gaat verrigten.

Van de bezoeken van dien geestelijke werd voor het vervolg meer nut verwacht, nu aldaar aan de gemeente de gelegenheid is verschaft, om de kinderen geregeld catechetisch onderwijs te doen geven, door dengene, die, daartoe van wege de Kerk aangewezen, van het Bestuur eene kleine geldelijke ondersteuning, bij wijze van gratificatie, geniet.

De Israëlitische gemeente heeft geen rabbijn en bekostigt zelve hare eeredienst, behoudens eene jaarlijksche toelage des Gouvernements van f 1000.

In 1848 is onderwijs gegeven :

OP CURAÇAO.	OP BONAIRE.	OP ARUBA.
In 11 schoolinrigtingen.	In 2 scholen.	Op 1 school.
Aan 477 jongens.	Aan 23 jongens.	Aan 20 jongens.
» 821 meisjes.	» 18 meisjes.	» 9 meisjes.
<hr/>	<hr/>	<hr/>
Aan 1298 kinderen.	Aan 41 kinderen.	Aan 29 kinderen.

Te zamen op de drie eilanden :

520 jongens.
848 meisjes.

1368 leerlingen.

De examina, op de verschillende scholen afgenomen, hebben bevredigende uitkomsten opgeleverd.

Veel verwachting wordt gekoesterd van het onderwijs op de school in de Oost-divisie, onder de leiding van den pastoor van St. Rosa, en van zijne zuster, die zich met de aankomende meisjes belast en eene soort van bewaarschool heeft opgerigt, welke zich zeer aanbeveelt.

Op de plantagie *Barber*, het eigendom van den bisschop van Cytrum, wordt onderwijs gegeven door geestelijke zusters.

Het commercieel karakter, aan *Curaçao* eigen, maakt er een welgeregelden Bank en eireulerend medium.

Aangenaam is het daarom, de gesteldheid der kolonie te dien aanzien bevredigend te kunnen noemen.

Als muntstelsel is, sedert 1826, het Nederlandsche op *Curaçao* van kracht. De Nederlandsche muntspecien worden er evenwel minder aangetroffen, dan eenige vreemde, in naburige handeldrijvende Staten te huis behoorende en, sedert eenigen tijd, ook de Fransche vijf frank-stukken, welke bij het Bestuur tegen eenen vasten koers in betaling worden aangenomen en uitgegeven, doch in den handel, om de hoogere prijzen, die er in naburige landen voor worden bedongen, eene afwiesende premie daarboven behalen.

Eene bijlage, gemerkt lit. N^o, wijst aan de soorten der op *Curaçao* meest voorkomende munten, de prijzen tot welke het koloniaal bestuur ze verrekenet, en die, welke in den handel daaraan worden gegeven.

De geldsomloop wordt overigens in de kolonie bevorderd door de wissels van het Bestuur, die, voor zooveel noodig is om in de behoefte der administratie te

voorzien, op het Departement van Kolonien afgegeven, en voor den hoogsten bieder, bij inschrijving, verkrijgbaar gesteld worden, alsmede door de biljetten der Curaçaosche bank, wier werkkring bestaat in:

het escompteren van wisselbrieven, voorzien van de bij haar reglement gevorderde twee behoorlijke endossementen van als solvabel bekend staande kooplieden of handelaren;

het beleenen van gelden op vaste onbezwaarde effecten, het eigendom van handeldrijvende personen (op autorisatie van den Gouverneur), — op gouden en zilveren muntspecien, — op gekeurd goud- en zilverwerk, tegen eene bepaalde waarde, — en op koopmanswaren;

en eindelijk in het voorschieten van gelden op obligatien:

a. van de wees- en onbeheerde boedel-kamer;

b. van het koloniaal bestuur, afgegeven ten behoeve van de voortzetting der werkzaamheden aan de zoutpannen in het rifwater.

De omzet in 1848 was zeer gering, een gevolg der staatkundige gebeurtenissen, inzonderheid in Venezuela, en van den maatregel der directie om de gelden der bank voor niet langer dan drie maanden ter leen te geven, waarop echter reeds spoedig is teruggekomen.

Hoezeer dan ook in mindere mate dan aanvankelijk werd verwacht, is de Curaçaosche bank voortdurend op winstgevendend voet werkzaam geweest, en heeft zij daarbij aan de Curaçaosche kooplieden, die niet met groote kapitalen handelen, op velerlei wijzen tot gemak en voordeel gestrekt.

Justitiewezen. De regtspleging op Curaçao en de verdere eilanden wordt uitgeoefend door regtbanken, waarvan die te *Curaçao* bestaat: uit eenen gegradueerden president, zes ongegradueerde leden en een ongegradueerden griffier.

De leden zijn onbezoldigd.

Het publiek ministerie wordt uitgeoefend door eenen procureur des Konings.

Aan de dienst der politie is verbonden eene kleine brigade maréchaussée.

ST. EUSTATIUS, SABA EN ST. MARTIN (NEDERLANDSCH GEDEELTE).

Bevolking. De bevolking dezer eilanden kan geschat worden, als volgt:

op *St. Eustatius*:

vrijen	781
slaven	1148
te zamen	— 1929

op *Saba*:

vrijen	1003
slaven	1650
te zamen	— 2653

in het Nederlandsch gedeelte van *St. Martin*:

vrijen	1061
slaven	1628
te zamen	— 2689

GENERAAL TOTAAL. 7271 zielen.

Landbouw en nijverheid. In tegenoverstelling van hetgeen op Curaçao plaats heeft, gedooft de bodem van *St. Eustatius* en *St. Martin* de teelt van het suikerriet, en leveren die eilanden,

waar de cultures alleen door particulieren geschieden, in meerdere of mindere mate, naar gelang der weêrgesteldheid, eenige artikelen voor den uitvoer, als: suiker, rum, melasse, eene soort van aardvrucht, yams genaamd, en aardappelen.

Daar de gewonnen hoeveelheden, ook van zout uit de pannen van St. Martin, slechts gekend worden voor zooveel het uitgevoerde aangaat, zullen de daartoe betrekkelijke opgaven onder eene volgende rubriek hare plaats vinden.

De veeteelt is er niet zonder belang.

Op *St. Eustatius*, waar in de laatste helft der vorige eeuw een aanzienlijke *Handel en* handel bestond, zijn, door velerhande oorzaken en rampen, slechts geringe sporen *scheepvaart.* van den vroegeren bloei overgebleven.

De aldaar in 1848 aangekomen en vertrokken schepen beliepen 288, metende 7971 tonnen, waarmede zijn ingevoerd artikelen van consumtie, en uitgevoerd:

25,000 Amsterdamsche ponden suiker,

2,160 gallons rum,

213,850 Amsterdamsche ponden yams en

367 vaten aardappelen,

te zamen geschat op eene geldswaarde van f 9575.25.

Eene mislukking van den oogst heeft den uitvoer beneden dien van 1847 beperkt, en gebrek aan specie op het eiland te weeg gebragt, zoo als nimmer te voren was ondervonden.

Het eilandje *Saba* levert slechts eenige levensmiddelen voor eigen verbruik, en geene artikelen van uitvoer of handel.

De uitvoer van *St. Martin* bestaat voornamelijk uit zout. Daarvan zijn in 1848 uitgevoerd 283,000 vaten of 32,000 meer dan in 1847.

Omtrent de binnenlandsche gesteldheid verdient het opmerking, dat de bevolking *Binnenlandsche* van de bedoelde buitenbezittingen of om hare afkomst de Engelsche taal en zeden *zaken.* bezigt en aankleeft, of zich die door het voorbeeld van en de zamenleving met de overigen heeft eigen gemaakt.

Deze omstandigheid staat in noodwendig verband met het punt van *ceerdienst en onderwijs*, waarover niet veel anders te zeggen valt, dan dat de bevolking meest behoort tot de Engelsche kerk of wel tot de methodisten, wier leerstellingen er door zendelingen worden verspreid en aangekweekt, en dat de Engelsche taal het voorname bestanddeel uitmaakt van het onderwijs, daar de meer vermogende kolonisten hunne kinderen veelal elders doen opvoeden.

De drie eilanden hebben geene vaste bezetting. Tijdens de onrustige bewegingen, welke in 1848 op *St. Martin* en *St. Eustatius* onder de slaven plaats vonden, hebben eenige troepen van Curaçao en een gedeelte der in de West-Indische wateren gestationneerde zeemagt, nevens de schutterij, de orde helpen handhaven.

Thans zijn op *St. Eustatius* en *St. Martin* eenige maréchaussées gestationneerd.

FINANTIEN VAN CURAÇAO EN ONDERHOORIGHEDEN.

Ter beoordeeling van het geldelijk beheer van Curaçao en onderhoorigheden in 1848, kunnen dienen:

a. drie staten, gemerkt litt. O', P' en Q', van de geraamde en wezenlijke lasten en baten,

I. op *Curaçao, Bonaire en Aruba*;

II. op *St. Eustatius*, en

III. op *St. Martin*.

b. eene opgave, gemerkt lit. R¹, van de *ontvangsten en uitgaven*, welke ten behoeve der gezamenlijke *West-Indische eilanden* hebben plaats gehad in *Nederland*.

Al aanstonds evenwel moet worden aangemerkt, dat daaruit, om dezelfde redenen als hierboven voor Suriname zijn opgegeven, nog niet zijn aan te toonen bepaalde einduitkomsten der Curaçaosche administratie over het genoemde jaar.

Over het algemeen hebben de werkelijke inkomsten de ramingen overtroffen, terwijl de uitgaven doorgaans zijn gebleven beneden de begrooting, behalve op *St. Eustatius* en *St. Martin*, waar de buitengewone maatregelen, welke in 1848 noodzakelijk zijn geweest, buitengewone uitgaven hebben na zich gesleept.

Voor de West-Indische eilanden worden, ten vervolge op vroegere mededeelingen, hierbij gevoegd de begrootingen van 1849, sub litt. S¹, T¹ en U¹.

BIJZONDERHEDEN VAN ALGEMEENEN AARD.

Nadat de vorige administrative betrekking, waarin Curaçao en onderhoorigheden tot Suriname (onder een gouvernement-generaal) waren verbonden, in 1845 werd opgeheven, en de West-Indische eilanden, onder eene op zich zelve staande administratie, in regtstreeksche aanraking met het Departement van Kolonien waren gesteld, had zich de behoefte doen gevoelen aan, met dien veranderden toestand overeenkomstige grondbepalingen van bestuur.

Daarin is voorzien geworden door de invoering van een nieuw reglement op het beleid der regering, gearresteerd bij Koninklijk besluit van 27 Januarij 1848, n°. 51.

Als een gevolg van de vaststelling van het nieuw reglement, hebben onderscheidene takken van administratie hervorming ondergaan.

Het ambtelijk personeel is op eenvoudiger en min kostbaren voet teruggebracht.

Op *St. Martin* en *St. Eustatius*, onder anderen, zijn daarmede aanzienlijke bezuinigingen verkregen, welke eensdeels hebben kunnen strekken tot vermindering van drukkende belastingen, anderdeels tot verlaging van het subsidie van het moederland.

De cultures zijn mede, gelijk reeds vroeger is aangetoond, meer doelmatig geregeld, en het daaraan verbonden personeel heeft eene vereenvoudigde inrigting bekomen.

De emancipatie der slaven in de Fransche West-Indische kolonien, waarvan sommigen eenen algemeenen schok in de Nederlandsche vreesden, heeft slechts op de eilanden *St. Martin* en *St. Eustatius* ernstige bewegingen onder de negers ten gevolge gehad.

Op *St. Martin*, in gemeenschap met Frankrijk bezeten, had het Fransche bestuur al aanstonds het beginsel verkondigd, dat elke slaaf door betreding van het Fransche grondgebied de vrijheid verkreeg, en dat aan verzoeken om teruglevering van ontvlugte slaven mitsdien geen gevolg zou kunnen worden gegeven.

Deze maatregel bleef niet zonder invloed op de stemming der negers van het Nederlandsche gedeelte van *St. Martin*.

Door de goede houding van het Bestuur en van de burgers, en de hulp van eenige uit Curaçao gezonden troepen, en afwisselend gestationeerde rijksvaartuigen van oorlog, is de orde en veiligheid voor personen en eigendommen verzekerd gebleven.

Daartoe dragen echter vooral bij de verstandige maatregelen der slaven-eigenaars, die overeenkomsten met hunne slaven hebben aangegaan, volgens welke deze voortaan voor loon zullen werken.

Van de zijde der Regering zijn de slaven-eigenaren te gemoet gekomen in de schade die zij hadden geleden, door een voorschot van f 10,000, waardoor zij zijn in staat gesteld, om de bedrijven, waarvan zij hun bestaan erlangen, voort te zetten.

Op *St. Eustatius* is het verzet der slaven insgelijks door de krachtige houding van Bestuur en ingezetenen beteugeld geworden.

NEDERLANDSCHE BEZITTINGEN TER KUSTE VAN GUINEA.

Uit hoofde van de eigenaardige gesteldheid dezer bezittingen, moet men zich hier tot een kort algemeen overzicht bepalen.

De bevolking in de onmiddellijke nabijheid der door ons bezette posten, ofschoon het Nederlandsch gezag erkennende, is niet onmiddellijk daaraan onderworpen; zelfs bij gissing kan derzelver getal niet worden opgegeven, daar alle gelegenheid ontbreekt om tot eene volkstelling te geraken.

De inlandsche hoofden, even als de geheele overige bevolking, onbedreven zijnde in het lezen, schrijven en rekenen, kunnen zelve het getal hunner onderhoorigen niet opgeven, of behelpen zich met hunne onwetendheid, wanneer daarnaar gevraagd wordt.

Dit het geval zijnde met de bevolking in de onmiddellijke nabijheid onzer vestigingen, valt het nog moeilijker, met zekerheid, iets te zeggen van de bevolking in de binnenlanden.

Eigenlijk gezegde landbouw bestaat er niet, immers niet geregeld. De negers planten hier en daar wat yams, maïs, rijst, bananas en cassave, zooveel zij voor hunne voeding noodig achten, en leven overigens van jagt en vischvangst.

Het eenige stapelproduct dat de Kust oplevert is de palm-olie; en deze trekken de negers uit de palmboschen, zonder geregelde aanplanting.

Dit product is vrij aanzienlijk en levert eene retourvracht op aan de schepen die daar ten ruilhandel aankomen.

Ofschoon de grond er zeer vruchtbaar is, geschikt ter bebouwing van alle tropische voortbrengselen, schuwen de negers den geregelden arbeid. Bij herhaling zijn er proeven genomen tot aanlegging van suiker- en koffijtuinen, die aanvankelijk goede uitkomsten beloofden, doch door de negers vernield werden; men beweert, uit vrees dat de geheele bevolking in slavernij zou worden gebragt.

De goudwassching langs de boorden der rivieren houdt vele handen bezig, hoezeer een karig dagloon opleverende.

Waarom zij de ontginning der goudmijnen, welke menigvuldig en zeer rijk verondersteld worden, verwaarloozen, is niet bekend. Sommigen schrijven dit toe aan traagheid, anderen aan dezelfde vrees, die hun den geregelden landbouw doet tegenwerken. Zooveel is zeker, dat de proeven eener stelselmatige goudwinning, door de Regering aldaar bevolen, van dien kant geene tegenwerking hebben ontmoet.

Deze proeven zijn echter mislukt ten gevolge van het spoedig uitsterven van het grootste gedeelte der daarvoor opvolgelyk in 1844 en 1847 uitgezonden ambtenaren en mijnwerkers, niettegenstaande alle aangewende zorgen voor derzelver gezondheid.

Men heeft dan ook van het nemen van verdere proeven van dien aard afgezien.

De ondervinding heeft geleerd, dat het Afrikaansch klimaat te regt als zeer ongunstig voor Europesche gestellen wordt gehouden.

Onze Afrikaansche bezittingen werden in de vorige eeuw van veel belang geacht, toen wij gemeenschappelyk met andere Europesche volken een aanzienlyken handel in slaven dreven.

Later is onze vestiging te dier kust, uit een finantieel oogpunt, eer na- dan voordelig geweest.

Gedurende den oorlog op Sumatra hebben de negersoldaten, in Afrika geworven, goede diensten bij het Indisch leger bewezen. Dit volk is evenwel in vredesstijd minder geschikt. De behoefte kan zich andermaal doen gevoelen, in welk geval de Afrikaansche werving ons weder van nut zou kunnen zijn.

Uit een handels-oogpunt hebben die bezittingen niet alle waarde verloren. Wel zijn de pogingen van een Amsterdamsch huis, om den handel op dezelve te verlevendigen, gestaakt; doch een ander ondernemend huis te Rotterdam heeft dien handel opgevat, en schijnt zijne onderneming met een goed gevolg bekroond te zien.

Gedurende het jaar 1848 zijn ter reede van Elmina aangekomen 79 koopvaardij-schepen, te weten :

Engelsche	26
Amerikaansche	16
Fransche	8
Portugesche	1
Sardinische	17
Hamburgsche.	9
Nederlandsche.	2
—	
	79

De geheele Bogt van Guinea is open voor onzen handel; en de uitgebreide handel dien andere volken in deze streek voeren, levert een bewijs op dat dezelve voordeelig is.

Na de tuchtiging van de negers van Ahanta, door de expeditie in 1837, onder bevel van den generaal-majoor *Verveer*, heeft zich verder geen spoor van oproer bij de Nederlandsche bevolking voorgedaan. Zij leeft in goede verstandhouding met het gevestigd bestuur, en betoont bij voortdoring veel eerbied voor het Nederlandsch gezag.

De door ons bezette posten zijn :

- 1°. het hoofdkasteel *St. George d'Elmina*, de zetel van het Bestuur ;
- 2°. het fort *Koenraadsburg* op den berg *St. Jago*, nabij *Elmina* ;
- 3°. *St. Anthonie*, te *Axim* ;
- 4°. *Batestein*, te *Boutrié* ;
- 5°. *Oranje*, te *Sacondée* ;
- 6°. *Crevecoeur*, te *Acra* ;
- 7°. *St. Sebastiaan*, te *Chama*, en
- 8°. *Apam*, aan de rivier van dien naam gelegen.

Het personeel der civile ambtenaren bestaat uit :

- 1 Gouverneur ;
- 1 boekhouder en secretaris, tevens belast met het openbaar ministerie bij de regtbank te *Elmina* ;
- 3 residenten, op de buitenposten bevel voerende ;
- 1 fabriek- en magazijnmeester ;
- 6 adsistenten ;
- 1 schoolonderwijzer ;
- 1 tolk voor de *Fantijsche* taal.

Uit de ambtenaren en ingezetenen is eene regtbank zamengesteld, onder voorzitterschap van den Gouverneur.

Het onderwijs bepaalt zich bij de kinderen in en nabij *Elmina*, terwijl de onderwijzer op zon- en feestdagen de godsdienst-oefening waarneemt.

De ontvangsten ter Kuste over 1848 zijn geraamd geworden op	f	3,100.00
en hebben opgebracht.		3,546.66
		<hr/>
dus boven de raming	f	446.66
		<hr/>

Die ontvangsten hebben bestaan in :

ankeragie-gelden van de ter reede komende schepen , zijnde de eenige aldaar geheven wordende belasting	f	1,530.00
boeten		1,807.91
diverse kleine ontvangsten		208.75
		<hr/>
	f	3,546.66
		<hr/>

De uitgaven , volgens raming , als :

voor de gewone dienst	f	97,298.02½
» » goudwinning		58,950.52
		<hr/>
Totaal	f	156,248.54½
		<hr/>

Hierop zijn over gemeld dienstjaar uitgegeven , als :

voor de gewone dienst	f	72,772.50
» » goudwinning		30,769.80½
		<hr/>
	f	103,542.30½
dus minder dan geraamd.		52,706.24
		<hr/>
	f	156,248.54½
		<hr/>

Van de werkelijk gedane uitgaven , ad.	f	103,542.30½
afgetrokken de ter plaatse gedane ontvangsten , ad.		3,546.66
		<hr/>
wijst de som van	f	99,995.64½
		<hr/>

het bedrag aan als subsidie door het moederland aan gemelde bezittingen verstrekt ;
welke verstrekking heeft plaats gehad :

in wissels door den Gouverneur op het Departement van Kolonien afgegeven , ten bedrage van	f	77,975.22
in uitgezonden goederen en andere uitgaven in Nederland geleden.		22,020.42½
		<hr/>
	f	99,995.64½
		<hr/>

Door sterfte onder het personeel der goudwinning , zoowel als van eenige der ge-
wone ambtenaren , is de som van f 52,706.24 minder uitgegeven dan geraamd ;
zullende de uitgaven voor het vervolg , in verband met de staking der goudwinnings-
proeve , aanmerkelijk minder bedragen.

De raming van 1849 wordt hiernevens sub lit. V^r overgelegd , ten vervolge op
vroegere mededeelingen.

Ten slotte zij aangemerkt , dat ter Kuste van Guinea noch specie, noch papieren geld in circulatie is: de betalingen geschieden daar in stofgoud bij het gewigt, of in goederen volgens prijs-courant.

Deze omstandigheid is belemmerend voor den handel en voor alle andere geldelijke transactien; doch het schijnt dat de negers al de specie, die zij kunnen magtig worden, bezigen om er zich mede op te sieren; terwijl zij zich bezwaarlijk een juist denkbeeld van een papieren representatief zouden kunnen vormen.

Mei 1850.

De Minister van Kolonien,

CHS. F. PAHUD.

ZITTING 1849 - 1850. — (XXXVI.)

Mededeelingen betreffende de Kolonien.
(Art. 60 der Grondwet.)

BIJLAGE A.

N°. 3.

ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

DER

INDISCHE ADMINISTRATIE

IN

INDIE.

1847.

ONTVANGSTEN.

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	BEDRAG.	TOTAAL.
I.	<i>Verpachtingen.</i>		
	Hoofdgeld der Chinezen, Maleijers en Parnakans.	f 48,151. 10	
	Slagten van rundvee, buffels, schapen en geiten.	284,197. 50	
	Slagten van varkens	132,697. 36½	
	Vischmarkten en vischpachten	162,450. 40	
	Visscherijen en regt om vischnetten te stellen.	158,169. 80	
	Arak en andere sterke dranken.	251,964. 47	
	Verkoop van saguweer	6,018. 40	
	Inlandsche tabak.	106,680. 0	
	Waijangs, bazaars, warongs, groentekrammen en winkels	2,972,166. 13	
	Tolbruggen, sluisgelden, veren en overtoomen	80,788. 0	
	Diverse kleine middelen	1,532. 0	
	Diverse kleine eilanden	4,950. 0	
	Vogelnestklippen.	79,273. 0	
	Kleine lombard	304,923. 44	
	Amfioenpacht en verkoop van amfioen	7,451,903. 98	
			f 12,045,865. 08½
II.	<i>Landelijke inkomsten en andere grondlasten.</i>		
	Landrenten	f 9,709,285. 84	
	Niepa-hout en kreupelbosschen	27,186. 57	
	Belasting op het jattie-hout	2,148. 96	
	Vischvijvers (tambaks).	163,499. 36	
	Vertiening van landerijen en landerijen aan particulieren verhuurd of afgestaan	87,974. 107	
	Verponding	423,102. 58	
			10,413,197. 78
III.	<i>Belastingen en inkomsten van onderscheiden aard.</i>		
	Inkomende en uitgaande regten, entrepôt- en waaggelden.	f 5,635,674. 111½	
	5 per cent additionneel regt	273,313. 107½	
	Consumtieregt.	65,539. 112	
	Belasting op den verkoop van tabak	9,418. 36	
	Haven-, ankeragie- en loodsgelden	103,875. 10½	
	Kleinzegel-regt	371,886. 28	
	Collaterale successien	34,492. 22½	
	's Heeren geregtigheid.	248,558. 69½	
	Transporteren	f 6,742,759. 17½	f 22,459,062. 86

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	BEDRAG.	TOTAAL.
I.	<i>Hooge Regering.</i>		
	Inkomsten van den Gouverneur-generaal en kosten van deszelfs huis	f 178,578. 30	
	Raad van Nederlandsch Indie.	124,000. 0	
	Algemeene secretarie	153,002. 96	
	Reiskosten.	65,318. 78	
			f 520,899. 84
II.	<i>Departement van Justitie.</i>		
	Hooggeregtshof	f 166,415. 0	
	Hoog militair geregtshof.	2,860. 0	
	Raden van justitie.	228,336. 52	
	Landraden en diverse justitie-kosten	109,468. 117	
			507,080. 49
III.	<i>Hooge en lage collegien.</i>		
	Algemeene Rekenkamer	f 179,680. 0	
	Beheer der Weeskamer	114,705. 20	
			294,385. 20
IV.	<i>Provinciaal bestuur en Politie.</i>		
	Provinciale besturen	f 1,364,125. 31	
	Algemeene politie	822,912. 97	
	Districts-politie	467,043. 83	
	Kruis- of residentie-prauwen	16,656. 57	
	Djaijangsecars (inlandsche maréchaussée).	97,712. 101	
	Barissans of pradjoerits (plaatselijke corpsen)	192,159. 69	
	Gevangenen, kettinggangers en bannelingen.	432,918. 1	
	Diverse uitgaven voor politie.	41,873. 94	
			3,435,402. 53
V.	<i>Landbouw, eeredienst, kunsten en wetenschappen.</i>		
	Landbouw, paarden-stoeterijen en veefokkerijen.	f 47,408. 84	
	Kosten der natuurkundige commissie.	26,417. 60	
	Christelijke eeredienst	182,575. 97	
	Inlandsche idem.	18,476. 36	
	Onderwijs of schoolwezen.	101,868. 84	
	Geneeskundige dienst en vaccine	129,220. 15	
			505,967. 16
	Transporteren		f 5,263,734. 102

ONTVANGSTEN.

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	BEDRAG.	TOTAAL.
III.	Per transport	f 6,742,759.17½	f 22,459,062. 86
	Belasting op het goud.	1,282. 7	
	5 per cent op de particuliere bazaars.	7,064.117	
	Tolpoorten en tollén.	12,821. 1	
	IJkgelden.	1,878.117½	
	Belasting op slaven	19,453. 78	
	Oorgeld der paarden en belasting op de rijtuigen.	76,423.118	
	Recognitiën of tributen van inlandsche vorsten	25,626. 60	
	Weeskamers-rekening van interesten	114,705. 20	
	Venduregten.	199,955. 22½	
	Licentien op de pho- en topho-spelen.	307,743. 35	
	Inkomsten van 's Lands drukkerij	72,955. 36	
	Idem van den constructiewinkel.	242,717. 89½	
	Idem van de posterijen	279,214.110	
			8,104,601.100
IV.	<i>Koophandel en cultures.</i>		
	Handel met Japan.	f 20,793. 32	
	Verkoop van koffij	24,392. 43	
	" " specerijen	21,416. 84	
	" " peper	2,444. 0	
	" " vogelnestjes	152,713. 77	
	" " tin	17,501. 65	
	" " houtwerken	356,688.108½	
	" " zout.	4,294,428. 58½	
	" " rijst	511,415. 28½	
	" " areng-suiker	62,082. 84	
	" " suiker	217,915. 2½	
	" " indigo	1,363. 58	
	" " thee	8,219. 4	
	" " tabak.	23,845. 93	
	" " zijde.	1,050. 0	
	" " goeniezakken	begrepen onder de koffij-rekening.	
	" " kaneel	1,856. 78	
	Transporteren,	f 5,718,126. 96	f 30,563,664. 75

HOOFDSTUK.

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

TOTAAL.

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	BEDRAG.	TOTAAL.
VI.	<i>Civiel Bouw-departement.</i>		
	Per transport	f	f 3,203,734.102
	Civile gebouwen en waterstaat (personeel)	111,145. 03
	Civile gebouwen (materieel)	f 400,031. 67	
	Militaire gebouwen onder civiel beheer (materieel)	82,084. 80	
	Waterstaat (materieel).	201,075. 20	
	Waterleidingen, steenbakkerijen, brandspuiten en transport- etablissemten	9,217. 14	
		f 692,408. 61	
	Af: voor goederen uit Nederland	81,597. 72	
			610,810.109
VII.	<i>Finantien en cultures.</i>		
	<i>a. Algemeene uitgaven.</i>		
	Generale directie van finantien	f 310,426. 78	
	Directie en inspectie der cultures	207,704. 25	
	Beheer van 'slands civile pakhuizen	208,922.117	
	Beheer van 'slands geldkassen	f 236,957.80	
	Af: voor onkosten op de verzending van zilveren specie uit Nederland.	7,764.90	
		229,192.110	
	Beheer der inkomende en uitgaande regten	295,435. 13	
	Kosten op de postereien	336,343. 68	
	Kosten der Lands-drukkerij	f 70,426.39	
	Af: voor goederen uit Nederland.	7,061.71	
		63,364. 88	
	Kosten der koperen munt	1,265. 70	
	Kosten op de ijking der maten en gewigten.	509. 19	
	Beheer der openbare verkoopingten	97,973.100	
	Kosten voor havenmeesters en andere inrigtingen, ten dienste der zeevaart.	53,531. 58	
	Kosten op de landelijke inkomsten en andere grondlasten.	1,177,581. 55	
	Kosten op de verpachting der middelen	15,802. 54	
	Kosten op de amfoen-pacht en inkoop van amfoen. f 550,327.72		
	Af: voor Levantsche amfoen uit Nederland. 259,727.72		
		290,600. 0	
	Kosten der zoutpannen, zout-depôts enz.	1,014,337. 62	
	Kosten op het klein-zegel	f 23,529.13	
	Af: voor goederen uit Nederland	1,811.24	
		21,717.109	
	Transporteren	f 4,324,709. 66	f 5,985,690. 94

ONTVANGSTEN.

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	BEDRAG.	TOTAAL.
IV.	Per transport	f 5,718,126. 96	f 30,563,664. 75
	Verkoop van stofgoud	13,549. 91	
	» » diverse goederen.	664,100. 10 4/5	
	Restitutie van voorschotten, ter zake van ondernemingen van landbouw.	424,934. 79 1/2	6,820,712. 11
V.	<i>Diverse en buitengewone inkomsten.</i>		
	Waterleidingen.	f 170. 0	
	Landpassen,	801. 5	
	Verkoop van huizen en gronden	46,051. 96 1/2	
	Burgerlijke pensioenen (Inhoudingen op de jaarwedden ter zake van)	233,411. 118	
	Maritiem etablissement op het eiland Onrust	125,372. 43 1/2	
	Van den Keizer van Soeracarta, in mindering zijner schuld .	24,000. 0	
	Ontvangsten van verschillenden aard.	97,024. 0	526,831. 20
VI.	<i>Inkomsten van Sumatra.</i>	1,631,625. 80
	Transporteren	f 39,542,833. 74

HOOFDSTUK.

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

TOTAAL.

VII.

	Per transport	f 4,324,709.66	f 5,985,690. 94
Kosten op 'sheeren geregtigheid en op de collaterale successien.		431. 17	
Inkoop en kosten van diverse goederen.		706,720. 2	
Consulaat in China.		12,249. 95	
Factorij in Japan en kosten van den handel aldaar. f 237,076.82			
Af: voor goederen uit Nederland		80,000.89	
		<u>157,075.113</u>	
b. Onkosten op den aankoop van producten.			5,201,186. 53
Inkoop en kosten van koffij.	f	7,559,653.110	
" " " " specerijen		410,812. 24	
" " " " peper.		12,135. 27	
" " " " vogelnestjes.		14,656. 47	
" " " " tin.		1,118,517.104	
" " " " houtwerken.		188,871. 57	
" " " " rijst		525,580. 5	
" " " " areng-suiker		14,523. 24	
" " " " suiker		9,235,129. 84	
" " " " indigo		2,024,185. 66	
" " " " thee		f 691,123.49	
Af: voor theelood uit Nederland		20,425.72	
		<u>670,697. 97</u>	
Inkoop en kosten van tabak		67,218. 0	
" " " " zijde.		1,126. 30	
" " " " goeniezakken		f 430,970.36	
Af: voor koffijzakken uit Nederland		238,109.58	
		<u>192,860. 98</u>	
Inkoop en kosten van cochenille		53,120. 87	
" " " " kaneel		171,015. 28	
" " " " stofgoud		7,187. 46	
Voorschotten aan ondernemingen van landbouw.		816,728. 89	
		<u>23,084,020. 63</u>	
c. Onkosten op den afscheep der producten naar Nederland.			
Kosten van emballage, afscheep enz.	f	785,555. 51	
Provisie-penningen aan de factorij der Nederlandsche Handelmaatschappij.		144,159. 92	929,715. 23
		<u>f 35,200,612.113</u>	
	Transporteren		

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

TOTAAL.

VII.

Per transport

f 35,200,612.113

d. Renten en aflossing der onderstaande schulden.

Renten en aflossingen van den Nederlandsch-Indischen achterstand (restant kapitaal onder ultimo December 1846 f 1,914,800)

f 401,515. 62

Aflossing van de Indische leening van 1836, ad f 1,170,000 (restant kapitaal onder ultimo December 1846 f 117,000).

117,660. 0

Renten en aflossing der 4½ percents obligatien, ingevolge Indisch besluit van 27 Junij 1843, lit. F (restant kapitaal onder ultimo December 1846 f 25,500)

2,580. 0

Renten en aflossing der 6 percents obligatien, ingevolge Indisch besluit van 27 Augustus 1845, n°. 1 (restant kapitaal onder ultimo December 1846 f 104,000)

17,890. 0

Renten en aflossing der 4½ percents obligatien, ingevolge Indisch besluit van 31 Julij 1846, lit. P² (restant kapitaal onder ultimo December 1846 f 53,000)

5,385. 0

545,030. 62

VIII. Departement van Oorlog.

f 8,795,479. 20½

Af: voor goederen uit Nederland

1,029,882. 47

7,765,596. 93½

IX. Departement van Marine.

Schepen en vaartuigen van oorlog. f 1,172,474.55

Af: voor goederen uit Nederland. 536,000.09½

f 636,474. 45½

Havenmeesters en andere sedentaire inrigtingen ten dienste van het zeezezen

168,666. 43

Gouvernements-schoeners en kruisbooten

325,329. 16

Maritiem etablissement op Onrust. f 116,220.32

Af: voor goederen uit Nederland. 23,017.71

93,202. 81

1,223,672. 65½

X. Pensioenen en gestichten van weldadigheid.

Civile pensioenen f 205,779.117

Militaire idem. 236,245. 93

Inlandsche idem 209,383. 4

Pensioenen aan weduwen van civile, militaire en inlandsche personen 52,211. 17

Godshuizen en gestichten van weldadigheid. 43,999. 36

747,619. 27

Transporteren

f 45,482,532. 01

ONTVANGSTEN.

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	BEDRAG.	TOTAAL.
	Per transport		f 39,542,833. 74 ¹
Empty rows for the main body of the table			
	TOTAAL der Ontvangsten van de Koloniale Administratie in Indie.		f 39,542,833. 74 ¹
	Transporteren		f 39,542,833. 74 ¹

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	BEDRAG.	TOTAAL.
	Per transport		f 45,482,532. 01
XI.	<i>Uitgaven van onderscheiden aard.</i>		
	Hofhouding van inlandsche vorsten, schadeloosstellingen en gratificatiën	f 1,656,649. 5	
	Kosten der ambachts-kwartieren	18,650. 58	
	Kosten van den constructie-winkel.	f 247,542.48	
	Af: voor goederen uit Nederland	58,863.11	
		<hr/>	188,679. 37
	Onderhoud van inlandsche gezanten, grooten en staatsgevangenen	105,442. 93	
	Geschenken aan inlandsche vorsten en grooten .	f 52,529.43	
	Af: voor goederen uit Nederland	17,566.06½	
		<hr/>	34,963. 36½
	Publieke feesten.	10,904. 0	
	Civile transport-kosten uit en naar Nederland.	93,678. 75	
	Civile reis- en transport-kosten in Indie.	45,378. 88	
	Gratificatiën	10,492. 0	
	Non-activiteits-tractementen en wachtgeldën	132,749. 32	
	Verlof-tractementen.	5,122. 80	
		<hr/>	2,302,710. 24½
XII.	<i>Dagelijksche onvoorziene uitgaven.</i>		
	(NB. De voor dit hoofdstuk toegestane f500,000 hebben gediend tot suppletie van andere hoofdstukken, voornamelijk het VIde.)		
XIII.	<i>Buitengewone uitgaven en onvoorziene tegenspoeden.</i>		826,059. 23
XIV.	<i>Uitgaven voor Sumatra</i>		2,400,249.90
	TOTAAL der uitgaven van de koloniale administratie in Indie.		<hr/> f 51,011,551. 18½
	Transporteren		<hr/> f 51,011,551. 18½

ONTVANGSTEN.

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	BEDRAG.	TOTAAL.
	Per transport		f 39,542,833. 74
	<i>Ontvangsten voor rekening van anderen.</i>		
	Van den Keizer van Soeracarta, in restitutie van nevensstaande uitgaven	f 21,887. 60	
	Van den Sultan van Djocjocarta, in restitutie van nevensstaande uitgaven	10,991. 11	
	Inkomsten van het land Nangoelan	20,583. 0	
	Civiel weduwen- en weezenfonds	492,502. 31½	
	Militair weduwen- en weezenfonds	286,739. 9	
	Verhoogd militair pensioenfonds	347,496. 117	
	Civile delegatien	501,562. 46½	
	Militaire idem	161,735. 42	
	Marine idem	begrepen onder civile delegatien.	
	Van de officieren der landmagt, voor goederen ten dienste van het officiers-kleeding-magazijn	begrepen onder het Depart. van Oorlog.	
			1,843,497. 77
	Nadeelig verschil tusschen de geldelijke ontvangsten en uitgaven in Indie, om te worden gedekt uit den verkoop der producten in Nederland.		f 41,386.331. 31
			10,154,142. 18
			f 51,540,473. 49

HOOFDSTUK.

HOOFDSTUK.

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

TOTAAL.

Per transport f 51,011,551. 18²

Betalingen voor rekening van anderen.

Voor rekening van den Keizer van Soeracarta. f 21,887. 60
 " " " " Sultan van Djojocarta. 10,991. 11
 Uitgaven van het land Nangoelan. 20,583. 20
 Civiel weduwen- en weezenfonds 309,380. 46
 Militair weduwen- en weezenfonds 66,389. 118
 Verhoogd militair pensioenfonds 97,905. 114
 Voor vaste tractementen aan officieren, afkomstig van de voor-
 malige koloniale marine 1,784. 42

528,922. 31

f 51,540,473. 49²

f 51,540,473. 49²

74

77

31

18

49

HOOFDSTUK.

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

TOTAAL.

TOTAL

RECEIVED

AMOUNT PAID

ZITTING 1849-1850 — (XXXVI.)

Mededeelingen betreffende de Kolonien.
(Art. 60 der Grondwet.)

BIJLAGE **B.**

N°. 4.

ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

DER

INDISCHE ADMINISTRATIE

IN

NEDERLAND.

1847.

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

Gouvernements-producten in 1847 verkocht :

Koffij	925,879	$\frac{110}{1000}$	pikols à c. c.	f 16.02 $\frac{3}{4}$	f 14,841,209 58
Suiker	804,062	$\frac{640}{1000}$	" " " "	11.97 $\frac{3}{4}$	9,630,840.13
Indigo	11,039	$\frac{998}{1000}$	" " " "	325.40 $\frac{3}{4}$	3,592,493.81
Cochenille	347	$\frac{072}{1000}$	" " " "	366.50 $\frac{1}{2}$	127,203.39
Tin	67,557	$\frac{654}{1000}$	" " " "	47.24	3,191,600 36
Japansch koper	13,644	$\frac{450}{1000}$	" " " "	59.41 $\frac{1}{4}$	810,659 20
Thee	7,767	$\frac{608}{1000}$	" " " "	34.18	265,514.29
Kaneel	1,164	$\frac{422}{1000}$	" " " "	65.56 $\frac{1}{2}$	76,347.08
Peper	1,291	$\frac{980}{1000}$	" " " "	8.27	10,686.24
Notenzeep	52	$\frac{668}{1000}$	" " " "	34.70 $\frac{3}{4}$	1,828.01
Kamfer	962	$\frac{328}{1000}$	" " " "	26.83 $\frac{1}{2}$	25,824.17
Stofgoud	1,005	$\frac{15}{16}$	realen " " "	28.54 $\frac{3}{4}$	28,716 97

f 32,602,923.23

Winst op assurantie.	242,018.60
Besparing op onkosten.	177,900.48
Diverse ontvangsten	59,636.10 $\frac{1}{2}$
Saldo der suppletoire rekening van 1844, waarmede de verantwoording van dat jaar is afgelopen.	f 705.16
Idem van 1845	2,980.95

3,686.11

Voordeelig saldo der doorlopende interest-rekening met de Nederlandsche Handelsmaatschappij

152,723.01

Ontvangsten voor rekening van anderen :

Civiel weduwen- en weezenfonds	f 22,216.42 $\frac{1}{2}$
Militair " " "	37,038.21
Verhoogd militair pensioenfonds	4,941.36
Van het Departement van Marine, in restitutie van in Indie betaalde vaste tractementen aan officieren, afkomstig van de voormalige koloniale marine	5,550.00
Nalatschappen en diverse ontvangsten.	11,680.32

81,426.31

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

Tot dekking van het nadeelig verschil tusschen de ontvangsten en uitgaven in Indie	f 12,890,900.00
Kosten der Oost-Indische schulden, volgens de wetten van 24 April 1836, 11 Maart 1837, 27 Maart 1838 en 22 December 1838.	9,800,000.00
Renten der restant-schuld à f 10,000,000 aan de Nederlandsche Handel-maatschappij, volgens de wetten van 6 Maart en 23 November 1844	450,000.00
Scheeps- en oorlogsbehoefden en goederen van onderscheiden aard naar Indie te zenden, voor de administratie aldaar	2,529,247.69 ¹ / ₂
Pensioenen ten laste der Indische kas	516,834.62
Verlof-tractementen.	143,395.85 ¹ / ₂
Kosten van het koloniaal werfdepôt te Harderwijk	f 247,355.50
Uitzending van suppletie-troepen	84,256.72
Transportkosten van repatrierende militairen	17,465.00
Studie-kosten van jongelingen op de militaire academie te Breda, bestemd voor de Oost-Indische dienst.	10,618.75
Opleiding van jongelingen tot genees- en scheikundigen, voor de Oost-Indische dienst	9,368.90 ¹ / ₂
Diverse betalingen aan terugkeerende militairen	2,873.12
	371,937.99 ¹ / ₂
Uitgaven ten behoeve der natuurkundige commissie	9,000.00
Kosten van het onderwijs in de Oostersche taal-, land- en volkenkunde aan de academie te Delft	10,950.00
Kosten, vallende op de uitzending van burgerlijke ambtenaren, zeevarenden enz.	45,476.69
Diverse uitgaven	86,292.86 ¹ / ₂
<i>Betalingen voor rekening van anderen :</i>	
Civiel weduwen- en weezenfonds	f 196,107.58 ¹ / ₂
Militair id. id.	88,674.09 ¹ / ₂
Verhoogd militair pensioenfonds	151,217.83 ¹ / ₂
Civile delegatien	508,541.27
Militaire id.	167,670.94
Goederen ten dienste van het officiers-kleeding-magazijn	120,752.30 ¹ / ₂
Nalatenschappen en diverse betalingen	12,656.10 ¹ / ₂
	1,245,620.13 ¹ / ₂
<i>Uitgaven voor de West-Indische kolonien en de Kust van Guinea :</i>	
Subsidie aan de kolonie Suriname.	f 224,646.57
Tot verzilvering van het Surinaamsch bankpapier	407,307.82
Subsidie aan Curaçao en onderhoorigheden.	182,824.42 ¹ / ₂
Idem aan de Kust van Guinea.	108,576.64 ¹ / ₂
	f 923,355.46
Koloniaal hatig slot	f 207,300.53 ¹ / ₂

5,220,657.00¹/₂

1870

THE CITY OF OTTAWA

1870

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

1870

...

ZITTING 1849 - 1850. — (XXXVI.)

Mededeelingen betreffende de Kolonien.
(Art. 60 der Grondwet.)

BIJLAGE C.

N°. 5.

RAMING

DER

ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

VAN DE

INDISCHE ADMINISTRATIE

OVER

1848.

ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

IN

INDIE.

ONTVANGSTEN.

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.		TOTAAL.
I.	<i>Verpachtingen.</i>		
	Hoofdgeld der Chinezen, Maleijers en Parnakans.	f 38,722.00	
	Slagten van rundvee, buffels, schapen en geiten.	292,808.00	
	Slagten van varkens	122,656.00	
	Vischmarkten en vischpachten	170,456.00	
	Visscherijen en het regt om vischnetten te stellen	159,000.00	
	Arak en andere sterke dranken.	242,004.00	
	Verkoop van saguweer	7,490.00	
	Inlandsche tabak.	92,640.00	
	Waijangs, bazaars, warongs, groentekramen en winkels.	3,306,730.00	
	Tolbruggen, sluisgelden, veren en overtoomen	81,312.00	
	Diverse kleine middelen	30,428.00	
	Diverse kleine eilanden	6,300.00	
	Vogelnestklippen.	83,851.00	
	Kleine lombard	316,714.00	
	Amfioenpacht en verkoop van amfioen	7,355,973.00	
	Licenten op de pho- en topho-spelen	358,194.00	
	Niepa, hout- en kreupelbosschen	17,955.00	
			f 12,681,233.00
II.	<i>Belastingen en inkomsten van onderscheiden aard.</i>		
	Inkomende en uitgaande regten, entrepôt- en waaggelden.	f 4,926,910.00	
	5 per cent additionneel regt	243,824.00	
	Consumtiereg.	71,473.00	
	Belasting op den verkoop van tabak	13,000.00	
	Haven-, ankeragie- en loodsgelden	93,378.00	
	Kleinzegel-regt	340,378.00	
	Collaterale successien	32,711.00	
	's Heeren geregtigheid.	227,268.00	
	Belasting op het goud.	1,066.00	
	5 per cent op de particuliere bazaars.	6,838.00	
	Tolpoorten en tollén.	13,740.00	
	Ijkgelden.	1,855.00	
	Belasting op slaven	19,242.00	
	Oorgeld der paarden en belasting op de rijtuigen.	74,470.00	
	Transporteren	f 6,066,153.00	f 12,681,233.00

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	l	r	TOTAAL.
I.	<i>Hooge Regering.</i>			
	Inkomsten van den Gouverneur-generaal en kosten van deszelfs huis	f	170,667.00	
	Raad van Nederlandsch Indie.		151,200.00	
	Algemeene secretarie		162,000.00	
	Reiskosten.		7,000.00	
				f 490,867.00
II.	<i>Departement van Justitie.</i>			
	Hooggeregtshof	f	169,957.00	
	Hoog militair gerechtshof.		3,460.00	
	Raden van justitie.		262,830.00	
	Criminele en diverse justitie-kosten (de landraad er onder begrepen).		125,475.00	
				561,722.00
III.	<i>Hooge en lage collegien.</i>			
	Algemeene Rekenkamer			179,680.00
IV.	<i>Provinciaal bestuur en politie.</i>			
	Provinciaal bestuur.	f	1,820,680.00	
	Algemeene politie		905,410.00	
	Districts-politie		602,928.00	
	Kruis- of residentie-prauwen		29,407.00	
	Djajiangsecars (inlandsche maréchaussée).		96,497.00	
	Barissans of pradjoerits (plaatselijke corpsen)		175,637.00	
	Gevangenen, kettinggangers en bannelingen.		425,505.00	
	Diverse uitgaven van politie		50,515.00	
				4,106,579.00
V.	<i>Eeredienst, kunsten en wetenschappen.</i>			
	Kosten der natuurkundige commissie.	f	30,364.00	
	Christelijke eeredienst		236,299.00	
	Inlandsche idem.		6,960.00	
	Onderwijs of schoolwezen.		107,956.00	
	Geneeskundige dienst en vaccine		110,501.00	
				492,080.00
	Transporteren	f		5,830,928.00

33.00

33.00

ONTVANGSTEN.

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.		TOTAAL.
II.	<div style="text-align: right; margin-bottom: 5px;">Per transport</div> Recognitien of tributen van inlandsche vorsten Venduregten. Belasting op het jattie-hout Inkomsten van 's Lands drukkerij Idem van den constructiewinkel. Idem van de posterijen Verponding Territoriale belasting op de koffij	f 6,066,153.00 17,755.00 274,703.00 1,500.00 75,000.00 3,000.00 274,204.00 429,469.00 173,333.00	f 12,681,233.00 7,315,117.00
III.	<i>Landelijke inkomsten en cultures.</i> Ongebouwde ; gebouwde eigendommen en tuinen Vischvijvers (tambaks). Vertiening van landerijen en landerijen aan particulieren ver- huurd of afgestaan Restitutie van verleende voorschotten, ter zake van landbouw- kundige ondernemingen	f 9,537,374.00 191,080.00 95,356.00 1,192,389.00	11,016,199.00
IV.	<i>Koophandel.</i> Handel met Japan. Verkoop van koffij " " specerijen " " peper " " vogelnestjes " " tin " " houtwerken " " zout. " " rijst " " areng-suiker " " goeniezakken " " stofgoud " " diverse goederen	f 389,114.00 890,592.00 37,333.00 48,700.00 200,000.00 472,500.00 80,000.00 4,706,402.00 477,885.00 65,265.00 262,400.00 54,750.00 237,335.00	7,922,276.00
	Transporteren	f 38,934,825.00	

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	TOTAAL.
	Per transport	f 5,830,928.00
VI.	<i>Civiel Bouw-departement.</i>	
	Civile gebouwen en waterstaat (personeel)	f 137,768.00
	Gebouwen en waterstaat (materieel)	605,934.00
	Verschillende inrigtingen van waterleidingen, steenbakkerijen, brandspuiten en transport-etablissemten.	38,191.00
		781,893.00
VII.	<i>Finantien, cultures en koophandel.</i>	
	<i>a. Finantien.</i>	
	Generale directie van finantien	f 307,236.00
	Beheer van 's lands algemeene geldkassen	332,038.00
	Kosten op de verpachtingen	17,727.00
	Kosten op het klein-zegel.	24,741.00
	Kosten op 'sheeren geregtigheid en op de collaterale successien.	1,425.00
	Civile haveninrigtingen en kosten op de ankeragie-gelden	84,411.00
	Beheer der inkomende en uitgaande regten	351,154.00
	Kosten op de ijking van maten en gewigten	809.00
	Consulaat in China.	10,710.00
	Kosten der posterijen in het algemeen	310,512.00
	Beheer der openbare verkoopingten	102,544.00
	Kosten der Lands-drukkerij	49,340.00
	Beheer van 's Lands civile pakhuizen, emballagie en gemengde onkosten	215,755.00
	Renten en aflossingen	425,443.00
		2,233,845.00
	<i>b. Landbouw, landelijke inkomsten en cultures.</i>	
	Landbouw, paarden-stoeterijen en veefokkerijen.	f 59,438.00
	Kosten op de landelijke inkomsten en andere grondlasten.	1,206,185.00
	Cultures in het algemeen	226,058.00
	Inkoop en kosten van peper.	50,015.00
	" " " " houtwerken (bosschen)	183,551.00
	" " " " koffij.	9,599,000.00
	" " " " specerijen	270,670.00
	" " " " suiker	9,074,650.00
	" " " " indigo	2,092,000.00
	Transporteren f 22,761,567.00	f 8,846,666.00

ONTVANGSTEN.

HOOFDSTUK.

OMSCHRIJVING.

TOTAAL.

	Per transport	f 38,934,825.00	
V.	<i>Diverse en buitengewone inkomsten.</i>		
	Praauwen-veren	f 25,425.00	
	Waterleidingen.	228.00	
	Stortingen door bedevaartgangers naar Arabie	6,000.00	
	Verkoop en verhuur van huizen en gronden	41,757.00	
	Boeten en confiscatien	80,200.00	
	Inkomsten van het land Nangoelan	28,888.00	
	Diverse inkosten	346,668.00	
	Inhoudingen op de jaarwedden ter zake van burgerlijke pensioenen.	250,000.00	
			779,166.00
VI.	<i>Departement van Oorlog.</i>		
	Verstrekkingsen aan particulieren en verkoop van onbruikbare goederen		140,490.00
VII.	<i>Departement van Marine.</i>		
	Verstrekkingsen aan particulieren en verkoop van onbruikbare goederen	f 36,600.00	
	Maritiem etablissement op het eiland Onrust	91,439.00	
	Stoompaketvaart tusschen Java en Singapore	30,000.00	
			158,039.00
	Transporteren		f 40,012,520.00

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.		TOTAAL.
		Per transport f 22,761,567.00	f 8,846,666.00
	Inkoop en kosten van thee	883,000.00	
	„ „ „ „ tabak	546,500.00	
	„ „ „ „ goeniezakken	1,849.00	
	„ „ „ „ cochénille	68,686.00	
	„ „ „ „ kaneel	195,962.00	
	Voorschotten voor landbouwkundige ondernemingen	165,000.00	24,622,562.00
	c. Koophandel.		
	Inkoop en kosten van diverse goederen.	f 200,000.00	
	Kosten op den handel met Japan	114,250.00	
	Kosten van de amfoenpacht en inkoop van amfoen	550,040.00	
	Inkoop en kosten van vogelnestjes.	18,802.00	
	„ „ „ „ tin.	906,992.00	
	„ „ „ „ houtwerken (stapelplaatsen).	44,542.00	
	Kosten van zout.	800,000.00	
	Inkoop en kosten van rijst	662,611.00	
	„ „ „ „ areng-suiker	13,212.00	
	„ „ „ „ stofgoud	26,000.00	
	Onkosten aan de factorij der Nederlandsche Handel-maatschappij te voldoen op de producten naar Nederland verzonden wordende	820,000.00	
	Provisie-penningen aan de factorij voornoemd te voldoen op idem.	157,500.00	4,313,949.00
VIII.	<i>Departement van Oorlog.</i>		
	Voor het Nederlandsch-Indisch leger	f 7,873,057.00	
	Voor de pradjoerits, barissans en andere inlandsche corpsen, niet behorende tot de vaste landmagt	39,780.00	
	Voor buitengewone fortificatie-werken	920,581.00	8,833,418.00
IX.	<i>Departement der Marine.</i>		
	Uitgaven, en wel dat gedeelte, hetwelk niet komt ten laste der Nederlandsche Staatsbegrooting, als:		
	Voor schepen en vaartuigen van oorlog	f 902,689.00	
	Voor de stoompaketaanvaart tusschen Java en Singapore	67,906.00	
	Voor sedentaire inrigtingen ten dienste van het zeewezen	189,752.00	
	Transporteren f 1,160,347.00	f 46,616,595.00	

ONTVANGSTEN.

HOOFDSTUK.

OMSCHRIJVING.

TOTAAL.

	Per transport	f 40,012,520.00
--	-------------------------	-----------------

	TOTAAL der Ontvangsten van de Koloniale Administratie	f 40,012,520.00
--	---	-----------------

	Transporteren	f 40,012,520.00
--	-------------------------	-----------------

HOOFDSTUK.

X

X

XI

HOOFDSTUK.

OMSCHRIJVING.

TOTAAL.

IX.	Per transport	f 1,160,347.00	f 46,616,595.00
	Voor gouvernements-schoeners en kruisbooten.	292,527.00	
	Voor het maritiem etablissement op het eiland Onrust . . .	120,357.00	
			1,573,231.00
X.	<i>Pensioenen en gestichten van weldadigheid.</i>		
	Civile pensioenen	f 223,211.00	
	Militaire idem.	317,408.00	
	Inlandsche idem	193,248.00	
	Pensioenen aan weduwen van civile, militaire en inlandsche personen	61,014.00	
	Godshuizen en gestichten van weldadigheid.	112,850.00	
			907,731.00
XI.	<i>Uitgaven van onderscheiden aard.</i>		
	Hofhouding van inlandsche vorsten, schadeloosstellingen en gratificatiën aan dezelve.	f 1,732,805.00	
	Kosten der ambachts-kwartieren	17,971.00	
	Kosten van den constructie-winkel.	132,428.00	
	Onderhoud van inlandsche gezanten, grooten en staats-gevangenen	113,336.00	
	Uitgaven van het land Nangoelan	20,208.00	
	Geschenken aan inlandsche vorsten en grooten	9,785.00	
	Publieke feesten.	15,717.00	
	Civile transport-kosten uit en naar Nederland.	66,000.00	
	Civile reis- en transport-kosten in Indie.	48,500.00	
	Gratificatiën	15,000.00	
	Personele toelagen.	10,000.00	
	Non-activiteits-tractementen en wachtgeld.	78,000.00	
	Verlofs-tractementen	10,000.00	
			2,269,750.00
XII.	<i>Dagelijksche onvoorziene uitgaven</i>		100,000.00
XIII.	<i>Buitengewone uitgaven en onvoorziene tegenspoeden.</i>		500,000.00
	TOTAAL der Uitgaven van de koloniale administratie.		f 51,967,307.00
	Transporteren		f 51,967,307.00

ONTVANGSTEN.

HOOFDSTUK.

O M S C H R I J V I N G.

TOTAAL.

HOOFDSTUK.

XIV

	Per transport		f 40,012,520.00
VIII	<i>Ontvangsten voor rekening van anderen.</i>		
	Van den Keizer van Soeracarta, in restitutie van voor denzelve te doene betalingen.	f 27,480.00	
	Van den Sultan van Djocjocarta, idem	17,406.00	
	Van diverse personen	13,220.00	
	Civiel weduwen- en weezenfonds	517,000.00	
	Militair weduwen- en weezenfonds	205,100.00	
	Verhoogd militair pensioenfonds	244,500.00	
	Delegatien (civile)	474,500.00	
	idem (militaire)	166,650.00	
	idem (marine)	16,192.00	
	Van de officieren der landmagt, in restitutie van in Nederland te doene uitgaven, voor goederen ten dienste van het officiers-kleeding-magazijn	158,626.00	
			1,840,874.00
	Nadeelig verschil tusschen de geldelijke ontvangsten en uitgaven in Indie, om te worden gedekt uit den verkoop der producten in Nederland.		f 41,853,394.00
			10,772,531.00
			f 52,625,925.00

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	TOTAAL.
	Per transport	f 51,967,307.00
XIV.	<i>Betalingen voor rekening van anderen.</i>	
	Voor rekening van den Keizer van Soeracarta f	27,480.00
	„ „ „ „ Sultan van Djocjocarta	17,118.00
	„ „ „ „ diverse personen.	13,220.00
	Civiel weduwen- en weezenfonds	345,000.00
	Militair weduwen- en weezenfonds	150,600.00
	Verhoogd militair pensioenfonds	103,500.00
	Voor vaste tractementen aan van de voormalige koloniale marine afkomstige officieren in Indie	1,700.00
		658,618.00
		f 52,625,925.00

ZITTING 1849 - 1850 — (XXXVI.)

*Mededeelingen betreffende de Kolonien.
(Art. 60 der Grondwet.)*

BIJLAGE *D.*

N°. 6.

R A M I N G

DER

ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

VAN DE

INDISCHE ADMINISTRATIE

OVER

1848.

ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

IN

N E D E R L A N D .

ONTVANGSTEN.

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

Gouvernements-producten in 1848 te verkoopen:

Koffij	970,000 pikols	à	f 15.58 ¹ / ₄	f 15,115,025.00
Notenmuscaat	9,700	" "	150.00	1,455,000.00
Foelie	2,500	" "	174.37 ¹ / ₂	435,938.00
Kruidnagelen	5,500	" "	41.25	226,875.00
Notenzeep	40	" "	35.31 ¹ / ₂	1,413.00
Peper	1,500	" "	8.66	12,990.00
Tin	50,000	" "	47.25	2,362,500.00
Suiker	900,000	" "	9.77 ³ / ₄	8,799,750.00
Indigo	11,900	" "	326.25	3,882,375.00
Thee	8,600	" "	33.12 ¹ / ₂	284,875.00
Cochenille	380	" "	362.50	137,750.00
Kaneel	1,600	" "	71.25	114,000.00
				f 32,828,491.00

Winst op assurantie.	180,000.00
Besparing op onkosten.	200,000.00
Diverse ontvangsten	128,000.00

f 33,336,491.00

Ontvangsten voor rekening van anderen:

Civiel weduwen- en weezenfonds	18,000.00
Militair id. id.	36,900.00
Verhoogd militair pensioenfonds.	7,000.00
Van het Departement van Marine, in restitutie van in Indie betaalde vaste tractementen aan officieren, afkomstig van de voormalige koloniale marine	1,700.00

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

Tot dekking van het nadeelig verschil tusschen de ontvangsten en uitgaven in Indie	f 10,772,531.00
Renten der Oost-Indische schulden, volgens de wetten van 24 April 1836, 11 Maart 1837, 27 Maart 1838 en 22 December 1838.	9,800,000.00
Renten der restant-schuld à f 10,000,000 aan de Nederlandsche Handel-maatschappij, volgens de wetten van 6 Maart en 23 November 1844	450,000.00
Scheeps- en oorlogsbehoefden en goederen van onderscheiden aard naar Indie te zenden	2,598,822.00
Pensioenen ten laste der Indische kas	47400000
Verlofs-tractementen	140,000.00
Kosten van het koloniaal werfdepôt te Harderwijk	f 317,816.00
Uitzending van suppletie-troepen	63,000.00
Transportkosten van repatrierende militairen	30,980.00
Studie-kosten voor jongelingen op de militaire academie te Breda, bestemd voor de Oost-Indische dienst.	12,000.00
Opleiding van jongelingen tot genees- en scheikundigen, voor de Oost-Indische dienst	10,100 00
Diverse betalingen aan teruggekeerde militairen	10,604.00
	444,500.00
Uitgaven ten behoeve der natuurkundige commissie	10,000 00
Kosten van het onderwijs in de Oostersche taal-, land- en volkenkunde aan de academie te Delft	10,000.00
Kosten, vallende op de uitzending van burgerlijke ambtenaren, zeevarenden enz.	20,120.00
Diverse uitgaven door het Ministerie van Kolonien in Nederland te doen	100,000.00

f 24,819,973.00

Betalingen voor rekening van anderen:

Civiel weduwen- en weezenfonds	190.000 00
Militair id. id.	91,400.00
Verhoogd militair pensioenfonds	148,000.00
Civile delegatien.	474,700.00
Militaire id.	166,650.00
Marine id.	16,192.00
Goederen ten dienste van het officiers-kleding-magazijn (begrepen onder het hierboven uitgetrokken totaal van f 2,598,822)	"

Geraamd excident f 25,906,915.00

7,493,176.00

RECORD

No.	Date	Description
1	Jan 1	Balance forward
2	Jan 15	Received from A. B. C.
3	Jan 20	Received from D. E. F.
4	Jan 25	Received from G. H. I.
5	Jan 30	Received from J. K. L.
6	Feb 5	Received from M. N. O.
7	Feb 10	Received from P. Q. R.
8	Feb 15	Received from S. T. U.
9	Feb 20	Received from V. W. X.
10	Feb 25	Received from Y. Z. A.
11	Feb 30	Received from B. C. D.
12	Mar 5	Received from E. F. G.
13	Mar 10	Received from H. I. J.
14	Mar 15	Received from K. L. M.
15	Mar 20	Received from N. O. P.
16	Mar 25	Received from Q. R. S.
17	Mar 30	Received from T. U. V.
18	Apr 5	Received from W. X. Y.
19	Apr 10	Received from Z. A. B.
20	Apr 15	Received from C. D. E.
21	Apr 20	Received from F. G. H.
22	Apr 25	Received from I. J. K.
23	Apr 30	Received from L. M. N.
24	May 5	Received from O. P. Q.
25	May 10	Received from R. S. T.
26	May 15	Received from U. V. W.
27	May 20	Received from X. Y. Z.
28	May 25	Received from A. B. C.
29	May 30	Received from D. E. F.
30	Jun 5	Received from G. H. I.
31	Jun 10	Received from J. K. L.
32	Jun 15	Received from M. N. O.
33	Jun 20	Received from P. Q. R.
34	Jun 25	Received from S. T. U.
35	Jun 30	Received from V. W. X.
36	Jul 5	Received from Y. Z. A.
37	Jul 10	Received from B. C. D.
38	Jul 15	Received from E. F. G.
39	Jul 20	Received from H. I. J.
40	Jul 25	Received from K. L. M.
41	Jul 30	Received from N. O. P.
42	Aug 5	Received from Q. R. S.
43	Aug 10	Received from T. U. V.
44	Aug 15	Received from W. X. Y.
45	Aug 20	Received from Z. A. B.
46	Aug 25	Received from C. D. E.
47	Aug 30	Received from F. G. H.
48	Sep 5	Received from I. J. K.
49	Sep 10	Received from L. M. N.
50	Sep 15	Received from O. P. Q.
51	Sep 20	Received from R. S. T.
52	Sep 25	Received from U. V. W.
53	Sep 30	Received from X. Y. Z.
54	Oct 5	Received from A. B. C.
55	Oct 10	Received from D. E. F.
56	Oct 15	Received from G. H. I.
57	Oct 20	Received from J. K. L.
58	Oct 25	Received from M. N. O.
59	Oct 30	Received from P. Q. R.
60	Nov 5	Received from S. T. U.
61	Nov 10	Received from V. W. X.
62	Nov 15	Received from Y. Z. A.
63	Nov 20	Received from B. C. D.
64	Nov 25	Received from E. F. G.
65	Nov 30	Received from H. I. J.
66	Dec 5	Received from K. L. M.
67	Dec 10	Received from N. O. P.
68	Dec 15	Received from Q. R. S.
69	Dec 20	Received from T. U. V.
70	Dec 25	Received from W. X. Y.
71	Dec 30	Received from Z. A. B.
72	Jan 5	Received from C. D. E.
73	Jan 10	Received from F. G. H.
74	Jan 15	Received from I. J. K.
75	Jan 20	Received from L. M. N.
76	Jan 25	Received from O. P. Q.
77	Jan 30	Received from R. S. T.
78	Feb 5	Received from U. V. W.
79	Feb 10	Received from X. Y. Z.
80	Feb 15	Received from A. B. C.
81	Feb 20	Received from D. E. F.
82	Feb 25	Received from G. H. I.
83	Feb 30	Received from J. K. L.
84	Mar 5	Received from M. N. O.
85	Mar 10	Received from P. Q. R.
86	Mar 15	Received from S. T. U.
87	Mar 20	Received from V. W. X.
88	Mar 25	Received from Y. Z. A.
89	Mar 30	Received from B. C. D.
90	Apr 5	Received from E. F. G.
91	Apr 10	Received from H. I. J.
92	Apr 15	Received from K. L. M.
93	Apr 20	Received from N. O. P.
94	Apr 25	Received from Q. R. S.
95	Apr 30	Received from T. U. V.
96	May 5	Received from W. X. Y.
97	May 10	Received from Z. A. B.
98	May 15	Received from C. D. E.
99	May 20	Received from F. G. H.
100	May 25	Received from I. J. K.
101	May 30	Received from L. M. N.
102	Jun 5	Received from O. P. Q.
103	Jun 10	Received from R. S. T.
104	Jun 15	Received from U. V. W.
105	Jun 20	Received from X. Y. Z.
106	Jun 25	Received from A. B. C.
107	Jun 30	Received from D. E. F.
108	Jul 5	Received from G. H. I.
109	Jul 10	Received from J. K. L.
110	Jul 15	Received from M. N. O.
111	Jul 20	Received from P. Q. R.
112	Jul 25	Received from S. T. U.
113	Jul 30	Received from V. W. X.
114	Aug 5	Received from Y. Z. A.
115	Aug 10	Received from B. C. D.
116	Aug 15	Received from E. F. G.
117	Aug 20	Received from H. I. J.
118	Aug 25	Received from K. L. M.
119	Aug 30	Received from N. O. P.
120	Sep 5	Received from Q. R. S.
121	Sep 10	Received from T. U. V.
122	Sep 15	Received from W. X. Y.
123	Sep 20	Received from Z. A. B.
124	Sep 25	Received from C. D. E.
125	Sep 30	Received from F. G. H.
126	Oct 5	Received from I. J. K.
127	Oct 10	Received from L. M. N.
128	Oct 15	Received from O. P. Q.
129	Oct 20	Received from R. S. T.
130	Oct 25	Received from U. V. W.
131	Oct 30	Received from X. Y. Z.
132	Nov 5	Received from A. B. C.
133	Nov 10	Received from D. E. F.
134	Nov 15	Received from G. H. I.
135	Nov 20	Received from J. K. L.
136	Nov 25	Received from M. N. O.
137	Nov 30	Received from P. Q. R.
138	Dec 5	Received from S. T. U.
139	Dec 10	Received from V. W. X.
140	Dec 15	Received from Y. Z. A.
141	Dec 20	Received from B. C. D.
142	Dec 25	Received from E. F. G.
143	Dec 30	Received from H. I. J.
144	Jan 5	Received from K. L. M.
145	Jan 10	Received from N. O. P.
146	Jan 15	Received from Q. R. S.
147	Jan 20	Received from T. U. V.
148	Jan 25	Received from W. X. Y.
149	Jan 30	Received from Z. A. B.
150	Feb 5	Received from C. D. E.

Z
M

ZITTING 1849 - 1850 — (XXXVI.)

Mededeelingen betreffende de Kolonien.
(Art. 60 der Grondwet.)

BIJLAGE **E.**

N°. 7.

R A M I N G

DER

ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

VAN DE

INDISCHE ADMINISTRATIE

OVER

1849.

ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

IN

INDIE.

ONTVANGSTEN.

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	BEDRAG.	TOTAAL.
I.	<i>Verpachtingen.</i>		
	Hoofdgeld der Chinezen, Maleijers en Parnakans.	f 37,687.00	
	Slagten van rundvee, buffels, schapen en geiten.	290,320.00	
	Slagten van varkens	116,480.00	
	Vischmarkten en vischpachten	173,056.00	
	Vischvijvers en het regt om vischnetten te stellen	147,840.00	
	Arak en andere sterke dranken.	238,617.00	
	Verkoop van saguweer	6,530.00	
	Inlandsche tabak.	90,000.00	
	Waijangs, bazaars, warongs, groentekramen en winkels.	3,249,771.00	
	Tolbruggen, sluisgelden en overtoomen	80,004.00	
	Diverse kleine middelen	30,908.00	
	Diverse kleine eilanden	7,872.00	
	Vogelnestklippen.	73,164.00	
	Kleine lombard	305,468.00	
	Amfioenpacht en verkoop van amfioen	6,983,725.00	
	Licenten op de pho- en topho-spelen	243,200.00	
	Niepa, hout en kreupelbosschen	27,435.00	
			f 12,102,077. ⁰⁰
II.	<i>Belastingen en inkomsten van onderscheiden aard.</i>		
	Inkomende en uitgaande regten, entrepôt- en waaggelden.	f 4,430,684.00	
	5 per cent additionneel regt	212,936.00	
	Consumtiereg.	73,624.00	
	Belasting op den verkoop van tabak	13,000.00	
	Haven-, ankeragie- en loodsgelden	84,282.00	
	Kleinzegel-regt	376,470.00	
	Collaterale successien	32,388.00	
	's Heeren geregtigheid.	196,877.00	
	Belasting op het goud.	1,066.00	
	5 per cent op de particuliere bazaars.	6,538.00	
	Tolpoorten en tollén.	13,740.00	
	IJkgelden.	1,955.00	
	Belasting op slaven	19,193.00	
	Oorgeld der paarden en belasting op de rijtuigen.	72,788.00	
	Transporteren f 5,535,541.00		f 12,102,077. ⁰⁰

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	BEDRAG.	TOTAAL.
I.	<i>Hooge Regering.</i>		
	Inkomsten van den Gouverneur-generaal en kosten van deszelfs huis	f 170,667.00	
	Raad van Nederlandsch Indie.	151,200.00	
	Algemeene secretarie	162,000.00	
	Reiskosten.	7,000.00	
			f 490,867.00
II.	<i>Departement van Justitie.</i>		
	Hooggeregtschhof	f 177,157.00	
	Hoog militair geregtshof.	3,460.00	
	Raden van justitie.	321,630.00	
	Criminele en diverse justitie-kosten (de landraad er onder begrepen).	127,050.00	
			629,297.00
III.	<i>Hooge en lage collegien.</i>		
	Algemeene Rekenkamer		179,680.00
IV.	<i>Provinciaal bestuur en politie.</i>		
	Provinciaal bestuur.	f 1,805,000.00	
	Algemeene politie	876,443.00	
	Districts-politie	597,188.00	
	Kruis- en residentie-praauwen	29,400.00	
	Djaijangsecars (inlandsche maréchaussée).	90,000.00	
	Barissans of pradjoerits (plaatselijke corpsen)	180,764.00	
	Gevangenen, kettinggangers en bannelingen.	460,101.00	
	Diverse uitgaven van politie	51,365.00	
			4,090,261.00
V.	<i>Eeredienst, kunsten en wetenschappen.</i>		
	Kosten der natuurkundige commissie.	f 29,964.00	
	Christelijke eeredienst	240,500.00	
	Inlandsche idem.	3,320.00	
	Onderwijs of schoolwezen.	132,400.00	
	Geneeskundige dienst en vaccine	119,414.00	
			525,598.00
	Transporteren		f 5,015,703.00

77.00

77.00

ONTVANGSTEN.

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	BEDRAG.	TOTAAL.
II.	Per transport	f 5,535,541.00	f 12,102,077.00
	Recognitien of tributen van inlandsche vorsten	17,755.00	
	Venduregten.	274,571.00	
	Belasting op het jattie-hout	1,500.00	
	Inkomsten van 's Lands drukkerij	70,000.00	
	Idem van den constructiewinkel.	3,000.00	
	Idem van de posterijen	281,800.00	
	Verponding	454,417.00	
	Territoriale belasting op de koffij	173,333.00	
			6,811,917.00
III.	<i>Landelijke inkomsten en cultures.</i>		
	Ongebouwde, gebouwde eigendommen en tuinen.	f 9,643,681.00	
	Vischvijvers (tambaks).	190,796.00	
	Vertiening van landerijen en landerijen aan particulieren afgestaan.	91,874.00	
	Restitutie van verleende voorschotten, ter zake van landbouwkundige ondernemingen	998,951.00	
			10,925,302.00
IV.	<i>Koophandel.</i>		
	Handel met Japan.	f 463,257.00	
	Verkoop van koffij	889,842.00	
	" " specerijen	71,885.00	
	" " peper	31,688.00	
	" " vogelnestjes	200,000.00	
	" " houtwerken	70,000.00	
	" " zout.	4,707,105.00	
	" " rijst	443,333.00	
	" " areng-suiker	63,900.00	
	" " goeniezakken	262,400.00	
	" " stofgoud	54,750.00	
	" " diverse goederen	92,909.00	
			7,351,069.00

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	BEDRAG.	TOTAAL.
	Per transport	f	f 5,915,703.00
VI.	<i>Civiel Bouw-departement.</i>		
	Civile gebouwen en waterstaat (personeel)	f 137,768.00	
	Gebouwen en waterstaat (materieel)	537,646.00	
	Verschillende inrigtingen van waterleidingen, steenbakkerijen, brandspuiten en transport-etablissemten.	23,000.00	
			698,414.00
VII.	<i>Finantien, cultures en koophandel.</i>		
	<i>a. Finantien.</i>		
	Generale directie van finantien	f 314,436.00	
	Beheer van 's lands algemeene geldkassen	331,452.00	
	Kosten op de verpachtingen	18,023.00	
	Kosten op het klein-zegel.	26,541.00	
	Kosten op 'sheeren geregtigheid en op de collaterale successien.	1,619.00	
	Civile haveninrigtingen en kosten op de ankeragie-gelden	83,077.00	
	Beheer der inkomende en uitgaande regten	350,492.00	
	Kosten op de ijking van maten en gewigten	919.00	
	Consulaat in China.	10,710.00	
	Kosten der posterijen in het algemeen	310,400.00	
	Beheer der openbare verkoopingten	102,544.00	
	Kosten der Lands-drukkerij	51,872.00	
	Beheer van 's Lands civile pakhuizen, emballagie en gemengde onkosten	215,000.00	
	Renten en aflossingen	424,460.00	
			2,241,545.00
	<i>b. Landbouw, landelijke inkomsten en cultures.</i>		
	Landbouw, paarden-stoeterijen en veefokkerijen.	f 61,365.00	
	Kosten op de landelijke inkomsten en andere grondlasten.	1,225,114.00	
	Cultures in het algemeen	265,377.00	
	Inkoop en kosten van peper.	42,821.00	
	» » » » houtwerken (bosschen)	201,858.00	
	» » » » koffij.	9,029,236.00	
	» » » » specerijen	330,262.00	
	» » » » suiker	9,250,630.00	
	» » » » indigo	1,907,207.00	
	Transporteren f 22,313,870.00	f 8,855,662.00	

ONTVANGSTEN.

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	BEDRAG.	TOTAAL.
	Per transport		f 37,280,365.00
V.	<i>Diverse en buitengewone inkomsten.</i>		
	Praauwen - veren	f 19,665.00	
	Waterleidingen.	134.00	
	Stortingen door bedevaartgangers naar Arabie	2,360.00	
	Verkoop en verhuur van huizen en gronden	42,308.00	
	Boeten en confiscatien	90,000.00	
	Inkomsten van het land Nangoelan	28,888.00	
	Diverse inkomsten	370,668.00	
	Inhoudingen op de jaarwedden ter zake van burgerlijke pensioenen.	236,622.00	
			700,645.00
VI.	<i>Departement van Oorlog.</i>		
	Verstrekkingsen aan particulieren en verkoop van onbruikbare goederen		126,662.00
VII.	<i>Departement der Marine.</i>		
	Verstrekkingsen aan particulieren en verkoop van onbruikbare goederen	f 25,700.00	
	Maritiem etablissement op het eiland Onrust	135,754.00	
	Stoompaketsvaart tusschen Java en Singapore	30,300.00	
			191,754.00
	Transporteren		f 38,299,426.00

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	BEDRAG.	TOTAAL.
VII.	Per transport	f 22,313,870.00	f 8,855,662.00
	Inkoop en kosten van thee	731,000.00	
	" " " " tabak	506,617.00	
	" " " " goeniezakken	1,203.00	
	" " " " cochenille	69,335.00	
	" " " " kaneel	182,315.00	
	Voorschotten voor landbouwkundige ondernemingen	165,000.00	23,969,340.00
	c. Koophandel.		
	Inkoop en kosten van diverse goederen	f 262,422.00	
	Kosten op den handel met Japan	108,290.00	
	Kosten van de amfioenpacht en inkoop van amfioen	325,052.00	
	Inkoop en kosten van vogelnestjes	19,000.00	
	" " " " tin	912,000.00	
	" " " " houtwerken (stapelplaatsen)	40,000.00	
	Kosten van zout	679,800.00	
	Inkoop en kosten van rijst	681,353.00	
	" " " " areng-suiker	13,434.00	
	" " " " stofgoud	26,000.00	
	Onkosten aan de factorij der Nederlandsche Handel-maatschappij te voldoen op de producten naar Nederland verzonden wordende	810,000.00	
	Provisie-penningen aan de factorij voornoemd te voldoen op idem.	157,500.00	4,034,851.00
VIII.	<i>Departement van Oorlog.</i>		
	Voor het Nederlandsch-Indisch leger	f 8,385,287.00	
	Voor de pradjoerits, barissans en andere inlandsche corpsen, niet behoorende tot de vaste landmagt	90,430.00	
	Voor buitengewone fortificatie-werken	1,164,978.00	9,640,695.00
IX.	<i>Departement der Marine.</i>		
	Uitgaven, en wel dat gedeelte, hetwelk niet komt ten laste der Nederlandsche Staatsbegrooting, als:		
	Voor schepen en vaartuigen van oorlog	f 819,743.00	
	Voor de stoompaketvaart tusschen Java en Singapore	58,219.00	
	Voor sedentaire inrigtingen ten dienste van het zeewezen	171,952.00	
	Transporteren	f 1,049,914.00	f 46,500,548.00

ONTVANGSTEN.

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	BEDRAG.	TOTAAL.
	Per transport	f	38,299,426.00
	TOTAAL der Ontvangsten van de Koloniale Administratie	f	38,299,426.00
	Voor zooveel het administratief kapitaal onder ultimo December 1848 bevonden is meer te bedragen dan de bepaalde som van f 12,500,000.		1,388,188.00
	Transporteren	f	39,687,614.00

HOOFDSTUK.

IX

X

X

X

XI

UITGAVEN.

HOOFDSTUK.	O M S C H R I J V I N G.	BEDRAG.	TOTAAL.
IX.	Per transport	f 1,049,914.00	f 46,500,548.00
	Voor gouvernements-schoeners en kruisbooten	320,201.00	
	Voor het maritiem etablissement op het eiland Onrust	118,171.00	
	Voor Zr. Ms. ijzeren stoomschip <i>Borneo</i>	29,824.00	
			1,518,110.00
X.	<i>Pensioenen en gestichten van weldadigheid.</i>		
	Civile pensioenen	f 190,996.00	
	Militaire idem.	305,310.00	
	Inlandsche idem	202,792.00	
	Pensioenen aan weduwen van civile, militaire en inlandsche personen	89,955.00	
	Godshuizen en gestichten van weldadigheid.	110,442.00	
			899,495.00
XI.	<i>Uitgaven van onderscheiden aard.</i>		
	Hofhouding van inlandsche vorsten, schadeloosstellingen en gratificaties aan dezelve	f 1,812,655.00	
	Kosten der ambachts-kwartieren	17,891.00	
	Kosten van den constructie-winkel.	171,955.00	
	Onderhoud van inlandsche gezanten, grooten en staatsgevangenen	103,823.00	
	Uitgaven van het land Nangoelan	20,208.00	
	Geschenken aan inlandsche vorsten en grooten	4,964.00	
	Publieke feesten.	15,717.00	
	Civile transport-kosten uit en naar Nederland.	66,000.00	
	Reis- en transport-kosten in Indie.	48,500.00	
	Gratificaties	15,000.00	
	Personele toelagen.	18,000.00	
	Non-activiteits-tractementen en wachtgeld.	88,000.00	
	Verlofs-tractementen	10,000.00	
			2,392,713.00
XII.	<i>Dagelijksche onvoorziene uitgaven</i>		100,000.00
XIII.	<i>Buitengewone uitgaven en onvoorziene tegenspoeden.</i>		1,998,496.00
	TOTAAL der Uitgaven van de koloniale administratie.		f 53,409,362.00
	Transporteren		f 53,409,362.00

ONTVANGSTEN.

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	BEDRAG.	TOTAAL.
	Per transport		f 39,687,614.00
VIII	<i>Ontvangsten voor rekening van anderen.</i>		
	Van den Keizer van Soeracarta, in restitutie van voor denzelve te doene betalingen.	f 25,080.00	
	Van den Sultan van Djocjocarta, idem	17,406.00	
	Van diverse personen, idem	8,780.00	
	Civiel weduwen- en weezenfonds	486,000.00	
	Militair weduwen- en weezenfonds	211,150.00	
	Verhoogd militair pensioenfonds	243,200.00	
	Delegatien (civile)	438,958.00	
	idem (militaire)	170,000.00	
	idem (marine)	14,382.00	
	Van de officieren der landmagt, in restitutie van in Nederland te doene uitgaven, voor goederen ten dienste van het officiers-kleeding-magazijn	44,847.00	
			1,659,803.00
	Nadeelig verschil tusschen de geldelijke ontvangsten en uitgaven in Indie, om te worden gedekt uit den verkoop der producten in Nederland.		f 41,347,417.00
			12,693,223.00
			f 54,040,640.00

HOOFDSTUK.

XIV

UITGAVEN.

HOOFDSTUK.	OMSCHRIJVING.	BEDRAG.	TOTAAL.
	Per transport		f 53,409,362.00
XIV.	<i>Betalingen voor rekening van anderen.</i>		
	Voor rekening van den Keizer van Soeracarta	f 25,080.00	
	» » » » Sultan van Djocjocarta	17,118.00	
	» » » diverse personen.	8,780.00	
	Civiel weduwen- en weezenfonds	326,000.00	
	Militair weduwen- en weezenfonds	153,400.00	
	Verhoogd militair pensioenfonds	99,200.00	
	Voor vaste tractementen aan van de voormalige koloniale marine afkomstige officieren in Indie	1,700.00	
			631,278.00
			<hr/> f 54,040,640.00 <hr/>

Date	Particulars	Debit	Credit	Balance
1880				
Jan 1	Balance			
Feb 1				
Mar 1				
Apr 1				
May 1				
Jun 1				
Jul 1				
Aug 1				
Sep 1				
Oct 1				
Nov 1				
Dec 1				
Total				

ZITTING 1849 - 1850 — (XXXVI.)

*Mededeelingen betreffende de Kolonien.
(Art. 60 der Grondwet.)*

BIJLAGE **F.**

N°. 8.

R A M I N G

DER

ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

VAN DE

INDISCHE ADMINISTRATIE

OVER

1849.

ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

IN

N E D E R L A N D.

ONTVANGSTEN.

OMSCHRIJVING.		BEDRAG.
<i>Gouvernements-producten in 1849 te verkoopen:</i>		
Koffij	900,000 pikols à f 13.34 ³ / ₄	f 12,008,250.00
Suiker	900,000 " " 9.24 ¹ / ₂	8,320,500.00
Indigo	12,000 " " 317.50	3,810,000.00
Cochénille	380 " " 249.00	94,620.00
Tin	50,000 " " 43.00	2,150,000.00
Thee	6,000 " " 37.67	226,020.00
Kaneel	1,600 " " 51.80	82,880.00
Peper	2,000 " " 5.20	10,400.00
Notenmuscaat	5,000 " " 97.52	487,600.00
Foelie	1,500 " " 102.11	153,165.00
Kruidnagelen	3,000 " " 34.72	104,160.00
Notenzeep	40 " " 34.70	1,388.00
Tabak	4,000 " " 9.45	37,800.00
		f 27,486,783.00
Winst op assurantie.		180,000.00
Besparing op onkosten.		200,000.00
Diverse ontvangsten		78,000.00
<i>Ontvangsten voor rekening van anderen:</i>		
Civiel weduwen- en weezenfonds		20,000.00
Militair id. id.		37,450.00
Verhoogd militair pensioenfonds.		6,000.00
Van het Departement der Marine, in restitutie van in Indie betaalde vaste tractementen aan officieren, afkomstig van de voormalige koloniale marine		1,700.00

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

Tot dekking van het nadeelig verschil tusschen de ontvangsten en uitgaven in Indie	f 12,693,223.00
Renten der Oost-Indische schulden, volgens de wetten van 24 April 1836, 11 Maart 1837, 27 Maart 1838 en 22 December 1838.	9,800,000.00
Renten der restant-schuld à f 10,000,000 aan de Nederlandsche Handel-maatschappij, volgens de wetten van 6 Maart en 23 November 1844	450,000.00
Scheeps- en oorlogsbehoeften en goederen van onderscheiden aard naar Indie te zenden voor de administratie aldaar	2,643,464.00
Pensioenen ten laste der Indische kas	474,000.00
Verlofs-tractementen	140,000.00
Kosten van het koloniaal werfdepôt te Harderwijk	f 268,600.00
Uitzending van suppletie-troepen	81,000.00
Transportkosten van repatrierende militairen	51,480.00
Studie-kosten van jongelingen op de militaire academie te Breda, bestemd voor de Oost-Indische dienst.	13,000.00
Opleiding van jongelingen tot genees- en scheikundigen, voor de Oost-Indische dienst	17,500.00
Diverse betalingen aan terugkeerende militairen	10,600.00
	442,180.00
Uitgaven ten behoeve der natuurkundige commissie	10,400.00
Kosten van het onderwijs in de Oostersche taal-, land- en volkenkunde aan de academie te Delft	10,000.00
Kosten, vallende op de uitzending van burgerlijke ambtenaren, zeevarenden enz.	20,120.00
Diverse uitgaven	100,000.00

Betalingen voor rekening van anderen:

Civiel weduwen- en weezenfonds	180,000.00
Militair id. id.	95,200.00
Verhoogd militair pensioenfonds	150,000.00
Civile delegatien.	438,958.00
Militaire id.	170,000.00
Marine id.	14,382.00
Goederen ten dienste van het officiers-kleeding-magazijn (begrepen onder het hierboven uitgetrokken totaal van f 2,643,464)	"

f 27,831,927.00

CHRONOLOGICAL TABLE

Year	Event
1875	...
1876	...
1877	...
1878	...
1879	...
1880	...
1881	...
1882	...
1883	...
1884	...
1885	...
1886	...
1887	...
1888	...
1889	...
1890	...
1891	...
1892	...
1893	...
1894	...
1895	...
1896	...
1897	...
1898	...
1899	...
1900	...

BILAGE G.

N°. 9.

KOFFIJ-CULTUUR.

RESIDENTIEN EN DEELINGEN.	Aanwezig getal Koffijboomen onder ultimo Maart 1849.		S T A A T der KOFFIJ-AANPLANTINGEN.	Vermoedelijk te verkrijgen hoeveelheid vol- gens de vooruitzichten onder ultimo Maart 1849.	Tot het einde der maand Maart 1849 aan het Gouvernement geleverd.		Nog te ontvangen.	AANMERKINGEN.
	Vruchtdragende.	Jonge.			Uit den oogst van :			
					1848.	1849.		
					P I K O L S A.			
					17196	3000	"	17000
atam.	7,244900	5,048600	12,293500	20000	2430	"	"	1750
tenzorg.	2,680500	725500	3,407000	1750	92000	"	"	116000
anger Regentschappen	54,948384	28,293725	83,241109	116000	27993	"	a.	25000
aribon	16,312653	14,164326	30,476979	25000	27627	"	"	21500
al	9,799970	1,198856	10,998826	21500	20478	"	"	25000
alangan	5,406886	1,913819	7,320705	25000	55114	"	a.	50000
ararang	16,174752	6,753589	22,928341	50000	8581	"	"	8000
ara	3,308277	505945	3,814222	8000	3355	"	"	1800
abang	746697	569703	1,316400	1800	8636	"	"	7000
abaja	2,306544	97349	2,403893	7000	132270	"	"	116000
oeroewan	18,328291	1,828002	20,156293	116000	110817	"	"	100000
oekie	14,508630	4,440636	18,949266	100000	86244	50	"	47500
irie	12,512513	3,058471	15,570984	47550	64340	"	"	60000
lioen	10,987176	2,895693	13,882869	60000	29744	"	"	18187
itan.	5,378328	1,736787	7,115115	18187	85192	2913	"	62087
oe	25,861533	6,664165	32,525698	65000	52664	"	"	41000
elen.	10,992573	4,516980	15,509553	41000	29555	"	"	18000
joemaas	9,137882	9,086572	18,224454	19105	854236	7068	"	735824
	226,636489	93,498718	320,135207	742892				

BIJLAGE III.

N°. 10.

SUIKER-CULTUUR.

RESIDENTIEN.	Uitgestrekteid gronds suikerriet, beplant voor den oogst van 1849.	Staat van het gewas.	Vermoedelijk te verkrijgen hoeveelheid, volgens de vooruitzichten onder ultimo Maart 1849.	Tot ultimo Maart 1849 aan het Gouvernement geleverd.		Nog te ontvangen.		Anmerkingen.
				Uit den oogst van :				
				1848.	1849.	1848.	1849.	
Bouws V.			PIKOLS.					
Krawang	"	"	"	"	"	"	"	"
Cheribon	4109	Goed.	58400	43003	"	"	58400	24000
Tagal	3350	Vrij goed.	90000	79367	"	3000	90000	30000
Pekalongan	1500	Redelijk.	7527	6030	"	300	7527	28673
Samarang	2100	Redelijk.	20000	21624	"	"	20000	30000
Japara	5169	Vrij gunstig.	108900	93648	"	27152	108900	33100
Rembang	490	Redelijk.	"	"	"	"	"	"
Soerabaja	7530	Gunstig.	152040	153855	"	700	152040	51270
Pasoeroewan	7034	Zeer gunstig.	328000	343052	"	"	328000	12000
Bezoekie	6250	Gunstig.	184000	165815	"	6632	184000	25000
Kedirie	1400	Vrij gunstig.	22200	16500	"	2250	22200	"
Madioen	800	Redelijk.	14000	2798	"	5000	14000	"
Banjoemaas	400	Gunstig.	11500	8329	"	"	11500	"
			996567	934021	"	45034	996567	234043

V 1 bouw = 500 □ roeden oude maat (Rijnlansch) of 1 1/2 bouw p. m. = 1 bunder.

BIJLAGE I.

N°. 11.

INDIGO-CULTUUR.

RESIDENTIEN.	Uitgestrekteid der indigo-aanplantingen onder ultimo Maart 1849.	Staat van het gewas.	Vermoedelijk te verkrijgen hoeveelheid, volgens de vooruitzichten onder ultimo Maart 1849.	Tot ultimo Maart 1849 aan het Gouvernement geleverd.		Nog te ontvangen.		Anmerkingen.
				Uit den oogst van :				
				1848.	1849.	1848.	1849.	
Bouws.			Amsterdamsche ponden.					
Bantam	496	Niet voordeelig.	10295	16500	295	"	10000	
Preanger Regentsch.	2013	Redelijk.	60000	59000	"	"	60000	
Cheribon	4249	Gunstig.	190000	101844	"	55862	190000	
Pekalongan	2329	Redelijk.	90000	87440	"	"	90000	
Bezoekie	402	Goed.	14004	13859	3804	"	10200	
Kedirie	601	Redelijk.	22800	21700	6800	"	16000	
Madioen	1761	Redelijk.	80000	91130	14685	"	65315	
Kadoe	700	Voordeelig.	30000	16437	8860	"	21140	
Bagelen	9755	Goed.	400000	397835	"	"	400000	
Banjoemaas	5747	Goed.	250000	266302	"	"	250000	
			1147000	1070047	34444	55862	1147000	

Mededeelingen betreffende de Kolonien. (Art. 6o der Grondwet.)

BIJLAGE K.

N°. 12.

THEE-CULTUUR.

RESIDENTIEN EN AFDEELINGEN.	Aanwezig getal thee-heesters onder ultimo Maart 1849.			Uitgestrektheid gronds, met thee-heesters be- plant, onder ultimo Maart 1849. Bouws.	Staat der thee-heesters.	Vermoedelijk te verkrij- gen hoeveelheid, vol- gens de vooruitzichten onderult. Maart 1849.	Tot ultimo Maart aan het Gouvernement geleverd.		Nog te ontvangen.		Aanmer- kingen.
	Plukbare.	Jonge.	TOTAAL.				Uit den oogst van:				
							1848.	1849.	1848.	1849.	
Amsterdamsche ponden.											
Bantam . . .	738785	"	738785	150	Redelijk.	50000	42140	"	"	50000	
Buitenzorg . .	1052260	216540	1268800	175	Niet gunstig.	65000		"	70000	65000	
Preanger Reg.	4552743	2651725	7204468	1364	Voordeelig.	430000	381800	17994	"	412006	
Krawang . . .	1431250	590000	2021250	519	Gunstig.	89430	71000	17750	"	71680	
Cheribon . . .	1560000	"	1560000	300	Redelijk.	75000	60240	"	"	75000	
Tagal.	1038610	"	1038610	232	"	"	13748	"	"	"	
Samarang . . .	965000	"	965000	228	Gunstig.	40000	40773	"	"	40000	
Kadoe.	923500	176500	1100000	220	"	"	5689	"	"	"	
Bagelen	2345960	"	2345960	550	Vrij gunstig.	249783	239294	92783	"	220000	
	14608108	3634765	18242873	3738		999213	854684	65527	70000	933686	

Mededeelingen betreffende de Kolonien. (Art. 6o der Grondwet.)

BIJLAGE L.

N°. 13.

PEPER-CULTUUR.

RESIDENTIEN EN AFDEELINGEN.	Aanwezig getal ranken onder ultimo Maart 1849.			aanplantingen.	Staat der	Vermoedelijk te verkrij- gen hoeveelheid, vol- gens de vooruitzichten onder ult. Maart 1849.	Tot ultimo Maart 1849 aan het Gouvernement geleverd.		Nog te ontvangen.		Aanmer- kingen.
	Vrucht- dragende.	Jonge.	TOTAAL.				Uit den oogst van:				
							1848.	1849.	1848.	1849.	
Amsterdamsche ponden.											
Bantam	"	541400	541400	Vrij wel.	"	"	"	"	"	"	
Kedirie	88954	255293	344247	Redelijk.	39375	269415	"	"	"	39375	
Patjitan. . . .	433005	480853	913858	Niet gunstig.	106875	334201	"	"	"	106875	

ZITTING 1849—1850 — (XXXVI.)

Mededeelingen betreffende de Kolonien. (Art. 6o der Grondwet.)

BIJLAGE M.

N°. 14.

NOPAL-CULTUUR EN COCHENILLE-TEELT.

RESIDENTIEN.	Aanwezig getal nopals onder ultimo Maart 1849.	Uitgestrektheid gronds met nopals beplant.	S T A A T der AANPLANTINGEN.	Vermoedelijk te verkrijgen hoeveelheid volgens de vooruitsigten onder ultimo Maart 1849.	Tot ult ^o . Maart 1849 aan het Gouvernement geleverd.		Nog te ontvangen.		Aanmerkingen.
					Uit den oogst van :				
					1848.	1849.	1848.	1849.	
					Amsterdamsche ponden.				
Cheribon.	300940	54 1/3	Redelijk.	2500	2558	"	"	2500	
Samarang	66400	12	Slecht.	3000	2200	"	"	3000	
Japara	418833	100	Goed.	3675	3706	"	"	3675	
Bezoekie	770280	19 1/2	Goed.	42000	43000	2026	"	39938	
	1,556453	35 7/8		51175	51464	2062	"	49113	

ZITTING 1849—1850 — (XXXVI.)

Mededeelingen betreffende de Kolonien. (Art. 6o der Grondwet.)

BIJLAGE N.

N°. 15.

KANEEL-CULTUUR.

RESIDENTIEN en AFDEFLINGEN.	Aanwezig getal Kaneelboomen onder ultimo Maart 1849.			S T A A T DER KANEEL- AANPLANTINGEN.	Vermoedelijk te verkrijgen product uit den oogst van 1849.	Tot het einde der maand Maart 1849 aan het Gouvernement geleverd.		Nog te ontvangen.		Aanmerkingen.
	Schilbare.	Jonge.	TOTAAL.			Uit den oogst van :				
	1848.	1849.	1848.			1849.				
					Amsterdamsche Ponden.					
Bantam	270284	176816	447100	Gunstig.	13332	13647	332	"	13000	
Krawang	1,738455	146523	1,884978	Vrij gunstig.	119750	167410	19750	"	100000	
Rembang	46426	3574	50000	Goed.	500	1742	"	"	500	
Bezoekie	49446	15899	65345	"	"	1640	"	"	"	
Kedirie	98761	58142	156903	Goed.	7660	9062	860	"	6800	
Madioen	76449	38546	114995	"	6000	"	"	5000	6000	
Patjitan	48866	45814	94680	Redelijk	2000	1594	"	"	2000	
Bagelen	758240	29510	787750	Redelijk.	33500	20799	1441	"	32059	
Banjoemaas	681481	"	681481	Vrij gunstig.	30000	33834	"	"	30000	
	3,768408	514824	4,283232		212742	249728	22383	5000	190359	

ZITTING 1849—1850 — (XXXVI.)

Mededeelingen betreffende de Kolonien. (Art. 6o der Grondwet.)

BIJLAGE O.

N°. 16.

OPGAVE van de verschillende op Java uit de Oogst van 1849 reeds afgeleverde en vermoedelijk nog te leveren Gouvernements-producten onder ultimo December 1849.

P R O D U C T E N.	REEDS ONTVANGEN.		Vermoedelijk nog te ontvangen.	TOTAAL.	Aanmerkingen.
Koffij	Pikols.	452058	18507	470565	
Suiker	Idem.	782496	197035	979531	
Indigo	Amsterdamsche Ponden.	673105	234013	907118	
Thee	Idem.	531066	278073	809139	
Kaneel	Idem.	112080	63665	176654	

Mededeelingen betreffende de Kolonien.
(Art. 60 der Grondwet.)

BIJLAGE P.

N°. 17.

VOORWAARDEN voor Suiker - contracten met gedeeltelijke vrije beschikking over het product en met bepaling dat de etablissementen met particuliere fondsen zullen worden daargesteld.

Art. 1.

Het Gouvernement zal jaarlijks , gedurende een tijdvak van twintig jaren , ingaande met de aanplanting in het jaar achttien honderd acht en veertig en eindigende met den oogst en de afrekening van het jaar achttien honderd acht en zestig , ten behoeve van den contractant ter andere zijde , met suikerriet doen beplanten eene uitgestrektheid grond van bouws , van vijf honderd vierkante Rhijnlandsche roeden elk , bij zoodanige dessa's in het district afdeeling residentie als daartoe jaarlijks door het plaatselijk bestuur aangewezen en aan den contractant ter andere zijde schriftelijk opgegeven zullen worden.

Aanplanting.

Wanneer de plaatselijke omstandigheden later zullen toelaten aan de bovenvermelde aanplanting uitbreiding te geven , waaromtrent het Gouvernement zich de beoordeeling uitsluitend voorbehoudt zal dezelve kunnen plaats hebben tot aan vijf honderd bouws van vijf honderd vierkante Rhijnlandsche roeden.

NB. Bijvoeging voor de contractanten in Cheribon van 300 en 400 bouws , en ook elders , waar de omstandigheden het medebrengen.

Art. 2.

Voor bibiet zal de bevolking kunnen bezigen de toppen van het door haar in het vorig jaar aangeplante suikerriet , wanneer hetzelfde van eene goede hoedanigheid is ; zullende , indien die toppen geene goede stekken opleveren , de contractant ter andere zijde zelf in de behoefte van bibiet voorzien.

De kosten tot verkrijging van bibiet voor de eerste aanplanting zullen door den contractant ter andere zijde vergoed worden.

Art. 3.

Het Gouvernement zal zorg dragen , dat de aanplantingen van riet zooveel mogelijk in de maanden Julij , Augustus en September plaats hebben , en overigens de noodige maatregelen doen nemen om die aanplantingen door de inlandsche bevolking te doen onderhouden en bewaken , tot dat het riet zal gesneden zijn.

Art. 4.

Voor dat het riet gesneden mag worden, zal hetzelfde worden getaxeerd, ter berekening van de hoeveelheid pikols, welke van de aanplantingen kan worden verwacht.

De schatting zal geschieden ten overstaan van den contractant ter andere zijde of iemand van zijnentwege, door een of meer Europesche ambtenaren, daartoe door het plaatselijk bestuur aan te wijzen, door het betrokken inlandsche districts-hoofd en de hoofden en oudsten der dessa's.

Van elke schatting zal een proces-verbaal, door allen onderteekend, aan het plaatselijk bestuur moeten worden ingezonden.

Wanneer de contractant ter andere zijde met de schatting geen genoegen neemt, zal hij zulks onder het proces-verbaal moeten bekend stellen, en voorts binnen twee dagen na den dag der schatting zijne bezwaren schriftelijk inbrengen bij het plaatselijk bestuur, hetwelk alsdan een nader onderzoek door andere Europesche ambtenaren zal doen verrigten, en daarna, volgens bevinding, zal nemen eene beslissing, aan welke de contractant ter andere zijde zich zal moeten onderwerpen, zonder hooger beroep.

Ingeval de contractant ter andere zijde in gebreke blijft om het proces-verbaal der schatting te onderteekenen, het tijdstip tot schriftelijke indiening van bezwaren stilzijgend laat voorbijgaan of na ontvangen kennisgave de schatting niet bijwoont, noch door iemand van zijnentwege doet bijwonen, zal hij onderworpen worden geacht aan de verplichtingen uit de volbrachte schatting voortvloeiende.

Art. 5.

Het niet slagen der suikerriet-velden ten behoeve van den contractant ter andere zijde beplant, of rampen van hooger hand, geven hem geen regt op schadeloosstelling.

Art. 6.

Betaling van het geplante riet. De contractant ter andere zijde verbindt zich om wegens plantloon van het suikerriet aan het Gouvernement te voldoen :

a. twee gulden en honderd en tien duiten (recepissen) voor elken uit het aan hem geleverd riet vervaardigden pikol suiker, zoolang de productie niet meer bedraagt dan dertig pikols van den bouw, gemiddeld over de geheele aanplanting;

b. twee gulden en tien duiten (recepissen) voor elken pikol suiker welke uit het riet wordt verkregen, boven de dertig gemiddeld over de geheele aanplanting, tot en met veertig pikols van de bouw gemiddeld over de geheele aanplanting; en

c. een gulden en dertig duiten (recepissen) per pikol, voor al de suiker, welke boven veertig pikols van den bouw, gemiddeld over de geheele aanplanting wordt vervaardigd.

Art. 7.

Ten behoeve van de hoofden der suikerriet-plantende dessa's zal daarenboven door den contractant ter andere zijde jaarlijks in 'slands kas worden gestort :

een gulden en tachtig duiten (recepissen) per bouw suikerriet, geschat op eene opbrengst van twintig pikols en meer;

een gulden en dertig duiten (recepissen) per bouw suikerriet, geschat op eene opbrengst van vijftien tot twintig pikols;

vijf en zeventig duiten per bouw suikerriet, geschat op eene opbrengst van tien tot vijftien pikols, en

dertig duiten per bouw suikerriet, geschat op eene opbrengst van zes tot tien pikols.

Art. 8.

De contractant ter andere zijde verbindt zich, om het suikerriet van de bij artikel *Snijding van het één bedoelde aanplantingen, wanneer het tot vollen wasdom gekomen en ge-* *riet.*
taxeerd zal zijn, door eigene middelen te doen snijden en naar de suikerfabriek te vervoeren.

Hij zal zorg dragen dat het riet zij gesneden uiterlijk op den laatsten September, op die velden waar de stoelen voor het tweede gewas moeten worden aangehouden, en uiterlijk op den vijftienden November, op die velden welke weder ter beschikking van de bevolking moeten worden gesteld.

Het plaatselijk bestuur heeft de bevoegdheid om het na den laatsten November te veld staande riet, voor rekening van den contractant ter andere zijde, te doen snijden en wegruimen.

Art. 9.

De contractant ter andere zijde kan, des verkiezende, voor de op te rigten fabriek en aanhoorigheden van het Gouvernement, tegen eenen door hetzelfde te bepalen prijs, aankopen eene uitgestrektheid grond van wel minder maar niet meer dan acht bouws van vijf honderd vierkante Rhijnlandsche roeden elk; van dezen vasten eigendom zullen bewijzen in den gebruikelijken vorm ten koste van den contractant ter andere zijde worden opgemaakt.

Fabriek.

Art. 10.

De contractant ter andere zijde verbindt zich om, zonder eenige geldelijke tegemoetkoming van het Gouvernement, op te rigten en steeds in eenen voldoende staat te onderhouden eene suikerfabriek en verdere noodige gebouwen.

De fabriek zal moeten zijn voltooid vóór den laatsten April des jaars achttien honderd negen en veertig en alsdan voldoende moeten zijn ingerigt voor de verwerking van de bij artikel één bepaalde aanplanting.

Art. 11.

Ingeval een watermolen wordt opgericht zal het gebruik van het water voor den molen geen nadeel mogen toebrengen aan den landbouw; doch wanneer eenmaal het waterrad met toestemming van het plaatselijk bestuur is in werking gebragt, zal in de daartoe gebezigd wordende hoeveelheid water ten gevolge van latere uitbreiding der cultures, geen vermindering mogen worden gebragt.

Art. 12.

Aan den contractant ter andere zijde zal, op daartoe door hem aan het plaatselijk bestuur, onder overlegging van specifieke lijsten en aantooning der behoefte, te *Aanschaffing van materialen en be-*
doen verzoek, worden toegestaan om het voor de oprigting der fabriek en aanhoorigheden benodigd hout, voor zoover hij zich hetzelfde op geene andere geschikte wijze kan aanschaffen, te doen vellen en vervoeren uit de bosschen welke door het bestuur daartoe geschikt worden geacht. *noodigheden.*

Het aankappen en uitslepen der houtwerken zal geschieden onder toezigt van door het plaatselijk bestuur aan te stellen personen, welke de contractant ter andere zijde, op eenen door dat bestuur te bepalen voet, zal bezoldigen.

De contractant ter andere zijde zal voor de op deze wijze verkregen houtwerken, der bevolking, als kap- en sleeploon, zoodanige belooning moeten voldoen, als door het plaatselijk bestuur zal worden vastgesteld. Op gelijke wijze als hiervoren omschreven, zal hem later voor het onderhoud der fabriek den aankap van het hout kunnen worden toegestaan; doch zal hij voor dat hout bovendien aan het Gouvernement betalen de helft der tariefsprijzen bedoeld bij het besluit van den 27sten Junij 1843, n°. 9 (*Staatsblad* n°. 16).

Art. 13.

Aan den contractant ter andere zijde zal, des vereischt, door het plaatselijk bestuur worden toegestaan het benooidig brandhout te doen kappen in de door dat bestuur aan te wijzen bosschen.

Ten einde echter het gebruik van brandhout zooveel mogelijk te verminderen, zal de contractant ter andere zijde als brandstof bezigen het uitgeperste suikerriet, tot berging waarvan hij behoorlijke loodsen zal oprigten en onderhouden.

Art. 14.

De contractant ter andere zijde zal zich geheel uit eigen middelen moeten voorzien van koelies en benooidigheden voor zijne onderneming.

Art. 15.

Geldelijke voorschotten voor de fabricatie. Aan den contractant ter andere zijde zullen, wanneer het Gouvernement de suiker van zijne onderneming aanneemt, jaarlijks rentelooze voorschotten worden verleend voor de dagelijksche uitgaven der onderneming, en wel in den aanvang van het jaar, tot aan de contractswaarde der als minimum te leveren hoeveelheid van pikols suiker per bouw, berekend naar den gemiddelden prijs tusschen suiker gelijk aan numero achttien en numero zestien der standmonsters, na aftrek van hetgeen voor plantloon als anderszins aan het Gouvernement verschuldigd is.

Wanneer het echter aan het plaatselijk bestuur blijkt, dat de contractant ter andere zijde meer suiker vervaardigt, dan de genoemde hoeveelheid van pikols per bouw, zullen meer voorschotten kunnen worden verleend, doch steeds in zoodanig verband tot de levering aan het Gouvernement, dat ook die voorschotten met het einde van den leverings-termijn verrekend kunnen worden.

De bij dit artikel bedoelde voorschotten zullen echter niet worden verleend, tenzij aan het plaatselijk bestuur overtuigend is aangetoond, dat dezelve werkelijk en uitsluitend in het belang der onderneming noodig zijn.

Art. 16.

Toezigt van het Gouvernement op het gebruik der voorschotten en de bereiding en levering van suiker. De contractant ter andere zijde onderwerpt zich aan de opnamen en het toezigt door de Europesche ambtenaren op last van het plaatselijk bestuur te doen of te houden, met het doel om zich te verzekeren, dat de bereiding en levering der suiker plaats vindt overeenkomstig de termen dezer overeenkomst en de voorschotten worden besteed tot de einden waartoe dezelve zijn verstrekt.

Hij is voorts verplicht om op aanvraag van het plaatselijk bestuur ten allen tijde in geschrift op te geven hoeveel suiker, tot den dag toe, bij zijne fabriek is verkregen, en om die opgave des gevorderd met eede te bevestigen.

Art. 17.

Terugbetaling van plantloon en voorschotten. Het plantloon van het suikerriet en de verstrekte voorschotten voor dagelijksche uitgaven zullen, wanneer het Gouvernement, ingevolge het bepaalde bij art. 19, niet van de aanneming van het product afziet, door den contractant ter andere zijde moeten worden terugbetaald in suiker tegen de hieronder vast te stellen prijzen.

Ingeval echter het Gouvernement van de aanneming der door den contractant ter andere zijde bereide suiker afziet, zal in geld moeten worden terugbetaald:

a. het plantloon binnen het tijdstip voor de levering der suiker vastgesteld;

b. de jaarlijksche voorschotten voor dagelijksche uitgaven, zoo die reeds gegeven zijn, vóór den laatsten Mei van het jaar, volgende op dat, waarin dezelve zijn verstrekt.

Art. 18.

De contractant ter andere zijde verbindt zich om van de te verkrijgen stroop, zoo-
 veel mogelijk, suiker te vervaardigen en om als minimum aan het Gouvernement af
 te leveren pikols suiker per bouw, dan wel van de aanplanting van
 bouws, in het geheel pikols suiker, minstens gelijkstaande
 aan de standmonsters numero zestien en achttien, en zulks tegen de in dit contract
 vastgestelde prijzen.

*Levering van het
 fabricaat:
 voor Cheribon
 17 pikols.
 voor Kedirie
 14 pikols.
 (Besluit 26 Oct.
 1846 n°. 11.)*

De suiker, welke hij, boven het gemelde minimum, aan het Gouvernement moet
 afleveren zal mede van geene mindere qualiteit mogen zijn dan de genoemde stand-
 monsters.

Art. 19.

Het Gouvernement is bevoegd om van het aannemen der door den contractant
 ter andere zijde te leveren suiker geheel of gedeeltelijk af te zien, mits zich deswege
 bij den aanvang van elk jaar verklarende.

Ingeval echter de hoeveelheid suiker van iederen bouw riet verkregen pikols of
 over de geheele aanplanting van bouws, pikols te boven
 gaat, zal, aan den contractant ter andere zijde de vrije beschikking worden
 verleend over dat meer verkregen product, tot aan één derde gedeelte van den
 geheelen oogst, mits de overige twee derde gedeelten voldoende zijn tot afbetaling
 van hetgeen de contractant ter andere zijde, ter zake van plantloon genoten
 voorschotten, als anderzins, verschuldigd is, en onder voorwaarde wijders, dat de
 contractant ter andere zijde, voor het te zijner beschikking blijvende product, over
 geene suiker zal mogen beschikken beter dan de minste qualiteit welke door
 hem aan het Gouvernement geleverd wordt.

*Vrije beschik-
 king over een ge-
 deelte van het
 fabricaat.*

Art. 21.

De aan het Gouvernement te leveren suiker zal worden aangenomen en verrekend:
 die minstens gelijk aan numero achttien der standmonsters, tegen den prijs van
 tien gulden (recepissen) per pikol van honderd vijf en twintig Amsterdamsche pon-
 den, en die, minstens gelijk aan numero zestien der standmonsters, tegen den prijs
 van acht gulden en veertig duiten (recepissen), per pikol van honderd vijf en twintig
 Amsterdamsche ponden.

*Prijsbepaling
 van het fabricaat.*

Art. 22.

De suiker zal minstens voor de helft aan het Gouvernement moeten zijn afgele-
 verd vóór den laatsten December van het jaar waarin dezelve vervaardigd is, ter-
 wijl het overig gedeelte, zoo vroeg mogelijk, doch uiterlijk voor den laatsten
 Mei van het daarop volgend jaar, moet geleverd zijn.

*Ter
 aflevering.*

Art. 23.

De suiker zal bij de levering moeten zijn afgepakt in stevige bamboezen krاندjans,
 van binnen voorzien met kadjang-matten van de daarvoor vereischte soort, en
 waarvan bodem en deksel goed zijn omwonden met rottan. Elke krاندjang zal
 moeten inhouden drie en een halven tot vier pikols suiker van honderd vijf en
 twintig Amsterdamsche ponden elk, en voorzien zijn van een door het plaatselijk
 bestuur op te geven duidelijk merk, daar te stellen door inbranding op de krاند-
 jang zelve en op een in dezelve te leggen plankje of stukje bamboes.

*Wijze van af-
 pakking.*

Het Gouvernement kan ook eene andere wijze van afpakking vorderen, mits den contractant ter andere zijde daarvan verwittigende voor den aanvang van het oogstjaar. Mogten de kosten dezer afpakking die van krاندjangs en toebehooren in evenredigheid te boven gaan, dan zal het meerdere aanden contractant ter andere zijde telken jare in geld worden gerestitueerd.

Ingeval het Gouvernement het benoodigde voor de nieuwe pakking verstrekt, zal de contractant ter andere zijde het kostende daarvan moeten voldoen, doch in geen geval meer, dan waarop het in evenredigheid benoodigd getal krاندjangs en toebehooren hem zou zijn te staan gekomen.

Art. 24.

Aflevering en keuring. De aflevering en keuring der suiker zal plaats hebben in 's lands pakhuizen te ten overstaan van eenen geëmployeerde van de factorij der Nederlandsche Handel-maatschappij of van iemand daartoe namens het Gouvernement door het plaatselijk bestuur aan te wijzen.

De pakhuismeester zal een bewijs in duplo afgeven van de geleverde hoeveelheid suiker, met vermelding der soorten en van de nommers der standmonsters, waaraan dezelve in hoedanigheid is gelijk bevonden; en gehouden zijn des gevorderd afschrift te leveren van het proces-verbaal van keuring.

Art. 25.

Teruggave van onvoldoend fabricaat. Ingeval de suiker, op deze wijze aan de pakhuizen gebragt, wordt bevonden niet te voldoen aan de qualiteiten bedoeld bij art. 18, of wordt afgekeurd, en de contractant ter andere zijde met die beoordeeling geen genoegen neemt, zal hij daarvan dadelijk kennis geven aan het plaatselijk bestuur, hetwelk het verschil van gevoelen over de hoedanigheid der suiker, onder toezending van door partijen verzegelde monsters, zal mededeelen aan de factorij der Nederlandsche Handel-maatschappij te Batavia, die daaromtrent zal beslissen, en aan welke beslissing de contractant ter andere zijde zich zal onderwerpen, zonder hooger beroep.

Art. 26.

Ingeval de contractant ter andere zijde ter levering aanbiedt suiker, welke geoordeeld wordt in hoedanigheid te zijn beneden het standmonster numero zestien, zal dezelve aan hem ter nadere verwerking worden teruggegeven.

Wanneer hij verlangt de suiker niet dadelijk naar de fabriek terug te voeren, doch dezelve tijdelijk op te slaan, zal dit kunnen geschieden, mits onder goedkeuring van het plaatselijk bestuur.

Art. 27.

Vergoeding en boeten. Wanneer:

1°. het bij de sluiting van het oogstjaar op den bij art. 22 bedoelden termijn mogt blijken:

A. dat de als minimum gestelde hoeveelheid van pikols suiker, hetzij door ontoereikendheid van het product, hetzij door afkeuring van suiker, niet is afgeleverd;

B. dat het Gouvernement de aan hetzelfde toekomende twee derde gedeelten van den geheelen oogst, wanneer dezelve meer dan pikols bedragen, ten gevolge van afkeuring van suiker niet heeft ontvangen;

2°. het Gouvernement het aan hetzelfde te leveren minimum van pikols, of de twee derde gedeelten van den geheelen oogst, niet bekomen heeft, door dat de contractant ter andere zijde suiker aan de leverantie heeft onttrokken;

3°. suiker aan de leverantie is onttrokken, welke, als van betere hoedanigheid dan de minste der door het Gouvernement bekomen soort, aan hetzelfde had behooren te zijn geleverd,

is de contractant ter andere zijde verplicht iederen ontbrekenden pikol suiker in geld te vergoeden, berekend naar den hoogsten marktprijs op bovengemeld tijdstip, van suiker, beste eerste soort (numero zestien der standmonsters) te en naar den prijs van tien gulden recepissen per pikol ingeval die marktprijs minder mogt bedragen; zullende daarentegen in zijn voordeel worden gebracht de contractsprijs voor suiker gelijk aan numero zestien der standmonsters.

Bijaldien geene voldoende hoeveelheid suiker is afgeleverd, om daarmede de schulden van den contractant ter andere zijde te kunnen verrekenen:

a. doordat te weinig product is verkregen of suiker is afgekeurd;

b. doordat de contractant ter andere zijde suiker aan de levering heeft onttrokken, zal zijne rekening met het bedrag der niet verrekende schulden worden belast, en verder, tot regeling van de door hem te voldoene vergoeding, berekend worden hoeveel pikols suiker numero zestien, tegen den contractsprijs van acht gulden en veertig duiten recepissen per pikol, tot behoorlijke aanzuivering der schuld, nog hadden behooren geleverd te zijn; over welk getal pikols de rekening van den contractant ter andere zijde alsdan, op den bovenbedoelden voet, zal worden belast met den hoogsten marktprijs van suiker beste eerste soort (numero zestien der standmonsters) te , of met den prijs van tien gulden recepissen per pikol, ingeval die marktprijs minder mogt bedragen, terwijl zijne rekening over hetzelfde getal pikols zal worden gecrediteerd met den contractsprijs van suiker gelijk aan numero zestien der standmonsters.

Op gelijke wijze, als boven omschreven, zal, almede ten laste van den contractant ter andere zijde, worden gebracht de hoogste marktprijs te van suiker, beste eerste soort numero zestien der standmonsters, voor elken pikol suiker waarover het blijkt dat hij beschikt heeft alvorens de bepaalde twee derde gedeelten aan het Gouvernement zijn afgeleverd. In de gevallen onder numero 2 en 3 en lit. B vermeld, zal bovendien aan den contractant ter andere zijde voor elken aan de levering onttrokken, of ten gevolge van onttrekking berekend te min geleverden pikol suiker worden opgelegd eene boete van vier gulden en twintig duiten (recepissen). Eene boete van een gulden en tachtig duiten (recepissen) zal door den contractant ter andere zijde moeten worden voldaan voor elken pikol suiker, welke, op den laatsten December van elk maaljaar, minder geleverd is, dan de helft van het minimum van pikols per bouw.

Art. 28.

De contractant ter andere zijde verbindt zich om bij de afrekening over elk oogstjaar, in 's lands kas te storten vijftig duiten voor elken pikol suiker, welke volgens dit contract bereid, doch, om welke reden ook, niet aan het Gouvernement geleverd is.

Art. 29.

De regten en verplichtingen, uit deze overeenkomst voortvloeiende, zullen, onder behoorlijke overdracht, overgaan op de wettige erfgenamen van den contractant ter andere zijde, mits zij de vereischten bezitten om in de binnenlanden te worden toegelaten.

De onderneming zal echter door den contractant ter andere zijde niet aan anderen mogen worden afgestaan, dan na bekomen toestemming van het Gouvernement.

Betaling van procenten aan de ambtenaren over de suiker, welke niet aan het Gouvernement worat geleverd.

Overgang van het contract.

Art. 30.

Beheer der onderneming. Het beheer dezer onderneming zal , zooveel mogelijk , door den contractant ter andere zijde persoonlijk worden gevoerd.

Gemagtigden zullen tot de uitvoering van hetzelfde niet worden toegelaten , dan na toestemming van het Gouvernement.

Art. 31.

Redenen welke aanleiding kunnen geven tot vernietiging der overeenkomst. Het beschikken over suiker , alvorens aan de gouvernements- leverantie is voldaan , mishandeling der bevolking , of van het werkvolk , zoomede aanmatiging van gezag door den contractant ter andere zijde of zijne gemagtigden , leveren eene regtsvordering op tot vernietiging van deze overeenkomst.

Art. 32.

In geval van gepleegde mishandeling aan de bevolking , het werkvolk , of andere onaangenaamheden van eenig belang , door den contractant ter andere zijde , zijne gemagtigden of ondergeschikten veroorzaakt , zal , behalve de regterlijke vervolging , den contractant ter andere zijde en de overige hierboven bedoelde personen , door het plaatselijk bestuur het verblijf op of bij de fabriek ontzegd , en de hoofdplaats der residentie als verblijf kunnen aangewezen worden , tot dat daaromtrent door het Gouvernement eene belissing zal genomen zijn.

Vóór dat de contractant ter andere zijde de fabriek verlaat , zal hij onverwijld order moeten stellen op den voortgang der werkzaamheden en de bewaking van zijne eigendommen , hetzij door het tijdelijk aanwijzen van iemand in zijne plaats , dan wel door het beheer op te dragen aan een of meer vertrouwde ondergeschikten , tot zoolang hij daarin meer naar behooren zal hebben voorzien ; blijvende op hem ook in bovenbedoeld geval steeds al de uit dit contract voortvloeiende verplichtingen berusten.

Art. 33.

Onteigening van het contract. Het Gouvernement behoudt zich voor om , uit hoofde van dringende omstandigheden van staatkundigen aard , zich ten allen tijde in het bezit te stellen van de onderneming en deze overeenkomst te doen vervallen tegen billijke schadevergoeding , doch zonder eenige verplichting om de daartoe leidende redenen te openbaren.

Art. 34.

Bij eene nietig-verklaring of opheffing van deze overeenkomst zal het Gouvernement kunnen overnemen den aangekochten grond , tegen terugbetaling van den koopprijs in art. 9 bedoeld , en de door den contractant ter andere zijde daargestelde fabriek en gebouwen met derzelver toebehooren , tegen betaling van eenen prijs , bij taxatie te regelen , overeenkomstig de waarde der materialen en toebehooren , door den contractant ter andere zijde gebezigd en betaald.

Wanneer tot die overname der fabriek , gebouwen en toebehooren van gouvernementswege niet wordt overgegaan , zal het den contractant ter andere zijde vrijstaan over dezelve te beschikken , onder gehoudenis om alles binnen eenen in billijkheid te bepalen termijn van uiterlijk twee jaren weg te ruimen.

Art. 35.

Hoezeer , ingevolge het hiervoren overeengekomene , zoolang het Gouvernement geen gebruik maakt van de bevoegdheid bij art. 19 bedongen , de contractant ter andere zijde gehouden is doorlopende als minimum pikols suiker per
Cheribon 17 bouw gerekend over de geheele aanplanting , aan het Gouvernement te leveren ,
Kedirie 14

en hij slechts de beschikking heeft tot aan een derde der te vervaardigen suiker, is door partijen overeengekomen, dat in de oogstjaren 1849 en 1850 de contractant ter andere zijde zal kunnen volstaan met eene minimum levering in 1849 van pikols en in 1850 van pikols per bouw, en dat hij in die jaren zal kunnen beschikken: in 1849 tot aan twee derden en in 1850 tot aan de helft van het te vervaardigen suiker-product. Met dien verstande, dat de artt. 15, 18, 20 en 27 met betrekking tot deze twee eerste oogstjaren alleen in zooverre van toepassing zullen zijn als de veranderde omstandigheden dit toelaten; blijvende overigens het overeengekomene ook voor die twee jaren van volle kracht en toepassing.

Cheribon	8½
Kedirie	7
Cheribon	12½
Kedirie	10½

Art. 36.

De contractant ter andere zijde is verplicht personen borgtogt te stellen van twee personen, die zich, onder afstand van alle regtsmiddelen van schuldsplitsing en uitwinning, zoowel afzonderlijk als gezamenlijk en in solidum, stellen als zelschuldige debiteuren en borgen voor de uit deze overeenkomst voortvloeiende verbindtenissen.

Borgstelling.

Wanneer beide of een dezer borgen overlijden, Nederlandsch Indie verlaten, of onvermogen zijn geworden, zal door het Gouvernement kunnen worden gevorderd, dat binnen den tijd van zes maanden nieuwe borgen, ten genoegen van hetzelfde, worden gesteld.

Art. 37.

Voor de behoorlijke nakoming dezer overeenkomst, stelt de contractant ter andere zijde aansprakelijk zijnen persoon en zijne goederen, als naar regten; zullende de tot dezelve leidende acte te zijnen koste voor eenen notaris worden gesloten.

Form der acte.

Behoort bij besluit van den Minister van Staat, Gouverneur-generaal van Nederlandsch Indie van den 4den Junij 1847, no. 1.

Mij bekend:

De Algemeene Secretaris,

(get) C. VISSCHER.

Voor eensluidend afschrift,

De Algemeene Secretaris,

C. VISSCHER.

Mededeelingen betreffende de Kolonien.
 (Art. 60 der Grondwet.)

BIJLAGE

N°. 18.

CIRCULAIRE van de Hoofdcommissie van
 Onderwijs in Nederlandsch Indie.

Het is eene opmerking, welke zeer dikwerf gemaakt is, dat hier te lande de huisselijke opvoeding der kinderen veel minder dan in het Vaderland tot derzelve vroegstijdige ontwikkeling medewerkt. Daarop bestaan gelukkig uitzonderingen in de gevallen, dat de maatschappelijke toestand der ouders gedooft, om de taak der moeder afdoende te verligten; maar bijna overal, waar de moeder alleen die taak vervullen moet, overal waar de maatschappelijke toestand der ouders zelfs tot verwaarloozing leidt, daar is het met de huisselijke opvoeding treurig gesteld, daar blijft de ontwikkeling achter, welke aan de vaderlandsche jeugd zooveel bevalligheid bijzet en zoo gebiedend noodzakelijk is als grondslag voor het lager onderwijs, waartoe de kinderen op den leeftijd van zes jaren bestemd worden. De kwaal, die wij bedoelen, heeft betrekking tot het meerendeel der drie duizend kinderen, welke hier te lande de openbare scholen bevolken.

Elk bezoek, dat aan die scholen gebragt wordt, elk examen, dat er gehouden wordt, geeft de innige overtuiging van eene groote veronachtzaming der kinderbelen in derzelve eerste levensjaren. Hoort de onderwijzers: uit eenen mond zullen zij getuigenis afleggen, dat de kinderen, wanneer zij ter school komen, niets, volstrekt niets zijn; dat zij onze moedertaal in het geheel niet of zeer gebrekkig spreken, doormengd met het verbasterd Maleisch, dat in de huizen der ouders gehoord wordt; dat de kinderen ten eenen male zonder ontwikkeling zijn; dat verkeerde hebbelijkheden zijn aangenomen; dat het geheugen niet gescherpt, de aandacht niet te boeijen is.

Gemak en gewoonte, dikwijls meer dan de noodzakelijkheid, doen vele ouders hier te lande de vroegste kindschheid hunner spruiten bijna geheel aan de verzorging, bewaking en leiding van inlandsche bedienden overgeven. En toch, zij weten het, hoe weinig deze geschikt zijn, om de taak te vervullen van eene verstandige moeder, wie de natuur niet alleen roept om haar kind het eerste voedsel voor het ligchaam, maar ook dat voor de ziel te geven. Zij weten het, dat die nog onbeschaafde en weinig geoefende menschen de zielsvermogens der kleinen naar vereischte noch kunnen ontwikkelen noch kunnen leiden, en veel minder in het weeke kinderhart de zaden kunnen uitstrooijen, welker ontkieming het voor een beschaafden levenskring moet geschikt maken. En dat dit reeds in de vroegste kindschheid moet geschieden, zal ieder hunner bij eenig nadenken moeten toestemmen.

Het kind toch is naauwelijks op het wereldtooneel verschenen, of het begint de kiemen te vertoonen van die zielsvermogens, waardoor de mensch voortreffelijk is

boven alle andere schepselen der aarde. De teedere zinnen van het wicht ontvangen indrukken en aandoeningen van de wereld rondom hetzelve; weldra schenkt het zijne opmerkzaamheid aan hetgeen het meeste die zinnen treft of streelt; het geheugen leert het nader de voorwerpen kennen en onderscheiden, en de uitwerking zijner gewaarwordingen op het ontwakend gevoel wordt levendig, terwijl eindelijk, dienovereenkomstig, wil en neiging zich bij hetzelve openbaren.

De moeder is de natuurlijke en beste opvoedster en leermeesteres der kindscheit. Hare innige liefde doet haar met onafgebroken opmerkzaamheid de eerste levensverrigtingen en de ontwikkeling van het zielsleven van haar kind gadeslaan en te hulp komen. Hare vrouwelijke natuur is het beste geschikt, om bij haren liveness het verstand te ontvouwen en te oefenen, het gevoel op te wekken en te stemmen, wil en begeerten te beteugelen en de neigingen te leiden. Maar ongelukkig is het hier te lande vele moeders zelden mogelijk, die edele taak te volbrengen, hetzij dat dezelve bij een talrijk kroost te zwaar wordt, of dat de levenswijze, de gewoonte, of wat anders ook, zulks belet. Zij vertrouwen dus hunne kleinen reeds vroeg aan inlandsche kindermeiden of baboes, en deze menschen, hoe welgezind en trouw zij ook somtijds dienen, zijn onwillekeurig de werktuigen tot verwoesting van den grond, waarop slechts eene bekwame hand, met omzigtigheid en wijsheid plantende, schoone vruchten kan doen voortkomen, maar welke thans onvruchtbaar wordt gemaakt en ongeschikt voor latere bebouwing. Bij de bijna uitsluitende oppassing en verzorging der kinderen door de baboes, die daarvoor een niet gering loon trekken, worden de kleinen zeer aan haar gehecht, ja, dikwijls meer dan aan hunne ouders, en ontwikkelen naar het ligchaam wel, maar hun denkvermogen wordt natuurlijk slechts gerigt naar de weinig beschaafde denkbeelden en voorstellingen hunner bewaaksters; hun gevoel wordt verkeerd gestreeld en geschokt, aan hunnen wil wordt slaafs toegegeven, en zoo worden domheid, vreesachtigheid, eigenzinnigheid, halsstarrigheid en korzeligheid bij hen geboren:—zielsgebreken, welke, met al den nasleep van andere daaruit voortvloeiende, naderhand door de ouders en onderwijzers dikwijls niet meer uit te roeijen zijn; terwijl het dezen reeds veel moeite kost, om der kinderen tongen, het Maleisch babbelen gewoon, aan de uitspraak der moedertaal te gewennen.

En ziedaar de overigens welbekende oorzaken van de weinige vatbaarheid der kinderen hier te lande voor onderwijs en zedelijke vorming op lateren leeftijd.

Om die oorzaken weg te nemen en daarvoor in de plaats te stellen, wat juist tegenovergestelde uitkomsten zou kunnen opleveren, is meermalen en thans op nieuw het denkbeeld geopperd, om goed ingerigte bewaarscholen daar te stellen.

Deze scholen, zoo als zij in het moederland en elders bestaan, dienen voor zeer jonge kinderen, niet zoozeer tot het geven van opzettelijk onderwijs, als wel vooreerst: tot ontwikkeling en oefening van het ligchaam, voornamelijk der uitwendige zinnen, door doelmatige en aangename bewegingen en spelen, en het door eenvoudige middelen laten werken der zintuigen; voorts tot opleiding van het verstand, en zulks door oefening van het spraakvermogen en het geheugen, door het leeren opmerken, kennen en onderscheiden der voorwerpen, door aanschouwelijk rekenen en leeren der letters, en door een aanvankelijk leesonderrigt; eindelijk dienen zij tot de zedelijke en godsdienstige stemming van het teedere gemoed, door het doen van zeer bevattelijke, zedelijke en aangename vertellingen, het opzeggen van spreuken en zedekundige versjes enz. Dit alles geschiedt met gepaste afwisseling, op de voor kinderen aangenaamste wijze en onder de leiding van een onderwijzer of eene onderwijzeres, die het kinderlijk hart geheel kent en alle eigenschappen bezit, om het voor zich in te nemen en verstandig te leiden.

Aanvankelijk waren de bewaarscholen in het moederland bestemd, om alleen die kinderen op te nemen, wier ouders door hunnen stand en hunne beroepspligten verhinderd werden, om het oog op hen te houden, zonder de middelen te hebben, om hun eene bijzondere oppassing te verschaffen. De heilrijke uitkomsten dezer inrigtingen hebben ze echter meer algemeen gemaakt, zoodat daàr thans bewaarscholen worden opgerigt voor kinderen uit den deftigen middenstand.

Er bestaat zeker geen twijfel, dat hier te lande zulke bewaarscholen even goed kunnen worden tot stand gebragt en ook goede uitkomsten kunnen opleveren. Immers, waarom zouden hier de lichaamskrachten en zielsvermogens der kleinen niet op dezelfde verstandige wijze kunnen ontwikkeld en geleid worden als elders, wanneer men dezelfde middelen bezigt? Wie daaraan mogt twijfelen, bezoeke het Parapattan-weezengesticht; hij zal daàr de overtuiging kunnen bekomen, hoeveel die kinderen, onder een onafgebroken Europeesch toezigt en aan de leiding eener beschaafde vrouw onderworpen, in ontwikkeling vooruit zijn bij de grootste massa kinderen op onze gewone scholen, alwaar toch een niet minder goed onderwijs gegeven wordt.

De hoofdcommissie van onderwijs is van oordeel, dat, wanneer belangstelling in eene zoo gewigtige aangelegenheid als de opvoeding der jeugd, eene onbevooroordeelde overweging van het aangegeven middel, om daartoe eene nieuwe hulpbron te doen vloeijen, uitlokt, en deze overweging tot algemeene medewerking mogt aansporen, dan niet langer gearzeld moet worden, om de zaak te beproeven en aldus het bewijs te leveren, dat er eene algemeene behoefte en een algemeen verlangen bestaat, om de Indische jeugd geschikter voor onderwijs te maken. Men rekent hierbij vooral op den krachtigen steun van het niet gering aantal vrouwen en moeders onder ons, aan wie het voorregt eener meer zorgvuldige opvoeding is ten deel gevallen; zij zullen daardoor het bewijs leveren van die ware beschaving te bezitten, welke zich niet met uiterlijk behagelijke vormen en manieren tevreden stelt, maar die, in het gemoed doorgedrongen, elk doelmatig middel bezigt en ondersteunt, waardoor ook anderen, min bevoorregten die beschaving deelachtig kunnen worden, opdat ook in onze maatschappij zedelijkheid, deugd, verstandelijke ontwikkeling en christelijke liefde de overheerschende verschijnselen en het algemeen eigendom worden; zulk een middel wordt hier aangewezen, doch men gevoelt daarbij, dat, zonder de hulp en teregtwijzing van zulke edele vrouwen, het voorgestelde doel maar gebrekkig zou bereikt worden.

Een voorbeeld zal hier ongetwijfeld van beslissenden invloed en denklijk vooral nuttig zijn voor die klassen der Europeesche maatschappij, welke dit geschrift niet lezen of ons niet goed verstaan. Dat dan de anderen voorgaan; dat uit hun midden belangstellende huisvaders, vrouwen en moeders optreden, die aanwijzing doen van personen, geschikt om iets tot stand te brengen. Men zou kunnen beginnen met op eene geschikte plaats, door vrijwillige bijdragen, eene bewaarschool op te rigten in de hoofdzaken gelijk aan die in het moederland, en slechts in zoover gewijzigd als klimaat en plaatselijke gesteldheid vereischen. Deze zou tot proeve kunnen strekken en misschien ingerigt kunnen worden overeenkomstig het ondervolgend ontwerp. De kosten zouden, bij ruime deelneming, gemakkelijk gevonden worden, en de schoolgelden gering zijn en vermoedelijk minder bedragen dan de kosten van eene inlandsche kindermeid, die dan onnoodig zoude wezen, vermits de kinderen het grootste gedeelte van den dag op de bewaarschool en het overige gedeelte bij de ouders zelven, onder oneindig beter toezigt, zouden zijn.

Voor het vervoer der kinderen naar de school, dat bij sommige ouders eenig bezwaar zou opleveren, zouden door hen zelven welligt betere middelen beraamd kunnen worden, dan wij kunnen aangeven. Men zou daar, waar andere middelen volstrekt ontbreken, voor eene geheele buurt eene soort van kinder-wagen kunnen houden, of iets dergelijks; het komt ook hier alleen aan op ernstigen wil en samenwerking van belangstellenden. Voor naderbij wonende ouders kan het doen dragen of laten te voet gaan der kinderen geen bezwaar opleveren. Het welgelukken der proeve zou misschien van zelf leiden tot opening van meerdere inrigtingen, welker heilzame strekking de hoofdcommissie van onderwijs ver-

meent, dat hier meer dan elders rijke vruchten zou dragen, en tot welker daargestelling zij daarom hare aanmoediging, ondersteuning en medewerking gaarne zal verleen.

Ontwerp van inrigting eener bewaarschool.

De bewaarschool zal te Weltevreden, Passar Bahroe, Passar Senin of Molenvliet worden geopend, in een daarvoor opzettelijk ingerigt gebouw. Met de daartoe behoorende bijgebouwen wordt dezelve gerekend te zullen kosten f 20,000. Voor meubelen en de benodigdheden hieronder bedoeld, zal nog vereischt worden eene som van f 2500 à f 3000. Het gebouw zal bestemd zijn voor honderd kinderen van 2 tot 6 jaren, en zamengesteld uit gelijke materialen als de gouvernementscholen op Weltevreden. Jongens en meisjes zullen in ruime zalen, de eersten onder het toezigt en de leiding van eenen onderwijzer, de laatsten onder die eener onderwijzeres, vereenigd zijn.

Tot onderwijzer en onderwijzeres zullen gekozen worden gehuwde lieden, die de eigenschappen bezitten, voor die betrekkingen vereischt: bij voorkeur menschen, die door beschaafde manieren, deugdzamen wandel, zachtmoedigheid van inborst en liefde voor kinderen zich onderscheiden, en die, zonder juist tot onderwijzers te zijn opgeleid, eene beschaafde opvoeding hebben genoten in Nederland, en het toonbeeld geven van een ordelijk en fatsoenlijk huisgezin, in hetwelk het reeds een voordeel moet zijn de kinderen te doen leven en opgroeijen. Zij zullen in het schoolgebouw vrije woning en een vast maandgeld hebben. Dit maandgeld zal bedragen f 250. De verdere doorlopende kosten worden begroot op nog f 250 's maands.

De door de kinderen op de bewaarschool door te brengen tijd is van des ochtends 7 tot des namiddags 5 ure. Daarvoor zal betaald worden f 5 's maands, of zooveel minder als nader zal kunnen worden vastgesteld. Voor meer kinderen uit één huisgezin wordt niets meer betaald dan voor één kind, zoodat het cijfer van f 5 in geen geval zal worden overschreden.

Van 12 tot 2 ure zullen de kinderen ververschingen gebruiken en op daarvoor aanwezige slaapbanken kunnen uitrusten. Overigens zal de tijd afwisselend met spelen en oefening worden doorgebracht.

Aan de inrigting zal de gelegenheid worden verbonden, om kinderen, gedurende eene tijdelijke afwezigheid hunner ouders, te kunnen huisvesten en in den kost en in verzorging te nemen, tegen billijke schadeloosstelling aan de onderwijzers, en onder toezigt der na te melden directie. Daartoe zullen twee ruime slaapvertrekken, het eene voor jongens, het andere voor meisjes, in het schoolgebouw aanwezig zijn. De leer- en speelzalen zullen, behalve van geschikte meubelen, als: tafels, banken, kapstokken, schuifborden, kasten enz., voorzien moeten wezen van al die hulpmiddelen, welke tot de verrigtingen aldaar noodig zijn, als:

in de leerschool: afbeeldingen naar de natuur en uit het bedrijvig leven, en voorwerpen van hout, voor het aanschouwelijk onderwijs; verder: gekleurd papier, eenige dozen met kruiden, gedroogde zaden en planten, en wat dies meer zij, tot oefening van het kenvermogen; eindelijk leestafels en lettercuben, eene reken-machine, verzenboekjes en kinderwerkjes enz., tot opleiding van het verstand en hart; en

in de speelschool: banken rondom de muren, rustbanken, kasten en velerlei jongens- en meisjes-speelgoed, als: kleine tafels en stoeltjes, trommels, vaandels en geweertjes voor het soldaatjesspel, ballen, kegels, knikkers, paardjes, stokpaardjes, karretjes en dergelijke voor jongens; poppen, wagentjes, springtouwen, emmertjes en andere gereedschappen voor meisjes.

Het dagelijksch bestuur en toezigt zal worden gehouden door drie directrices,

en worden opgedragen aan dames, welke, zelve moeders zijnde, bijzonderlijk hare belangstelling in deze zaak toonen; terwijl zij in hare taak, daar, waar zulks gevorderd wordt, zullen worden bijgestaan door eene commissie, bestaande uit een lid der hoofdcommissie van onderwijs, een militair en een burgerlijk ingezetenen.

De onderwijzer zal zorgen voor het in orde houden van het gebouw en meubelen en verdere zaken der school. Hij zal ook hare inkomsten en uitgaven administreren, en daarvan rekenschap en verantwoording doen aan de commissie voor de school.

De commissie zal op hare beurt aan het publiek de uitkomsten in ieder opzigt dezer school-inrigting mededeelen, en over alle aanmerkingen en bezwaren ter zake kunnen worden aangesproken, opdat zij, in verband met de hoofdcommissie van onderwijs, die maatregelen kunne nemen, welke tot bevestiging, verbetering en uitbreiding mogten noodig geacht worden.

Het spreekt van zelf, dat de kosten van eene bewaarschool beduidend minder zullen zijn, wanneer dezelve op kleiner schaal en voor minder kinderen wordt aangelegd.

Aldus gearresteerd in de vergadering der hoofdcommissie voormeld, den 11den September 1849.

Mij bekend.

De Secretaris der Hoofdcommissie van onderwijs,

(get.) VAN ZIJLL DE JONG.

Model-Inteekeninglijst voor de oprigting eener Bewaarschool.

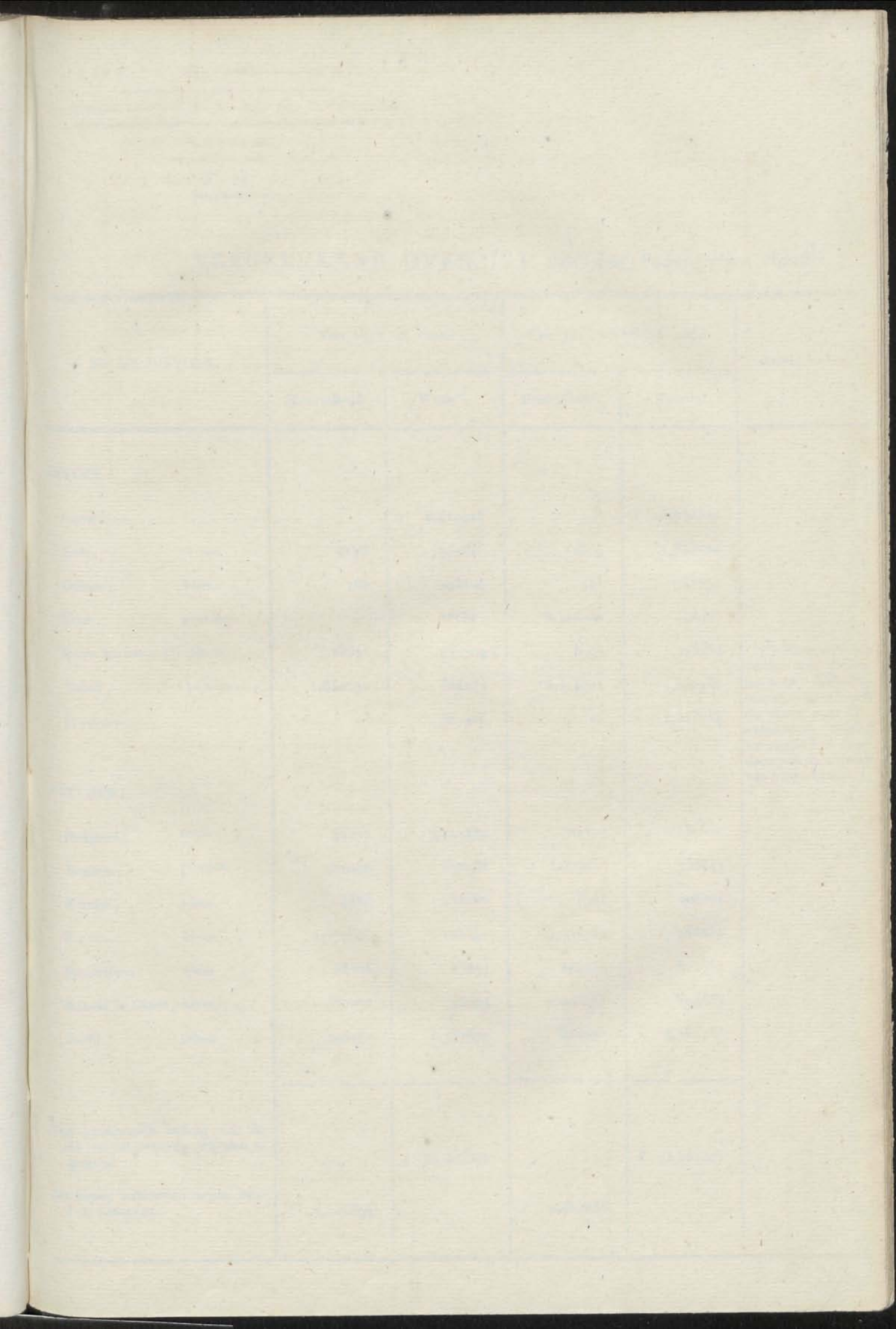
NAAM EN WOONPLAATS DER INSCHRIJVERS.	Keuze der plaats voor de oprigting.	Bijdrage in eens voor opbouw en inrigting.	Maandelijksche bijdrage tot bestrijding der doorlopende kosten.

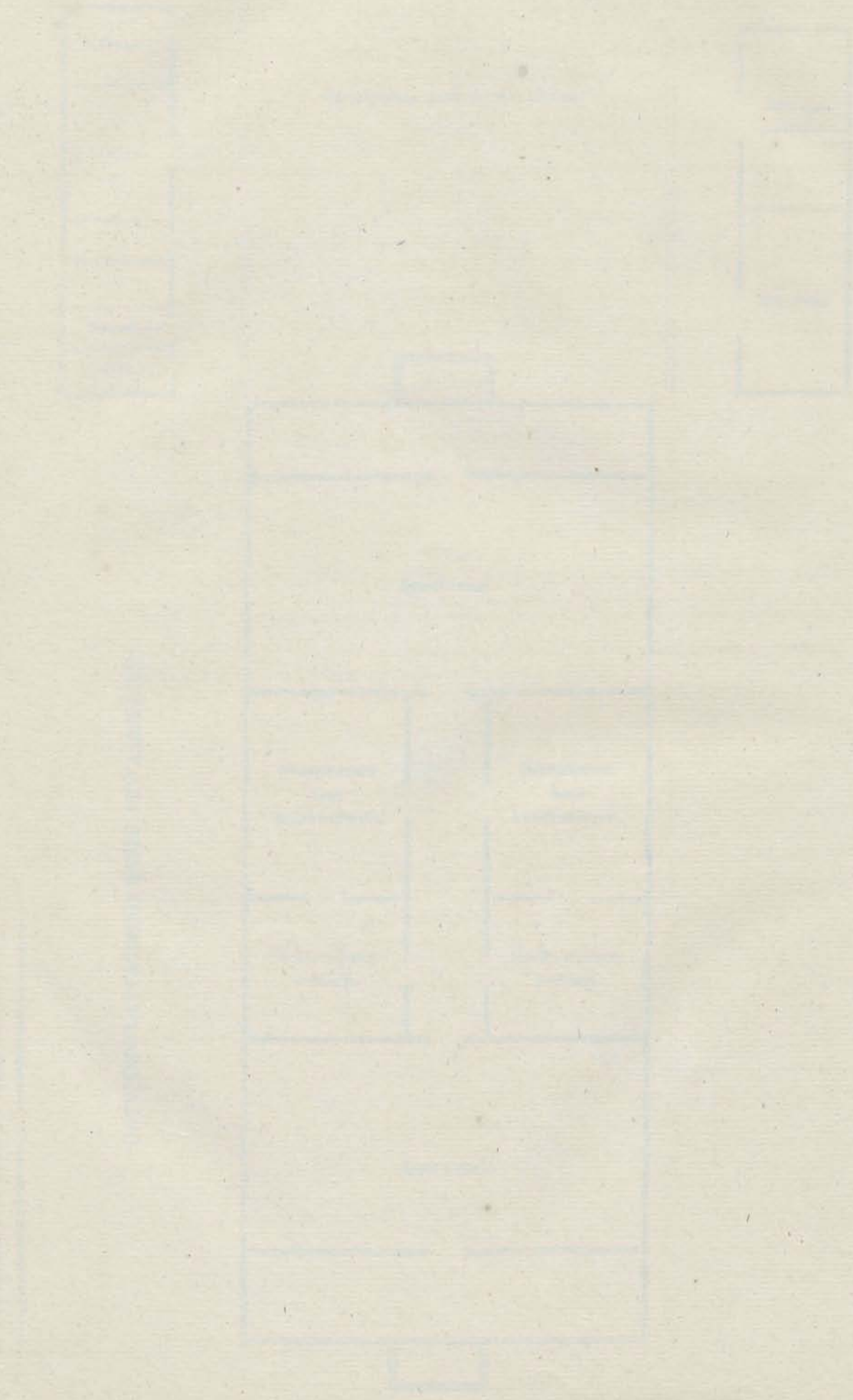
ONTWERP-

ONTWERP-PLATTEGROND EENER BEWAARSCHOOL.

Behoort bij de circulaire van de Hoofl-Commissie van Onderwijs in Nederlandsch Indie, van den 11den September 1849.)

IN

U

H

D

BIJLAGE S.

N°. 19.

VERGELIJKEND OVERZIGT van den Padangschcn Handel.

IN- EN UITVOER.	Van 1820 tot 1829.		Van 1836 tot en met 1845.		Aanmerkingen.
	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	
INVOER :					
Lijnwaden		f 6,419925		f 15,831321	
Zout, lasten	6176	871646	12569	1,835120	
Opium, kisten	188	293104	451	765772	
IJzer, ponden	"	186881	3,118250	533463	
Ruwe katoen, (*) pikols	18570	642709	6998	215433	(*) Naar mate het vertier van Nederlandsche lijnwaden is toegenomen is ook de vraag naar binnenlandsch weefsel verminderd en daardoor ook de aanvoer van ruwe katoen.
Tabak, ponden	1,660592	664237	3,314625	1,330151	
Provisien	"	301905	"	3,318654	
UITVOER :					
Stofgoud, thails	44272	2,111489	22209	1,439639	
Benzoin, ponden	578000	318938	2,472000	753541	
Kamfer, idem.	4336	133387	6058	196202	
Peper, idem.	1,177625	108641	2,122750	258232	
Specerijen, idem.	58125	55897	345750	434652	
Kaneel of Cassia, idem.	475000	48699	2,006375	199682	
Koffij, pikols	296242	5,787870	823990	14,784732	
Het gezamenlijk bedrag van de in- en uitgevoerde artikelen is geweest		f 30,305678	f 73,161305		
De hierop ontvangen regten hebben bedragen.		f 2,016394	f 9,682836		

OVERZIGT van omgezette Handelskapitalen, over de jaren 1842 tot en met 1846, binnen al de voor den grooten handel open-
gestelde havens der Westkust van Sumatra, van Padang tot Singkel.

P L A A T S E N.	BEDRAG DES INVOERS.					BEDRAG DES UITVOERS.					TOTAAL. HANDELSKAPITAAL.
	1842.	1843.	1844.	1845.	1846.	1842.	1843.	1844.	1845.	1846.	
Padang	f 3,690713	f 2,926861	f 2,204031	f 3,119608	f 3,766884	f 2,810778	f 2,717638	f 1,924926	f 1,868622	f 2,569643	In 1842 f 8,210831.
Aijerbangies.	17526	180705	186705	166851	200897	36818	175061	181061	179269	213405	In 1843 f 7,842443.
Natal	16755	30600	100300	203719	385300	10874	20650	80383	102298	327873	In 1844 f 6,769575.
Siboga.	17034	104326	124121	231302	124115	20925	107350	114887	197789	133241	In 1845 f 7,803234.
Baros	428296	493204	444828	334885	440269	412035	393557	442159	411886	400561	In 1846 f 9,873089.
Singkel	43595	117856	83976	107992	269657	58317	133673	102492	98373	214646	
Uitgevoerd uit het entrepôt.	76895	46524	55896	1147	71330	
Overgemaakt per wissels.	570270	394438	823810	789493	755268	
	f 4,213919	f 3,853552	f 3,043961	f 4,164357	f 5,187122	f 3,996912	f 3,988891	f 3,725614	f 3,638377	f 4,685967	

Year	Month	Day	Time	Place	Event	Remarks
1850	Jan	1	10:00	St. Paul	Arrived	From New York
1850	Jan	2	11:00	St. Paul	Departed	For St. Louis
1850	Jan	3	12:00	St. Paul	Arrived	From St. Louis
1850	Jan	4	13:00	St. Paul	Departed	For St. Paul
1850	Jan	5	14:00	St. Paul	Arrived	From St. Paul
1850	Jan	6	15:00	St. Paul	Departed	For St. Paul
1850	Jan	7	16:00	St. Paul	Arrived	From St. Paul
1850	Jan	8	17:00	St. Paul	Departed	For St. Paul
1850	Jan	9	18:00	St. Paul	Arrived	From St. Paul
1850	Jan	10	19:00	St. Paul	Departed	For St. Paul
1850	Jan	11	20:00	St. Paul	Arrived	From St. Paul
1850	Jan	12	21:00	St. Paul	Departed	For St. Paul
1850	Jan	13	22:00	St. Paul	Arrived	From St. Paul
1850	Jan	14	23:00	St. Paul	Departed	For St. Paul
1850	Jan	15	24:00	St. Paul	Arrived	From St. Paul
1850	Jan	16	25:00	St. Paul	Departed	For St. Paul
1850	Jan	17	26:00	St. Paul	Arrived	From St. Paul
1850	Jan	18	27:00	St. Paul	Departed	For St. Paul
1850	Jan	19	28:00	St. Paul	Arrived	From St. Paul
1850	Jan	20	29:00	St. Paul	Departed	For St. Paul
1850	Jan	21	30:00	St. Paul	Arrived	From St. Paul
1850	Jan	22	31:00	St. Paul	Departed	For St. Paul

The following is a list of the names of the persons who have been admitted to the membership of the Society since the last meeting. The names are given in the order in which they were admitted.

1. *[Name]*
 2. *[Name]*
 3. *[Name]*
 4. *[Name]*
 5. *[Name]*
 6. *[Name]*
 7. *[Name]*
 8. *[Name]*
 9. *[Name]*
 10. *[Name]*
 11. *[Name]*
 12. *[Name]*
 13. *[Name]*
 14. *[Name]*
 15. *[Name]*
 16. *[Name]*
 17. *[Name]*
 18. *[Name]*
 19. *[Name]*
 20. *[Name]*
 21. *[Name]*
 22. *[Name]*
 23. *[Name]*
 24. *[Name]*
 25. *[Name]*
 26. *[Name]*
 27. *[Name]*
 28. *[Name]*
 29. *[Name]*
 30. *[Name]*
 31. *[Name]*
 32. *[Name]*
 33. *[Name]*
 34. *[Name]*
 35. *[Name]*
 36. *[Name]*
 37. *[Name]*
 38. *[Name]*
 39. *[Name]*
 40. *[Name]*
 41. *[Name]*
 42. *[Name]*
 43. *[Name]*
 44. *[Name]*
 45. *[Name]*
 46. *[Name]*
 47. *[Name]*
 48. *[Name]*
 49. *[Name]*
 50. *[Name]*
 51. *[Name]*
 52. *[Name]*
 53. *[Name]*
 54. *[Name]*
 55. *[Name]*
 56. *[Name]*
 57. *[Name]*
 58. *[Name]*
 59. *[Name]*
 60. *[Name]*
 61. *[Name]*
 62. *[Name]*
 63. *[Name]*
 64. *[Name]*
 65. *[Name]*
 66. *[Name]*
 67. *[Name]*
 68. *[Name]*
 69. *[Name]*
 70. *[Name]*
 71. *[Name]*
 72. *[Name]*
 73. *[Name]*
 74. *[Name]*
 75. *[Name]*
 76. *[Name]*
 77. *[Name]*
 78. *[Name]*
 79. *[Name]*
 80. *[Name]*
 81. *[Name]*
 82. *[Name]*
 83. *[Name]*
 84. *[Name]*
 85. *[Name]*
 86. *[Name]*
 87. *[Name]*
 88. *[Name]*
 89. *[Name]*
 90. *[Name]*
 91. *[Name]*
 92. *[Name]*
 93. *[Name]*
 94. *[Name]*
 95. *[Name]*
 96. *[Name]*
 97. *[Name]*
 98. *[Name]*
 99. *[Name]*
 100. *[Name]*

Mededeelingen betreffende de Kolomen
(Art. 60 der Grondwet).

BIJLAGE U.

N°. 21.

OVERZIGT van den Handel en Scheepvaart
te Makassar, over de jaren 1846, 1847
en 1848.

A. De geheele invoer te Makassar heeft bedragen in

	1846	1847	1848
Aan koopmanschappen	f 892,188 110	f 2,460,448 0	f 2,785,537
„ specien	191,485 35	197,747 40	99,232
Totaal. . .	f 1,083,674 25	f 2,658,195 40	f 2,884,769

De invoer heeft bestaan in voortbrengselen van :

	1846	1847	1848
Europa, Amerika en de Kaap de Goede Hoop	f 151,700 94	f 1,090,904 60	f 1,260,584
Manilla en Bengalen	64,130 50	201,271 0	366,160
China en Siam	74,002 26	186,443 0	92,902
Oosterschen Archipel	602,355 60	981,829 60	1,065,891
Specien	191,485 35	197,747 40	99,232
Totaal. . .	f 1,083,674 25	f 2,658,195 40	f 2,884,769

De invoer heeft plaats gehad van de volgende landen, als :

	1846	1847	1848
Van Europa	„	f 27,789 0	f 312,490
„ Java en Madura	f 402,269 95	1,190,473 0	887,677
Transporteren	f 402,269 95	f 1,218,262 0	f 1,200,167

	Per transport. . . f	402,269	95	f 1,218,262	o	f 1,200,167	00
Van Riouw en Singapore		108,041	34	466,375	o	698,541	60
» Balie		82,416	40	165,093	o	108,292	o
» Nieuw-Holland		53,187	10	65,644	o	87,952	o
» Macao en China		31,179	60	10,575	o	75,816	o
» Sumbawa		13,509	o	24,840	60	30,901	o
» de Molukkos en Timor Koepang		183,601	6	384,429	100	279,543	o
Celebes	} Plaatsen gelegen onder het res- sort van Makassar	189,588	110	240,373	o	311,645	o
		Idem buiten het ressort	18,161	30	81,185	o	69,303
Van de kust van Borneo		1,720	o	1,418	o	40,908	60
Totaal. . . f		1,083,674	25	f 2,658,195	40	f 2,884,769	o

De invoer van specien heeft plaats gehad van de volgende landen , als :

	1846		1847		1848			
	Goud en zilver.	Koper.	Goud en zilver.	Koper.	Goud en zilver.	Koper.		
Van Java en Madura	f 91,108	35	f 17,800		f 29,725	f 50		
» Riouw en Singapore	»	»	»	»	3,500	2,253		
» Balie	»	»	6,500	»	»	»		
» Macao	»	»	»	»	33,550	»		
» Sumbawa	»	»	2,500	300 o	»	»		
» de Molukkos en Timor Koepang	46,150	o	19,750	6,000	32,713 40	» 7,300		
» Borneo	»	»	»	500 o	»	»		
Celebes	} Plaatsen gelegen onder het ressort van Ma- kassar	»	16,677	»	17,410 o	1,175 20,159		
		Idem buiten het ressort	»	»	15,000	26,964 o	» 1,520	
Totaal. . . f		137,258	35	f 54,227	f 115,810	f 81,937 40	f 67,950	f 31,282
Totaal. . . f		191,485	35	f 197,747	40	f 99,232		

De voortbrengselen van Europa , Amerika en de Kaap de Goede Hoop hebben bestaan in :

	1846	1847	1848
Aardewerk	f 860	o f 9,668	o f 6,978
Garen (in soorten)	17,030	o 117,855	o 123,180
Glaswerk	1,510	o 5,746	o 44,597
Goudwerk en juweelen	700	o 1,910	o 30,812
Transporteren. . . f	20,100	o f 135,179	o f 205,567

Per transport. . . f	20,100	o	f	135,179	o	f	205,567	60
Koperwerk	76	o		37,365	o		53,212	o
Kramerijen	1,933	40		12,358	60		18,118	60
Lood en dito werk	"			1,519	o		13,814	o
Lijnwaden	75,613	54		721,017	o		754,927	60
Modewaren en kleedingstukken	603	50		7,302	o		5,360	o
Provisien	6,414	o		23,910	o		28,028	o
Scheepsbehoefden	1,187	o		3,567	o		6,988	60
Schrijfbehoefden	1,761	o		8,280	o		7,781	o
Wapenen en ammunitien	202	60		22,353	o		5,593	o
Wollen goederen	1,563	o		17,411	o		2,280	o
Wijn, bier en andere dranken	28,726	o		47,706	o		98,376	o
IJzer, staal en dito werk	7,433	110		46,822	o		47,562	o
Zeep en reukwerk	4,599	o		3,746	o		2,002	o
Diversen	1,486	110		2,369	o		10,973	o
Totaal. . . f	151,700	94	f	1,090,904	60	f	1,260,584	o

De voortbrengselen van Manilla en Bengalen hebben bestaan in :

	1846		1847		1848
Amfioen	f 55,460	o	f 184,723	f	188,270 60
Lijnwaden	5,888	50	12,873		172,115 o
Sigaren	2,200	o	3,350		5,374 60
Diversen	582	o	325		400 o
Totaal. . . f	64,130	50	f 201,271	f	366,160 o

De voortbrengselen van China en Siam hebben bestaan in :

	1846		1847		1848
Aardewerk en porselein	f 11,536	36	f 58,754	60	f 14,106 o
Eetwaren	2,260	100	2,438	60	2,457 60
Goud en zilverdraad	2,315	o	3,632	o	3,789 o
Hout en dito werk	2,897	110	4,772	o	1,160 o
Koperwerk	717	o	100	o	9,738 o
Kramerijen	3,672	60	6,870	o	4,582 60
Pannen (stalen)	5,062	60	15,166	o	7,020 o
Papier (offer-)	1,725	50	1,646	60	998 o
Paijongs	2,299	50	3,824	o	5,000 60
Tabak	452	o	4,100	o	7,744 o
Transporteren. . . f	32,938	106	f 101,303	60	f 56,595 60

	Per transport. . . f	32,938	106	f	101,303	60	f	56,595	60
Thee		3,681	0		5,302	0		3,985	60
Vuurwerk		4,418	0		1,944	60		1,044	60
IJzerwerk		3,338	80		3,415	0		7,010	0
Zijde (ruwe)		24,420	0		64,600	0		21,413	0
Diversen		5,205	80		9,878	0		2,853	60
	Totaal. . . f	74,002	26	f	186,443	0	f	92,902	0

De voortbrengselen van den Oosterschen Archipel hebben bestaan in :

	1846		1847		1848				
Aardewerk	f	23	0	f	3,265	0		1,691	0
Anijsdrank		13,107	0		5,150	0		6,238	0
Arak		15,245	0		11,024	0		15,747	0
Blikwerk		289	0		523	0		7,693	0
Eetwaren		34,735	60		44,922	0		31,346	0
Gambier		14,527	110		17,167	0		28,215	60
Garen (in soorten)		3,301	60		3,452	0		980	0
Goudwerk		30,666	0		"			21,870	0
Gutta percha		"			"			800	0
Hout en houtwerk		3,154	0		33,855	0		51,021	0
Karet (schildpad)		13,188	50		53,291	0		44,126	0
Katoen (ruwe)		9,979	0		20,216	0		5,790	0
Koffij		29,447	110		71,068	0		75,929	0
Koperwerk		30,869	30		16,147	0		28,857	0
Kramerijen		905	100		5,610	60		3,412	0
Lederwerk		3,555	50		2,475	0		9,690	0
Lijnwaden		43,501	40		85,918	60		127,541	60
Matten (in soorten)		1,243	0		2,993	0		11,829	60
Oliteiten en reukwerken		4,380	0		10,500	0		5,771	60
Olie (klapper-)		10,886	50		16,508	0		20,529	0
Paarlen		1,000	0		8,000	0		"	
Perle d'amour		5,469	0		100,358	60		88,407	0
Rotting (bind-)		3,860	60		1,220	60		14,107	0
Rijst		100,845	0		80,342	0		55,299	0
Specerijen		8,805	0		28,337	60		26,333	0
Suiker		9,817	100		15,945	0		27,597	0
Tabak		51,648	100		56,600	0		44,040	0
	Transporteren. . . f	444,451	*80	f	694,888	60	f	754,800	0

Per transport. . .	f 444,451	80	f 694,888	60	f 754,800	0
Triepang	112,406	30	155,233	0	208,877	0
Vogelnestjes	2,937	0	15,680	0	28,395	0
Was	35,098	0	91,824	0	19,573	0
IJzerwerk	791	50	10,745	0	31,130	0
Diversen	6,671	20	13,459	0	23,056	0
Totaal. . .	f 602,355	60	f 981,829	60	f 1,065,891	0

De geheele invoer heeft plaats gehad onder :

	1846.	1847.	1848.			
Nederlandsche vlag	f 1,052,494	85	f 2,177,728	100	f 2,291,188	60
Engelsche "	"	"	395,848	0	411,684	60
Fransche "	"	"	"	"	105,878	0
Portugeseche "	31,179	60	55,736	60	57,816	0
Balische "	"	"	28,882	0	18,202	0
Totaal. . .	f 1,083,674	25	f 2,658,195	40	f 2,884,769	0

De invoer van specien heeft plaats gehad onder :

	1846		1847		1848	
	Goud en zilver.	Koper.	Goud en zilver.	Koper.	Goud en zilver.	Koper.
Nederlandsche vlag	f 137,258	35	f 54,227	40	f 34,400	29,629
Engelsche "	"	"	22,810	"	"	1,653
Portugeseche "	"	"	"	"	33,550	"
	f 137,258	35	f 54,227	40	f 67,950	31,282
Totaal. . .	f 191,458	35	f 197,747	40	f 99,232	

Te Makassar zijn aangekomen in :

	1846		1847		1848	
	Schepen.	Lasten.	Schepen.	Lasten.	Schepen.	Lasten.
Europeesch getuigde	32	2548 ⁵	52	4377 ⁵	55	5215 ⁵
Inlandsch dito vaartuigen	1073	4312 ⁵	1559	5278 ⁵	3025	6173 ⁵
Totaal. . .	1105	6861	1611	9656	3080	11389

Daarvan zijn aangekomen onder :

	1846		1847		1848	
Nederlandsche vlag	30	2398 ⁵	38	3377	36	2968
Transporteren. . .	30	2398 ⁵	38	3377	36	2968

Per transport. .	30	2398 ⁵	38	3377	36	2968
Engelsche vlag	1	12 ⁵	8	594 ⁵	10	1101 ⁵
Fransche "	"	"	"	"	1	241
Portugesche "	1	137 ⁵	1	123	1	187
Balische "	"	"	5	273	7	718
Inlandsche vaartuigen, onder Nederl. en diverse Aziatische vlaggen.	1073	4312 ⁵	1559	5278 ⁵	3025	6173 ⁵
Te zamen . . .	1105	6861	1611	9656	3080	11389

Daarvan zijn aangekomen in:

	1846		1847		1848			
	Schepen.	Lasten.	Schepen.	Lasten.	Schepen.	Lasten.		
Van Europa	"	"	2	297	2	392		
» Java en Madura	26	1697	34	2084	32	2647 ⁵		
» Riouw en Singapore	22	402	23	635 ⁵	34	808		
» Bali	43	678 ⁵	38	820	32	799 ⁵		
» Nieuw-Holland	65	580	21	174	41	405 ⁵		
» Macao en China	1	137 ⁵	3	331 ⁵	"	"		
» Sumbawa	28	263 ⁵	62	679 ⁵	22	229		
» de Molukkos en Timor Koepang	71	1065 ⁵	49	1455	52	1681 ⁵		
» de kust van Borneo	6	55	14	223	15	150		
» Celebes	Plaatsen gelegen onder het ressort van Makassar		791	1586 ⁵	1302	2478	2835	4117
	Idem buiten het ressort		52	395 ⁵	63	478 ⁵	15	114
Te zamen. . .	1105	6861	1611	9656	3080	11389		

B. De geheele particuliere uitvoer heeft bedragen in:

	1846		1847		1848	
Aan koopmanschappen	f 625,308	110	f 1,801,463	60	f 1,919,754	
» specien	242,500	86	131,121	60	184,540	
Totaal. . .	f 867,809	76	f 1,932,585	0	f 2,104,294	

De uitvoer heeft bestaan in voortbrengselen van:

	1846		1847		1848	
Europa, Amerika en de Kaap de Goede Hoop	f 112,810	0	f 255,359	30	f 351,183	60
Manilla en Bengalen	70,466	60	170,446	0	212,751	60
China en Siam	45,652	60	63,229	60	98,772	0
Transporteren . . .	f 228,919	0	f 389,034	90	f 662,706	0

Per transport. . .	f 228,919	o	f 389,034	90	f 662,706	o
den Oosterschen Archipel	396,379	110	1,303,429	30	1,257,047	o
Specien	242,500	86	131,121	o	184,540	o
Totaal. . .	867,809	76	f 1,932,585	o	f 2,104,294	o

De uitvoer heeft plaats gehad naar de volgende landen , als :

	1846		1847		1848	
Naar Europa	"	f	4,890	o	"	
» Java en Madura	309,356	16	559,098	o	f 306,362 60	
» Riouw en Singapore	47,316	o	430,769	90	630,539 o	
» Bali	60,376	o	86,571	o	85,537 o	
» Nieuw-Holland	"		27,920	o	1,706 o	
» Macao en China	41,065	60	162,695	o	225,473 o	
» Sumbawa	7,426	60	34,941	60	31,550 60	
» Molukkos en Timor-Koepang	177,487	60	275,663	60	285,916 60	
» de kust van Borneo	759	o	20,571	60	52,231 60	
» Celebes	Plaatzen gelegen onder het ressort van Makassar		24,842	60	299,462 90	484,338 60
	Idem buiten het ressort		199,180	60	30,002 o	639 60
Totaal. . .	f 867,809	76	f 1,932,585	o	f 2,104,294 o	

De uitvoer van specien heeft plaats gehad naar de volgende landen , als :

	1846		1847		1848	
	Goud en zilver.	Koper.	Goud en zilver.	Koper.	Goud en zilver.	Koper.
Naar Java en Madura	f 390,25	f 151,519 61	f 20,295 o	f 20,000	f 1,300	"
» Riouw en Singapore	"	"	34,501 60	"	144,293	800
» Bali	"	4,166 o	"	"	"	50
» Sumbawa	"	"	8,925 o	"	"	127
» Molukkos en Timor-Koepang	4,200 o	7,800 o	1,300 o	"	"	"
» de kust van Borneo	"	"	"	"	"	500
» Celebes	Plaatzen gelegen onder het ressort van Makassar		2,900 o	58,505 o	2,000 o	30,400 400 37,070
	Idem buiten het ressort		"	13,020 o	"	13,700
Totaal. . .	f 7,490 25	f 235,010 61	f 67,021 60	f 64,100	f 145,993	f 38,547
Totaal. . .	f 242,500	86	f 131,121	60	f 184,540	

De voortbrengselen van Europa, Amerika en de Kaap de Goede Hoop hebben bestaan in :

	1846	1847	1848
Glaswerk	"	f 761	o f 8,333
Goudwerk	"	"	14,367
Koperwerk	"	16,490	o 27,763
Kramerijen	f 3,824	o 2,064	o 2,350
Lood	"	1,389	60 4,552
Lijnwaden	74,664	60 178,608	30 250,829
Provisien	1,577	o 3,088	o 2,688
Wapenen en ammunitien	"	13,951	o 23,465
Wollen stoffen	2,156	o 2,880	o "
Wijn en andere dranken	23,339	o 15,931	o 6,430
IJzerwerk	5,975	60 16,084	o 8,268
Diversen	1,274	o 3,768	60 2,092
Totaal . . .	f 112,810	o f 255,359	30 f 351,183

De voortbrengselen van Manilla en Bengalen hebben bestaan in :

	1846	1847	1848
Amfioen	f 53,400	o f 155,013	o f 185,604
Lijnwaden	15,565	o 16,027	60 26,979
Sigaren	1,454	o 8,405	60 120
Diversen	47	60 "	48
Totaal . . .	f 70,466	60 f 179,446	o f 212,751

De voortbrengselen van China en Siam hebben bestaan in :

	1846	1847	1848
Aardewerk en porselein	f 7,792	o f 7,565	o f 7,578
Droogerijen en medicijnen	682	60 2,086	o 2,890
Garen (in soorten)	"	"	5,355
Gouddraad	2,776	o 2,844	o 20
Houtwerk	1,108	o 813	o 484
Koperwerk	"	2,730	o 46,489
Kramerijen	7,359	60 7,654	o 6,393
Pannen (Stalen)	3,221	60 3,685	o 5,342
Tabak	378	o 350	o 2,829
Thee	1,878	60 24,828	60 1,214
IJzerwerk	3,319	o 786	60 3,679
Transporteren . . .	f 28,515	o f 53,342	o f 82,273

Per transport. . . f	28,515	o	f	53,342	o	f	82,273	60
Zijde (Ruwe)	12,442	o		4,520	o		11,214	o
» (Goederen)	2,461	o		1,620	o		915	o
Diversen	2,234	60		3,747	60		4,369	60
Totaal. . . f	45,652	60	f	63,229	60	f	98,772	o

De voortbrengselen van den Oost-Indischen Archipel hebben bestaan in :

	1846		1847		1848			
Anijs	f 12,390	60	f	9,423	o	f	3,249	o
Arak	15,246	o		14,330	o		12,262	o
Eetwaren	4,662	o		9,322	o		13,529	o
Gambier	21,327	o		8,788	o		17,908	o
Goud- en zilverwerk	»			14,490	o		2,983	o
Houtwerk	537	o		951	o		58,554	o
Hout (Sandel- en wortel-)	»			17,058	o		8,720	o
Haaiinnen	2,039	60		3,273	o		260	o
Katoen (Ruwe)	6,641	o		11,325	60		2,161	o
Koffij	12,411	60		137,051	60		68,077	o
Koperwerk	10,625	50		36,631	o		19,005	o
Kramerijen	3,380	o		2,288	o		13,453	o
Lijnwaden	36,082	60		106,767	o		177,646	o
Medicijnen en droogerijen	1,319	60		1,973	o		1,719	o
Oliteiten en reukwerken	2,131	o		5,235	90		9,142	o
Olie (Klapper-)	»			1967	o		2,993	o
Paarden	22,630	o		30,744	60		43,765	o
Paarlen	»			2,000	o		»	
Perle d'amour	5,321	60		96,040	o		112,674	o
Rotting	445	60		5,169	o		13,838	o
Rijst	21,388	60		134,446	60		107,774	o
Schildpad (karet)	22,578	60		106,042	o		114,842	o
Specerijen	8,530	60		28,431	60		24,329	60
Suiker	1,146	60		2,941	60		4,974	60
Tabak	30,716	60		20,543	o		37,043	60
Triepang	101,654	60		248,235	o		237,987	o
Vogelnestjes	1,601	o		25,250	o		39,522	o
Was	43,941	o		135,330	o		71,817	o
IJzerwerk	2,719	o		16,648	60		15,879	60
Diversen	4,904	o		10,737	o		20,940	o
Totaal. . . f	396,379	110	f	1,303,429	30	f	1,257,047	o

De uitvoer heeft plaats gehad in :

	1846		1847		1848	
Onder Nederlandsche vlag	f 819,884	76	f 1,515,911	30	f 1,589,919	0
» Engelsche »	»	»	238,668	30	297,043	60
» Fransche »	»	»	»	»	44,267	0
» Portugesche »	41,065	60	162,695	0	148,013	0
» Balische »	6,859	60	15,310	60	25,051	60
Totaal. . .	f 867,809	79	1,932,585	0	f 2,104,294	0

De uitvoer van specien heeft plaats gehad onder :

	1846		1847		1848	
	Goud en zilver.	Koper.	Goud en zilver.	Koper.	Goud en zilver.	Koper.
Nederlandsche vlag	f 7,490	25	f 233,644	61	f 34,601	60
Engelsche »	»	»	32,420	0	»	112,393
Balische »	»	»	1,366	0	»	»
Totaal. . .	f 7,490	25	f 235,010	61	f 67,021	60
					f 64,100	f 145,993
Totaal. . .	f 242,500	86	f 131,121	60	f 184,540	

Gedurende de jaren zijn van Makassar vertrokken :	1846		1847		1848	
	Schepen.	Lasten.	Schepen.	Lasten.	Schepen.	Lasten.
Europeesch getuigde schepen	31	2410 ⁵	49	4247 ⁵	50	5111 ⁵
Inlandsch » vaartuigen	1293	5176 ⁵	1525	5695	3106	7075
Te zamen. . .	1324	7587	1574	9942⁵	3156	12186⁵

Daarvan zijn vertrokken :

	1846		1847		1848	
	Schepen.	Lasten.	Schepen.	Lasten.	Schepen.	Lasten.
Onder Nederlandsche vlag	26	2118	35	3209	34	3121 ⁵
» Engelsche »	1	12 ⁵	6	475	7	801
» Fransche »	»	»	»	»	1	241
» Portugesche »	1	137 ⁵	1	133	1	187
» Balische »	3	142 ⁵	2	55	5	520
Inlandsche vaartuigen onder Ne- derlandsche en diverse Aziatische vlaggen	1293	5176 ⁵	1530	6070 ⁵	3108	7316
Te zamen. . .	1324	7587	1574	9942⁵	3156	12186⁵

Daarvan zijn vertrokken :

	1846		1847		1848			
	Schepen.	Lasten.	Schepen.	Lasten.	Schepen.	Lasten.		
Naar Europa	"	"	1	124	"	"		
» Java en Madura	19	993	39	2046 ⁵	22	1791 ⁵		
» Riouw en Singapore	35	486	34	753	39	1018		
» Bali	68	923 ⁵	62	1007 ⁵	42	663		
» Nieuw-Holland	69	703 ⁵	70	682 ⁵	62	623		
» Macao en China	1	137 ⁵	2	306	3	450 ⁵		
» Sumbawa	45	435 ⁵	50	525	37	264 ⁵		
» Molukkos en Timor Koe- pang	75	1736 ⁵	110	1902	125	2707		
» de kust van Borneo	3	13	6	197 ⁵	9	258 ⁵		
» Celebes	{ Plaatsen gelegen onder het ressort van Makassar		950	1867 ⁵	1122	1992	2796	4319 ⁵
	{ Idem buiten het ressort		59	291	78	406 ⁵	21	19
Te zamen. .	1324	7587	1574	9942 ⁵	3156	12186 ⁵		

Deutsches Reich

1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42
43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63
64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84
85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105

Mededeelingen betreffende de Kolonien.
(Art. 60 der Grondwet.)

BIJLAGE V.

N°. 22.

OVEREENKOMST van wege en in naam van het Gouvernement van *Nederlandsch Indie* gesloten door den Luitenant-Kolonel *J. van Swieten*, Ridder van de Militaire Willems-orde 3de klasse, belast met het beleid en de behandeling der staatkundige aangelegenheden van *Balie* en *Lombok*,

en

Zijne Hoogheid *Dewa Agong Poetra*, Keizer van de eilanden *Balie* en *Lombok*, Vorst van *Klonkong*, voor zich en zijne opvolgers.

Artikel een.

De Soesoehoenan van *Klonkong* verklaart, dat het Rijk van *Klonkong* een gedeelte uitmaakt van *Nederlandsch Indie*, en gevolgelyk als zoodanig geplaatst is onder de opperheerschappij van *Nederland*.

Zoo te land als ter zee zal de Nederlandsche vlag worden gevoerd boven die van den Soesoehoenan van *Klonkong*.

Artikel twee.

De Soesoehoenan van *Klonkong* belooft dit land nimmer aan eenige blanke natie anders dan de Nederlanders te zullen overgeven, noch met dezelve eenige verbindtenis te zullen aangaan, zonder toestemming van het Nederlandsch Gouvernement.

Artikel drie.

De Soesoehoenan van *Klonkong* zal geene brieven, geschenken of gezantschappen zenden naar andere natien of van andere natien ontvangen, zonder voorkennis van het Nederlandsch Gouvernement.

Artikel vier.

De Soesoehoenan van *Klonkong* verbindt zich, niet toe te laten dat Europeänen zich, zonder voorkennis en toestemming van het Nederlandsch Gouvernement of deszelfs vertegenwoordiger op *Balie*, binnen zijn gebied vestigen, en dat hij, indien daartoe pogingen worden gedaan, kennis zal geven aan het Nederlandsch Gouvernement.

Artikel vijf.

De Soesoehoenan van *Klonkong* zal aan alle Europeanen, die met toestemming van het Nederlandsch Gouvernement zich binnen zijn grondgebied vestigen, bescherming verleen en voor personen en eigendommen.

Artikel zes.

Het Nederlandsch Gouvernement zal naar *Klonkong* kunnen zenden een gevolmagtigde, om aldaar te verblijven.

Artikel zeven.

Wanneer vaartuigen uit het Rijk van *Klonkong*, voorzien van behoorlijke passen, in de haven van *Nederlandsch Indie* komen, zullen zij worden behandeld als de vaartuigen van alle andere bevriende Indische Vorsten.

Artikel acht.

De Soesoehoenan van *Klonkong* zal doen slechten alle versterkingen tegen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement opgeworpen.

Artikel negen.

Wanneer het Nederlandsch-Indisch Gouvernement onverhoopt in oorlogsramp mogt gewikkeld worden, zal de Soesoehoenan van *Klonkong* hetzelfde naar vermogen bijstaan.

Artikel tien.

De Soesoehoenan van *Klonkong* zal niet toelaten, dat zijne onderdanen bedrijven zeeroof, en niet dulden dat zeeroovers zich in zijn Rijk ophouden of het geroofde aldaar verruilen of verkoopen.

Artikel elf.

De Soesoehoenan van *Klonkong* doet bij deze voor altoos en onherroepelijk afstand van het regt, bekend onder den naam van *tawang karang* (klipregt).

Als een gevolg daarvan, belooft hij, Soesoehoenan van *Klonkong*, dat voortaan aan alle schepen en vaartuigen, die ongelukkig genoeg mogten zijn, om te stranden op de kusten der landen onder zijn gebied gelegen, mitsgaders aan derzelver opvarenden, alle mogelijke hulp en bijstand zal verleend worden, zoo als zulks in alle landen onder het Nederlandsch gebied wordt in acht genomen.

Artikel twaalf.

Voor het redden van goederen zal worden te goed gedaan een bergloon van 15 ten honderd als minimum, en 50 ten honderd als maximum van de waarde der geredde goederen.

Het minimum van 15 ten honderd zal alleen worden aangenomen voor goederen, welker bewaring met slechts geringe moeite en zonder gevaar is vergezeld geweest.

Daarentegen zal 50 ten honderd moeten worden toegestaan, wanneer, bij voorbeeld, gezonkene zaken van den grond zijn opgedoken, en dat daarmede werkelijk levensgevaar of zware onkosten zijn gepaard gegaan. Voorts zal de hoegrootheid van het bergloon in elk geval, naar den boven aangegeven maatstaf, altijd in aanmerking nemende het meerdere of mindere levensgevaar en meerdere of mindere moeite en kosten, waarmede de redding der goederen is bewerkstelligd geworden, door eene commissie van arbitrage worden uitgewezen.

Deze commissie zal bestaan uit:

een lid van wege het Nederlandsch-Indisch Gouvernement;

een lid van wege den Soesoehoenan van *Klonkong*, en

een lid van wege het gestrande schip.

Wanneer vaartuigen, op Indische wijze getuigd, mogten stranden, zullen er slechts worden benoemd twee personen: een door den Soesoehoenan van *Klonkong* en een door den schipper van het vaartuig, of den eigenaar van hetzelfde.

Wanneer de belanghebbenden zich met deze begrooting bezwaard achten, zal dezelve onderworpen worden aan den Gouverneur-generaal van *Nederlandsch Indie*, die in de zaak zal beslissen.

Artikel dertien.

De Soesoehoenan van *Klonkong* zal in zijn Rijk tegengaan den roof en den handel van menschen, en den uitvoer van slaven.

Artikel veertien.

De Soesoehoenan van *Klonkong* zal niet toelaten in zijn Rijk misdadigers of soldaten uit eenig ander gedeelte van *Nederlandsch Indie* onvlugt. Bij opvraag zal hij die opsporen en uitleveren aan het *Nederlandsch Gouvernement*.

Artikel vijftien.

Het *Nederlandsch-Indisch Gouvernement* verklaart, dat, zoolang de Soesoehoenan van *Klonkong* op het eiland *Balie* het vorenstaande getrouwelijk zal nakomen, geenerlei pogingen door hetzelfde zullen worden aangewend, om zich in dat land neder te zetten, dan wel zich met het inwendige bestuur aldaar te bemoeijen, welk bestuur integendeel bij deze geheel aan den Soesoehoenan van *Klonkong* wordt overgelaten.

Artikel zestien.

Door dit verbond zijn vervallen alle vroegere verbonden tusschen het *Nederlandsch Gouvernement* en den Soesoehoenan van *Klonkong* gesloten.

Aldus overeengekomen, vier malen geschreven, geteekend en gezegeld in tegenwoordigheid der rijks-grooten van het Rijk van *Klonkong*, op heden den 13den Julij 1849, zijnde de dag Soekra poen tambir van de maand Karo van het jaar 1795 der Balinesche jaartelling.

(get.) VAN SWIETEN.

Ter ordonnantie,

De Kapitein-Adjudant, belast met de Balische Zaken,

(get.) T. VAN CAPELLEN.

Hieronder volgen de handteekeningen in de Balinesche taal geschreven.

(Lager stond:)

De bovenstaande handteekeningen, in de Balinesche taal geschreven, zijn die van den vermoedelijken troonopvolger *Dewa Agong Ketoet Agong*, die met het zegel van den regerenden Vorst *Dewa Agong Poetra* gezegeld heeft, en met een kruis heeft geteekend, en van de rijks-grooten van *Klonkong*: *Padenda Madeh Rai*, en *Srie padoeka Ratoe Ketoet Agong Mengoei*.

Mij bekend,

De Kapitein-Adjudant, belast met de zaken van Balie,

(get.) T. VAN CAPELLEN.

Deze tegenwoordige overeenkomst is bekrachtigd op den vijf en twintigsten Augustus des jaars een duizend acht honderd negen en veertig.

*De Minister van Staat,
Gouverneur-generaal van Nederlandsch Indie,*

(get.) ROCHUSSEN.

Ter ordonnantie van Zijne Excellentie,

De Algemeene Secretaris,

(get.) C. VISSCHER.

Section 1

The first section of the Act is...

Section 2

The second section of the Act...

Section 3

The third section of the Act...

Section 4

The fourth section of the Act...

Section 5

The fifth section of the Act...

Section 6

The sixth section of the Act...

Section 7

The seventh section of the Act...

Section 8

The eighth section of the Act...

Section 9

The ninth section of the Act...

Section 10

The tenth section of the Act...

Section 11

The eleventh section of the Act...

Section 12

The twelfth section of the Act...

Section 13

The thirteenth section of the Act...

Div

Ne

Op

Di

Ne

Op

BIJLAGE W.

N°. 23.

ALGEMEEN OVERZIGT van de Plantagien en hare Bevolking,
op ultimo December 1848.

GETAL PLANTAGIEN EN GRONDEN IN ELKE DIVISIE.												
	Suiker.	Koffij.	Koffij en Katoen.	Koffij en Cacao.	Cacao.	Katoen.	Tabak.	Hout.	Hout en Kost.	Rijst.	Kost.	TOTAAL.
Divisie Boven-Suriname en Thorarica.	21	1	»	»	»	»	»	6	»	»	4	32
» Para	10	3	»	2	»	»	»	11	»	»	23	49
» Beneden-Commewijne . . .	6	17	»	»	»	»	»	»	»	»	5	28
» » Cottica	10	21	1	1	»	7	»	»	»	»	1	41
» Matappica	4	11	2	»	»	5	»	»	»	»	1	23
» Boven-Commewijne	19	1	»	»	»	»	»	2	»	1	»	23
» » Cottica en Perica . . .	14	16	»	»	»	4	»	»	»	»	1	35
» Saramacca	3	7	»	3	3	»	»	4	»	»	7	27
Nederdistrict Nickerie	5	4	»	»	»	1	»	»	»	»	1	11
Opperdistrict Nickerie	1	»	»	»	»	14	»	»	»	»	»	15
	93	81	3	6	3	31	»	23	»	1	43	284

GETAL DER IN CULTUUR ZIJNDE AKKERS.												
	Suikerriet.	Koffij.	Koffij en Katoen.	Koffij en Cacao.	Cacao.	Katoen.	Tabak.	Cochenille Nopal.	Rijst.	Kost.	TOTAAL.	Getal akkers, weilanden, onbewerkte en verlaten gronden.
Divisie Boven-Suriname en Thorarica.	3915½	217½	»	»	67½	»	»	»	»	1312½	5513	17566
» Para	1937½	356½	»	90	22½	»	»	»	119	1367	3892½	14052
» Beneden-Commewijne . . .	1931	2329	»	»	15	»	»	1	2	1004	5282	15617
» » Cottica	2236½	3368½	328	»	6	2057	»	»	»	1832½	9828½	9448
» Matappica	733	1327	730	»	»	1349	»	»	»	794½	4933½	18880
» Boven-Commewijne	2852	77	»	»	»	»	»	»	80	792	3801	24013
» » Cottica en Perica . . .	2080½	1714½	»	»	»	1883	»	»	»	907	6585	23825
» Saramacca	760	1072	»	180	338	½	»	7	53	714	3124½	3302
Nederdistrict Nickerie	1966	262	»	»	5	215	»	»	»	722	3170	2627
Opperdistrict Nickerie	467	»	»	»	»	3603	»	»	»	1010	5080	4689
	18879	10724	1058	270	454	9107½	»	8	254	10455½	51210	134019

VERREKENE PRODUCTEN EN GELDSWAARDIG BEDRAG DERZELVE.

	Ponden.	Gallons.	Gallons.	Gallons.	Ponden.	Ponden.	Ponden.	Ponden.	GELDSWAARDIG BEDRAG	
									DER	PRODUCTEN.
SUIKER.	RTM	PROEFOU- DEND.	DRAM	PROEFOU- DEND.	MELASSIE.	KOFFIJ.	CACAO.	KATOEN.		
Divisie Boven-Suriname en Thorarica	5,253646	5751	43685	263689	21445	"	"	"	Suiker . . .	f 1,663,222.17 ¹³ / ₁₆
" Para	3,182400	"	23708	142267	55788	17500	"	"	Rum proefhoud.	77,203,261 ¹ / ₄
" Beneden-Commewijne	2,324583	16506	27392	90020	246326	"	"	"	Dram proefhoud.	190,920.68 ³ / ₄
" " Cotica	3,763268	19823	21822	154048	309208	6000	228112	228112	Melassie	28,748.49 ⁵ / ₈
" Matappica	733000	75	11557	44680	147418	"	107945	107945	Koffij	318,513.36
" Boven-Commewijne	4,257708	"	33588	200807	5275	"	"	"	Cacao	23,444.37
" " Cottica en Perica	2,597883	"	27912	121099	410226	"	113342	113342	Katoen	179,850.90 ¹ / ₂
" Saranacca	1,375573	7678	17221	49165	128762	126754	"	"	Rum	83 c. " gallon.
Nederdistrict Nickerie	3,444402	18350	14280	126688	36928	1000	3000	3000	Dram	83 c. " "
Opperdistrict Nickerie	1,079700	24000	6800	18000	"	"	312924	312924	Melassie	22 c. " "
	28,012163	92183	227965	1,210463	1,355376	151254	765323		Koffij	23 ¹ / ₂ c. " pond.
									Cacao	15 ¹ / ₂ c. " "
									Katoen	23 ¹ / ₂ c. " "

Aanmerkingen.

Onder deze opgaven zijn begrepen de producten van de gouvernements-plantagien Catharina Sophia en Mijn Vennak aan de Saranacca.

Onder dezen staat zijn niet begrepen de producten van 14 plantagien waarvan de statistieke opgaven niet zijn ontvangen.

De berekening der waarde van de producten is geschied naar den gemiddelen prijs, door het Gouvernment in het jaar 1848 ter heffing van de uitgaande regten bepaald, namelijk:

Suiker 5¹⁵/₁₆ c. per pond.

Rum 83 c. " gallon.

Dram 83 c. " "

Melassie 22 c. " "

Koffij 23¹/₂ c. " pond.

Cacao 15¹/₂ c. " "

Katoen 23¹/₂ c. " "

PLANTAGIE - SLAVEN.

	Officieren of bastiaans.	Ambachtslieden en fabriekwerkers.	Tot veldwerk geschikt.		Huisbedienden.				Creolen (in Suriname geboren slaven).				Bejaarden, door lichaamsgebreken of andere redenen tot werken ongeschikt.		TOTAAL.
			Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Werkbaar.		Tot werken ongeschikt.		Mannen.	Vrouwen.	
									Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.			
Divisie Boven-Suriname en Thorarica.	86	415	597	759	12	132	32	46	121	96	451	401	284	377	3809
» Para.	56	201	474	612	3	99	38	34	201	157	386	351	164	226	3002
» Beneden-Commewijne . . .	59	277	480	565	1	99	27	28	113	72	301	315	164	220	2712
» » Cottica	125	415	948	1195	9	190	47	40	253	223	677	653	370	426	5571
» Matappica	59	187	402	536	7	102	21	21	115	83	295	330	136	220	2514
» Boven-Commewijne	69	434	415	573	1	96	23	28	108	73	292	306	158	241	2817
» » Cottica en Perica. . .	88	366	610	840	7	146	31	27	136	88	379	453	206	295	3672
» Saramacca	44	100	334	336	4	56	20	14	47	44	138	165	128	125	1555
Nederdistrict Nickerie. . . .	25	88	226	338	5	27	10	8	104	80	130	122	73	49	1285
Opperdistrict Nickerie. . . .	28	65	383	365	9	23	11	10	107	87	256	213	101	116	1774
	639	2548	4869	6119	58	961	260	256	1305	1003	3305	3309	1784	2295	28711

PARTICULIERE SLAVEN. (*)

	Officieren of bastiaans.	Ambachtslieden en fabriekwerkers.	Tot veldwerk geschikt.		Huisbedienden.				Creolen.				Bejaarden, door lichaamsgebreken of andere redenen tot werken ongeschikt.		TOTAAL der particul. slaven op de plantag. aanwezig.
			Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Werkbaar.		Tot werken ongeschikt.		Mannen.	Vrouwen.	
									Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.			
Divisie Boven-Suriname en Thorarica.	3	44	111	104	5	24	11	7	34	16	71	60	41	64	595
» Para.	5	38	127	133	4	33	14	12	20	17	55	45	17	34	554
» Beneden-Commewijne . . .	1	63	121	133	2	10	6	6	20	19	78	66	32	30	587
» » Cottica	1	27	61	49	1	9	2	4	15	8	32	29	9	11	258
» Matappica	6	24	63	60	2	12	1	3	14	24	33	54	17	40	353
» Boven-Commewijne	2	25	36	19	1	4	4	1	4	»	10	10	9	10	135
» » Cottica en Perica. . .	1	55	61	64	3	9	1	5	9	5	30	24	27	19	313
» Saramacca	2	20	87	68	»	15	7	3	12	5	32	23	9	10	293
Nederdistrict Nickerie. . . .	»	26	123	103	3	13	3	1	13	11	37	37	16	10	396
Opperdistrict Nickerie. . . .	»	8	50	47	2	9	4	3	16	17	20	18	10	10	214
	21	330	840	780	23	138	53	45	157	122	398	366	187	238	3698

(*) Onder particuliere slaven worden verstaan de zoodanigen, die op de slaven-registers bekend staan ten name van

BILAGE X.

N°. 24.

STAAT van den Vestapel der kolonie Suriname, op den 31sten December 1848.

	RUNDVEE.			Paarden.	Mullezels.	Ezels.	Varkens.	Schapen.	Geiten.
	Bullen, koeijen en kalveren.	Ossen.	TOTAAL.						
De stad Paramaribo en derzelver buiten-wijken	566	40	606	17	18	55	183	146	45
Divisie Boven-Suriname en Thorarica.	451	21	472	23	25	1	517	356	56
" Para	694	185	879	43	4	27	525	356	69
" Beneden-Commewijne	455	"	455	10	4	4	700	257	55
" " Cottica	892	37	929	35	2	17	1189	720	127
" Matappica	397	9	406	8	1	11	566	274	121
" Boven-Commewijne	272	37	309	7	"	"	442	160	120
" " Cottica en Perica.	468	2	470	1	1	5	424	449	91
" Saramacca.	213	4	217	4	4	"	376	80	23
Nederdistriet Nickerie	187	"	187	25	7	70	190	95	97
Oppeerdistriet Nickerie	907	2	909	18	"	9	441	531	122
	5502	337	5839	191	66	99	5553	3424	926

ZITTING 1849 — 1850 — (XXXVI.)

Mededeelingen betreffende de Kolonien.
(Art. 60 der Grondwet.)

BIJLAGE V.

N°. 25.

OVERZIGT

VAN DEN

HANDEL EN DE SCHEEPVAART

DER

KOLONIE SURINAME,

gedurende 1848.

OVERZIGT van den Handel en de Scheepvaart

De INVOER, daaronder begrepen die voor rekening van het Gouvernemente waarde van f1,692,581.94, gelijk dit in de bijzonderheden

A. STAAT

INGEVOERDE GOEDEREN.	UIT NEDERLAND.	
	Hoeveelheid.	Waarde.
Aardewerk, glaswerk en porselein.		f 10,939.50
Bier	66859 kannen,	7,305.20
Bloem		
Boter.	109721 pond,	54,860.50
Confituren en banketwerk.		2,041.50
Cement	1969 vaten, benevens 2 vaten ijzercement,	10189.20
Genever en sterke dranken	(1.)	110,591.40
Geneesmiddelen		9,971.00
Gereedschappen en machinerien		52,994.80
Hoepels.	24192 bossen, 73 bossen fuik en 84 pond ijzeren,	19,654.50
Huisraad en meubelen.		2,574.00
Kalk.	4129 vaten metsel- en 285 pot- ten suikerkalk,	24,200.00
Kleederagien		80,171.30
Kramerijen.		3,452.00
Kaas (diverse soorten)	110881 pond,	22,176.20
Lederwerk.		632.30
Lichtstoffen	33765 kan olie en 3177 pond kaarsen,	22,581.20
Materialen.		67,957.90
Manufacturen		224,362.40
Provisien.		45,750.70
Parfumerien en quincaillerien.		1,532.00
Schrijf- en kantoorbehoefden.		3,111.00
Transporteren		f 777,048.60

vernement, en de invoer door het Entrepôt in de Kolonie, heeft beloopt
 blijkt uit den volgenden

VAN DEN INVOER.

UIT NOORD-AMERIKA.		UIT DE NABURIGE KOLONIEN. (6)		TOTALE INVOER.
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Waarde.
	f 123.50		f 77.00	f 11,140.00
4 vaten ale, 252 flesschen cider, en 240 flesschen whisky,	307.50	19670 kannen en 2688 flesschen benevens 3060 flesschen por- teren 576 flesschen ale,	5,520.00	13,132.70
5737 vaten en 180 pond,	93,872.00	1013 vaten,	14,202.00	108,074.00
	1,488.50		586.00	54,860.50
		11 vaten,	110.00	4,116.00
914 kan brandewijn,	710.00	(3.)	4,510.00	10,299.20
	1,864.12		224.00	115,811.40
	7,097.41		2,825.00	12,059.12
		100 bossen,	80.00	62,917.21
	3,541.90			19,734.50
100/2 vaatjes suikerkalk,	450.00	160 potten suiker- en 100 vaten metsel-kalk,	4,215.00	10,330.90
	686.35		1,560.00	26,210.00
			10,695.50	91,553.15
148 pond leder,	52.50	730 pond,	240.00	3,452.00
60427 pond smeer- en 6942 pd. spermacetie-kaarsen, 6459½ gall. olie en 108 gros lucifers.	31,236.25	2682 pond kaarsen en 340 kan olie,	1,290.50	22,176.20
	48,186.55			924.80
	5,676.10		5,711.50	55,107.95
	51,466.89		5,886.30	121,855.95
			29,135.90	235,924.80
			324.00	126,353.49
22 riem papier en 12 fless. inkt,	97.00	3½ riem papier,	17.50	1,856.00
				3,225.50
	f 246,956.57		f 87,210.20	f 1,112,115.37

INGEVOERDE GOEDEREN.	UIT NEDERLAND.	
	Hoeveelheid.	Waarde.
Per transport	f 777,048.60
Steenen.	2195 $\frac{1}{4}$ mille metsel-, 20 vaten vuurvaste- en 38 vaten kalk- steen,	22,085.50
Sigaren	204 $\frac{1}{2}$ mille,	3,122.50
Suiker	7084 $\frac{1}{2}$ pond, benevens 285 pond kandij,	1,647.50
Spek (gezouten en rook-)	47494 pond,	13,109.40
Tabak en snuif	32676 pond tabak,	5,359.50
Touwwerk.		3,381.50
Vee		
Vleesch (gezouten en rook-)	30741 pond,	5,802.20
Visch (gezouten)		
Verwwaren		30,309.50
Wijnen	70880 kannen en 216 flesschen champagne,	32,304.30
Zeep.	2529 pond,	507.50
Zout.	58682 pond,	1,111.10
Diverse goèderen.		10,607.50
TOTAAL		f 906,396.60

- (1) Genever 202158 kannen, brandewijn 25426 kannen, likeuren 581 kannen en 24 flesschen.
- (2) Bakkeljaauw 2,058281 pond, makreel 419410 pond, haring 301400 pond, bokking 17460 pond en
- (3) Rum 823 gallons, brandewijn 235 gallons, cognac 120 flesschen, absinth 96 flesschen, likeuren 388
- (4) Bakkeljaauw 163567 pond, makreel 16560 pond, haring 12260 pond, zalm 1651 pond.
- (5) Roode wijn 14011 kannen, champagne 822 flesschen, muscaat 156 flesschen, madera 3 vaten, $\frac{1}{4}$ pijp
- (6) Hieronder is begrepen eene lading uit Hamburg ter waarde van f 9459.

UIT NOORD-AMERIKA.		UIT DE NABURIGE KOLONIËN: (6.)		TOTALE INVOER.
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Waarde.
.	f 246,956.57	f 87,210.20	f 1,112,115.37
10 mille,	200.00	56 $\frac{1}{5}$ mille,	724.00	23,009.50
156 $\frac{1}{2}$ mille,	1,472.75	378 $\frac{1}{2}$ mille,	3,869.50	8,464.75
212 pond kandij,	88.25	368 pond,	80.50	1,816.25
2204 $\frac{1}{2}$ vaten à 180 pond,	75,764.95	238 vaten à 180 pond en 100 pond,	7,309.00	96,183.35
7395 $\frac{1}{2}$ pond tabak en 60 flesschen snuif,	7,883.00	2873 pond tabak en 18 flesschen snuif,	323.50	13,566.00
7168 pond touwwerk en 4110 pond breeuwwerk,	3,908.50	400 pond touw- en 100 pond breeuwwerk,	294.00	7,584.00
20 paarden en 44 ezels,	16,800.00	10 ezels, 56 schapen en 4 horenbeesten,	1,360.00	18,160.00
2560 vaten à 180 pond,	57,951.62	3090 pond en 150 blikken,	842.00	64,595.82
(2)	209,997.90	(4)	14,721.10	223,819.00
	2,136.90		1,000.00	33,446.40
	845.00	(5)	9,063.50	42,212.80
73078 pond,	14,653.65	32693 pond,	6,451.20	21,612.35
173500 pond,	3,875.00	322510 pond,	6,518.50	11,504.60
	2,676.25		2,208.00	15,491.75
.	f 644,210.34	f 141,975.00	f 1,692,581.94

en zalm 3110 pond.
388 flesschen.

pijp Sicilie-wijn.

Hetgeen op den voorgaanden staat onder de rubriek *Provisien* is

B. SPECIFICATIE DER ARTIKELEN, OP DEN

ARTIKELEN.	UIT NEDERLAND.	
	Hoeveelheid.	Waarde.
Aardappelen	189350 pond,	f 8,467.50
Appelen.		
" (gedroogde).	784 pond,	130.00
Ajuin of uijen.	23900 pond,	2,390.00
Ansjovis	93 potten en 12 flesschen,	225.00
Augurken	30 kelders,	360.00
Azijn.	32 manden en 19293 kannen,	2,536.00
Besluit en hard brood	10209 pond,	1,371.00
Boonen		
Boter.		
Carbonade (ingelegde)	106 pond,	48.00
Eetwaren (diverse blikjes ingelegde).		
Erwten (diverse soorten)		
Garst.	1600 pond,	160.00
Gort	46615 pond,	4,661.50
Groenten (ingelegde).	633 vaatjes,	2,274.00
Hammen.	17643 pond,	4,422.50
Haring	607 vaatjes en 12 potten,	724.50
Kaas		
Koren		
Korenmeel		
Kreeften (ingelegde).		
Kruidenierswaren		552.50
Macaroni		
Transporteren		f 28,322.50

zaamgevat, wordt gedetailleerd aangewezen in de onderstaande

STAAT VAN INVOER BEGREPEN ONDER "PROVISIEN."

UIT NOORD-AMERIKA.		UIT DE NABURIGE KOLONIEN.	
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
		6 vaten en 31 manden,	f 74.00
52½ vaten,	f 281.00	5 mandjes,	10.00
95393 pond,	11,679.28	4070 pond,	407.00
72 pinten,	7.50	700 kannen,	155.00
beschuit 486 vaten,	6,326.00	beschuit 31 vaten en 12 trommels,	449.00
200 pond,	10.00	20370 pond,	2,037.00
		5081 pond,	2,246.50
			60.50
		2410 pond,	482.00
300 pond,	3000		
30905 pond,	7,212.75	710 pond,	142.00
75 pond,	15.00	865 pond,	148.00
100 vaten,	500.00	200 vaten,	1,000.00
3 dozijn,	15.00	126540 pond,	3,985.00
		25 mandjes,	95.00
	f 26,176.53		f 11,291.00

UIT NEDERLAND.

ARTIKEL EN.

Hoeveelheid.

Waarde.

ARTIKEL EN.	Hoeveelheid.	Waarde.
Per transport		f 28,322.50
Meel.	10057 pond,	1,028.00
Mosterd.		
Nagelen.		
Oesters		
Olie (zoete)	3182 kannen,	2,860.00
Olijven.		
Peper (zwarte)		
Petits-pois		
Pindas		
Rapen en bieten.		
Reuzel :		
Ribben (gerookte)	269 pond,	79.50
Rolpens (ingelegde).	1011 pond,	335.00
Rijst.		
Sardines	174 blikken,	348.00
Stokvisch	5270 pond,	1,097.00
Stroop		
Thee.	2531 pond,	5,062.00
Tongen		
Vermicelli :		
Visch (gezouten).	12893 pond,	902.50
Walnoten		
Worst en saucijzen	22770 pond (gezouten),	5,214.20
Wortelen :		
Yams.		
Zalm.		
Zuurgoed	16 kisten, 14 vat. en 39 kelders,	502.00
TOTALEN		f 45,750.00

UIT NOORD AMERIKA.

UIT DE NABURIGE KOLONIEN.

UIT NOORD AMERIKA.		UIT DE NABURIGE KOLONIEN.	
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
	f 26,176.53		f 11,291.00
		125 vaten,	1,250.00
21 kistjes en 32 dozijn flesschen,	659.50	50 pond,	10.00
6 kistjes,	91.00		
108 flesschen,	136.50	2196 flesschen,	2,196.00
285 potten,	295.00		
320 pond,	96.00	1073 pond,	268.00
		36 doosjes en 200 pond,	120.00
200 $\frac{1}{4}$ vaatjes bieten en 6 vaten rapen,	2,032.50	30 vaten,	300.00
355 $\frac{1}{4}$ pond,	7,104.80	8125 pond,	1,625.00
94833 pond,	11,702.66	106479 pond,	10,647.90
		16 kisten en 380 blikjes,	1,146.00
		172 pond,	34.00
118 $\frac{1}{2}$ pond,	2,290.40	24 pond,	48.00
36 vaatjes,	584.50		
		20 mandjes,	120.00
6 vaten,	70.00		
		80 pond saucijzen,	16.00
18 vaten,	135.00		
		3 vaten,	10.00
		6 blikken,	12.00
132 flesschen,	92.50	72 flesschen,	42.00

De UITVOER, met inbegrip van dien voor rekening van
van f 3,032,759.87, en is vervat in

C. STAAT VAN DE

UITGEVOERDE GOEDEREN.	NAAR NEDERLAND.	
	Hoeveelheid.	Waarde.
Aardewerk		
Arrowroot en gomma.	9699 pond,	f 969.90
Bananen		
Bloem		
Confituren.		
Genever en sterke dranken		
Gereedschappen		
Houtwerk en planken	308 p. divers vierkant hout en 40 p. planken,	4,738.00
Kakao	770 pond,	136.40
Katoen (schoone).	462120 pond,	109,944.20
Katoen (vuile)	12235 pond,	1,413.90
Koffij (heele)	1,236485 pond,	261,521.88
Koffij (gebroken)	130960 pond,	17,572.57
Kleederagien		
Koper (oud)	18425 pond,	7,370.00
Kwassiehout :	51350 pond,	3,081.00
Lichtstoffen		
Lood (oud).	243 pond,	24.30
Manufacturen.		
Materialen.		
Melassie	1167 gallons,	233.40
Oranjeschillen.	1478 pond,	147.80
Provisien en eetwaren.		
Rum.	72370 gallons,	61,086.55
Transporteren		f 468,240.65

ing van het Gouvernement, heeft bedragen eene geldswaarde
 evat in den ondervolgenden

VAN DEN UITVOER.

NAAR NOORD-AMERIKA.		NAAR DE OMLIGGENDE KOLONIEN. (5.)		TOTALE UITVOER.
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Waarde.
		305 gros aarden pijpen,	f 473.50	f 473.50
623 pond,	f 62.30			1,032.20
185 bossen,	37.00			37.00
		515 vaten à 180 pond,	9,150.00	9,150.00
		2 kistjes,	20.00	20.00
2152½ kannen genever,	655.30	(1)	85.473.50	86,128.80
			1,310.00	1,310.00
5 p. letterhout,	25.00		8,005.00	12,768.75
118025 pond,	19,177.15	2915 pond,	350.00	19,664.05
23305 pond,	6,007.50	227745 pond,	55,869.50	171,821.20
4170 pond,	500.40	27710 pond,	3,546.20	5,460.50
50551 pond,	10,910.15	1344 pond,	268.90	272,700.93
2046 pond,	267.78	2525 pond,	328.22	18,168.57
			3,714.00	3,714.00
9268 pond,	3,707.30	1378 pond,	551.00	11,628.30
		24540 pond,	1,472.40	4,553.40
		(2)	5,223.00	5,223.00
5299 pond,	1,059.80			1,084.10
			390.00	390.00
			636.00	636.00
955522 gallons,	204,410.95	5069 gallons,	1,013.90	205,658.25
				147.80
			16,784.70	16,784.70
1126 gallons,	900.80			61,987.35
	f 247,721.43		f 194,579.82	f 910,542.40

UITGEVOERDE GOEDEREN.	NAAR NEDERLAND.	
	Hoeveelheid.	Waarde.
Per transport		f 468,240.65
Rijst	450 pond,	36.00
Sigaren.	10172 stuks,	101.72
Spek (gezouten)		
Suiker	33,174250 pond,	2,014,103.82
Tabak	742½ pond,	148.50
Tin (oud)	285 pond,	57.00
Vee.		
Verwwaren		
Vleesch (gezouten)		
Visch (gezouten).		
Vischlijm	307 pond,	76.75
Vruchten		
Wijnen.		
Zeep.		
Zout.		
Diverse goederen.	13104 pond huiden,	2,387.80
TOTALEN		f 2,485,152.24

- (1) Genever 143178 kannen, brandewijn 3780 kannen, arak 367 kannen, bitter 324 kannen, dram 1730
- (2) Lampolie 1140 gallons, patentolie 18 gallons, smeerkaarsen 8270 ponden, spermacetie-kaarsen 2250 ponden
- (3) Bakkeljaauw 88000 ponden, makreel 3600 ponden, haring 720 ponden, en zalm 200 ponden.
- (4) Roode wijn 3821 kannen, champagne 12 kistjes, fijne wijn 1 kistje.
- (5) Hierop zijn te bezonderen een lading naar Hamburg ten waarde van f 8.5

NAAR NOORD-AMERIKA.		NAAR DE OMLIGGENDE KOLONIEN. (5)		TOTALE UITVOER.
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Waarde.
	f 247,721.43		f 194,579.82	f 910,542.40
				36.00
		287150 stuks,	2,871.50	2,973.22
		65160 pond,	11,865.00	11,865.00
872098 pond,	47,964.90	361094 pond,	19,874.98	2,081,943.70
		15990 pd. en 4 kistj. pruimtab.,	2,158.50	2,307.00
				57.00
14 varkens,	84.00	10 varkens, 14 schapen en 1 geit,	180.00	264.00
			1,990.00	1,990.00
		21475 pond,	4,071.00	4,071.00
		(3)	8,880.00	8,880.00
				76.75
43500 china's-appelen,	435.00			435.00
		(4)	2,011.00	2,011.00
		2805 pond,	700.00	700.00
		39200 pond,	1,323.00	1,323.00
			897.00	3,284.80
	f 296,205.83		f 251,401.80	f 3,032,759.87

gallons, rum 7885 gallons, likeur 588 flesschen, absinth 120 flesschen.

De Gouvernements-In- en Uitvoeren, opgenomen in de

D. STAAT VAN DEN IN- EN UITVOER VOOR

I N V O E R.	NAAR NEDERLAND.	
	Hoeveelheid.	Waarde.
Bloem		
Geneesmiddelen		f 6,006.50
Genever	22555 kannen ,	5,458.50
Gereedschappen		3,721.50
Kleederagien		22,344.54
Lichtstoffen.	5998 pinten patentolie ,	1,738.86
Materialen		2,286.50
Provisien	12624 kannen azijn ,	1,414.80
Schrijf- en kantoorbehoefden		3,723.60
Spek (gezouten)		
Tabak		
Verwwaren.		1,344.90
Vleesch (gezouten)		
Visch (gezouten)		
Zeep		
Zout		
Diverse goederen.		
TOTALEN		f 48,039.70

U I T V O E R.	NAAR NEDERLAND.	
	Hoeveelheid.	Waarde.
Hout (vierkant en planken) ,	Diverse houtw. van Coppename,	f 4,260.75

UITVOER.	NAAR NEDERLAND.	
	Hoeveelheid.	Waarde.
Per transport		f 4,260.75
Koper (oud)		
Rum.		
Suiker	156580 pond,	9,394.80
TOTAAL		f 13,655.55

Wat in het entrepôt voorhanden was, en gedurende 1848 in het
uit- of doorgevoerd, en daaruit binnen de Kolonie

E. STAAT VAN

ARTIKEL EN.	AANWEZIG IN HET ENTREPÔT OP ULTIMO DECEMBER 1847.		AANVOER GEDURENDE 1848.	
			NEDERLAND.	
	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Azijn				
Arak	1 vat,	f 50.00		
Aksen				
Absinth.				
Brandewijn			8/2 pijp,	f 1,600.00
Bloem				
Boter				
Blik (bladen).				
Dekens (Madras)				
Fleur d'Orange				
Genever	62195 kann.,	31,097.50	124802 kann.,	62,401.00
Kaarsen.				
Transporteren		f 31,147.50		f 64,001.00

NAAR NOORD-AMERIKA.		NAAR DE OMLIGGENDE KOLONIEN.	
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
1105 pond,	f 221.00		
1126 gallons,	900.80		
529273 pond,	29,110.01		
.....	f 30,331.81		

entrepôt aangevoerd of opgeslagen, uit hetzelfde naar buiten de Kolonie
ingevoerd is geworden, blijkt uit den onderstaanden

VAN HET ENTREPOT.

IN HET ENTREPÔT VAN		DOORVOER GEDURENDE 1848 VAN HET ENTREPÔT NAAR				INVOER DOOR HET ENTREPÔT IN	
NOORD-AMERIKA EN OML. KOLONIEN.		NEDERLAND.		NOORD-AMERIKA EN OML. KOLON.		DE KOLONIE GEDURENDE 1848.	
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelh.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
2 vaten,	f 40.00			2 vaten,	f 40.00		
				1 vat,	50.00		
2 kisten,	150.00			2 kistjes,	150.00		
	225.00						f 225.00
5 vaatjes, 144 demi- jeannes en 36 kis- ten,	2,410.00			8/2 pijpen en 2 vaatjes,	1,700.00	3 vaatjes, 144 demi- jeannes en 36 kis- ten,	2,310.00
420 vaten,	10,500.00			420 vaten,	10,500.00		
100 vaatjes,	650.00			100 vaatjes,	650.00		
	200.00				200.00		
5 dozijn,	120.00			5 dozijn,	120.00		
	24.00						24.00
				140236 kann.,	70,118.00	38127 kannen,	19,063.50
200 kisten smeer- en 75 kisten sperm- kaarsen,	5,800.00			200 kisten smeer- en 75 kisten sperm- kaarsen,	5,800.00		
.....	f 20,119.00	f 89,328.00	f 21,622.50

ARTIKEL EN.	AANWEZIG IN HET ENTREPÔT OP ULTIMO DECEMBER 1847.		AANVOER GEDURENDE 1848	
			NEDERLAND.	
	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Per transport		f 31,147.50		f 64,001.00
Kurken.				
Kirschwasser				
Kalk (suiker-)				
Koopmanschappen				250.00
Likeurkelders.				
Likeur.				24.00
Manufacturen				
Olie (zoete)				
Olie (spermaceti-)				
Parfumerien				50.00
Pruimen				
Petits-pois.				
Rocou				
Rijst.				
Sardines				
Sigaren.				
Siroop				
Schaal (weeg-)				
Spek				
Tabak				
Terpentijn				
Vruchten op brandewijn				
Vleesch (gezouten)				
Wijnen	32 kist. champ.,	1,116.00		
Zaag				
TOTALEN		f 32,263.50		f 64,325.00

(1) Champagne 33 kistjes, roode wijn 38 okshoofden en 29 kisten, witte dito 25 kistjes, muskaat
(2) Champagne 1 kist, roode wijn 17 okshoofden en 29 kistjes.
(3) Champagne 48 kistjes, roode wijn 27 okshoofden, muskaat 4 kistjes, witte wijn 1 kist.

1848

le.

1.00

0.00

4.00

0.00

87

16

494

1

73

400

vaten,

180.00

1,240.00

(1)

stuks,

5.00

skan

HET ENTREPÔT VAN		DOORVOER GEDURENDE 1848 VAN HET ENTREPÔT NAAR				INVOER DOOR HET ENTREPÔT IN	
NOORD-AMERIKA EN OML. KOLONIEN.		NEDERLAND.		NOORD-AMERIKA EN OML. KOLON.		DE KOLONIE GEDURENDE 1848.	
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelh.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
	f 20,119.00			f 89,328.00		f 21,622.50	
	60.00					60.00	
	30.00					30.00	
20 potten,	120.00			20 potten,	120.00		
	3,590.00				3,590.00		
6 stuks,	84.00					6 stuks,	84.00
	852.00				48.00		828.00
	3,264.50				1,400.00		1,864.50
	200.00						200.00
8 vaten,	800.00			8 vaten,	800.00		
	250.00				50.00		250.00
	18.00						6.00
	450.00				350.00		100.00
37 vaten,	1,295.00	37 vaten,	f 1,295.00				
16 balen,	1,392.00						
	680.00				120.00		560.00
494 kistjes,	1,282.50			494 kistjes,	1,282.50		
	120.00				90.00		30.00
1 stuks,	95.00			1 stuks,	95.00		
73 vaten,	8,190.00			273 vaten,	8,190.00		
400 pond,	440.00			4400 pond,	440.00		
vaten,	500.00			5 vaten,	500.00		
	180.00						180.00
	1,240.00				1,240.00		
(1)	10,950.00			(2)	1,165.00	(3)	2,685.00
stuks,	4.00			1 stuks,	4.00		
	f 56,206.00		f 1,295.00		f 108,812.50		f 28,500.00

kistjes, Madera 50/4 pijpen.

De aanvoeren en doorvoeren, op dezen staat vermeld, zijn niet opgenomen bij de staten van den gewonen in- en uitvoer.

De resultaten der scheepvaart zijn geweest als hieronder wordt aangetoond.

I N K L A R I N G.

Uit Nederland	81 schepen, metende	9733 lasten
» Noord-Amerika	35 " "	3430 "
» naburige kolonien.	61 " "	1278 "
Totaal	177 schepen, metende	14441 lasten

U I T K L A R I N G.

Naar Nederland	79 schepen, metende	9079 lasten
» Noord-Amerika	33 " "	3273 "
» omliggende kolonien.	61 " "	1288 "
Totaal	173 schepen, metende	13640 lasten

Onder de 3de rubriek der in- en uitklaring is begrepen één schip van en naar Hamburg metende 82 lasten.

De voorschreven uitkomsten vergelijkende met die over 1847, zoo als zij zijn vermeld in de Nederlandsche Staats-courant van 22 en 23 October 1848, n°. 251, ga de opmerking vooraf dat bij de cijfers der in- en uitvoeren aldaar ook waren opgenomen de aanvoeren, in- en doorvoeren van het Entrepôt.

I N V O E R.

	In 1847.	In 1848.	In 1848.
	Met inbegrip van den invoer door en den aanvoer in het Entrepôt.	Met inbegrip van den invoer door het Entrepôt.	Met inbegrip van den invoer door en den aanvoer in het Entrepôt.
Van Nederland	f 949,697.75	f 906,396.60	f 970,721.60
» Noord-Amerika	472,779.83	644,210.34	842,391.34
» naburige kolonien.	92,401.55	141,975.00	
TOTAAL	f 1,514,879.13	f 1,692,581.94	f 1,813,112.94
Den minderen invoer over 1847 aftrekkende, ad.			1,514,879.13
Wijst voor 1848 eene verhooging van den invoer aan ad			f 298,233.81

U I T V O E R.

	In 1847.	In 1848.	In 1848.
	Met den doorvoer van het Entrepôt.	Zonder den doorvoer van het Entrepôt.	Met den doorvoer van het Entrepôt.
Naar Nederland	f 2,804,637.01	f 2,485,152.24	f 2,486,447.24
" Noord-Amerika	230,039.18	296,205.83	656,420.13
" omliggende kolonien	236,471.78	251,401.80	
	f 3,271,147.97	f 3,032,759.87	f 3,142,867.37
Den minderen uitvoer aftrekkende, ad	3,142,867.37		

voort eene vermindering ad. f 128,280.60 aan voor uitvoer van 1848; welke vermindering, gelijk hieronder blijkt, het gevolg is van de lagere prijzen der voortbrengselen, en geenszins van eene afname der productie.

Onder den uitvoer der beide genoemde jaren is begrepen geweest aan voorname producten van Suriname:

	In 1847.		In 1848.	
	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Katoen (schoon)	979,563 p.	f 300,324.43	713,170 p.	171,821.20
Katoen (vuil)	19,250 p.	3,185.39	44,115 p.	5,460.50
Koffij (heel)	608,641 p.	152,906.75	1,288,380 p.	272,700.93
Koffij (gebroken)	98,172 p.	14,846.48	135,531 p.	18,168.57
Melassie	881,425 g.	220,356.00	961,758 g.	205,658.25
Rum	55,921 g.	51,718.60	73,496 g.	61,987.35
Wijn	30,086,197 p.	2,375,276.78	34,207,442 p.	2,081,943.70
TOTAAL		f 3,118,614.43		f 2,817,740.50

S C H E E P V A A R T.

I N G E K L A A R D.

	In 1847.	In 1848.
Van Nederland	62 schepen, met. 7,378 lasten.	81 schepen, met. 9,733 lasten.
" Noord-Amerika	28 " " 2,667½ "	35 " " 3,430 "
" elders	53 " " 952 "	61 " " 1,278 "

UITGEKLAARD.

	In 1847.		In 1848.	
Naar Nederland . . .	67 schepen,	met. 8,057 lasten.	79 schepen,	met. 9,079 lasten.
» Noord - Amerika . . .	29 »	» 2,766 »	33 »	» 3,273 »
» elders	58 »	» 1,106 »	61 »	» 1,288 »
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Totaal	154 schepen,	met. 11,929 lasten.	173 schepen,	met. 13,640 lasten.
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

Kolonie Suriname, gedurende 1848.

1
318. *Handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side.*

Z
M

ZITTING 1849 — 1850 — (XXXVI.)

Mededeelingen betreffende de Kolonien.
(Art. 6o der Grondwet.)

BIJLAGE St.

N°. 44.

RAMING

DER

ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

VAN DE EILANDEN

CURAÇAO, BONAIRE EN ARUBA,

over het jaar 1849.

ONTVANGSTEN.

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

EILAND CURAÇAO.

I *Belastingen en inkomsten van onderscheiden aard.*

Belasting op grondeigendommen, hypotheke en slaven	f 39,000.00
» » het personeel en mobilair	6,500.00
Zegelregt	6,600.00
Accijns op ingevoerde goederen	9,000.00
Patenten	4,464.00
Venduregten	2,900.00
Belasting op de erfopvolging of collaterale successie	500.00
» » den verkoop van vreemde vaartuigen	200.00
» » » » en de alienatie van slaven	1,600.00
» » » uitvoer van slaven	100.00
» » huisbedienden	600.00
Huur van 's lands slaven	144.00
Belasting op de loterijen <i>pro memorie</i>	»
» » het slagten van vreemd horenvee	300.00
Inkomsten van de vleeschhal	2,750.00
Een derde der loodsgelden	700.00
Haven- en veiligheidsregt.	10,000.00
Vuur- en bakengeld	1,500.00
Last- of tonnegeld van vaartuigen, in de kolonie te huis behoorende	2,000.00
Leges, meetloon van vaartuigen, boeten, briefporten en verkoop van haven-reglementen.	700.00
De 5oste penning	2,000.00
De 4oste penning	1,500.00
Contributie tot instandhouding der schutterij	5,500.00
Agio's van verkochte wissels	2,000.00
Diverse inkomsten	90.00

f 100,648.00

Transporteren

f 100,648.00

A G.

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

EILAND CURAÇAO.

I	Kosten van algemeen bestuur	f	17,852.00
II	Departement van politie en justitie		18,873.00
III	Departement van finantien		19,295.78
IV	Kosten van de eeredienst en het lager onderwijs		23,327.76
V	Plaatselijke en huishoudelijke kosten		16,250.00
VI	Kosten van 's lands gebouwen en eigendommen		14,045.00
VII	Kosten van de geneeskundige dienst		11,740.00
VIII	Militaire kosten		158,500.00
IX	Kosten der genie, fortificatien en middelen van defensie		10,170.00
X	Kosten ter bevordering van nieuw ingevoerde cultures		15,643.00
XI	Departement der wees-, onbeheerde en desolate boedelkamer	<i>pro memorie</i>	"

EILAND BONAIRE.

XII	Kosten van het bestuur	f	27,173.00
	Uitgaven ten behoeve der cultures		16,210.50
			43,383.50

EILAND ARUBA.

XIII	Kosten van het bestuur	f	5,185.00
	Uitgaven ten behoeve der cultures		7,676.50
			12,861.50
XIV	Buitengewone uitgaven en onvoorziene tegenspoeden		19,000.00
XV	Additionnele afdeeling		3,620.00

Transporteren f 384,561.54

648

648

ONTVANGSTEN.

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

		Per transport	f
II	<i>Verkoop van producten.</i>		100,648.00
	7000 pond cochenille à f 2.70	f 18,900.00	
	2000 " aloë-hars " 0.20	400.00	
	360 pinten behenolie " 0.35	126.00	
	Pita-vlas <i>pro memorie</i>	"	
	100 pond wol à f 0.21	21.00	
	Vaten zout <i>pro memorie</i>	"	
			19,447.00
EILAND BONAIRE.			
III	<i>Belastingen en inkomsten van onderscheiden aard.</i>		
	Ankergeld	f 1,000.00	
	Vuur- en bakengeld	500.00	
	Recognitiegeld	25.00	
	Tonnegeld	25.00	
	Zegelregt.	150.00	
	Belasting op den eigendom van slaven	150.00	
			1,850.00
IV	<i>Verkoop van producten.</i>		
	65,000 vaten zout à f 45.00	f 29,250.00	
	30,000 pond watapana-peul " 0.015	450.00	
	10,000 " aloë-hars " 0.20	2,000.00	
	800 " wol " 0.21	147.00	
	200 vademmen brandhout " 7.00	1,400.00	
	2,000 schepels kalk " 0.30	600.00	
	100 steenezels " 20.00	2,000.00	
	9,000 pond cochenille " 2.70	24,300.00	
	400 pinten behen-olie " 0.35	140.00	
	250 ponden karpas-olie " 0.20	50.00	
	450 " pita-vlas " 0.09	40.50	
	300 " katoen " 0.21	63.00	
	Verwhout <i>pro memorie</i>		
			60,440.50
		Transporteren	f 182,385.50

A G.

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

Per transport f 384,56r.54

Transporteren f 384,56r.54

ONTVANGSTEN.

OMSCHRIJVING.		BEDRAG.
EILAND ARUBA.		
V	<i>Belastingen en inkomsten van onderscheiden aard.</i>	
	Grondbelasting	f 1,000.00
	Zegelregt	350.00
	Accijns op den in- en uitvoer van goederen	150.00
	Patenten	180.00
	Ankergeld	350.00
	Tonnegeld	50.00
	Belasting op den eigendom van slaven	700.00
	" " " verkoop van slaven.	150.00
	" " " uitvoer van slaven.	26.66
	" " " huisbedienden	60.00
	De 5oste en 4oste penning	75.00
	Permitten ter goudwinning	300.00
		3,391.66
VI	<i>Verkoop van producten.</i>	
	3,100 pond cochenille à f 2.70	f 8,370.00
	3,000 " aloë-hars " 0.20	600.00
	Rood verwhout <i>pro memorie</i>	"
		8,970.00
	Subsidie uit Nederland	189,814.38
		f 384,561.54

A G.

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

385.50

Per transport

f 384,561.54

91.66

70.00

14.38

61.54

f 384,561.54

1888

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

UNIVERSITY

1888

RAMING der ontvangsten en uitgaven van het eiland *St. Eustatius*, over het jaar 1849.

ONTVANGSTEN.

UITGAVEN.

ONTVANGSTEN.		UITGAVEN.	
OMSCHRIJVING.	BEDRAG.	OMSCHRIJVING.	BEDRAG.
Belasting op producten van suikerplantagien.	f 800.00	Kosten van het algemeen bestuur	f 8844.00
„ het vee.	102.00	Kosten van politie, civile en criminele justitie.	4145.00
„ de huishuren.	339.00	Het departement van finantien	5552.00
„ hypotheken en notariële obligatien.	1096.00	's Lands gebouwen en eigendommen	1000.00
„ den verkoop van slaven	20.00	Kosten der schutterij.	483.00
Contributie voor de schutterij.	483.00		
Grondregten	630.00		
Patentregten	900.00		
Zegelregt	500.00		
Venduregten	300.00		
De 5 ^o se penning.	150.00		
De 4 ^o se penning.	20.00		
Regt op de collaterale successien.	100.00		
Zeebrieven	3.00		
Leges.	200.00		
Subsidie uit Nederland.	14,381.00		
	f 20,024.00		f 20,024.00

01074010

1968-1969

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

01074010

RAMING der ontvangsten en uitgaven van het Eiland St. Martin, over het jaar 1849.

UITGAVEN.

ONTVANGSTEN.

OMSCHRIJVING.	BEDRAG.
Inkomende regten	f 5180.11
Uitgaande regten en vlaggegeden	6465.88
Zegelregt	604.11
Op den verkoop van slaven	74.75
De 50 ^{ste} penning	444.63
De 40 ^{ste} penning	85.53
Leges, vrijbrieven	182.66
Leges van diverse kantoren	129.22
Admissie-eeelen tot den verkoop van sterke dranken	91.05
Venduregten	340.71
1 Per cent op hypotheeken ten voordeele van vreemden en non-residenten	54.33
Successieregten	200.00
Subsidie uit Nederland.	7749.23
	f 21,602.21

OMSCHRIJVING.	BEDRAG.
Kosten van het algemeen bestuur	f 6585.00
Kosten van politie en justitie.	3957.00
Het departement van finantien	5299.71
Militaire kosten	1058.00
Lands-gebouwen en eigendommen	1962.50
Kosten van de eeredienst en het schoolwezen.	1240.00
Buitengewone uitgaven en onvoorziene tegenspoeden	1500.00
	f 21,602.21

1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880

1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000

2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100

ZITTING 1849-1850 — (XXXVI.)

Mededeelingen betreffende de Kolomen.
(Art. 60 der Grondwet.)

BIJLAGE V^r.

N°. 47.

R A M I N G

DER

ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

VAN DE

NEDERLANDSCHE BEZITTINGEN

TER

KUSTE VAN GUINEA,

OVER HET JAAR

1849.

ONTVANGSTEN.

OMSCHRIJVING:		BEDRAG.
Geraamd saldo in kas op 1 Januarij 1849.	f 4,000.00	
Ankergeld. :	f 1,200.00	
Boeten.	1,000.00	
Boeigelden.	100.00	
Diverse ontvangsten.	400.00	
	2,700.00	
		f 6,700.00
Subsidie uit Nederland. :		136,098.00
Transporteren		f 142,798.00

R A G.

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

UITGAVEN TER KUSTE.

Personeel der civile ambtenaren.

Tractement van den Gouverneur	f 5,000 00
" " " boekhouder en officier van justitie, tevens belast met de functien van secretaris en kassier.	2,400.00
" " drie residenten, ieder à f 1200 's jaars	3,600 00
" " zes adsistenten " " 900 " 	5,400.00
" " den fabrick en magazijnmeester, tevens belast met de functie van opzigter over den trein.	1,200.00
" " eenen schoolonderwijzer	900 00
" " " tolk voor de Fantijnsche taal.	500.00
Tafelgeld voor den Gouverneur	640.00
Reis- en verblijfkosten der ambtenaren	800,00

f 20,440.00

Militaire tractementen en soldijen.

Een officier van gezondheid der 1ste klasse, tevens belast met de administratie der apotheek	f 2,100.00
Een officier van gezondheid der 2de klasse.	1,000.00
" 1ste luitenant, kommandant der bezetting	1,600.00
" 2de " bij dezelve	1,000.00
" adjutant onder-officier	"
Zes sergeants à f 13 's maands	936.00
Twaalf korporaals " 11 " 	1,584.00
Vijf horenblazers " 8 " 	480.00
Twee tamboers " 8 " 	192.00
24 tapocijersoldaten " 8 " 	2,304.00
78 negersoldaten " 7 " 	6,552 00

17,748.00

Transporteren

f 38,188.00

798.0

ONTVANGSTEN.

OMSCHRIJVING:

BEDRAG.

Per transport f 142,798.09

Transporteren f 142,798.09

RAG.

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

798.09

Per transport f 38,188 00

Pensioenen, gagementen en onderstand-gelden.

Pensioen aan den gewezen adsistent Chr. Rühle	f 500.00
„ „ „ „ „ Cl. Rühle	420.00
Gagement aan gewezen militairen der bezetting en pensioen aan lands- werklieden	450.00
Gagement van op Java gediend hebbende Afrikanen.	3,600.00
Gratificaties aan gepasporteerden.	400.00
„ bij de uitreiking van medailles	36.00
Onderstand aan het Negerhoofd van Elmina	180 00
„ „ de negerhoofden der acht kwartieren	770.00
„ „ den vorst van Ashanty	775.00

7,131 00

Uitgaven van verschillenden aard.

Arbeidsloonen aan gouvernements-werklieden	f 3,600.00
„ voor de houtzagerij.	1,455.00
Kanoloonen	750.00
Onderhoud van gevangenen	230.00
Voor negerfeesten, zondags- en jams-costumen.	300.00
Onderhoud der forten en gebouwen.	2,500.00
Aankoop van kano's	120.00
„ „ meubelen en tafelgereedschap	400.00
„ „ palm-olie ter verlichting	400 00
Schrijffloonen, kantoerbehoefden en kleine huishoudelijke onkosten . .	2,040.00
Onkosten voor den Ashantijschen Prins Poco.	1,000.00
Onvoorziene uitgaven	250.00

13,045.00

798.09

Transporteren f 58,364.00

ONTVANGSTEN.

OMSCHRIJVING:

BEDRAG.

<p>Per transport</p>	<p>Per transport</p>	<p>f 142,798.09</p>
----------------------	----------------------	---------------------

Per transport

f 142,798.09

Transporteren

f 142,798.09

RAG.

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

798.09

Per transport f 58,364.00

Uitgaven voor de goudmijnen.

Tractement van een hoofd-ingenieur. f 5,000.00

» » drie ingenieurs, à f 2800 's jaars. 8,400.00

» » een werkmeester. 1,800.00

» » negen Europesche mijnwerkers en ambachtslieden, elk à f 880 's jaars 7,920.00

» » een translateur voor de Fantijnsche taal 240.00

» » twee opzigters of bombas, à f 10 's maands 240.00

» » een zagersbaas 95.60

Werkgeld en, aan zes timmerlieden, drie metselaars en drie smids, elk à f 90 's jaars. 1,080.00

» » drie houtzagers en een schilder, elk à f 84.38 's jaars. 337.52

» » 260 werklieden, à f 4.22 elk 's maands 13,166.40

» » 20 rumadoors op de Boutry-rivier tot het zuiveren derzelve van boomstammen 1,250.00

Toelagen aan militairen, dienende als opzigter bij de onderscheidene werkploegen 541.00

Kostgeld aan zes Ahantasche landvoogden 420.00

Verstrekking van rhum aan werklieden en dragers. 6,240.00

Aankoop van materialen 1,200.00

» » kano's. 120.00

Kano- en draagloon en 1,200.00

Reiskosten der beambten 1,800.00

Diverse kleine uitgaven. 480.00

Onvoorziene uitgaven 1,600.00

53,130.52

8.09

Transporteren f 111,494.52

ONTVANGSTEN.

OMSCHRIJVING:

BEDRAG.

Per transport f 142,798.09

f 142,798.09

A.G.

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

8.09

Per transport f 111,494.52

Uitgaven in Nederland.

Aandeel der kosten wegens het gemengd gerechtshof te Sierra Leone. f 7,591.82

Pensioen aan den gewezen gouverneur H. Bosch. 1,200.00

” ” ” resident N. B. Groen 651.00

” ” ” de weduwe Pignari, geboren Grossi. 400.00

” ” ” dochter van wijlen den generaal-majoor Verveer: 1,800.00

” ” ” den gewezen kapitein D. Stander. 800.00

Wachtgeld aan den gewezen secretaris der missie naar Coomassie, onder wijlen den generaal-majoor Verveer 1,095.00

Opvoedingskosten van den Ashantynschen jongeling Akwassie Boachie. 3,000.00

Kosten der uitzending van ambtenaren 1,500.00

” ” ” ” personeel voor de systematische goudwas-
sching en delving 4,000.00

Benodigdheden voor de dienst ter Kuste 9,265.75

31,303.57

8.09

f 142,798.09

UITGAVEN.

AG.

OMSCHRIJVING.

BEDRAG.

UNIVERSITY

1875

UNIVERSITY

